

विधानपरिषद् कामकाज माझा सहभाग

खंड १
(कायदा - सुव्यवस्था)

डॉ. नीलम गोऱ्हे

पुष्प चौथे

विधानपरिषद कामकाज : माझा सहभाग । डॉ. नीलम गोन्हे
Vidhanparishad Kamkaj : Maza Sahabhag । Dr. Neelam Gorhe
खंड १ : कायदा – सुव्यवस्था

प्रकाशक

मन-रंजन प्रकाशन

मनोहर आत्माराम सप्रे

एम १८/५८० लक्ष्मीनगर,

शाहू कॉलेज रस्ता, पुणे ९.

मो. : ९९६०४८८७३८

manoharsaprepune@gmail.com

■

© डॉ. नीलम गोन्हे

सिल्व्हर रॉक्स,

हरेकृष्ण मंदिर पथ,

शिवाजीनगर, मॉडेल कॉलनी,

पुणे - ४११ ०१६.

■

प्रथमावृत्ती

१५ ऑगस्ट २०१३

■

मुखपृष्ठ आणि पुस्तक मांडणी

संतोष कोढेकर

गौरी देव

अक्षरजुळणी

शुभांगी एन्टरप्रायजेस

नारायण पेठ, पुणे.

९०४९६८२२५७

■

मुद्रक

स्वाती जोशी

पद्मरेखा आर्ट्स,

हिंगणे, पुणे.

■

किंमत

रु. २७५/-

जय महाराष्ट्र !

माझी भूमिका

लोकशाहीतील अत्यंत महत्वाच्या सभागृहात काम करण्याची संधी मला मिळाली. सन २००१ ते २००७ या सहा वर्षांच्या कालावधीनंतर सन २००८ मध्ये दुसऱ्यांदा या सभागृहात म्हणजे विधानपरिषदेत मी सदस्य म्हणून दाखल झाले. हिंदुहृदयसम्राट शिवसेनाप्रमुख श्री. बाळासाहेब ठाकरे यांचे आशीर्वाद आणि शिवसेनेचे पक्षप्रमुख श्री. उद्धवजी ठाकरे यांचे सक्रिय मार्गदर्शन आणि महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यात निष्ठेने काम करणाऱ्या हजारो नव्हे तर लाखो शिवसैनिकांची शक्ती आपल्या पाठीशी आहे, ही भावना मनात आहे. त्यामुळे सदस्यत्वाच्या दुसऱ्या कालावधीत सभागृहातील कामकाजात सक्रिय सहभाग घेऊन राज्यातील जनतेच्या जिद्दाबऱ्याच्या विविध प्रश्नांना वाचा फोडण्याचा प्रयत्न करता आला.

या कालावधीत १७ नोव्हेंबर २०१२ हा दिवस महाराष्ट्राच्या जनमानसावर मोठा आघात करणारा ठरला. हिंदुहृदयसम्राट शिवसेनाप्रमुख श्री. बाळासाहेब ठाकरे यांचे या दिवशी दुःखद निधन झाले. शिवसेनेतील एका तपाहून अधिक काळातील अनेक आठवणी डोळ्यासमोर तरळत राहिल्या. साहेब या जगात नाहीत, ही कल्पनाच असह्य होती. महाराष्ट्रीयनच नव्हे; तर संपूर्ण भारतीय जनमानसाच्या जीवनात एक मोठी पोकळी निर्माण झाली. सभागृहात कामकाजात

सहभागी होत असताना साहेबांचा आपल्याला आशीर्वाद आहे ही भावनाच सामर्थ्यदायी होती. विधानपरिषदेत साहेबांवर श्रद्धांजलीपर भाषण करणे हेही क्लेषकारक होते. शिवसेनाप्रमुखांच्या अंत्ययात्रेस आलेला अफाट जनसागर आपल्या मनातील भावनांना वाट करून देण्यासाठीच आला होता.

हा आघात स्वतः सहन करीत शिवसेनेस नेतृत्व प्रदान करण्याचे लोकशाहीतील महत्त्वपूर्ण कार्य शिवसेनेचे कार्याध्यक्ष श्री. उद्धवजी ठाकरे यांनी केले. त्यांनी शिवसेना पक्षप्रमुख म्हणून जबाबदारी स्वीकारली. स्वतः अत्यंत कठीण प्रसंगातून जात असूनही माझ्यासारख्या कार्यकर्त्यांना त्यांनी आधार दिला. महाराष्ट्रभर दौरा करून जनमानसाशी असलेले नाते आणखी पक्के करून शिवसेनाप्रमुखांच्या विचारांची धग जनमानसात कायम ठेवत हे त्यांनी आश्वासित केले आणि नव्या वर्षात शिवसेना पुन्हा नव्या दमाने उभी राहिली.

विधानपरिषदेत माझी निवड विधानसभेतील आमदारांच्या मतदानाने झाली. त्यामुळे संपूर्ण महाराष्ट्र हाच माझा मतदारसंघ झाला असे मी मानते. कोणत्याही सभागृहात निवडून जाऊन सदस्य झालेल्या व्यक्तीने आपल्या जबाबदारीचे भान ठेवून सतत जागरूक राहणे अभिप्रेत असते. माझ्या राजकीय विचारांची तीच शिकवण आहे. शिवसेना या राजकीय पक्षासोबतच नव्हे, तर राज्यातील सर्व जनतेच्या हितास आपण बांधील आहोत, हीच भूमिका ठेवून मी सभागृहात कार्यरत राहिले. त्यामुळेच जवळपास १०० टक्के उपस्थितीबरोबरच तितकाच कामकाजातही सहभाग घेता आला. त्यामुळेच विविध विषयांची तड लावण्यासाठी सरकारवर अंकुश ठेवण्याचे काम करता आले याचा आनंद आहे.

सभागृहात चालणारे कामकाज वृत्तपत्रे, वाहिन्या यामार्फत त्या त्या वेळी लोकांपर्यंत येतच असते. पण ते मुख्यतः प्रासंगिक आणि त्रोटक स्वरूपाचे असते. बऱ्याच वेळा सभागृहात एखाद्या विषयावरून झालेला गोंधळ हाच बातमीचा आणि त्यानंतरच्या चर्चा, वृत्तपत्रीय अग्रलेख, साप्ताहिक टिपणे यांचा विषय होतो. परिणामी महत्त्वाचे विषय बाजूला पडतात.

सभागृहात जाणारा सदस्य हा राज्यभरातील १० कोटी जनतेस उत्तरे देण्यास बांधील असतो. सभागृह हे अत्यंत महत्त्वाचे असे व्यासपीठ असते. तिथे कायदे होतात. लोकांना भेडसावणाऱ्या प्रश्नांची तड लागते. त्यामुळेच तिथे काय काय कामकाज झाले हे संकलित स्वरूपात लोकांपुढे यावे, अभ्यासासाठी त्याचा उपयोग व्हावा आणि मुख्य म्हणजे वेगवेगळ्या पातळीवर

त्याची नोंद व्हावी ही अपेक्षा असते. त्यासाठीच सन २००७ जुलैपासून सन २०१३ च्या मार्च-एप्रिलपर्यंत विविध विषय सभागृहात कशा प्रकारे मांडण्यात आले आणि त्याची तड कशी लावण्यात आली हे वाचकांसमोर मांडावे यासाठी या पुस्तकाचा प्रपंच आहे.

सभागृहातील सर्व कामकाज जसेच्या तसे देण्याऐवजी त्याची विभागवार रचना करून देण्यात आले आहे. अनेक विषय कायम स्वरूपाचे आहेत. म्हणजे कायदा आणि सुव्यवस्था हा विषय सतत लक्ष ठेवण्याचा आणि वारंवार आढावा घेण्याचा आहे. महाराष्ट्राच्या जनतेपुढे अनेक आव्हाने आहेत. वाढते शहरीकरण आणि त्याप्रमाणात असणारी मूलभूत सुविधांची कमतरता हा सर्वात मोठा विषय आहे. संपूर्ण जगाला आव्हान ठरलेल्या दहशतवादाने महाराष्ट्रावरही आघात केले आहेत. मुंबईवर २६-११-२००८ रोजी पाकिस्तानी अतिरेक्यांनी केलेला हल्ला आणि पुण्यात १३ फेब्रुवारी २०१० रोजी अतिरेक्यांनी जर्मन बेकरीत केलेला बॉम्बस्फोट, त्यानंतर पुण्यात जंगली महाराज रस्त्यावर घडविण्यात आलेली स्फोटांची मालिका ही त्याची उदाहरणे आहेत. अशा काळात राजकीय मतभेद बाजूला ठेवून सरकारच्या पाठीशी उभे राहण्याची भूमिका सभागृहात आणि सभागृहाबाहेर शिवसेनेने घेतली; पण त्याचवेळी सरकारच्या नाकर्तेपणावर घणाघाती प्रहार करण्याचे कामही सभागृहात करावे लागले.

महाराष्ट्र हे पुरोगामी राज्य आहे, इथे सावित्रीबाई फुले, राजमाता जिजाबाई यांचा पदस्पर्श झाला आहे, पण असे असूनही नव्या जमान्यात स्त्रियांचे प्रश्न आणखी गंभीर होत आहेत. स्त्रियांवर घरात आणि घराबाहेर होणाऱ्या अत्याचारांबरोबर अल्पवयीन मुलींच्या खरेदी-विक्रीच्या घटनाही पुढे आल्या. सरकारी पातळीवरचे अशा दुर्दैवी घटना रोखण्याचे प्रयत्न पुरेसे ठरले नाहीत. एका बाजूला भौतिक प्रगती होत असताना समाजमन मात्र संभ्रमावस्थेत जाते आहे असे दिसून आले. समाजात प्रगतीबरोबर जागृतीही व्हावी, यासाठी कार्यरत राहिले. तोच संघर्ष विधानपरिषदेच्या सभागृहातही केला. त्याचा लेखाजोखा समाजापुढे मांडावा हा या संकलनामागचा हेतू आहे. राजकीय विषयाचे अभ्यासक आणि सर्वसामान्य वाचक या प्रयत्नाला प्रतिसाद देतील, अशी अपेक्षा आहे.

विधानपरिषदेच्या या कामकाजात शिवसेनाप्रमुखांचे सातत्याने मिळणारे आशिर्वाद हे सामर्थ्यदायी होतेच. त्याचबरोबर शिवसेनेचे पक्षप्रमुख श्री.

उद्धवजी ठाकरे यांच्याकडून कायम मिळणारे दिशादर्शक मार्गदर्शन सभागृहात सतत प्रेरणा देत राहिले. युवा सेनाप्रमुख श्री. आदित्य ठाकरे यांनी या कामाच्या बाबतीत दाखविलेली उत्सुकता आणि त्यांची जागरूकता आनंददायी ठरली. शिवसेनेचे नेते श्री. मनोहर जोशी, श्री. लीलाधर डाके, श्री. सुभाष देसाई, श्री. संजय राऊत, श्री. दिवाकर रावते, श्री. रामदास कदम यांचे सतत सहकार्य लाभले. तर सभागृहात काम करताना सभापती श्री. शिवाजीराव देशमुख यांचे सहकार्य मिळाले. विधानसभेचे अध्यक्ष श्री. दिलीप वळसेपाटील यांच्याशी वेळोवेळी चर्चा केल्याचाही लाभ झाला. या सर्वासह वेळोवेळी मला अनेकांनी सहकार्य केले, त्या सर्वांची मी आभारी आहे.

कायदा आणि सुव्यवस्था हा दैनंदिन जीवनात भेडसावणारा विषय आहे. या पहिल्या खंडात त्या विषयावरील चर्चेचा समावेश आहे. पुढील काळात आणखी खंड प्रकाशित करण्याचा संकल्प असून, त्यात अन्य विषय हाताळण्यात येणार आहेत.

– डॉ. नीलम गोन्हे

ऋणनिर्देश

शिवसेना पक्ष कार्यालयातील कर्मचारी, अर्चना साईनाथ सावंत,
गीता राजू खंडीझोडे, मनोज चौगुले, संजय राणे, गुरु राणे.

विशेष सहाय्य

मनोहर सप्रे, दिनेश लेंडे, सुमती ब्याहाळकर, चित्रा कवाष्टे,
शाम माने, संतोष वैद्य, बा. बा. वाघमारे, सचिन बाभुळगावकर,
अनिता फडतरे, ज्योती कोटकर, नंदकुमार ठेकणे (लातूर),

विधिमंडळातील कर्मचारी वृंद.

अनुक्रमणिका

भाग १

२०।०३।२०१०	पुण्यात जर्मन बेकरीत झालेल्या बॉम्बस्फोटाचे प्रकरण	१५
०१।०४।२०१०	राज्यातील बिघडलेली कायदा व सुव्यवस्था	१८
१५।०४।२०१०	जागतिक महिला दिन साजरा होताना अत्याचाराच्या घटना	२१
१५।०४।२०१०	पत्रकार संघाच्या अध्यक्षांना मारहाण	३३
२०।०४।२०१०	राज्यात महिलांवर बलात्काराच्या वाढलेल्या घटना	३५
१६।०३।२०११	मुंब्रा (जि. ठाणे) येथील अलमास्त कॉलनी येथे लहान मुलांवर अमानुष अत्याचार	४०
१८।०३।२०११	राज्यातील सुरक्षा व हुकुमशाही	४४
०५।०४।२०११	सातारा जिल्ह्यातील मांढरदेवी घटनेनंतरही तीर्थक्षेत्रे असुरक्षित	४७
१९।०४।२०११	जैतापूर येथील आंदोलनाच्या संदर्भात	५२
२६।०७।२०११	बॉम्बस्फोटात माणसे मृत्युमुखी पडल्याबाबत	५६
२८।०७।२०११	नगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यातील वीरगाव येथे विवाहित मुलीवर बलात्कार करून दरोडा	६३
१०।०८।२०११	मावळातील शेतकऱ्यांवरील गोळीबार	७२
१७।४।२०१२	राज्यातील गुन्हेगारीचे वाढलेले प्रमाण	७६
१४।०३।२०१३	अहमदनगर पोलीस ठाण्यात तक्रार देण्यास गेलेल्या युवतीला केलेली मारहाण	८६
१९।०४।२०१३	राज्यपालांच्या अभिभाषणावर चर्चा	९०
१९।०३।२०१३	भंडारा जिल्ह्यातील तीन अल्पवयीन मुलींची हत्या	९४
२२।०३।२०१३	पुणे शहरात स्त्रिया व मुली बेपत्ता होण्याच्या वाढलेल्या घटना	१०१
२५।०३।२०१३	कायदा आणि सुव्यवस्था संदर्भात	१०५

भाग २

२४।०३।२००७	सातोटे परिवाराला संरक्षण देण्याचा विषय	११०
१०।०४।२००७	पोलीस जीपमधून चोरटी दारू वाहतूक	११२
१३।०४।२००७	विद्या देशमुख बलात्कार प्रकरण	११४
१६।०४।२००७	जालना येथे डॉ. आंबेडकर पुतळ्याची झालेली विटंबना .	११६
१९।०७।२००७	पुणे जिल्ह्यातील ऐतिहासिक लोहगडावरील शंकराच्या मंदिरातील नंदीची मूर्ती गायब झाल्याबाबत	१२१
१९।०७।२००७	पुणे येथे हिंजवडी कोर्टात टपालाने बॉम्ब येणे	१२३
२०।०७।२००७	पंढरपूरच्या यात्रेला निघालेल्या भाविकांच्या दिंडीला अपघातात तीन भाविक ठार	१२७
०२।०८।२००७	पुण्यातील लक्ष्मी रोडवरील सोन्याच्या दुकानावर पडलेला दरोडा	१२९
०९।०४।२००८	शवागारातून मृतदेहाचे मुंडके कापून नेण्याची पुण्यातील घटना	१३३
१७।०४।२००७	एकतर्फी प्रेमातून सत्या शोमनसिंग हिला पेटवून दिल्याचे प्रकरण	१३८
२१।०४।२००८	गुरुवर्य संभाजीराव भिडे यांना मारहाण करण्याची घटना .	१४०
२५।०३।२००८	वसईमध्ये एका अल्पवयीन मुलीवर रिक्षाचालकाने केलेला बलात्कार	१४२
३१।०३।२००८	कोल्हापूर येथील ज्येष्ठ साहित्यिक मधुमालती नारायण कोटीभास्कर यांचा चोरट्यांनी निर्घृण खून केल्याबाबत ..	१४६
०१।०४।२००८	पीएमटी बसच्या धडकेने शालेय विद्यार्थी व वृद्धांचा मृत्यू	१४९
०८।०४।२००८	निधी पांडे यांना मंत्रालयात ढकलून देण्यात आल्याचे प्रकरण	१५२
२६।०७।२००८	पुणे येथे दैनिक 'सामना'च्या कार्यालयावर झालेला हल्ला	१५४
२३।१२।२००८	कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये श्री. भास्कर ठाकरे यांचा गोळी लागून झालेला संशयास्पद मृत्यू	१६२
२३।१२।२००८	दरोडेखोरांविरुद्ध आरोपपत्र सादर न करण्याबाबत	१६६

२४।१२।२००८	मांढरदेवीसारखी दुर्घटना पुन्हा घडू नये म्हणून	१६८
२६।१२।२००८	भंडारा जिल्ह्यात अल्पवयीन मुलीवरील अत्याचार	१७०
२९।१२।२००८	नांदेड तरोडा येथील जिल्हा परिषद शाळेच्या मुख्याध्यापिका फड यांनी शीलानंद या आरोपीला ठार केल्याबाबत	१७२
२३।१२।२००८	नागपूरजवळील कोराडी परिसरात सशस्त्र अतिरेकी लपले असण्याची शक्यता	१७६
०५।०६।२००९	प्रज्ञासिंग ठाकूर यांच्यावरील उपचारांबाबत	१८०
०५।०६।२००९	गुनवडी, ता. बारामती येथील दत्तात्रय कुंभार या शेतकऱ्याने सावकाराच्या जाचास कंटाळून केलेली आत्महत्या	१८१
०९।०६।२००९	चेंबूर येथील चिल्ड्रेन एंड सोसायटीचे बडतर्फ अधिक्षक श्री. के. बी. पुरी यांच्याबाबत	१८४
११।०६।२००९	कामठी शहरात गौतम बुद्धाच्या मूर्तीची विटंबना	१८६
१२।०६।२००९	जळगांव येथून मुलींना फसवून पळवून नेण्याच्या घटना ..	१८८
११।०६।२००९	औरंगाबाद येथील मानसी देशपांडे हिचा मोबाईलच्या वायरने गळा आवळून खून केल्याचे प्रकरण	१९०
११।०६।२००९	औरंगाबाद येथील भोंदूबाबाने केलेली फसवणूक	१९२
	दादर येथे वृद्ध महिलेची निर्घृण हत्या	१९४
१०।१२।२००९	शासकीय व खाजगी क्षेत्रात काम करणाऱ्या महिलांच्या सुरक्षितेबाबत	१९६
	मुंबई उपमहापौरांच्या हॉटेलमध्ये दोरखंडाने बांधून मारहाण	१९८
२६।०३।२०१०	विविध प्रश्नोत्तरे	१९९
	- विद्यापीठ गेस्ट हाऊसमधील चंदनाची झाडे	
	- गॅस गळतीत; २६ घरे बेचिराख	
	- राष्ट्रीय महामार्गावरील अपघात	
	- डाऊ प्रकरणातील खटले मागे घ्या	
	- थेऊर येथील मद्य पार्टी	
	- जर्मन बेकरी प्रकरण	
	- आश्रमशाळेतील मुलींचा छळ	
३०।०३।२०१०	तुळजाभवानी मंदिरातील ठेकेदारांनी मंदिर प्रशासनाला ५.८२ कोटीचा गंडा घालणे	२०४

	लातूर जिल्ह्यातील बलात्काराचे प्रकरण	२०५
२३।०४।२०१०	साध्वी प्रज्ञा सिंग यांना मानसिक त्रास सहन करावा लागत असणे	२०७
१८।०४।२०११	मोंड गावात झालेल्या बलात्काराबाबत	२११
२१।१२।२०११	सातारा वाई येथील मांढरदेवीमधील काळेश्वरी देवीच्या मंदिरात झालेली चोरी	२१३
२७।०३।२०१२	मुंबईहून सोलापूरकडे गॅस घेणारा टँकर उलटल्याने गॅस गळतीबाबत	२१६
१७।०४।२०१२	पडघा, ता. शहापूर, जि. ठाणे येथे वाशेरे गावात जप्त केलेली स्फोटके	२१९
१५।०३।२०१३	मावळ शेतकऱ्यांवरचा गोळीबार	२२२
०१।०४।२०१३	मुंबई शहरातील मरीन लाईन्स येथील रेल्वेच्या गेस्ट हाऊसमध्ये सेक्स रॅकेट	२२३
०४।०४।२०१३	राज्य शासनाने विनयभंगासारखे गुन्हे अजामीनपात्र करण्याची मागणी केंद्र शासनाकडे केल्याबाबत	२२८
	समारोप	२३१

भाग १

■ राज्यपालांच्या अभिभाषणावर

पुण्यात जर्मन बेकरीत झालेल्या बॉम्बस्फोटाचे प्रकरण

२०।०३।२०१०

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, माननीय राज्यपालांच्या अभिभाषणाच्या संदर्भात अनेक वेगवेगळे मुद्दे आपण सभागृहामध्ये मांडत असतो. काही वेळेला प्रत्यक्ष परिणाम झालेला दिसतो. काही वेळेला असा प्रश्न पडतो की, या सभागृहामध्ये जे काही मुद्दे मांडतो त्याचा किती उपयोग होतो? परंतु नवीन सन्माननीय सदस्य मघाशी बोलत असताना या सदनातील प्रघात म्हणून म्हणाले असतील, आम्ही महान व्यक्ती आहोत. खरे म्हणजे या सभागृहामध्ये कशा पद्धतीने वेळ नसताना कसे बोलायचे याचे प्रशिक्षण मिळते. त्यातून हळूहळू आपण अनेक मुद्दे मांडतो. आपण ज्यावेळी समाजात वावरतो त्यावेळी कोणाला मुद्दे ऐकायला वेळ नसतो. अशा वेळेला सभागृहामध्ये मुद्दे मांडल्यानंतर निश्चितपणे काही वेळेला परिणाम होतो असा अनुभव मला मागील ५-६ वर्षात आलेला आहे. माननीय राज्यपालांचे अभिभाषण होत असताना आपण खूप अपेक्षा ठेवतो. परंतु पूर्णपणाने अपेक्षाभंग म्हणता येईल अशा प्रकारचे हे भाषण आहे. वृत्तपत्रात आम्ही वाचले होते की, राज्य सरकारचे व्हिजन काय असणार आहे, या संदर्भात बरेच दिवस सहाद्री अतिथीगृहात प्रेझेंटेशन चालले होते. त्यामागील दृष्टीकोन महाराष्ट्र राज्य स्वतःकडे कसे पाहते हे समजून घ्यायचा होता. त्याचबरोबर महाराष्ट्रामध्ये फार मोठा वादविवाद चालू होता. १४ फेब्रुवारी हा व्हॅलेंटाईन डे म्हणून साजरा केला जातो. तो कसा जोरदार महाराष्ट्रात साजरा होतो या संदर्भात वाहिन्या आणि दुकानदार विशेष तयारीमध्ये असताना त्यांच्या व्हॅलेंटाईन डे च्या आनंदाला फार मोठी चपराक बसली. १३ फेब्रुवारी २०१० या आदल्या दिवशी जर्मन बेकरीमध्ये स्फोट झाला. जर्मन बेकरीतील स्फोटाच्या आदल्या दिवशी 'माय नेम इज खान' हा चित्रपट प्रदर्शित होणार होता. १४ तारखेला व्हॅलेंटाईन डे आणि दोन दिवसाच्या मधल्या काळात कायदा व सुव्यवस्था किती चांगली आहे याचे सर्टीफिकेट देण्याचा प्रयत्न सरकार करीत असताना १३ फेब्रुवारीला जर्मन बेकरीमध्ये स्फोट झाला. निष्पाप लोक मृत्युमुखी पडले. या स्फोटानंतर अनेकांनी अनेक प्रश्न उपस्थित केले. भेटी देऊन काय साध्य होते? खरे आहे. एका अर्थाने

भेटी देऊन काही साध्य होत नाही. परंतु काही तासामध्ये जे लोक तिथे पोहोचले त्यापैकी बेकरीच्या ठिकाणी मी भेट दिली नाही. परंतु हॉस्पिटलमध्ये डॉक्टर्स आणि पेशंट तसेच मृत्युमुखी पडले त्यांच्या कुटुंबियांना मी आवर्जून भेट दिली. याबद्दल माननीय राज्यपालांनी दुःख व्यक्त केले ते योग्यच आहे. परंतु मला लक्ष वेधावयाचे आहे की, पुण्याच्या जिल्हाधिकाऱ्यांनी मृत्युमुखी पडलेल्या लोकांच्या कुटुंबियांना ५ लाख रुपयाचे चेक दिले ते चेक ८ ते १० मार्चपर्यंत वटले नव्हते. मी स्वतः योगिता पानसरे आणि तिच्या आई वडिलांची ८ मार्च रोजी भेट घेतली. रोख मदत केली. त्यांना सहज विचारले की, तुमच्या बँकेमध्ये ५ लाख रुपये जमा झाले का? त्यांनी पैसे जमा झाले नाही असे सांगितले. अल्पशिक्षित असल्यामुळे चेकबुक अपडेट केले नसेल म्हणून मी विचारले. आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे आपण सुशिक्षित लोक आहोत. स्थानिक पातळीवर पैसे ट्रान्सफर व्हायला २४ तास ते जास्तीत जास्त तीन दिवसांपेक्षा अधिक वेळ लागता कामा नये. परंतु तीन दिवसांऐवजी जवळजवळ एक महिना झाला तरीसुद्धा योगिता पानसरे हिच्या नावावर ५ लाख रुपये जमा झाले नव्हते. मला अतिशय वाईट वाटते. सरकार लगेच मदत जाहीर करते. परंतु याबद्दल काही लोक म्हणाले, तुम्ही का खेद व्यक्त करता? याबद्दल आनंद व्यक्त करायचा का? बॉम्बस्फोटामध्ये जे लोक मृत्युमुखी पडले त्यांच्या कुटुंबियांना वेळेवर आर्थिक भरपाई मिळू शकत नाही. मदत दिली जाते ती वेळेवर मिळत नसेल तर त्या कुटुंबाने पुढील जीवन कसे जगायचे हा प्रश्न आहे. बुधरानी, जहांगीर आणि रुबी हॉस्पिटलमधील डॉक्टर्स व कर्मचारी यांनी प्रयत्नांची शिकस्त केली. डॉक्टर्स व कर्मचारी यांचे आभार मानले पाहिजेत. कोणत्याही बिलाची अपेक्षा न ठेवता डॉक्टर मंडळी अहोरात्र काम करीत होती. बॉम्बस्फोटामध्ये माणसे मृत्युमुखी पडतात त्यावेळी या पद्धतीने शवविच्छेदन करावे लागते. शरीराच्या प्रत्येक अवयवाचा एक्स-रे काढावा लागतो. ती व्यवस्था ससून रुग्णालयामध्ये नसल्यामुळे आदल्या दिवशी शवविच्छेदन व्हायला सायंकाळचे ५ वाजले होते. सन्माननीय गृहराज्यमंत्री रमेश बागवे यांनी शवविच्छेदन गृहाला भेट दिली. आम्ही स्वतः तेथील लोकांशी बोललो. त्यांचे कसे सांत्वन करायचे? तुमच्या नातेवाईकांचे लवकरात लवकर शवविच्छेदन करण्यासाठी तत्परता दाखविणार आहेत म्हणून दिलासा द्यायचा की काय करायचे? प्रत्येक वेळी आम्ही म्हणतो की, आपत्ती निवारण कक्ष काम करीत असतात.

परंतु असे बॉम्बस्फोट घडल्यानंतर डेड बॉडी मिळायला इतके तास लागत असतील तर अजून त्या नातेवाईकांच्या दुःखावर डागण्या देणे हा प्रकार असतो.

जर्मन बेकरीतील स्फोटामध्ये अनेक नेपाळी मजूर मृत्युमुखी पडले आहेत. हे नेपाळी लोक रोजगारासाठी मुंबई आणि पुण्यात आले असून त्यांची मागणी अशी आहे की, दिल्लीप्रमाणे मुंबईतही नेपाळ कौन्सिलेट असावे, जेणेकरून त्यांच्या संदर्भात कुठलाही कायदेशीर प्रश्न निर्माण होईल, तेव्हा त्यांना मदत होऊ शकेल. तसेच या नेपाळी मजुरांची नोंद कुठेही नाही. या सगळ्यात कळस म्हणजे जर्मन बेकरीत झालेल्या स्फोटातील आरोपी अद्यापही पोलिसांना सापडलेले नाहीत. आम्ही वेगवेगळी विधाने याबाबतीत वाचतो. एटीएसचे प्रमुख श्री. रघुवंशी यांच्यावर कारवाई होणार काय ? हे देखील वाचतो. स्वतः गृह राज्यमंत्री श्री. बागवे साहेबांनी सुद्धा वेगवेगळी विधाने केली. या सर्व गोष्टींचा परिणाम म्हणजे अशा बातम्या ज्यावेळेस वेगवेगळ्या चॅनल्सच्या माध्यमातून आपण पाहतो ते पाहून हे अतिरेकी सुद्धा उपहास आणि कुचेष्टेने म्हणत असतील की काय ही हिंदुस्तानमधील माणसे आहेत, आम्ही जाऊन ठिकठिकाणी स्फोट घडवितो आणि असे स्फोट झाल्यानंतर सुद्धा हे लोक एकमेकांवर ताशेरे ओढतात, म्हणूनच या अतिरेक्यांना असे कृत्य करण्यात यश येते त्याबद्दल मला खेद वाटत आहे.

महोदय, पुढचा मुद्दा पोलिसांसंबंधीचा आहे. आम्ही पोलिसांसाठी कशी कशी व्यवस्था केली हे त्यात म्हटले आहे. माननीय राज्यपालांनी त्यासंदर्भात असे म्हटले आहे की, पोलिसांसाठी अत्याधुनिक शस्त्रास्त्रे आणि चिलखत पुरविणे व पोलीस दलाचे आधुनिकीकरण करणे यासाठी शासनाने प्रयत्न केले आहेत. त्याचप्रमाणे आधुनिकीकरणासाठी मात्र २०० कोटींची मागणी केली असता फक्त १०३ कोटींवर बळवण करण्यात आली. २६।११ च्या हल्ल्यात मृत्युमुखी व जखमी झालेल्या पोलिसांकडे पुरेशी साधनसामुग्री नसल्याने तसेच बुलेटप्रुफ जॅकेट्स नव्हती, त्याचे उत्तर अद्यापही मिळाले नाही. अशा वेळेस प्रश्न असा उपस्थित होतो की, पुरेसा निधी जर पोलीस दलाच्या आधुनिकीकरणासाठी दिला जात नसेल तर शासनाने त्याबाबतची राजकीय इच्छाशक्ती दाखविण्याची गरज आहे. त्याचप्रमाणे पोलीस रिफॉर्मस् अस्तित्वात येणार असल्याचे सांगण्यात आले. कारण केवळ शस्त्रास्त्रे व साधनसामुग्रीचाच हा प्रश्न नाही तर गेल्या तीन वर्षांपासून सातत्याने प्रश्न चर्चेला येतो त्यावेळी, माननीय गृहमंत्री सांगतात की पोलिसांबाबत केंद्रीय समितीने ज्या सुधारणा सुचविल्या त्यात राजकीय हस्तक्षेप असणार नाही. बदली आणि बढतीच्या संदर्भात कोणताही हस्तक्षेप केला जाणार नाही. त्यांचे नियंत्रण केवळ राजकारणातून होऊ नये यासंदर्भात पोलीस रिफॉर्मची गरज आहे.

■

■ नियम २६० अन्वये

राज्यातील बिघडलेली कायदा व सुव्यवस्था

०१।०४।२०१०

पृ.शी. : राज्यातील बिघडलेली कायदा व सुव्यवस्था.

मु.शी. : राज्यातील बिघडलेली कायदा व सुव्यवस्था या विषयावर सर्वश्री पांडुरंग फुंडकर, दिवाकर रावते, विनोद तावडे, रामदास कदम, संजय केळकर, डॉ. दीपक सावंत, श्री. केशवराव मानकर, डॉ. नीलम गोन्हे, सर्वश्री चंद्रकांत पाटील, परशुराम उपरकर, पाशा पटेल, किरण पावसकर, अनिल परब यांचा नियम २६० अन्वये प्रस्ताव.

डॉ. नीलम गोन्हे (महाराष्ट्र विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, काल सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकरजी रावते आणि सन्माननीय सदस्य श्री. रामदासजी कदम यांनी या सभागृहात अनेक मुद्दे मांडलेले आहेत. पण सांगलीच्या संदर्भात मला येथे सांगावयास पाहिजे की, सांगलीमधील अनेक नगरसेवक हे वेगवेगळ्या घोटाल्यामध्ये अडकलेले आहेत. त्यांच्यामध्ये महिला बचतगटाचे पैसे गायब करण्याच्या संदर्भात इचलकरंजी, सांगली, सातारा, कऱ्हाड या ठिकाणी गुन्हे नोंदवले गेले आहेत, त्या सोनपरी डॉल घोटाल्यामध्ये श्रीमती सुवर्णा पाटील अडकलेल्या आहेत. त्यांचे नगरसेवक पद रद्द झाले पाहिजे. मोटार चोरीमध्ये श्री. सुनील पाटील हे दोषी आढळून आलेले आहेत. ते देखील नगरसेवक आहेत. श्री. दादा सावंत यांच्यावर खून आणि खंडणीचे गुन्हा आहेत. सभापती महोदय, या आधीचेही गृहमंत्री सांगली जिल्ह्याचे होते आणि माझी पहिली मागणी अशी आहे की, अशा नगरसेवकांचे नगरसेवक पद रद्द करण्यासाठी आपण स्वतः महाराष्ट्राचे नेते म्हणून पुढाकार घेतला पाहिजे. (अडथळा) सभापती महोदय, प्रत्येक वेळेला सन्माननीय सदस्य अशा प्रकारे अडथळे आणीत असतात. हा विषय महत्वाचा असल्यामुळे सन्माननीय सदस्य श्री. जयंत प्र. पाटील आपल्याकडून ही अपेक्षा नाही. त्यांचे नाव जयंत पाटील आहे म्हणून तुम्हाला पुळका येण्याचे कारण नाही.

सभापती महोदय, या ठिकाणी स्पष्टपणे असे दिसते की, जेव्हा दंगल झाली त्यावेळी सांगलीचेच गृहमंत्री होते. चार दिवस स्वतः गृहमंत्री सांगलीला आलेच

नाहीत. त्या सगळ्या वादात न जाता सुद्धा मला या ठिकाणी अशी मागणी करावयाची आहे की, ज्या निष्पाप लोकांवर केसेस दाखल झालेल्या आहेत त्याबद्दल आपण पुनर्विचार केला पाहिजे. पाच वर्षांपूर्वी पुणे शहरात गणेशोत्सवाच्या मिरवणुकीमध्ये ज्या कार्यकर्त्यांवर केसेस झाल्या होत्या त्या मागे घेऊ असे माननीय गृहमंत्री श्री. आर.आर.पाटील यांनी सन्माननीय सदस्य श्री. गिरीष बापट आणि इतर सगळ्या सदस्यांच्या बैठकीत वारंवार सांगितले होते. आजही त्या कार्यकर्त्यांना पुन्हा पुन्हा कोर्टात फेऱ्या माराव्या लागत आहेत. पुण्याचे सरकारी वकील असे सांगतात की, आमच्याकडे गृह विभागाकडून ही केस आम्ही मागे घेत आहोत असे लेखी येत नाही तोपर्यंत, आरोपी म्हणून या कार्यकर्त्यांना यावेच लागणार. सभापती महोदय, सांगलीलाही एक मोठा गणेश आहे. त्यांच्याही दर्शनाला आम्ही जात असतो. तेव्हा या गणेशोत्सवाच्या अगोदर या कार्यकर्त्यांवरील खटले मागे घ्यावेत. पुण्याच्या संदर्भात आणि सांगलीच्या संदर्भात प्रत्येक केस तपासून योग्य ती कारवाई ताबडतोब करण्यात यावी.

सभापती महोदय, नगरसेवकांची खूप मोठी यादी आहे. उदगीर येथील एक नगरसेविका श्रीमती मालनबी मदारी या जवळ जवळ गेले तीन वर्षे फरार आहेत आणि तीन मुलींना फसवणुकीच्या संदर्भात त्यांच्यावर लातूरच्या पोलिसांनी गुन्हे दाखल केलेले आहेत. पण अजूनही त्यांचे नगरसेवक पद रद्द झालेले नाही. सभापती महोदय, लातूरच्या पोलीस अधिकांना मी वारंवार भेटले आहे. त्यांच्या काय अडचणी आहेत याबाबत या सभागृहात सांगणे म्हणजे राजकारण केल्यासारखे होईल. तेव्हा श्रीमती मालनबी मदारी यांचे नगरसेवक पद रद्द झाले पाहिजे आणि त्यांना मोका लावला पाहिजे. कारण अशा पद्धतीच्या अनेक गुन्ह्यांमध्ये त्यांचे नाव गुंतले गेलेले आहे.

सभापती महोदय, सांगलीच्या दंगलीच्या संदर्भात कोणाची नार्को स्टेट करायची आणि कोणाची पॉलीमार्क टेस्ट करायची यासंदर्भात निकष लावले पाहिजेत. कदाचित हे सगळे हाल असह्य झाल्यामुळेच महाराष्ट्राचा पोलीस कस्टडीतील मृत्युच्या संदर्भातील नंबर उत्तरप्रदेश, गुजराथ आणि बिहार याच्यापेक्षा पुढे जात आहे. सभापती महोदय, आर्थिक गुन्ह्यांची संख्या खूप वाढलेली आहे. अलीकडे नायजेरीयन फ्रॉड म्हणून जो प्रकार आलेला आहे. त्यामध्ये बऱ्याचशा लोकांना ई-मेल येतात, फोन येतात, एसएमएस येतात आणि तुम्हाला काही लाख पाऊण्ड मिळालेले आहेत आणि ते लाख पाऊण्ड तुम्हाला

मिळण्यासाठी तुम्ही आम्हाला ई-मेल करा आणि तुमचा क्रेडीटकार्ड नंबर कळवा म्हणजे आम्ही तुम्हाला पैसे देतो अशा पद्धतीने लक्षावधी डॉलर्सचा गैरव्यवहार करणारी टोळी सगळीकडे पसरलेली आहे. म्हणून हे सायबर क्राईम कसे हाताळावयाचे यासाठी ठिकठिकाणी कक्ष मजबूत केले पाहिजेत, याकडे मला शासनाचे लक्ष वेधावेसे वाटते.

सभापती महोदय, यू ट्यूबवर सन्माननीय शिवसेनाप्रमुख बाळासाहेब ठाकरे यांच्याबद्दल आणि इतर अनेक मान्यवरांबद्दल सातत्याने घाणेरड्या फिल्मस लोड केल्या जातात. त्या काढणे आणि त्यावर लक्ष ठेवणे हे काम सातत्याने करत राहावे लागते म्हणून सायबर क्राईमच्या संदर्भात जास्त लक्ष घालून पावले उचलण्यात यावीत, याकडे मला लक्ष वेधावेसे वाटते.

सभापती महोदय, याखेरीज काही मुद्दे धार्मिक कायद्याशी संबंधित आहेत. धार्मिक कायद्यांच्या बाबतीत सामाजिक प्रश्न मोठ्याप्रमाणात वाढत आहेत. विशेषतः त्याच्यामध्ये अल्पवयीन मुलींच्या बलात्काराबरोबरच एकतर्फी प्रेमातून ॲसिड फेकण्याचे गुन्हे होत आहेत. ट्रेनमध्ये महिलांच्या छेडछेडीचे गुन्हे होत आहेत.

■ नियम ९२ अन्वये सूचना

जागतिक महिला दिन साजरा होताना अत्याचाराच्या घटना

१५।०४।२०१०

पृ.शी. : जागतिक महिला दिन साजरा होत असताना महिलांच्या अल्पवयीन मुलींवर होणाऱ्या अत्याचाराच्या घटनांमध्ये दिवसेंदिवस वाढ होणे

मु.शी. : जागतिक महिला दिन साजरा होत असताना महिलांवर, अल्पवयीन मुलींवर होणाऱ्या अत्याचाराच्या घटनांमध्ये दिवसेंदिवस वाढ होणे यासंबंधी डॉ. नीलम गोन्हे वि. प. स. यांनी उपस्थित केलेली अर्धा-तास चर्चा.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने नियम ९२ अन्वये पुढील विषयावर अर्धा-तास चर्चा उपस्थित करते.

“८ मार्च जागतिक महिला दिन साजरा होणे, जागतिक महिला दिन साजरा होत असताना महिलांच्या व अल्पवयीन मुलींवर होणाऱ्या अत्याचाराच्या घटनांमध्ये दिवसेंदिवस वाढ होत असणे, कामाच्या ठिकाणी होणारे लैंगिक शोषण, याकडे शासनाचे होत असलेले दुर्लक्ष, पोलिसांच्या गुन्हे अन्वेषण विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी राज्यातील गुन्हे २००८ या अहवालात स्त्रियांवरील अत्याचाराच्या गुन्हांमध्ये ५.४ टक्क्यांनी वाढ झालेली धक्कादायक बाब निदर्शनास येऊनही अद्याप याप्रकरणी कोणतीही कार्यवाही अथवा ठोस उपाययोजना करण्यास शासनाकडून होत असलेली दिरंगाई, परिणामी महिला वर्गात पसरलेले असंतोषाचे व संतापाचे वातावरण, सबब याबाबत शासनाने केलेली वा करावयाची कार्यवाही व शासनाची प्रतिक्रिया.”

सभापती महोदय, महिलांवर खास करून मुलींवर अत्याचार करण्याच्या घटना घडत आहेत. बलात्कार करणारे, अत्याचार करणारे संशयित आहेत त्यांना तिथल्या तिथे मारहाण करण्याचे, कायदा हातात घेण्याचे प्रमाण देखील वाढलेले आहे. एवढेच नव्हे तर यामध्ये देखील वेगवेगळे प्रकार आहेत. छेडछाडीची तक्रार पोलिसांनी स्वतःहून दाखल करून घेतली पाहिजे. प्रत्येक ठिकाणी हा अदखलपात्र गुन्हा आहे असे समजून पोलीस पीडित मुलीची तक्रार आली तर ती नोंदवून घेण्यास टाळाटाळ करतात. १२ एप्रिल रोजी एक घटना

घडली. ९ वर्षांच्या मुलीवर अत्याचार करण्यात आला. पोलीस ठाण्यावर ग्रामस्थ गेल्यानंतर, वादावादी केल्यानंतर पोलीस ठाण्यामध्ये तक्रार नोंद करण्यात आली. त्यामुळे माझी सर्वात पहिली मागणी अशी आहे की, शाळा, कॉलेजमधील मुलींची तक्रार आली तर ती लगेच पोलिसांनी नोंदवून घेतली पाहिजे. कु. माधुरी शेवाळे हिची गेल्या वर्षी छेडछाड झाली होती. जळगाव पेठ पोलीस ठाण्यामध्ये तक्रार करून देखील त्याची दखल घेण्यात आली नाही. शेवटी, त्या मुलीला रॉकेल टाकून जाळून टाकण्यात आले. रायगड जिल्ह्यात देखील छेडछाडीची घटना घडली. त्या मुलीचे नाव जिल्हा परिषदेच्या शाळेतून काढून टाकण्यात आले. गणेशपुरी, उलवे, ता. पनवेल, जिल्हा रायगड येथे घटना घडल्यानंतर दिनांक ५।३।२०१० रोजी पनवेल एनआरआय सागरी पोलीस ठाणे, बेलापूर, नवी मुंबई येथे फिर्याद दाखल करण्यात आली. श्री. सदानंद केशव पाटील या शिक्षकाने शाळेत शिकणाऱ्या ४ मुलींची वर्गामध्ये सातत्याने छेडछाड केली. यासंबंधातील तक्रार गावकऱ्यांनी दाखल केलेली आहे. संबंधित शिक्षकास निलंबित करावे म्हणून शिक्षण विभागाने वारंवार कळवून देखील बदली मिळवून संबंधित शिक्षक तिथेच रहात आहे.

सभापती महोदय, छेडछाड हा अदखलपात्र गुन्हा आहे. यासंबंधी मी व सन्माननीय सदस्य श्री. सुधीर मुनगंटीवार यांनी चार वर्षांपूर्वी हा विषय अशासकीय ठरावाच्या माध्यमातून सभागृहात उपस्थित केला होता. त्यावेळी शासनाच्या वतीने सदर गुन्हा दखलपात्र करण्याची शिफारस करण्यात येईल असे जाहीर करण्यात आले होते. मात्र, दुसऱ्या दिवशी शासनाने जाहीर केले की, नजरचुकीने असे जाहीर केले. आता केंद्र शासन बलात्कार विषयी कायद्यामध्ये सुधारणा करीत आहे. त्यामुळे हा गुन्हा दखलपात्र होण्यासंबंधी विचार केला करावा अशी मी विनंती करीत आहे.

सभापती महोदय, अल्पवयीन मुलींवर ॲसिड फेकण्याच्या प्रकारामध्ये सुद्धा दिवसेंदिवस वाढ होत आहे. तेव्हा ॲसिड फेकलेल्या पीडित मुलींचे वा महिलांचे आयुष्य पूर्णपणे उद्ध्वस्त झालेले असते. त्यामुळे अशा प्रकारची प्रकरणे फास्ट ट्रॅक कोर्टात चालविली गेले पाहिजेत असे मला सांगावयाचे आहे.

सभापती महोदय, दिवसेंदिवस अल्पवयीन मुलींवरील बलात्काराचे प्रमाण वाढत चालले आहे. बलात्कार करणाऱ्या लोकांमध्ये काही गैरसमज आहेत असे आमच्या निदर्शनास आलेले आहे. त्या व्यक्तिला जर गुप्तरोग झाला असेल व त्याने जर अल्पवयीन मुलीशी शारीरिक संबंध ठेवले तर गुप्तरोग बरा

होऊ शकतो अशा प्रकारचा गैरसमज समाजातील एका घटकामध्ये मोठ्या प्रमाणावर निर्माण झाला आहे. त्यामुळे मुंबईच्या काही भागात वारंवार अशा प्रकारच्या घटना घटत असतात त्या मागे हीच कारणमीमांसा असू शकेल असे मला वाटते. मला या ठिकाणी कोणत्याही धर्माचे नाव घ्यावयाचे नाही, परंतु समाजातील एका घटकामध्ये निश्चितपणे अशा प्रकारचा गैरसमज आहे. त्यामुळे या रोगावर वैद्यकीय उपचार करण्याऐवजी अल्पवयीन मुलींवर बलात्कार होण्याचे प्रकार वाढत आहेत.

सभापती महोदय, या ठिकाणी मी मुंबईचे एक उदाहरण देऊ इच्छिते. असा प्रकार घडल्यानंतर संबंधित मुलीची माहिती घेण्यासाठी अनेक तास तिला पोलीस स्टेशनमध्ये बसविले जाते. दोन तीन घटनांमध्ये ही बाब माझ्या निदर्शनास आल्यानंतर व त्याबाबतीत मी संबंधित पोलीस अधिकाऱ्यांकडे विचारणा केल्यानंतर त्यांनी माफी मागितली होती. त्यामुळे मी त्या पोलीस स्टेशनची नावे जाहीरपणे सांगत नाही. परंतु माननीय गृह मंत्र्यांना मी निश्चितपणे सांगू इच्छिते की, एका पोलीस स्टेशनमध्ये सकाळी तक्रार घेऊन गेल्यानंतर दुसऱ्या दिवशी सकाळपर्यंत एफ.आय.आर.सुद्धा नोंदविण्यात आला नव्हता. मी स्वतः त्या पोलीस स्टेशनमध्ये गेले होते. त्यावेळी त्या मुलीची आई रडत होती. महिला पोलिसांसाठी जी रुम होती त्यामध्ये मुलीकडून थोडेफार काम सुद्धा करवून घेतले होते. आठ दहा तास तेथे बसविल्यानंतर त्यांना पोलिसांनी स्वतःच्या खर्चाने जेवणखाण दिले होते. परंतु तिला दिलासा वा समुपदेशन दिले गेले नाही. आठ नऊ वर्षांच्या मुलीवर बलात्कार झाल्यानंतर ती घाबरलेली असते. त्यावेळी संपूर्ण पोलीस स्टेशनमध्ये आश्वासक वातावरण असावयास पाहिजे. परंतु पोलिसांवरील कामाच्या व्यापामुळे वा अन्य कारणामुळे तेथे आश्वासक वातावरण नाही. त्या ठिकाणी मुलीबरोबर बोलण्यासाठी चाईल्ड कौन्सिलरची मदत घ्यावयास पाहिजे होती. परंतु ती मदत घेतली जात नाही. संबंधित पोलीस अधिकाऱ्याची जी काही संवेदनशीलता आहे, त्यानुसार शक्य तेवढे ते पोलीस अधिकारी संबंधित मुलीबरोबर बोलत असतात. परंतु महिला पोलिस अधिकाऱ्यांना वा महिला पोलिसांना या मुलींबरोबर कसे बोलावयाचे याचे फारसे प्रशिक्षण नसल्यामुळे दोन तीन तासामध्ये ही मुलगी पूर्णपणे कोलॅप्स होण्याची वेळ आलेली असते.

सभापती महोदय, अत्याचारमुक्ती प्रकल्प आम्ही १६ पोलीस स्टेशनमध्ये राबविला होता. त्यावेळी आमच्या एक बाब निदर्शनास आली होती. प्रत्येक

पोलीस स्टेशनमध्ये वरच्या अधिकाऱ्यांच्या बदल्या होत असतात, परंतु तेथील रायटर्सच्या फारशा बदल्या होत नाहीत. तेथील व्यक्तित्वामध्ये संवेदनशीलता वाढविण्याचा आम्ही प्रयत्न केला, तेव्हा असे निदर्शनास आले की प्रत्येक पोलीस स्टेशनमधील रायटर्सना एवढे शिकवले गेले आहे की, ठराविक शब्दामध्ये जोपर्यंत बलात्काराची व्याख्या लिहिली जात नाही तोपर्यंत बलात्कार झाल्याचे सिद्ध होत नाही. त्यामुळे ठराविक शब्दात लिहून घेण्यासाठी रायटर्स वेगवेगळ्या पद्धतीने त्या मुलींशी बोलतात, परंतु त्या शब्दांचा अर्थ त्या मुलीला कळत नाही. तेव्हा रायटर्स, महिला पोलीस वा वरिष्ठ अधिकारी यांनी चाईल्ड रेपच्या संदर्भातील अनेक इंग्रजी आणि मराठीतील मार्गदर्शक पुस्तकांचा उपयोग करून त्या मुलीची विचारपूस करण्याची एक कार्यपद्धती निश्चित केली पाहिजे, असे मला या निमित्ताने सांगावयाचे आहे.

सभापती महोदय, महिलांच्या तक्रारीबद्दल जाणीव जागृती निर्माण व्हावी आणि कायद्याची अंमलबजावणी चांगल्या प्रकारे व्हावी यासाठी राज्य सरकारने राज्य महिला आयोग निर्माण केला आहे. परंतु खेदाची गोष्ट अशी आहे की, गेल्या पाच वर्षांपासून राज्य महिला आयोगातील तीन जागा रिक्त आहेत. त्यामुळे या संदर्भात राज्य महिला आयोगाचे जे काही काम व्हावयास पाहिजे होते ते सुद्धा झालेले नाही. सर्वोच्च न्यायालयाने दिनांक १३ ऑगस्ट १९९७ रोजी विशाखा मार्गदर्शक तत्वात काही तत्वे सुचविली आहेत आणि या संदर्भात सगळीकडे सूचना देण्यात येतील, असे सन्माननीय गृहमंत्र्यांनी पुण्याच्या बैठकीत सांगितले होते. मला असे नमूद करावयाचे आहे की मंत्रालयातील तक्रार निवारण समिती असून महिलांचे हक्क आणि कल्याण समितीने त्यांची साक्ष घेतली होती, त्यावेळी असे निदर्शनास आले की, ज्या ज्या महिलांनी अधिकाऱ्यांसंबंधी तक्रारी केल्या होत्या, त्या महिलांच्या बदल्या झाल्या आणि अधिकाऱ्यांच्या मात्र बदल्या झाल्या नाहीत. हा उल्लेख या समितीच्या अहवालामध्ये सुद्धा करण्यात आला होता. काही अधिकाऱ्यांना बदल्यासुद्धा देण्यात आल्या होत्या. या ठिकाणी मी कामगार कल्याण मंडळातील श्री. धोत्रे यांचे उदाहरण देते. त्यांचे प्रकरण कोर्टात गेल्यानंतर त्यांच्याविरुद्ध कारवाई करण्यात आली होती, परंतु त्या काळात महिला सातत्याने त्यांच्याविरुद्ध तक्रार करीत होत्या, परंतु त्यांच्याविरुद्ध कारवाई केली गेली नाही. तसेच विधान परिषदेत हा मुद्दा मांडल्यानंतर त्या महिलांवर दबाव आणला गेला होता. या महिलांना समाजाची देखील सहानुभूती मिळाली नाही. काळोडासारख्या

ठिकाणी 'हक' नावाचे एक चांगले सरकारी अधिकारी होते. त्यांची मुलीबरोबर बोलण्याची इच्छा होती. परंतु ज्यावेळी ते एका छोट्याशा गावामध्ये जातात त्यांच्याबरोबर दोन-तीन पोलिसांच्या गाड्या वेगाने गावात जातात, त्यावेळी गावातील ३०० ते ४०० लोक एकत्र जमतात. त्यावेळी एक वरिष्ठ पोलीस अधिकारी त्या मुलीबरोबर एका झोपडीमध्ये बोलत असेल तर, जणू काही तिनेच काहीतर चूक केली आहे, असे वातावरण गावामध्ये तयार होते. मी बीडला गेल्यानंतर त्या पोलीस अधिकाऱ्यांना विनंती केली की, तुम्ही त्या गावामध्ये जाऊन मुलींची विचारपूस करण्यापेक्षा एखाद्या सुरक्षित ठिकाणी त्या मुलींना बोलता येईल. त्यामध्ये एखादी शाळा असेल, एखादे कार्यालय असेल, एखादे प्राथमिक आरोग्य केंद्र असेल, त्याठिकाणी मुलीबरोबर कमी गर्दीमध्ये बोललात तर चांगले होईल. त्याचप्रमाणे कोर्टांमध्ये अल्पवयीन मुलींवरील बलात्काराच्या केसेसमध्ये सरकारी वकिलांनी मुलीबरोबर कसे बोलले पाहिजे याचे ट्रेनिंग फार थोड्या सरकारी वकिलांना देण्यात आले आहे, असे मला याठिकाणी नम्रपणे नमूद केले पाहिजे. सातत्याने ठराविक वकिलांना बोलविण्यापेक्षा एखादी मोठी टीम त्याठिकाणी असणे गरजेचे आहे. तसेच या केसेसमध्ये इनकॅमेरा इन्व्हेस्टिगेशन झाले पाहिजे. याबाबत सारांशाने सांगावयाचे झाले तर छेडछाडीचा गुन्हा अजामीनपात्र केला पाहिजे. पोलिसांनी स्वतःहून छेडछाडीच्या तक्रारींची दखल घेतली पाहिजे. ॲसिड फेकण्यासारख्या घटनांच्या बाबतीत गंभीर स्वरूपाची कलमे लावली पाहिजेत, कुटुंबामध्ये ओळखीच्या व्यक्तीकडून बलात्कार केला जातो, त्यावेळी समुपदेशकाची मदत घेऊन कुटुंबाच्या पुनर्वसनासाठी महिला व बाल कल्याण विभागाची मदत घेतली पाहिजे. राज्य महिला आयोगाची रिक्त पदे भरली पाहिजेत. त्यासोबत विशाखा निकालपत्राची अंमलबजावणी केली पाहिजे. त्याचबरोबर पोलिसांमार्फत संवेदनशील पद्धतीने इन्व्हेस्टिगेशन होण्यासाठी सरकारने एक कृती कार्यक्रम हाती घेतला पाहिजे. जेणेकरून या प्रकरणांमध्ये निकाल लागल्यानंतर त्यामधील काही मुली स्वतःच्या पायावर उभ्या राहू शकतील. शेवटी मी एकच सांगते की, ज्यावेळी अनेक मुलींना न्याय मिळाल्यानंतर त्यांना विचारले जाते की, तुम्हाला काय व्हायचे आहे? तेव्हा त्या मुली आम्हाला महिला पोलीस व्हायचे आहे असे सांगतात. त्यामुळे अजूनही महिलांचा पोलिसांवर विश्वास आहे, ही यामधील चांगली घटना आहे. त्यांचे जे काही पुनर्वसनाचे कार्यक्रम राबवावयाचे असतील त्याबाबतीत देखील आपल्याला

त्या त्या विभागाचे सहकार्य मिळणे गरजेचे आहे, याकडे मी लक्ष वेधते. धन्यवाद.

गृहमंत्र्यांनी दिलेले उत्तर

श्री. आर. आर. पाटील (गृहमंत्री) : सभापती महोदय, राज्यामध्ये महिलांवर होणाऱ्या अत्याचारांच्या संदर्भात माननीय सदस्या डॉ. नीलमताई गोन्हे यांनी अर्धा तास चर्चा उपस्थित केली आहे. या राज्याने महिलांच्या बाबतीत नेहमीच पुरोगामी भूमिका स्वीकारली आहे आणि त्याबाबत अन्य कोणत्याही राज्यापेक्षा आपल्या राज्यामध्ये खूप मोठी परंपरा आहे. महिलांचे सक्षमीकरण, महिलांचे सबलीकरण करण्यावर आपल्या राज्याने नेहमी भर दिला आहे. असे असले तरीसुद्धा कायदा हातात घेणाऱ्या गुंड प्रवृत्ती वेळोवेळी आणि जागोजागी महिलांवर अत्याचार करताना सापडतात ही गोष्ट कुणालाही नाकबूल करता येणार नाही. जोपर्यंत समाजामध्ये या पाशवी प्रवृत्ती आहेत, तोपर्यंत कायद्याच्या माध्यमातून नैतिक बंधन स्वीकारून यावर कठोर कारवाई करण्याची भूमिका सुद्धा राज्य सरकारने स्वीकारली आहे.

सभापती महोदय, अलिकडच्या काळात समाजातील थोडीशी नैतिक घसरण सुद्धा अशा केसेस घडण्याच्या पाठीमागे प्रमुख कारण आहे. महिलांवर होणाऱ्या अत्याचाराच्या बाबतीत बारकाईने विश्लेषण केले तर बलात्काराच्या घटनेमध्ये जास्तीत जास्त बलात्कार हे ओळखीच्या व्यक्तीकडून होतात ही गोष्ट यामधून स्पष्ट होते. याचे विश्लेषण माझ्या विभागाने केले आहे. त्याबाबतीत जी उपाययोजना करणे शक्य आहे ती करण्याचा राज्यसरकारने वेळोवेळी प्रयत्न केला आहे. परंतु दुर्दैवाने अशा काही घटना घडत आहेत, अशा प्रत्येक ठिकाणी पोलीस बंदोबस्त देणे कोणत्याही शासकीय यंत्रणेला शक्य होत नाही. उदा. शिक्षकाने विद्यार्थिनीवर बलात्कार केल्याची एखादी घटना बघावयास मिळते. या महाराष्ट्रामध्ये एक तर अशी घटना रजिस्टर झाली आहे की, एका न्यायाधीशाने एका महिला वकिलावर बलात्कार करण्याची घटना घडली आहे. वडिलांनी आपल्या मुलीवर बलात्कार केल्याची घटना या राज्यामध्ये दुर्दैवाने नोंद झाली आहे. त्यामुळे नैतिक घसरणीचा हा परिणाम आहे असे म्हटले तर ते चुकीचे होणार नाही. नैतिक घसरण होते म्हणून राज्य सरकारने बघ्याची भूमिका घेऊन चालणार नाही. याबाबत अगोदर कायदा करून या घटनांवर नियंत्रण आणण्याची आवश्यकता विचारात घेऊन, त्या अनुषंगाने उपाययोजना केल्या आहेत. एखाद्या महिलेवर बलात्कार होणे ही गोष्ट अतिशय वाईट आहे

किंवा महिलांवर अन्याय होणे ही गोष्ट देखील तेवढीच वाईट आहे. म्हणून मी या संदर्भातील गुन्हे संख्येने कमी झाले म्हणजेच त्याची तीव्रताही कमी झाली असे मानत नाही. पण तरी सुद्धा सन्माननीय सदस्यांनी जी चिंता व्यक्त केलेली आहे की, राज्यातील महिलांवरील अत्याचाराचे प्रमाण वाढत आहे. पण प्रत्यक्षात आकडेवारी तशी नाही. यासंदर्भात राज्यातील जनतेसमोर वस्तुस्थिती जावी म्हणून महिलांच्या बाबतीत ज्या काही प्रमुख घटना घडलेल्या आहेत, त्या संदर्भात सांगावयाचे तर २००८ मध्ये राज्यामध्ये बलात्काराच्या १४४० केसेस रजिस्टर झाल्या. २००९ मध्ये १४४० वरून हे प्रमाण १३७० पर्यंत कमी झालेले आहे. विनयभंगाच्या घटनांच्या बाबतीत सांगावयाचे तर या घटना ३४३७ वरून ३११६ पर्यंत खाली आलेल्या आहेत. छेडछाडीच्या १४८९ घटना घडल्या होत्या, त्या १४७३ पर्यंत कमी झालेल्या आहेत. एका घटनेच्या बाबतीत मात्र वाढ झालेली आहे, ते म्हणजे कलम ४९८ (अ) खाली नोंदविलेल्या हुंडाबळीच्या एकंदर ६८५३ घटना होत्या, त्यावरून या घटनांमध्ये ७२१५ पर्यंत वाढ झालेली आहे. तसेच हुंडाबळीचे प्रकार २७९ वरून २८२ पर्यंत वाढलेले आहेत. यावरून हे स्पष्ट होते की, बलात्काराच्या घटना, विनयभंगाच्या घटना, छेडछाडीच्या घटना याबाबतीत राज्यात थोडीशी वाढ झाल्याचे दिसत आहे. यावर कुठेतरी जरब बसावी म्हणून इंडियन पीनल कोडमध्ये आणि आजपर्यंतचा जो प्रस्थापित कायदा आहे, त्यामध्ये यासाठी शिक्षेसाठी ज्या तरतुदी करण्यात आलेल्या आहेत, त्यामध्ये सुद्धा राज्य शासनाने बदल करण्याची भूमिका स्वीकारली असून, इंडियन पीनल कोड मध्ये कडक शिक्षा करण्याच्या संबंधातील प्रस्ताव केंद्र शासनाकडे सादर केलेला आहे. कलम ३२३ अंतर्गत 'दुखापत करणे' या गुन्ह्यासाठी आतापर्यंत १ वर्षासाठी तुरुंगवास किंवा १ हजार रुपये दंड किंवा दोन्ही शिक्षा अशी तरतूद होती. मात्र आता याबाबतीत असा निर्णय घेतलेला आहे की, यातील '१ हजार रुपये दंड' करण्याबाबत जी शिक्षा सुचविण्यात आली आहे, ती वगळण्यात यावी आणि जर 'दुखापत' केली तर एक वर्षापर्यंत तुरुंगवास झाला पाहिजे. तसेच राज्यामध्ये विनयभंगाच्या केसेस देखील वाढत आहेत. त्यासाठी ३५४ कलम आहे. त्यामध्ये २ वर्षासाठी तुरुंगवास किंवा दंड किंवा दोन्ही शिक्षा असे म्हटलेले आहे. आता याठिकाणी देखील 'दोन वर्षासाठी तुरुंगवास' या शिक्षेऐवजी "तीन वर्षासाठी तुरुंगवास" अशा शिक्षेची शिफारस केलेली आहे. मला निश्चितपणे खात्री आहे की, राज्य शासनाने यासंदर्भात केंद्र शासनाकडे ज्या शिफारशी

केलेल्या आहेत, त्याला केंद्र शासनाकडून मान्यता मिळेल आणि अशा प्रकारे इंडियन पीनल कोडमध्ये बदल झाल्यावर, देशातील इतर कोणत्याही राज्यांपेक्षा महाराष्ट्र राज्यामध्ये अशा प्रकारच्या घटनांच्या बाबतीतील शिक्षेच्या तरतुदी थोड्याशा कडक असणार आहेत. अशा प्रकारे कायद्यातील तरतुदींमध्ये बदल करण्याबरोबरच गृह विभागाने आणखी काही सक्षम पावले उचललेली आहेत. त्यानुसार २००६ मध्ये महिला सहाय्यक कक्ष सुरू करण्याच्या बाबतीत निर्णय घेतलेला आहे. काही ठिकाणी महिला सहाय्यक कक्ष अतिशय चांगल्या पद्धतीने काम करीत आहेत. काही ठिकाणी याबाबतीत उणीवा असल्याचे आढळून आलेले आहे. ज्या-ज्या ठिकाणी उणीवा आहेत, तेथे त्या दूर करून, प्रसंगी या कक्षामध्ये काम करणाऱ्या लोकांना 'यशदा' सारख्या ठिकाणी सामाजिक संघटनांच्या मदतीने चांगल्या प्रकारे ट्रेनिंग देऊन महिला सहाय्यक कक्ष अधिक सक्षम करण्याच्या बाबतीत विचार केलेला आहे. आयुक्तालयामध्ये आयुक्तांच्या अध्यक्षतेखाली आणि जिल्हा मुख्यालयात पोलीस अधिकांच्या अध्यक्षतेखाली आणि प्रत्येक पोलीस स्टेशनला 'महिला सहाय्यक कक्षाची निर्मिती केलेली आहे. जिल्ह्याच्या ठिकाणी महिला सहाय्यक कक्षामध्ये १ पोलीस निरीक्षक, १ पोलीस उप निरीक्षक, ५ हवालदार, ५ पोलीस शिपाई असतील. जिल्ह्याच्या ठिकाणी कार्यरत असलेल्या महिला सहाय्यक कक्षास १ सहाय्यक पोलीस निरीक्षक, पोलीस उप निरीक्षक, ३ पोलीस हवालदार, ३ पोलीस शिपाई नेमून या कामाच्या संबंधात त्यांच्यावर वेगवेगळ्या जबाबदाऱ्या सोपविलेल्या आहेत. अशा वेळी महिला सहाय्यक कक्षाकडे ज्या तक्रारी येतील, त्याबाबतीत संयुक्तपणे समुपदेशन असेल, किंवा बाकीच्या गोष्टी सुद्धा असतील, तंटे मिटवणे असेल किंवा त्यांच्यावरच्या अन्यायाची दखल घेणे असेल या गोष्टी या महिला सहाय्य कक्षामार्फत केल्या जात आहेत. प्रत्येक जिल्ह्यात महिला सुरक्षा समित्या गठीत करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यामध्ये जिल्हा किंवा आयुक्तालय पातळीवर, पोलीस स्टेशनच्या पातळीवर महिला सुरक्षा समित्या स्थापन करणे - यामध्ये सामाजिक कार्यकर्ते, प्राध्यापक महिला, महिला डॉक्टर्स, महिला वकील, वेगवेगळ्या एन.जी.ओ. मध्ये काम करणाऱ्या महिला प्रतिनिधी यांचाही या महिला सुरक्षा समितीमध्ये अधिकाऱ्यांबरोबरच समावेश करण्यात आलेला आहे.

सभापती महोदय, बलात्कारासारख्या ज्या गंभीर घटना अधून-मधून होत असताना आपल्याला दिसतात, यासंबंधीचे खटले त्वरित फास्टट्रॅक कोर्टात

शीघ्रगतीने चालवून लवकरात लवकर आरोपींना शिक्षा होईल अशा पद्धतीने राज्य सरकारने प्रयत्न केलेले आहेत. सभापती महोदय, बलात्काराच्या घटनेमध्ये जास्तीत जास्त ६० दिवसांच्या आत कोणत्याही परिस्थितीत दोषारोपपत्र दाखल करावे अशा पद्धतीच्या सूचना दिलेल्या आहेत. सभापती महोदय, पुरावा भक्कम करण्यासाठी वैज्ञानिक प्रयोगशाळेकडे काही नमुने तपासायला दिले तर बलात्काराच्या घटनांच्या बाबतीतील नमुने तीन आठवड्यांच्या आत त्यांनी तपासून द्यावेत, अशा पद्धतीच्या सूचना राज्य सरकारने दिलेल्या आहेत.

सभापती महोदय, हुंडाबळीकरिता प्रतिबंधात्मक उपाययोजना म्हणून जनजागृती करणे त्याचबरोबर अशा घटनेवर बारकाईने लक्ष ठेवणे, बालविवाहाच्या बाबतीत राज्य सरकारने बालविवाहाचे प्रमाण सक्षमतेने कमी करण्यामध्ये चांगल्या पद्धतीचे यश मिळविले आहे. महिला व मुलींच्या अनैतिक व्यापारास प्रतिबंध करण्याच्या बाबतीत अनेक गुन्हे महाराष्ट्रात नोंदवलेले आहेत आणि आरोपींना गजाआड केलेले आहे. प्रत्येक पोलीस स्टेशन अशा घटनेकडे अतिशय गांभीर्याने बघत आहे. सभापती महोदय, पूर्वीच्या काळी चूल आणि मूल इतकेच महिलांचे काम होते, पण आता मुली शिकत आहेत, वेगवेगळ्या आस्थापनांमध्ये चांगल्या नोकऱ्या करीत आहेत. चांगली कामे करीत आहेत. त्या जेथे कामाला जात आहेत तेथे सुद्धा त्या सुरक्षित असल्या पाहिजेत. त्यांचा अवमान होता कामा नये, म्हणून कामकरी महिलांच्या लैंगिक शोषणाबाबत सुद्धा प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करायच्या दृष्टिकोनातून तक्रार समित्या सगळीकडे निर्माण केलेल्या आहेत. या तक्रार समित्या कार्यवाहीमध्ये कमी पडत असतील तर जरूर या सगळ्या गोष्टींचा एकदा रिव्ह्यू घेतला जाईल आणि या समित्या देखील सक्षम केल्या जातील.

सभापती महोदय, एकंदरीतच मुलींकडे आणि महिलांकडे बघण्याच्या समाजाचा दृष्टिकोन दिवसेंदिवस बदलत आहे, पण असे असले तरी सुद्धा मुलींच्या बाबतीतील गुन्हे कमी नोंदले जात आहेत असे नाही. महाराष्ट्रासारख्या पुरोगामी राज्यामध्ये गेल्या वर्षीच्या तुलनेमध्ये या वर्षीचे गुन्हे जरी कमी असले तरी नोंद झालेले गुन्हे हे सुद्धा महाराष्ट्राच्या पुरोगामीपणाला कलंकित करीत आहेत. इतक्या मोठ्या प्रमाणात या घटना घडता कामा नये यासाठी समाजाचा दृष्टिकोन खऱ्या अर्थाने बदलण्याची आवश्यकता आहे. एकेकाळी सासू-सासऱ्यांकडून महिलांवर अन्याय केले जायचे, पण आज मुलांचे जन्माचे प्रमाण

आणि मुलींचे जन्माचे प्रमाण व्यस्त होत आहे. त्यामुळे आई-वडीलच आता अन्याय करीत आहेत की काय, अशी एकंदर स्थिती निर्माण झालेली आहे. यामुळे मुली जन्माला येऊ द्यायचे प्रमाण हे धक्कादायक पद्धतीने कमी होत आहे. यासाठी खूप मोठ्या प्रमाणात सामाजिक जागृती करण्याची आवश्यकता आहे. अलीकडच्या काळात काहीही घडले की, आपण फक्त पोलिसांनाच जबाबदार धरतो आणि सामाजिक सुधारणासुद्धा पोलिसांनी कराव्यात, त्यांनी मॉरल पोलिसिंग करावे, अशा पद्धतीच्या मागण्या दिवसेंदिवस वाढत आहेत. त्यासाठी पोलीसदल अपुरे आहे. ही कामे सामाजिक कार्यकर्त्यांनी करण्याची आवश्यकता आहे, त्यांचे अपयश हे पोलिसांवर लादले जात आहे. आज राज्यामध्ये ज्या घटना घडत आहेत त्याबाबतीत असलेले कायदे अधिक कडक करून, या घटनांकडे पोलीस अधिक सक्षमतेने बघतीलच, पण ज्या पद्धतीने जन्मदर विसंगत होत आहेत, महिलांवर ज्या पद्धतीने अन्याय होत आहेत. तरुणांना उद्दीपित करणाऱ्या टी.व्ही. वरील मालिका असतील, सिनेमा असतील, यामुळे मोठ्या प्रमाणात पाश्चिमात्य सांस्कृतिक अतिक्रमण होत असताना एक संक्रमण अवस्थेतून आपण जात असताना तरुण पिढीकडे सगळ्यांनी चांगले लक्ष देण्याची आवश्यकता आहे. यामध्ये पालक, शाळा, सामाजिक नेते, राजकीय नेते यांच्यापासून जबाबदारी सुरू होते. या सर्वांनी ही बिघडत चाललेली परिस्थिती थोडीशी नियंत्रित करण्याच्या बाबतीत आपापली भूमिका पार पाडली तर, अतिशय संवेदनशीलपणे महिलांवरील अत्याचाराच्या बाबतीत पोलीस बघतील, एवढेच मी सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांना सांगू इच्छितो. पोलीस स्टेशनला एखादी महिला तक्रार नोंदविण्यासाठी आल्यानंतर कमी वेळेमध्ये तक्रार नोंदविली पाहिजे, तिला ताबडतोब घरी किंवा हॉस्पिटलमध्ये पाठविले पाहिजे, पोलीस स्टेशनमध्ये बसविता उपयोगाचे नाही, याची मी अतिशय गंभीरपणे दखल घेईन. तक्रार देण्यासाठी ती मुलगी कधी आली आणि तक्रार नोंदवून तिला घरी कधी जाऊ देण्यात आले, इथपर्यंतची नोंद या पुढच्या काळामध्ये घेण्याच्या सूचना गृह विभागामार्फत पोलीस स्टेशनला देण्यात येतील. जे प्रश्न सन्माननीय सदस्यांनी उपस्थित केलेले आहेत ते निश्चितपणे गंभीर आहेत आणि शासनसुद्धा त्या प्रश्नांच्या बाबतीत तितकेच गंभीर आहे. आपण सगळ्यांनी मिळून महिलांवरील अत्याचार आणि अन्याय कमी होतील असा प्रयत्न करण्याची आवश्यकता आहे. त्याचबरोबर महिला कार्यकर्त्यांनी तसेच या क्षेत्रामध्ये ज्या स्वयंसेवी संस्था काम करतात त्यांनीसुद्धा

वेळेत तक्रार करणे आवश्यक आहे. या सगळ्या गुन्ह्यांमध्ये पाहिले तर हुंडाबळीसाठी नातेवाईकांनी, मग पती असेल, सासू-सासरे असतील, दीर असेल यांनी महिलांचे खून करण्याचे प्रमाण, महिलांना मारण्याचे प्रमाण सर्वाधिक आहे. माझ्या मताशी सन्माननीय सदस्य सहमत होतील की, प्रत्येक घरी एक एक पोलीस सुरक्षेसाठी ठेवणे हे कोणत्याही शासन यंत्रणेला शक्य नाही. पण जर असा घातपाताचा संशय आला आणि त्या महिलेने योग्य वेळी पोलिसांना कळविले तर निश्चितपणे ताकीद देणे, पुढचा प्रकार होणार नाही, याची दक्षता घेणे या गोष्टी पोलिसांना सुद्धा करणे शक्य होतील. परंतु अनेक वेळा परिस्थितीमध्ये बदल होईल, म्हणून अन्याय सहन करण्याची भूमिका स्वीकारली जाते आणि त्यातून मोठे गुन्हे जन्म घेतात. जी सोषिकता आहे ती, इतकी असता उपयोगाची नाही की, ज्यातून बळी जाण्याचे प्रसंग महिलांवर येतील. मला एका गोष्टीचे समाधान आहे. काही बाबतीत गुन्हे बरेच कमी करण्यामध्ये यश मिळाले आहे. मुलींचा शारीरिक व्यापार करण्याचे जे गुन्हे राज्यामध्ये घडतात, त्यामध्ये चांगल्या पद्धतीची घट आहे. या ट्रॅपकिंगमध्ये पोलीस सक्षमतेने आणि दक्षपणे काम करीत आहेत त्याचे हे परिणाम आहेत.

सभापती महोदय, आणखी एक बाब मी सभागृहाच्या निदर्शनास आणून देऊ इच्छितो. पूर्वीच्या तुलनेमध्ये आता कोर्टांमध्ये बलात्कारासारखे खटले सुद्धा लवकर निकाली निघत आहेत. तो कालावधी आपल्या राज्यामध्ये कमी झालेला आहे. यामध्ये माननीय हायकोर्टाने सुद्धा अतिशय चांगल्या पद्धतीची भूमिका, महिलांचे प्रोटेक्शन करण्याची भूमिका घेतलेली आहे. राज्य सरकारला शीघ्रगती न्यायालय स्थापन करणे, बलात्काराच्या घटना, महिलांवरील अन्यायाच्या घटना यासंदर्भातील प्रकरणांचे लवकरात लवकर निकाल लागतील अशी भूमिका न्यायालयाने सुद्धा घेतलेली आहे. शिक्षणाचे प्रमाण वाढत आहे. पूर्वीच्या काळी अन्याय सहन केले जात होते. परंतु आता तक्रार करण्यासाठी महिला धडाडीने पुढे येत आहेत. त्यांच्यासाठी काम करणाऱ्या गाव पातळीपासून मोठ्या शहरापर्यंत अनेक महिला संघटना अत्याचारित महिलांच्या पाठीमागे उभ्या राहत आहेत ही चांगली गोष्ट आहे. त्यामुळे महिलांवरील अन्यायाला निश्चितपणे मर्यादा येऊ शकतील. काही त्रुटी आहेत. शासकीय यंत्रणा ही शासकीय यंत्रणेच्या पद्धतीने जाते, परंतु काही गोष्टी मानवतेच्या दृष्टीने हाताळाव्या लागतात. पिडीत महिलेचे चांगले समुपदेशन करणे यासाठी असलेली जी पदे रिक्त आहेत ती पदे रिक्त राहणार नाहीत याबाबत माझ्याकडून

पूर्णपणे दक्षता घेतली जाईल. अत्याचारित महिलांसाठी अत्यंत चांगल्या पद्धतीच्या समुपदेशनाची व्यवस्था असेल. सभापती महोदय, मी या अर्धा-तास चर्चेला सविस्तर उत्तर दिलेले आहे. जे प्रश्न, ज्या घटना सन्माननीय सदस्यांनी उपस्थित केलेल्या आहेत, त्याची दखल मी स्वतः घेईन. एवढे बोलून मी माझे भाषण संपवितो.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, माझे समाधान झालेले आहे पण एक छोटी सूचना करते. अल्पवयीन मुलींच्या नावाच्या संदर्भात तसेच जेव्हा सभागृहामध्ये चर्चा होते किंवा आम्ही नियम ९३ अन्वये सूचना देतो तेव्हा आपण विधानसभा सदस्य तसेच विधान परिषद सदस्य यांच्याशी विचारविनिमय करावा. त्यांच्या हक्कावर अतिक्रमण न येता जसे मिडियामध्ये नाव छापण्यास बंदी आहे, तशा पद्धतीने, विशेषतः अल्पवयीन मुलगी बलात्कारानंतर जिवंत असेल तर शक्यतो पेपरवर तिचे नाव येऊ नये, यादृष्टीने आपण माननीय अध्यक्ष तसेच माननीय सभापती यांच्याशी बोलून त्यावर निर्णय करावा. कारण त्यांच्या आयुष्याचा प्रश्न आहे.

■

■ औचित्याचा मुद्दा

पत्रकार संघाच्या अध्यक्षांना मारहाण

१५।४।२०१०

उपसभापती : सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी औचित्याचा मुद्दा मांडण्याची परवानगी मागितली आहे. त्यांनी आपला औचित्याचा मुद्दा मांडावा.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, काल पुण्यामध्ये फार गंभीर प्रकार घडला आहे. आपल्या स्मरणात असेल की, मागील डिसेंबर महिन्यात पुणे पत्रकार संघाचे श्री. योगेश कुटे व श्री. संदीप जगदाळे यांना एका बिल्डरने मुलाखतीसाठी घरी बोलावून मारहाण केली होती. पत्रकारांनी नागपूरच्या विधिमंडळ परिसरात सभागृहाबाहेरच्या पायरीवर बसून आंदोलन केले होते. असे असताना १३ तारखेला पुण्यामध्ये वेगळा प्रकार घडला. चार महिन्यांनंतर याच बिल्डरने श्रमिक पत्रकार संघाचे अध्यक्ष श्री. योगेश कुटे व पत्रकार श्री. प्रकाश भोईटे यांच्याविरुद्ध विश्रामबाग पोलीस ठाण्यामध्ये क्रॉस तक्रार दाखल केली. पुण्यातील १०० पत्रकारांविरुद्धही क्रॉस तक्रार दाखल करण्यात आली आहे. विश्रामबाग पोलीस ठाण्याचे वरिष्ठ निरीक्षक श्री. मोतीचंद राठोड यांनी सकृत्दर्शनी तथ्य आहे की नाही हे न पाहता ३ वरिष्ठ पत्रकार आणि १०० पत्रकारांविरुद्ध गुन्हा दाखल केला. त्या विरोधात पुढे कोणती कारवाई करण्यापूर्वी पुन्हा बिल्डरने सांगितले की, मला तक्रार करायची नाही. त्याबरोबर श्री. मोतीचंद राठोड सांगतात की, हरकत नाही. पुण्याचे पोलीस आयुक्तालय एखादा बिल्डर चालवितो की कायद्याच्या चौकटीत पोलीस कारवाई करतात असा प्रश्न निर्माण होतो. पुणे पत्रकार संघात १०० पत्रकारांची बैठक झाली. गेल्या वेळी झालेल्या प्रकरणात अद्याप सरकारी वकील नेमलेला नाही. त्याचबरोबर सर्व पत्रकारांनी मागणी केली आणि मी सुद्धा मागणी करते की, पुणे शहराचे पोलीस आयुक्त श्री. सत्यपाल सिंह यांची ताबडतोब बदली करावी आणि त्यांच्यावर कारवाई करावी. औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे मी शासनाचे या विषयाकडे लक्ष वेधू इच्छिते. माननीय गृह राज्यमंत्री आणि माननीय मुख्यमंत्री सभागृहात उपस्थित आहेत. पुण्याच्या पत्रकारांमध्ये आज प्रचंड अस्वस्थता आहे.

श्री. रमेश बागवे : सन्माननीय सभापती महोदय, याठिकाणी सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी पुण्यातील पत्रकार बंधूवर जो अन्याय झाला याबद्दल वक्तव्य केले आहे. या प्रकरणाची जरूर चौकशी केली जाईल आणि या चौकशीमध्ये जे काही निष्पन्न होईल त्यानुसार रीतसर कारवाई केली जाईल. सन्माननीय सदस्यांच्या भावनेशी शासन सहमत आहे. चार महिन्यांनंतर पत्रकारांवर गुन्हा दाखल करण्याची पाळी का येते ? फिर्यादीने फिर्याद मागे घेतली अशी माहिती आयुक्तांनी दिली आहे. त्यामुळे पत्रकारांना अटक करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. त्याचबरोबर आपण सांगितल्याप्रमाणे या प्रकरणाची चौकशी केली जाईल.

■ अल्पकालीन चर्चा

राज्यात महिलांवर बलात्काराच्या वाढलेल्या घटना

२०।४।२०१०

पृ.शी. : राज्यामध्ये महिलांवरील बलात्काराच्या वाढलेल्या घटना

मु.शी. : राज्यामध्ये महिलांवरील बलात्काराच्या वाढलेल्या घटना या विषयावर डॉ. नीलम गोऱ्हे, सर्वश्री पांडुरंग फुंडकर, दिवाकर रावते, रामदास कदम, डॉ. दीपक सावंत, सर्वश्री किरण पावसकर, परशुराम उपरकर, अनिल परब, संजय दत्त, श्रीमती वंदना चव्हाण, श्रीमती अलका देसाई, श्रीमती उषाताई दराडे, श्रीमती मंदा म्हात्रे, श्रीमती मधु जैन, सर्वश्री विनोद तावडे, चंद्रकांत पाटील, जयंत पाटील, वि.प.स. यांनी उपस्थित केलेली अल्पकालीन चर्चा.

डॉ. नीलम गोऱ्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, सन्माननीय विरोधी पक्ष नेते श्री. पांडुरंग फुंडकर तसेच सर्व सन्माननीय महिला सदस्य आणि अनेक सन्माननीय सदस्यांच्या वतीने मी नियम ९७ अन्वये आपल्या अनुमतीने पुढील विषयावर अल्पकालीन चर्चा उपस्थित करते.

“सिलिकॉन संगणक प्रणाली कंपनी चव्हाण (जि. पुणे) येथे नोकरी करणारी मयत सौ. नयना पुजारी यांच्यावर दिनांक ९ ऑक्टोबर, २००९ रोजी सामूहिक बलात्कार करणे तसेच पिंपरी-चिंचवड परिसरात राजपूत रायफल्सच्या जवानांनी एका महिलेवर सामूहिक बलात्कार करणे, हिंजवडी पुणे येथे प्रवासासाठी लिफ्ट मागणाऱ्या उच्च शिक्षित युवतीला मोटारीत नेवून तिच्यावर दिनांक १ एप्रिल २०१० रोजी सामूहिक अत्याचार करणे, या घटनेतील प्रमुख आरोपी सुभाष भोसले याने यापूर्वी एका महिलेस कौटुंबिक समस्यांमध्ये मदत करण्याचा बहाणा करून तिच्यावर अत्याचार करणे, आरोपीची तडीपार नोटीस रद्द करण्याबाबत दिनांक १६ फेब्रुवारी ते ३० मार्च, २०१० या दरम्यान पुणे शहर आयुक्तालयापासून ते पोलीस स्टेशन स्तरापर्यंत दुर्लक्ष होणे, तसेच पुणे येथील एका आय.पी.एस. अधिकाऱ्याचे कुटुंब मराठवाड्यातील परळी-वैजनाथ देवदर्शनावरून परत येत असताना आठ दिवसांपूर्वी कारागृहामधून सुटलेल्या गुंडाने व त्याच्या साथीदाराने निर्मनुष्य ठिकाणी नेऊन केलेले अत्याचार, कुटुंबातील तीन व्यक्तींना दिनांक ११ एप्रिल, २०१० रोजी बेदम मारहाण करून

महिलेवर सामुहिक बलात्कार करणे दि. १७ एप्रिल रोजी पुण्यातील कर्वेनगर येथील रघुकूल सोसायटीमधील नणंद व भावजय यांचा भरदिवसा खून होणे, त्यामुळे राज्यातील जनतेमध्ये पसरलेले भीतीचे व तीव्र चिंतेचे वातावरण, सर्वोच्च न्यायालयाने दिनांक १३ ऑगस्ट, १९९७ रोजी निकाल पत्रानुसार मार्गदर्शक तत्त्वे निश्चित करणे, परंतु त्याची अंमलबजावणी न होणे, त्यासोबत छेडछाड, बलात्कारविरोधी कायद्यानुसार दोषी व्यक्तींविरुद्ध कडक कारवाई व प्रतिबंधात्मक उपायांची आवश्यकता, यावर शासनाने करावयाची उपाययोजना विचारात घेण्यात यावी.”

सभापती महोदय, संपूर्ण महाराष्ट्रातील गुन्ह्यांची आकडेवारी पाहिली, तर विनयभंगाची प्रकरणे २००६ मध्ये ३४७९ होती, २००८ मध्ये ३६१९ झाली, लैंगिक अत्याचाराची प्रकरणे ९८४ होती, त्यात वाढ होऊन १०९१ झाली, बलात्काराच्या घटना १५०० घडल्या होत्या, त्यात वाढ झाली आहे. आज विधानपरिषदेत व विधानसभेमध्ये या प्रश्नावर चर्चा होत असताना मला वाटले की, महाभारतामध्ये एका द्रौपदीचे वस्त्रहरण झाले होते. त्याच्यावरून महाभारत घडले. द्रौपदीला वस्त्र पुरविणारे श्रीकृष्ण होते; परंतु आज कोणत्याही महिलांना दिलासा देणारी यंत्रणा अस्तित्वात आहे किंवा नाही असा प्रश्न निर्माण होतो. दुःशासनाचे वंशज प्रत्येक गावागावामध्ये त्या त्या ठिकाणी महिलांवर अत्याचार करण्यासाठी दबा धरून बसले आहेत. अशा परिस्थितीत आम्ही नियम २८९ अन्वये सूचना दिली होती. ती स्वीकारून सन्माननीय सभापती महोदयांनी या अल्पकालीन चर्चेला परवानगी दिली, त्याबद्दल मी त्यांचेही आभार मानते. त्याचप्रमाणे शिवसेना, भारतीय जनता पक्षाच्या सर्व सन्माननीय सदस्यांचेही मी आभार मानणार आहे. सगळ्यात जास्त अस्वस्थ करणारे मुद्दे आहेत, त्याकडे मी लक्ष वेधण्याचा प्रयत्न करणार आहे. संपूर्ण महाराष्ट्रातील नागरिकांचे व महिलांचे लक्ष या चर्चेकडे लागले आहे. नगर व बीड जिल्ह्यातून मला शेकडो फोन आले आहेत. बीडमध्ये ही जी घटना घडली आहे, त्या नराधमांच्या चेहऱ्यावर जे काळे बुरखे घातलेले आहेत ते बुरखे प्रथम काढले पाहिजेत. ही कोण माणसे आहेत? नगर जिल्ह्यातील आरोपींना कायद्याचे संरक्षण मिळाल्यानंतर जामीनावर सुटले असून, पुन्हा गुन्हा करण्यासाठी मोकळे झाले आहेत. आज आष्टी येथील कोर्टांमध्ये या गुन्हेगारांना हजर केले जाणार आहे. अशा गुन्हेगारांना जामीन मिळता कामा नये.

श्री. रमेश बागवे (गृह राज्यमंत्री) : महोदय, महिलांवरील अत्याचाराच्या

संदर्भात सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी नियम ९७ अन्वये चर्चा उपस्थित केली. यासंदर्भात बोलत असताना त्यांनी ज्या सूचना केल्या त्याबद्दल मी त्यांचे मनापासून आभार मानतो. कारण गेल्या अनेक वर्षांपासून मी त्यांना जवळून ओळखतो. आम्ही कॉलेज जीवनात पाहिले आहे की माननीय नीलमताईंचा, महिलांवर अत्याचार झाल्यानंतर सतत धडपडणाऱ्या कार्यकर्त्या म्हणून नावलौकिक आहे. त्याचप्रमाणे सद्नातील अन्य महिला सन्माननीय सदस्या श्रीमती मंदाताई म्हात्रे, श्रीमती वंदना चव्हाण, श्रीमती अलका देसाई आणि माननीय विरोधी पक्षनेते श्री. पांडुरंग फुंडकर व सन्माननीय श्री. दिवाकर रावते या सर्वांनी आपल्या भाषणातून अत्यंत मौलिक विचार मांडले व ज्या भावना व्यक्त केल्या, त्याबद्दल मी त्यांचाही आभारी आहे. सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी त्यांच्या भाषणातून, महिला पोलीस अधिकाऱ्यांची नेमणूक करण्यात यावी, सर्वोच्च न्यायालयाच्या मार्गदर्शक तत्वांची अंमलबजावणी करण्याची गरज, ओळख परडेमध्ये बदल करण्याची गरज, आयपीसी व सीआरपीसी बरोबरच इन्विडन्स ॲक्टमध्ये करावयाची सुधारणा अशा अनेक महत्त्वाच्या व मौलिक सूचना केल्या आहेत. त्याचबरोबर सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते यांनी देखील या अशा गुन्हेगारांचे लिंग विच्छेदन करावे, अशी प्रमुख मागणी केली. ही गोष्ट खरी आहे की, अशा प्रकारच्या ज्या घटना घडल्या मग त्यात सिलीकॉन संगणक प्रणाली, चाकण (जि. पुणे) येथील घटना असेल, देशाचे रक्षण करणाऱ्या जवानांनी केलेला बलात्कार असेल, हिंजवडी क्षेत्रातील अत्याचाराची घटना किंवा कर्वेनगर येथील ज्येष्ठ महिलांच्या खुनाची घटना असेल आणि नुकतीच बीडमध्ये कुप्रसिद्ध गुंडांकडून परळी-वैजनाथ येथे देवदर्शनासाठी गेलेल्या महिलेवर झालेल्या पाशवी बलात्काराची घटना असेल, अशा प्रकारे महिलांवर वेगवेगळ्या ठिकाणी वेगवेगळ्या प्रकारे अत्याचाराच्या घटना घडलेल्या आहेत. अशा घटना ऐकल्यानंतर खरोखरच असे वाटते की, या गुन्हेगारांना शिक्षा देण्यासाठी प्रचलित जो कायदा आहे तो अपुराच आहे. या कायद्यात बदल तर केलाच पाहिजे; परंतु त्याचबरोबर सभागृहात चर्चेच्या दरम्यान ज्या अनेक सूचना केल्या आहेत, त्यात मग अशा नराधमाची गाढवावरून धिंड काढणे, फाशी देणे अशा शिक्षा देखील अत्यंत योग्य आहेत; परंतु याहीपेक्षा कठोर काही करता येईल काय हे सांगताना मी शासनाचा प्रतिनिधी म्हणून वचन देऊ इच्छितो की, अशा गुन्हेगारांना जरब बसावी म्हणून कायद्यात जेवढा जास्तीत जास्त

बदल करता येईल, तो देखील करण्याचा शासनाचा प्रयत्न राहील. तसेच या नराधमांना फाशी दिली पाहिजे, हे जरी येथे सांगण्यात आले असले, तरी अन्य सदस्यांनी असेही सांगितले की, या गुन्ह्यांच्या बाबतीत सर्वोच्च न्यायालयाच्या सेवानिवृत्त न्यायाधीशांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती नेमण्यात यावी व त्या समितीने अशा गुन्हेगारांचा विचार समोर ठेवून प्रचलित कायद्यात काय काय बदल करता येऊ शकतात त्यादृष्टीने बदल सुचविण्याची विनंती करावी. त्यावेळेस त्यांनी माननीय श्री. धर्माधिकारींसारख्या महान व्यक्तित्वाच्या नावाचाही उल्लेख या कामासाठी केला. त्याचबरोबर अशा प्रकारे बलात्कार झाल्यानंतर तेथे चौकशी करण्यासाठी महिला पोलीस अधिकारीच असल्या पाहिजेत, तसेच चौकशी सुद्धा “इन कॅमेरा” झाली पाहिजे, ओळख पेरडमध्ये सुधारणा केली पाहिजे, न्यायाधीश सुद्धा महिलाच असली पाहिजे आणि अशा गुन्हेगारांना जामीन असता कामा नये, अशा बाबींची तरतूद करण्याबाबत प्रचलित कायद्यात बदल करताना करता येईल, काय याचाही विचार करावा, अशा सूचना सुद्धा करण्यात आल्या आहेत. कारण अशा गुन्हेगारांना जामीन मिळाला, तर त्यांच्यावर वचक रहात नाही आणि अशा गुन्ह्यांमधील गुन्हेगार हे सराईत गुन्हेगारच असतात. काही चुका पोलीस खात्याकडून देखील झालेल्या आहे ते मी मान्य करतो. ज्या गुन्हेगारांवर मोक्कासारखा कायदा लावावयास पाहिजे होता तो लावला न गेल्यामुळे या गुन्हेगारांचे मनोधैर्य वाढले; परंतु या सर्व गोष्टी लक्षात घेऊन त्याबाबत विचार करण्यात येईल. मी सन्माननीय सदस्यांना सांगू इच्छितो की, या चर्चेच्या माध्यमातून ज्या-ज्या मागण्या सुचवण्यात आलेल्या आहेत त्या सर्व मागण्या शासनाच्या माध्यमातून पूर्ण करण्याचा प्रयत्न केला जाईल. या ठिकाणी सन्माननीय सदस्या श्रीमती मंदा म्हात्रे यांनी सांगितले की, महिलांचा सन्मान होत नाही, महिलांचे मानसिक शोषण होते, महिला तक्रार करण्यास पुढे येत नाही, तसेच पोलिसांची संवेदनशीलता तपासली गेली पाहिजे. पुणे हे आयटीचे शहर आहे. हे शहर बदनाम करण्यासाठी लोकप्रतिनिधी आणि पोलीस अधिकारी जे वक्तव्य करतात ते चुकीचे आहे. मंदाताईंच्या मताशी मी देखील सहमत आहे. अशा प्रकारे जर पोलीस अधिकारी वक्तव्ये करणार असतील, पर्यायी मार्ग सांगत असतील, तर ते चुकीचे आहे. अशा पोलीस अधिकाऱ्यांची चौकशी करून त्यांच्यावर कारवाई करण्याची आता गरज निर्माण झालेली आहे. या ठिकाणी सन्माननीय सदस्यांनी पोलीस स्टेशनच्या १०० नंबरचा उल्लेख केलेला आहे. हा १०० नंबर बहुतेकवेळा लागत नाही, असा

मला देखील अनुभव आलेला आहे. या ठिकाणी सन्माननीय श्री. विनोद तावडे यांनी सांगितले की, “बघा तुमचे पोलीस अधिकारी काय करतात ते.” सभापती महोदय, हे लोकशाही राज्य आहे. अनेक वर्षांपासून चालत आलेली जी सिस्टीम आहे, त्या सिस्टीममध्ये ज्या उणीवा आहेत, त्या काही एकाएकी जाणार नाहीत. त्यामुळे सर्व सन्माननीय सदस्यांनी यासंदर्भात सहकार्य केले, तर कायद्यामध्ये बदल करून, नवीन सुधारणा करून कायदे कडक ठेवण्यासाठी प्रयत्न केला जाईल.

■ लक्षवेधी सूचना

मुंब्रा (जि. ठाणे) येथील अलमास्त कॉलनी येथे लहान मुलांवर अमानुष अत्याचार

१६।०३।२०११

पृ.शी. : मुंब्रा (जि. ठाणे) येथील अलमास्त कॉलनी येथे लहान मुलांवर अमानुष अत्याचार.

मु.शी. : मुंब्रा (जि. ठाणे) येथील अलमास्त कॉलनी येथे लहान मुलांवर अमानुष अत्याचार यासंबंधी डॉ. नीलम गोन्हे, वि. प. स. यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी नियम १०१ अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय मुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छिते आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे, अशी विनंती करते.

“मुंब्रा (जि. ठाणे) येथील अलमास्त कॉलनी येथे राहणाऱ्या नाजिया हिने आपल्या भावाचा साडेतीन वर्षाचा मुलगा फैजल यास नऊ महिन्यांपूर्वी सांभाळ करण्यासाठी आणल्यानंतर त्याला मारहाण करण्याबरोबर सिगारेटचे चटके तसेच गरम चाकूचे चटके देत असल्याची घटना दिनांक २ मार्च, २०११ च्या सुमारास उघडकीस येणे, या मुलाला केलेल्या मारहाणीत त्याचा पायही फ्रॅक्चर होणे, अशाप्रकारे लहान मुलांवर अमानुष अत्याचार करणाऱ्यांवर कठोर कारवाई करण्याची तेथील नागरिकांकडून होत असलेली मागणी, याबाबत शासनाने तातडीने कठोर कारवाई करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाची प्रतिक्रिया व भूमिका.”

श्री. सतेज उर्फ बंटी डी. पाटील (गृह (शहरे) राज्यमंत्री) : सभासद महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरित केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

तालिका सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोन्हे वि.प.स. यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १०१ अनुसार दिलेली सूचना (लक्षवेधी सूचना) पुढीलप्रमाणे आहे :-

“मुंब्रा (जि. ठाणे) येथील अलमास्त कॉलनी येथे राहणाऱ्या नाजिया हिने आपल्या भावाचा साडेतीन वर्षाचा मुलगा फैजल यास नऊ महिन्यापूर्वी सांभाळ करण्यासाठी आणल्यानंतर त्याला मारहाण करण्याबरोबर सिगारेटचे चटके तसेच गरम चाकूचे चटके देत असल्याची घटना दि. २।३।२०११ च्या सुमारास उघडकीस येणे, या मुलाला केलेल्या मारहाणीत त्याचा पायही फ्रॅक्चर होणे, अशाप्रकारे लहान मुलावर अमानुष अत्याचार करणाऱ्यांवर कठोर कारवाई करण्याची तेथील नागरिकांकडून होत असलेली मागणी, याबाबत शासनाने तातडीने या पती व पत्नीविरुद्ध कठोर कारवाई करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाची प्रतिक्रिया व भूमिका.”

मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

मुंब्रा पोलीस स्टेशनच्या हद्दीत अलमास कॉलनी येथे राहणाऱ्या नफिसा हिने आपल्या भावाचा मुलगा नामे फैजल यास ९ महिन्यापूर्वी सांभाळण्याकरिता आणल्यानंतर त्यास मारहाण, सिगारेटचे चटके, गरम चाकूचे चटके दिल्याबाबत सौ. रिहाना हसन शेख यांनी दिलेल्या तक्रारीवरून मुंब्रा पोलीस ठाणेस गु.र.नं. ०१२९/११, भा.दं.वि. कलम ३२४, ३२५, ३४ सह बाल अधिनियम कलम २३ अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला. सदर मुलास लागलीच उपचारासाठी छत्रपती शिवाजी महाराज हॉस्पिटल, कळवा, ठाणे यांचेकडे रवाने केले. सदर गुन्ह्यात ४ आरोपींना अटक करून दि. ०३।०३।२०११ रोजी आणि उर्वरित २ आरोपींना दि. ०४।०३।२०११ रोजी मा. न्यायालयाने जामीन मंजूर केला आहे. सदरहू प्रकरणाचा पुढील तपास सुरू आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, यामध्ये दोन-तीन प्रश्न आहेत. म्हटले तर ही एक छोटी घटना वाटते. परंतु हे जे मूल आहे त्याला एका आत्याने नाही तर दोन आत्यांनी-नफिसा आणि मेहजबीन अशा दोघींनी या छोट्या बालकाचा छळ केलेला आहे. माझा प्रश्न असा आहे की, दोन व्यक्तींनी छळ केलेला असताना एकाच व्यक्तीवर आरोपपत्र दाखल केलेले आहे, की दुसरी आरोपी मेहजबीन हिच्यावर देखील आरोपपत्र दाखल केलेले आहे. ते मूल आता कोणाच्या ताब्यात आहे. रिहाना या त्या छोट्या बालकाच्या आईला आत्यांकडून असे सांगण्यात आले होते की, तू दुसरे लग्न करीत आहेस, परंतु हे

मूल आमच्या वंशाचा वारस म्हणून आम्हाला सांभाळावयाचे आहे. म्हणून रिहानाने ते मूल आत्यांकडे सांभाळावयाला दिले होते. प्रत्यक्षात त्या मुलाच्या आजोबांनी मानखुर्दमध्ये एक झोपडी त्या मुलाच्या नावावर केलेली असल्यामुळे ती बळकावण्यासाठी त्या मुलाला मारून टाकण्याचा या आत्यांचा हेतू होता. त्या मुलाची आई रिहाना हिने आता ते मूल तिच्या ताब्यात मिळावे अशी मागणी केलेली आहे. या प्रकरणात पोलिसांनी सात दिवस चालढकल केलेली आहे. सात दिवस सुरख्या म्हणजे त्या छोट्या बालकाची मावशी पोलीस स्टेशनला जाऊन तक्रार करित होती. पण पोलिसांनी सात दिवस तक्रार नोंदवून घेतलेली नाही. याबद्दल शासनाने काय कारवाई केली आहे? दुसरी आरोपी मेहजबीन यांच्या विरुद्ध आरोपपत्र दाखल केले आहे काय? ते मूल आईच्या ताब्यात दिले आहे काय?

श्री. सतेज उर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, फैजल नावाचे जे मूल आहे त्याच्यावर सायन हॉस्पिटलमध्ये उपचार चालू आहेत. १ तारखेला ही घटना निदर्शनास आल्यावर २ तारखेला त्यांच्यावर गुन्हे दाखल करण्यात आले आणि चारही आरोपींवर कलम ३२४, ३२५ आणि ३४ तसेच बाल अधिनियमाच्या कलम २३ प्रमाणे गुन्ह्याची नोंद करण्यात आलेली आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, आपल्याकडे नेहमी खून, दरोडे इत्यादी गुन्ह्यांबाबत चर्चा होत असते. परंतु लहान मुलांचा म्हणजे अगदी सात-आठ वर्षांच्या आतील जी बालके आहेत त्यांचा छळ करण्याचे प्रकार होतात आणि काही वेळा सावत्र कुटुंबीयांकडून मुलांना चटके देणे किंवा इतर भीषण स्वरूपाचे गुन्हे घडतात. बालक अधिकाराच्या संदर्भात मंत्री महोदयांनी उल्लेख केला. पोलिसांना त्यांच्या कामामधून या गोष्टींकडे लक्ष देण्यास वेळ मिळत नाही, ही वस्तुस्थिती आहे. म्हणून या बालक अधिकाराच्या संदर्भात आणि त्यांच्या संरक्षणासाठी ज्या दक्षता समित्या नेमलेल्या आहेत त्यामध्ये, बालकांच्या संरक्षणासाठी प्रत्येक पोलीस स्टेशनमध्ये स्पेसिफिक अधिकारी असले पाहिजे आणि त्या ठिकाणी चार्ज्ड राईट्स ऑफीसर असा बोर्ड असला पाहिजे, असे आपल्यावर बंधनकारक आहे. पण या प्रकारची पावले शासनाने उचललेली नाहीत. ही सर्व पोलीस स्टेशनमधील वस्तुस्थिती आहे. त्याबद्दल शासन ताबडतोब एक महिन्याच्या आत पावले उचलणार काय?

श्री. सतेज उर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, या संदर्भात जरूर पावले उचलली जातील. हा महत्वाचा सामाजिक विषय आहे. जगभरामध्ये या

प्रकारच्या घटना घडताना दिसून येतात. आदरणीय शिक्षणमंत्री या ठिकाणी उपस्थित आहेत. चेन्नईमध्ये म्युनिसिपल कॉर्पोरेशनच्या शाळांमध्ये चाईल्ड अँब्युजच्या संदर्भातील काही बोर्ड लावण्यात आले होते. पालकांनी पहिल्यांदा त्यासंदर्भात विरोध केला. परंतु खऱ्या अर्थाने जागतिक आकडेवारी पाहिली तर मुलींमध्ये दहा वर्षांच्या आतील किमान तीन मुलींना या गोष्टीला सामोरे जावे लागते आणि ७ पैकी एका मुलाला या गोष्टीला सामोरे जावे लागते. त्या दृष्टीने भविष्य काळात शासनाची देखील भूमिका असेल. कारण मी सांगितल्याप्रमाणे हा सामाजिक प्रश्न आहे. पालकांची भूमिका यामध्ये महत्त्वाची असणार आहे. कारण १२ वर्षांच्या आतील मुला-मुलींना चांगला स्पर्श आणि वाईट स्पर्श म्हणजे गुड टच आणि बॅड टच याची माहिती आपण प्रबोधनाद्वारे देणे गरजेचे आहे. प्रकरणे बाहेर आल्यानंतर आपण त्यामध्ये कायदेशीर कारवाई निश्चित स्वरूपात करीतच असतो. परंतु एकूणच या प्रश्नाच्या दृष्टीने शासनाची निश्चितपणे भूमिका राहिल आणि भविष्य काळात प्रबोधनाच्या माध्यमातून हा प्रश्न जास्तीत जास्त सोडविण्याचा प्रयत्न राहिल.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : ते मूल आईच्या ताब्यात देणार काय ? मूल कोणाच्या कस्टडीमध्ये आहे ? मूल आईच्या ताब्यात देण्यात यावे अशी आमची अपेक्षा आहे. त्याच्या आईची मागणी आहे.

श्री. सतेज उर्फ बंटी डी. पाटील : त्या मुलाला बाल सुधारगृहाकडे पाठवावे की आईकडे द्यावे हा प्रश्न आहे. मुळात आईने या मुलाला सोडून दिले होते. तिचा दुसरा विवाह झाल्यामुळे तिने ते साडेतीन वर्षांचे मूल आपल्या नणंदेकडे देण्याचे धोरण स्वीकारले. त्यामुळे निश्चितपणे त्याचा भविष्यकाळ सुरक्षित राहण्यासाठी शासन योग्य तो निर्णय घेईल.

■

■ विविध विषय

राज्यातील सुरक्षा व हुकुमशाही

१८।०३।२०११

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, विषाची परीक्षा घ्या असे तर मी म्हणून शकत नाही. हे आव्हान स्वीकारावयाचे असेल तर सगळ्यांचाच प्रश्न येईल. मी असे आवाहन करीन की, आपत्ती व्यवस्थापनासंबंधी एक ट्रायल घेतली जाते. तसा दुर्दैवाने प्रसंग घडला तर कोणत्या जिन्याने कसे बाहेर पडायचे हे किती आमदारांना माहीत आहे हे आपण मला सांगावे. अशा गंभीर प्रसंगी लिफ्ट वापरावयाच्या नाहीत, जिने वापरावयाचे नाहीत अशा सूचना असतील तर येथे आपण ही चर्चा करून उपयोग आहे का ? माझे असे म्हणणे आहे की,...

श्री. प्रकाश बिनसाळे : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी ही इमारत भूकंप सस्टेन करू शकणार नाही असे म्हटलेले आहे. आता आपण जे म्हणत आहात तो प्रश्न वेगळा आहे.

उप सभापती : मी दोन्ही सन्माननीय सदस्यांना सांगू इच्छितो की, आपल्याला भूकंप नको आणि वादही नको.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, प्रत्येक वेळी चुकीच्या गोष्टींचे समर्थन केल्यामुळे ते हास्यास्पद होते. कारण ज्या जगजाहीर गोष्टी आहेत त्याबाबत गांभीर्याने विचार झाला पाहिजे तो होत असल्याचे दिसत नाही.

सभापती महोदय, राज्याच्या सांस्कृतिक धोरणाच्या राज्यपालांच्या अभिभाषणात उल्लेख करण्यात आलेला आहे. गेल्या वर्षी सांस्कृतिक धोरणासाठी अनेक बैठका झाल्या आहेत. दिनांक ७ जून, २०१० रोजी सरकारने राज्याचे सांस्कृतिक धोरण जाहीर केल्याचे म्हटले आहे. ज्या ज्या सदस्यांना हे सांस्कृतिक धोरण माहिती पाहिजे त्यांना सहभागी करून घ्यावे अशी विनंती केली होती. परंतु आम्हाला यामध्ये सहभागी करून घेतलेले नाही. त्याबाबत चर्चाही झालेली नाही. पण शासनाचे एक सांस्कृतिक धोरण दिसून आले आहे. विशेषतः पुणे शहराच्या संदर्भात जे काही सुरू आहे. त्याबाबत मला खेद होत आहे. पुणे शहरामध्ये मध्यरात्री लाल महालामधून दाजोजी कोंडदेव यांच्या पुतळ्याचे कटरने पाय कापून टाकण्यात आले, त्यावर हिरवे कापड घालून तो

पुतळा दुसऱ्या उद्यानात हलविण्यात आला. मला येथे प्रश्न उपस्थित करावयाचा आहे. ठाणे जिल्ह्यातील दादोजी कोंडदेव यांचे नाव स्टेडियमला आम्ही देऊ देणार नाही असे काही लोकांनी आव्हान दिले होते. त्याला तेथील महानगरपालिकेने हे सांगितले की, असे चालणार नाही. दादोजी कोंडदेव यांचे नाव राहिल. सोलापूरला देखील त्या नावाला विरोध झाला. दादोजी कोंडदेव यांचा पुतळा कोठे असावा की असू नये, याबाबत चर्चा होऊ शकते. परंतु शिवाजी महाराजांशी संबंधित जे जे गुरु आहेत, त्यांना त्यांच्या आसपास कुठेही स्थान असणार नाही अशा प्रकारचे जे सांस्कृतिक धोरण पुणे महानगरपालिकेने जाहीर केले आहे. त्याबाबतीत राज्य सरकारने मौन पाळलेले आहे. आज देखील राज्य सरकारची त्याबाबतीत काय भूमिका आहे हे स्पष्ट झालेले नाही. ठाण्यात वेगळी भूमिका, पुण्यामध्ये वेगळी भूमिका आणि सोलापूरमध्येही वेगळी भूमिका शासनाने घेतलेली आहे. प्रश्न पुतळ्याचा नाही. पण इतिहासाचा वेगवेगळ्या पद्धतीने अर्थ लावत असताना जे संघर्ष होतात त्याची उत्तरे कशा प्रकारे शोधणार हा खरा महत्वाचा प्रश्न आहे. या ठिकाणी आमदार श्री. हर्षवर्धन जाधव यांच्या मारहाणीचा उल्लेख करत असताना एक वेगळ्या पद्धतीची हुकूमशाहीच या राज्यामध्ये दिसून येत आहे. आमचे म्हणणे असे आहे की, एखादी गोष्ट आपणास मान्य नसेल तर त्यावर चर्चा व्हावयास पाहिजे, तज्ज्ञांचे मत घेतले पाहिजे. पण हे अशा प्रकारचे कोणते सांस्कृतिक धोरण सरकार आणू इच्छिते याबद्दल प्रश्न निर्माण होतो.

सभापती महोदय, बाल कामगारांच्या बाबतीत बोलायचे झाले तर बाल हक्क आयोग आज अस्तित्वात नाही. महिलांच्या संदर्भात बोलायचे झाले तर कौटुंबिक-हिंसाचाराच्या संदर्भात संरक्षक अधिकारी नेमले गेले नाहीत. राज्य महिला आयोगावर नेमण्यासाठी गेल्या चार-पाच वर्षांपासून शासनाला सदस्य सापडत नाहीत. राज्य महिला आयोगाचे बजेट बंद केले जात आहे. पनवेल येथे गतिमंद मुलींवर अत्याचार करण्यात आलेले आहेत. तेथील ७ मुली दगावल्या आहेत, तीन मुली हरवल्या आहेत. तसेच १९ मुलींची तपासणी केली असता ५ मुलींचे लैंगिक शोषण झाल्याचे दिसून आले. बालकांच्या प्रश्नाबाबत. महिलांच्या प्रश्नाबाबत आज महाराष्ट्रामध्ये ही परिस्थिती आहे. दलितांच्यासाठी तर बजेटच वापरले गेले नाही. वेगवेगळ्या महापालिकांच्या अंतर्गत बचत गटांसाठी बाजार उभे करणार, उत्पादन केंद्रे उभी करणार अशा प्रकारची आश्वासने राज्य सरकारने वारंवार देऊन सुद्धा त्याची पूर्तता एक ठाणे

महानगरपालिका सोडली तर कुठेही झालेली नाही. मुंबई महानगरपालिकेने आधार केंद्र सुरू केलेली आहेत. प्रश्न जसा आरक्षणाचा आहे तसा तो संरक्षणाचा देखील आहे. महिलांना सन्मानाने कोणती प्रतिष्ठा मिळते? केंद्र सरकारने २००३ मध्ये जेंडर रिस्पॉन्सिव्ह बजेट सुरू केले. पण आपले राज्य सरकार आजही त्याचा विचार करित नाही. या अर्थसंकल्पामध्ये कशा पद्धतीने तरतुदी केल्या जाणार आहेत ते आम्हाला दिसेलच.

राज्यपालांच्या अभिभाषणामध्ये आधीच्या वर्षी जी आश्वासने दिली जातात त्यांची किती पूर्तता होते याचा लेखाजोखा सरकार कधी घेत नाही. या सरकारचे सांस्कृतिक धोरण असेल. नागरी धोरण असेल, महिला धोरण असेल या धोरणांच्या बाबतीत काय अंमलबजावणी झाली, कोणते कायदे बदलले गेले याची माहिती घेतली जात नाही. महिला धोरणाच्या बाबतीत सांगायचे तर १९९४ साली श्री. शरद पवार यांनी जे धोरण आणले होते त्या धोरणाच्या अनुषंगाने १९९९ मध्ये तत्कालीन मुख्यमंत्री श्री. विलासराव देशमुख यांनी धोरण जाहीर केले होते. या सर्व धोरणांची अंमलबजावणी काय झाली याचा आढावा न घेता परत २०११ मध्ये आपण महिला धोरणाबाबत चर्चा करणार असलो तर काही लोकांना, काही सत्ताधाऱ्यांना असे वाटते की महिलांना सहजासहजी फसवता येते. कै. प्रभाकर पणशीकर यांची 'तो मी नव्हेच' या नाटकामध्ये जशी भूमिका होती, तशा भूमिकेमध्ये हे शासन जर का जात असेल तर मला असे वाटते की जनतेच्या न्यायालयामध्येच त्यासंबंधीची कैफियत मांडणे योग्य होईल. एवढे बोलून आणि राज्यपालांच्या अभिभाषणा बदल खेद व्यक्त करून मी माझे भाषण संपविते.

■ तारांकित प्रश्न

सातारा जिल्ह्यातील मांढरदेवी घटनेनंतरही तीर्थक्षेत्रे असुरक्षित

०५।०४।२०११

पृ.शी. : सातारा जिल्ह्यातील वाईजवळील मांढरदेवी दुर्घटने नंतरही राज्यातील तीर्थक्षेत्र असुरक्षित असल्याबाबत.

मु.शी. : सातारा जिल्ह्यातील वाईजवळील मांढरदेवी दुर्घटनेनंतरही राज्यातील तीर्थक्षेत्र असुरक्षित असल्याबाबत या विषयावरील तारांकित प्रश्न क्रमांक १४०८० ला दिनांक २१ मार्च, २०११ रोजी शासनाने दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी उपस्थित केलेली अर्धा-तास चर्चा.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलल्या) : सभापती महोदय, सातारा जिल्ह्यातील वाईजवळील मांढरदेवी दुर्घटनेनंतरही राज्यातील तीर्थक्षेत्र असुरक्षित असल्याबाबत या विषयावरील तारांकित प्रश्न क्रमांक १४०८० दिनांक २१ मार्च, २०११ रोजी शासनाने दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात मी आपल्या अनुमतीने नियम ९२ अन्वये ही अर्धा-तास चर्चा उपस्थित करीत आहे.

सभापती महोदय, सातारा जिल्ह्यातील वाई जवळील मांढरदेवी दुर्घटनेसंदर्भातील चर्चा आहे. गेल्या पाच वर्षांपासून या घटनेच्या संदर्भामध्ये राज्य शासनाचे लक्ष वेधले गेले आहे. ही मांढरदेवीची दुर्घटना घडल्यानंतर संपूर्ण सरकार जागे झाले. इतर सर्व समाज जागा झाला. त्या दुर्घटनेच्या वर्णनाबाबतीत मी बोलणार नाही. या दुर्घटनेत शेकडो महिला मृत्यूमुखी पडल्या आणि शेकडो महिला जखमी झाल्या. देवीला अर्पण करण्यासाठी भाविकांनी साड्या आणल्या होत्या, त्याच्यामध्ये महिलांचे मृतदेह तेथून नेण्यात आले. माजी न्यायमूर्ती राजन कोचर यांची समिती नेमली गेली. या समितीस आपण मुदतवाढ देखील दिली आहे. माझे तर अनेक प्रश्न आहेत. ते प्रश्न मी सभागृहात देखील उपस्थित केले होते. मांढरदेवी येथे पाण्याची व्यवस्था नव्हती. या घटनेनंतर तेथे पाण्याची टाकी बसविण्यात आली. अर्धा तास चर्चा एवढ्यासाठी उपस्थित केली आहे की, प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये अनेक प्रकारची देवस्थाने आहेत.

डोंगरावरची देवस्थाने आहेत. सज्जनगड येथील देवी आहे, नाशिक येथील सप्तश्रृंगी देवी आहे, कार्ला येथील एकवीरा देवी, लेण्याद्री आदी ज्या ज्या ठिकाणी डोंगरावर देवस्थाने आहेत तेथे राजन कोचर समितीने सुचविले आहे की, भाविकांना जाण्यासाठी एक मार्ग आणि पायऱ्यांवरून उतरण्यासाठी दुसरा मार्ग असणे आवश्यक आहे. आज पाच वर्षे उलटून गेली. ही फक्त पोलिसांची जबाबदारी आहे असे म्हटले जाते. चेंगराचेंगरी होऊ नये हे पाहण्याची त्यांची मुख्य जबाबदारी आहे. आज काही माननीय सदस्य सभागृहात असतील. काहींच्या स्मरणात असेल, स्वतः गृह राज्यमंत्री कोल्हापूर परिसरातील आहेत, सभागृहात सरकारने आश्वासन दिले होते की, आम्ही तीर्थक्षेत्रासाठी खास मंत्री नेमू, परंतु काही घडले नाही. वेगळा विभाग करू असे सांगितले होते, ते केले नाही. आज जे प्रश्न उपस्थित करावयाचे आहेत त्याकडे मी सरकारचे लक्ष वेधू इच्छिते.

सभापती महोदय, आज जी मंदिरे डोंगरावर आहेत त्या ठिकाणी व्यवस्थित व सुरक्षितपणे पायऱ्या चढण्यासाठी आणि उतरण्यासाठी स्वतंत्र मार्ग असले पाहिजेत. चेंगराचेंगरी झाली तर लोकांनी कुठे थांबले पाहिजे अशा ठिकाणी, आऊट-ले किंवा सुरक्षित जागी गर्दीचा लोंढा आला तर कुठे थांबविता येऊ शकतो या प्रकारची योजना आखली पाहिजे. सरकारने सांगितले होते की, आम्ही तसे परिपत्रक काढले आहे. किती गर्दी येणार हे अगोदर कळले पाहिजे. १२ तारखेला रामनवमी आहे. १४ एप्रिलला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती आहे. नंतर हनुमान जयंती येणार आहे. प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये काटेकोरपणे पोलीस यंत्रणा किती गर्दी येणार आहे याचा अंदाज घेते का ? माझी अशी मागणी आहे की, प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये कोणत्या यात्रा कधी आहेत याची माहिती त्या त्या ठिकाणच्या पोलीस स्टेशनला असते. जिल्हा स्तरावर त्याबाबत अजिबात समन्वय नसतो. त्या भागातील पोलीस स्टेशन आणि तेथील तुटपुंजा स्टाफ लक्षात घेता पाली येथील खंडोबा, पुणे येथील निमगाव खंडोबाच्या यात्रेच्या वेळी संपूर्ण जिल्ह्याचा स्टाफ जाऊ शकत नाही. तीन-चार पोलीस अधिकारी तेथे जातात व १०-१० लाखाच्या गर्दीवर नियंत्रण करण्याचा प्रयत्न करतात. जाण्या-येण्याच्या वाटेबरोबर तेथे विजेचा पुरवठा अखंडितपणे सुरू राहिला पाहिजे. नगर जिल्ह्यामध्ये मोहटा देवी येथे मी स्वतः भेट दिली. त्या ठिकाणी २४ तास वीज पुरवठा होईल अशा पद्धतीने केंद्र सरकारने २८ लाख रुपये मदत देऊन यंत्रणा उभी करून दिली आहे. ज्या यंत्रणेमुळे सौर ऊर्जेवर सतत वीज पुरवठा

सुरू असतो. अखंडित वीज पुरवठा झाला पाहिजे. आज सुद्धा लेण्याद्री येथे वीज पुरवठा नाही. अशा पद्धतीने सौर दिव्याची यंत्रणा बसवावी. अन्यथा इन्व्हर्टर किंवा जनरेटर बसवून कातरवेळेला भाविक जातात तेव्हा अखंडित वीज पुरवठा झाला पाहिजे.

सभापती महोदय, पुरातत्व विभागाबाबत सरकारने जास्त लक्ष घालणे गरजेचे आहे. बऱ्याच ठिकाणी चढण्यासाठी कठडे नाहीत. मोठमोठ्या पायऱ्या आहेत. जेजुरी येथे पाहिले तर अनेक ठिकाणी पायऱ्या चढत असताना भाविकांचा मोठा लोंढा आला तर कठीण प्रश्न निर्माण होतो. आधारासाठी कायमस्वरूपी कठडे असले पाहिजेत. रोपवे करण्यासाठी प्रत्येक ठिकाणी मागणी केली जाते. आमची अशी अपेक्षा आहे की, काही देवस्थाने गरीब आहेत, काही देवस्थानांकडे भरपूर निधी आहे. काही देवस्थानांना शक्य नसेल, परंतु ज्यांना शक्य आहे तेथे रोपवेची उभारणी केली पाहिजे. शासनाने दिलेल्या उत्तरात म्हटले होते की, वेगवेगळ्या ठिकाणच्या तीर्थक्षेत्राकरिता ५२ कोटी रुपये, तुळजापूरला ७५ कोटी रुपये तरतूद करण्यात आली आहे. देहू, आळंदी, भंडारा डोंगरा या ठिकाणी भाविकांना सोयीस्कर होईल यासाठी लिफ्ट, रोपवे, साधे रस्ते करण्यासाठी आपत्कालीन व्यवस्था म्हणून प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये पोलीस अधीक्षक किंवा शहरामध्ये पोलीस आयुक्तांच्या अंतर्गत टास्क फोर्स तयार करावा. तो टास्क फोर्स त्या जिल्ह्यामध्ये किंवा त्या शहरामध्ये कोणत्या यात्रा आहेत त्या यात्रांमध्ये राजन कोचर-समितीने केलेल्या शिफारशींची अंमलबजावणी झाली किंवा नाही याची तपासणी करेल. यासाठी सरकारने पावले उचलणे गरजेचे आहे. या देवस्थानांच्या ठिकाणी जात असताना रस्त्याच्या बाजूने अपघात होतात, कठडे तुटतात, अतिक्रमणे झालेली असतात. म्हणून देवस्थानांकडे जाणाऱ्या मार्गावरील घाटांची दुरुस्ती करणे ही गृह विभागाची जबाबदारी नसली तरी वाहतूक पोलीस या संदर्भात सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे लक्ष वेधू शकतात. जिल्हाधिकाऱ्यांकडे बैठका होतात. त्या बैठकींमध्ये सूचना करून लक्ष देण्याची गरज आहे. अनेक वेळा डोंगरकडे कोसळल्याच्या घटना घडल्या आहेत.

महोदय, अशा देवस्थानच्या ठिकाणी चेंगराचेंगरी होऊ नये म्हणून पोलीस विभागाला प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. या निमित्ताने मी मुद्दाम सांगू इच्छिते की, बऱ्याच ठिकाणी आपण पाहतो की, मंदिरांच्या सुरक्षिततेचा अथवा देवस्थानच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न येतो तेव्हा त्या देवस्थानचा स्टाफ आणि पोलीस

विभाग यांच्यामध्ये समन्वय नसतो. हे स्वाभाविक आहे की केवळ गर्दीच्या व्यवस्थापनाबाबत मी म्हणणार नाही, तर ही चेंगराचेंगरी टाळण्यासाठी देवस्थानच्या अडचणी व त्यांच्या अपेक्षांचाही विचार केला पाहिजे. तसेच त्या देवस्थानकडे भाविकांची गर्दी आटोक्यात आणणे तसेच चेंगराचेंगरी कशी टाळता येईल यासाठी पोलिसांना प्रशिक्षण आवश्यक आहे. कारण पोलिसांवर भरपूर ताण असतो परंतु सामान्य कॉन्स्टेबलने सुद्धा लाऊड स्पीकरवर किती मोठ्याने बोलले पाहिजे याची माहिती देणे आवश्यक असते. किंवा अशा प्रकारच्या देवस्थानच्या ठिकाणी काही महिलांच्या अंगात येण्याचे प्रकार असतात, ज्यावेळी आरती फिरवली जाते त्यावेळी सुद्धा असे प्रकार घडण्याची शक्यता असते, हे कोल्हापूर येथील महालक्ष्मी मंदिरात पाहिलेले आहे. हे करीत असताना मंदिर कर्मचारी आणि पोलीस यांचे मोठ्या प्रमाणावर प्रबोधन व लोक प्रशिक्षण होणे आवश्यक आहे. तसेच आपत्कालीन व्यवस्थापनाचे काम करणाऱ्या काही स्वयंसेवी संस्था सुद्धा चांगले काम करतात. पुण्यातील गणेशोत्सवात अशा संस्थांची चांगली मदत होते. याशिवाय अनेक ठिकाणच्या मंदिरात आवश्यक तेवढा पोलीस फोर्स असतोच असे नाही. अशा वेळेला स्वयंसेवी संस्थांची मदत घेऊन प्रत्येक जिल्ह्यातील देवस्थानाच्या ठिकाणी होणारी गर्दी नियंत्रणात आणण्याची व्यवस्था त्या त्या जिल्हाधिकाऱ्यांनी करावी, असे मला वाटते.

महोदय, यासंदर्भात न्या. कोचर यांच्या समितीने ज्या सूचना केल्या होत्या त्यांची अंमलबजावणी शासनाने कशा प्रकारे केली त्याचा अहवाल समोर येणे आवश्यक आहे. मध्यंतरी न्या. कोचर यांचे स्टेटमेंट मी वाचले की, “एकाही आमदाराला मी दिलेल्या समितीच्या अहवालाची आठवण नाही.” हे ऐकून मला खरोखरच वाईट वाटले की, शासनावर विश्वास ठेवून लोक वेळ देतात आणि अशा प्रकरणांची चौकशी करतात त्यांनाही पुरेसे सहकार्य दिले जात नाही. याचे कारण लोकांमध्ये समजूत पसरली की चेंगराचेंगरी झाली यासंबंधीची साक्ष देण्यासाठी पोलिसांसमोर गेल्यानंतर आपल्यावरच केस होईल व आपल्याला नुकसान भरपाई मिळणार नाही. तरी देखील ज्या विधायक सूचना न्या. कोचर यांनी केल्या त्यांची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी शासनाची आहे. पण त्यावर देखरेख करण्याची जबाबदारी मात्र गृह विभागाची आहे. तसेच अशा देवस्थानच्या ठिकाणी अग्निशमन दल सुद्धा कसे देता येईल, आग विझविण्यासाठी बंब उपलब्ध करून देणे अशा महत्वाच्या बाबी तालुका स्तरावर

असाव्यात पण त्याची अंमलबजावणी कधीच होत नाही. म्हणून तीर्थक्षेत्रांच्या ठिकाणी काम करीत असताना शासनाने टास्क फोर्स प्रत्येक शहरात असावा, त्यांच्याकडे स्वतःचे कॅलेंडर असावे. त्यावरून कोणता सण कोणत्या तारखेला आहे हे त्यांना कळेल. तसेच पोलीस आणि समाजाचेही प्रशिक्षण होणे आवश्यक आहे. त्याचबरोबर ज्या समितीने दिलेल्या अहवालाच्या अनुषंगाने काय कार्यवाही झाली त्याचा अहवाल सभागृहाला सादर करावा अशा बाबींकडे मंत्री महोदयांचे लक्ष वेधते व माझे भाषण पूर्ण करते.

■

■ विविध विषय

जैतापूर येथील आंदोलनाच्या संदर्भात

१९।०४।२०११

सभापती : माननीय सदस्या डॉ. नीलमताई गोन्हे आपणास बोलण्याकरिता सात मिनिटांचा वेळ दिलेला आहे, आपण आपले भाषण सुरू करावे.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, सन २००५ सालापासून जैतापूरचे आंदोलन अतिशय शांतपणे सुरू होते. त्यामुळे शिवसेनेचे कार्यकारी अध्यक्ष माननीय श्री. उद्धवजी ठाकरे ९ एप्रिल रोजी जैतापूरला गेले व त्यांनी त्या ठिकाणी चिथावणी दिल्यानंतर हे आंदोलन झाले असे जर आपण म्हणत असाल तर, राजकीय ज्ञानामध्ये आपण कोणत्या इयत्तेमध्ये आहात असा प्रश्न मला आपल्याला विचारावयाचा आहे. दादोजी कोंडदेव यांचे पाय जे कापतात त्यांच्या डोक्यामध्ये कांदे, बटाटे भरलेले आहेत असे मी म्हणेन. सभापती महोदय, अमजद बोरकर, भिकाजी वागदरे, शमशुद्दीन मीर, प्रेमानंद तिवारी, गवाणकर, श्रीमती वैशाली पाटील, डॉ. मिलिंद देसाई अशा अनेक व्यक्तींनी त्या ठिकाणी आपल्या व्यथा मांडल्या. कालचे आंदोलन कशामुळे निर्माण झाले, हा सर्व विस्फोट का झाला याची जी कारणे समोर आली आहेत, ती या ठिकाणी मांडणे आवश्यक आहे असे मला वाटते. तेथील लोकांच्या तक्रारीनुसार भूसंपादनामध्ये नसलेली १६८ एकर जमीन सरकारने ताब्यात घेतली व त्या जमिनीला देण्यात येत असलेले पाणी हळूहळू बंद करण्यात आले. त्या ठिकाणी असलेले ४०० हेक्टरवरील मॅनग्रोज नष्ट होण्याची परिस्थिती निर्माण झाली. त्या ठिकाणी प्रकल्पाचे काम सुरू असल्यामुळे गुरांना जाण्यासाठी रस्ता शिल्लक राहिलेला नाही. त्याचप्रमाणे लोकांच्या ४०-४० एकराच्या असलेल्या बागांमध्ये पोलीस आंदोलकांना शोधायला जात होते त्यावेळी ज्या प्रमाणे बकऱ्यांना खेचतात त्या प्रमाणे तरुण मुलांना हे पोलीस खेचून नेत होते. अशा प्रकारच्या तक्रारी तेथील अनेक लोकांनी केल्या आहेत.

सभापती महोदय, मी स्वतः ८ तारखेला नाटे गावाला भेट दिली होती. ते गाव अतिशय लहान आहे, त्या गावची परिस्थिती आपण पाहिली तर त्या गावामध्येच एक पोलीस स्टेशन आहे. त्या ठिकाणी घेण्यात आलेल्या सभेला

७०० ते ८०० लोक आले असताना आणि एकही पोलीस उपस्थित नसताना अतिशय शांतपणे ती सभा पार पडली. माझ्या बंदोबस्तासाठी असलेल्या एका पोलिसाला मी माझ्या गाडीजवळ थांबून राहण्यास सांगितले होते. त्या वेळी मी तेथील लोकांना विचारले की, महाराष्ट्रामधील लोकांच्या वतीने माननीय श्री. उद्धवजी ठाकरे साहेब तुम्हाला भेटण्यासाठी येत आहेत तर मग तुमचा त्यांना काय निरोप आहे? त्यावेळी लोकांनी आम्ही उद्धवजींच्या सभेला येणार आहोत तेव्हा आमचा महाराष्ट्राला असा संदेश आहे की, आम्हा सर्व कोकणवासीयांना सर्वात प्रिय आंबे आणि मासे आहेत, ते या ठिकाणी जिवंत राहू देत. अशा प्रकारे नाटे गावातील शेकडो महिला मोर्चासाठी आणि सभेसाठी उपस्थित झाल्या होत्या. काल जे लोक जखमी झाले आहेत त्यामध्ये अल्ताफ रजाक पटेल, अमान अब्दुल्ला, मुकादम, नसरुद्दीन शरीफ बोरकर, अकबर जिक्रिया सोलंगकर, मन्सूर अब्दुल्ला सोलंगकर, मुस्ताक बिलाल मिरकर यांची नावे आहेत. आंदोलन सुरू असतांना साखरी नाटे गावचे शिवसेनेचे शाखा प्रमुख मजिद गोवलकर यांनी पोलिसांना थांबण्यास सांगितले होते, परंतु पोलीस थांबण्यास तयार नव्हते. ते एका आंदोलकाला अटक करण्यासाठी एका घरामध्ये गेले असताना एक महिला आपल्या बाळाला दूध पाजत असल्याचे सांगून देखील पोलिसांनी न ऐकता घरामध्ये प्रवेश केला. त्या ठिकाणी असलेली गंभीर परिस्थिती लक्षात घेता शिवसेना त्या ठिकाणी चिथावणी देण्याचे काम करते, त्या पक्षाचा विकासाच्या कामांना विरोध आहे, अशाप्रकारचा आक्षेप घेतला जात आहे. त्याबाबत मला सांगावे लागेल की, मिहान प्रकल्प असेल किंवा पुण्यामधील एसई झेड असेल किंवा संभाजीनगरचा एसई झेड असेल, अशा अनेक विकास प्रकल्पांना शिवसेनेने पाठिंबा दिलेला आहे. परंतु ज्या ठिकाणी, प्रकल्पग्रस्तांच्या संदर्भात कुणी विचारच करित नाहीत त्या ठिकाणी नाटे गावच्या लोकांचे असे म्हणणे आहे की, त्यांना तो प्रकल्प नको आहे. तसेच, त्यांना असेही सांगण्यात येत आहे की, सिंगूर, नंदिग्राम, आणि हरिपूर यांसारखी आंदोलने झाली तर प्रकल्प थांबतात. माननीय श्री. अण्णा हजारे यांच्याबरोबर जंतर मंतर रोडवर मेणबत्या पेटलेल्या लोकांना दिसतात. गेट वे ऑफ इंडियाला पेटलेल्या मेणबत्त्या लोकांना दिसतात, परंतु जैतापूरच्या लोकांचा आक्रोश त्यांना दिसत नाही म्हणून तेथील लोकांची नाराजी आहे, ती या ठिकाणी व्यक्त झाली आहे.

सभापती महोदय, हे आंदोलन घडले याचा शोध घेतला असता दोन

दिवसांपूर्वी केंद्रीय पर्यावरण मंत्री श्री. जयराम रमेश यांचे विधान वर्तमानपत्रामध्ये छापून आले की, “कोणत्याही परिस्थितीत जैतापूरचा प्रकल्प होणारच” यामध्ये “होणारच” या शब्दामुळे हे आंदोलन पेटले. काल श्रीमती वैशाली पाटील या देखील म्हणाल्या की, “होणारच” या शब्दामुळे हे आंदोलन पेटले. काल श्रीमती वैशाली पाटील या देखील म्हणाल्या की, “होणारच” या शब्दामुळे लोकांचा संयम सुटला. त्यानंतर या आंदोलनाचा स्फोट झालेला आहे. मला आपल्याला सांगितले पाहिजे की, हा संपूर्ण प्रकल्प रद्द करून या घटनेची संपूर्ण न्यायालयीन चौकशी करणे आवश्यक आहे. न्यायालयीन चौकशीच्या निमित्ताने मला सांगितले पाहिजे की, या विद्रोहाकरिता आमच्या पक्षाने चिथावणी दिली असे जर आपले म्हणणे असेल तर त्याची देखील आपण चौकशी करावी. आंदोलकांनी अमूक तमूक केले असे या ठिकाणी माननीय सदस्य त्या आंदोलकांबाबत बोलत आहेत, त्या सन्माननीय सदस्य श्री. विनायक मेटे यांना मी असे आव्हान देते की, तुमच्यामध्ये जर हिंमत असेल आणि तुम्ही खरे शिवाजी महाराजांचे अनुयायी असाल तर जैतापूरला जाऊन हे भाषण त्या ठिकाणी करून दाखवा. अंधारामध्ये दादोजी कोंडदेव यांचा पुतळा हलविणे सोपे आहे, सभागृहातील वातानुकूलित वातावरणामध्ये आपण हे सर्व बोलत आहात. आंदोलनकर्त्यांकडून काही अतिशयोक्ती झाली असेल तर त्याचे मी समर्थन करणार नाही. परंतु लोकांचे असे म्हणणे आहे की, आमचे आयुष्य शिल्लक राहणार नाही असे वाटल्यानंतर त्या ठिकाणी विद्रोह निर्माण झालेला आहे. बकऱ्याला खेचतात त्याप्रमाणे पोलीस लोकांना खेचत असतील...

(गोंधळ)

जे लोक जखमी झाले आहेत जे लोक मृत पावले आहेत...

(गोंधळ)

त्यांच्या नाटेगावातील सर्वजण मी तेथून निघत असताना “जय महाराष्ट्र” असे म्हणत होते.

(काही सन्माननीय सदस्य एकदम बोलतात.)

सभापती महोदय, मला याठिकाणी बोलण्यासाठी जो वेळ दिलेला आहे. त्यावर जर सन्माननीय सदस्य आक्रमण करत असतील मला वेळ वाढवून दिला पाहिजे. याठिकाणी जो गोंगाट केला जात आहे, तो योग्य आहे काय? पहिली गोष्ट म्हणजे तुम्ही सर्वांनी शांत रहावे. म्हणून मला येथे सांगावयाचे आहे.

(काही सन्माननीय सदस्य एकदम बोलतात.)

सभापती महोदय, माझ्या भाषणाचा वेळ कारण नसताना घेतला जात आहे. सन्माननीय सदस्य श्री. विनायक मेटे यांना सवय लागलेली आहे की, ते बोलून खाली बसल्यावर हसतात. आम्ही चिडलो की त्यांना हसू येते. त्यांना असे वाटते की, आम्हाला चिडविण्यामध्ये मजा आहे. पण तुम्हाला सुद्धा काय खुमखुमी आहे ते आम्हाला माहिती आहे. सभापती महोदय, मला असे सांगावयाचे आहे की,...

सभापती : सन्माननीय सदस्यांनी या सभागृहाच्या ज्या काही मर्यादा आहेत, त्याचे पालन करून वागावयाचे म्हटले तर असे प्रश्नच उपस्थित होणार नाहीत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, शेवटी मी सांगू इच्छिते की, तन्मय पाडेकर या बारा वर्षांच्या मुलाच्या टाचा फाटेपर्यंत मारहाण करण्यात आलेली आहे. मला आपल्याला एवढेच सांगावयाचे आहे की, यासंदर्भात न्यायालयीन चौकशी झाली पाहिजे आणि कोकणवासियांना न्याय मिळण्यासाठी महाराष्ट्रातील सर्व जनतेची सहानुभूती त्यांच्याबरोबर आहे. धन्यवाद, जय महाराष्ट्र.

■

■ २८९ अन्वये चर्चा

बॉम्बस्फोटात माणसे मृत्युमुखी पडल्याबाबत

२६।७।२०११

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, एका अत्यंत गंभीर विषयावर नियम २८९ अन्वये या सभागृहात अतिशय विद्वत्तापूर्ण, वैचारिक, भारतीय राज्य घटनेला धरून सुसंस्कृत अशी चर्चा सुरू आहे, त्या संदर्भात मी काही मुद्दे मांडणार आहे.

या सभागृहाचे नाव अधिक चांगले व्हावे आणि दर्जा सांभाळला जावा, अशी माझी अपेक्षा आहे. संत तुकारामांच्या चार ओळी मी मुद्दाम वाचून दाखविते.

गाढव श्रृंगारिले कोडे, काही गेले नवे घोडे

त्याचे भुंकणे न राहे, स्वभावाशी करील काहे

श्वान शिबिरे बैसवावे, भुंकणे न राहे

तुका म्हणे स्वभाव पूर्ण काही केल्या न सुटे धर्म.

जे नाठाळ लोक आहेत, त्या नाठाळ लोकांसाठी म्हणून हा अभंग उपयोगी आहे, असे मला वाटते.

सभापती महोदय, आतापर्यंत अनेक मुद्दे मांडले गेले. आजपर्यंत झालेल्या बॉम्बस्फोटात जे जे लोक दगावले आहेत, त्यापैकी काही घटनांचा उल्लेख करून मुद्दाम आढावा घेणे गरजेचे आहे. २८ ऑगस्ट १९९७, मुंबई, २७ जानेवारी १९९८, मालाड, २७ फेब्रुवारी १९९८, विरार, २ डिसेंबर २००२-२ मृत्यू व १ जखमी; ६ डिसेंबर २००२ मुंबई सेंट्रल, २७ जून २००३ आणि २५ ऑगस्ट २००३, १२ मार्च २००३, १४ मार्च २००३, ११ जुलै २००६ आणि २००८ नंतर २६/११ ची घटना घडली. राम प्रधान समितीच्या संदर्भात अनेक माननीय सदस्यांनी मुद्दे मांडले आहेत. ते वगळून काही मुद्द्यांकडे मी शासनाचे लक्ष वेधणार आहे. गृह विभागाने अनेक आश्वासने दिली होती. राम प्रधान समितीच्या अहवालावर चर्चा न करता कार्यपालन अहवालावर फक्त चर्चा व्हावी, अशी सरकारने ज्यावेळी विनंती केली होती, त्यावेळी विरोधी पक्षाने ती विनंती मान्य केली; परंतु राम प्रधान समितीच्या शिफारशीनुसार एक निर्णय असा झाला होता की, आतंकवाद विरोधी पथके आहेत त्या पथकाचे

प्रमुख डीआयजी ऐवजी डीजीपी दर्जाचे असतील आणि २७३ नवीन पदे मंजूर केली जातील. पण या पदांपैकी २५० पदे अजूनही रिक्तच आहेत. गृह विभागाच्या मागण्यांच्या संदर्भात इतर कोणीही सहकार्य करीत नाही, असेच चित्र या शासनामध्ये दिसत आहे. त्यामुळेच दहशतवाद विरोधी शाखा अत्यंत दुर्लक्षित आहे. महाराष्ट्र शासनाने सिक्युरिटी कौन्सिल नेमली. त्यात जवळपास ६६ सदस्यांची नियुक्ती केली, पण आजपर्यंत त्या समितीच्या फक्त दोनच बैठका झाल्या, ही दुर्दैवाची गोष्ट आहे. तसेच या समितीचे छोटे-छोटे ग्रुप केले गेले; पण त्या गटांनी केलेल्या सूचनांची सुद्धा अंमलबजावणी झालेली नाही. दर आठवड्यात मंत्री गटाने आढावा घेऊन पोलीस आधुनिकीकरण करण्याच्या संदर्भात कोणती प्रगती झाली हे पाहणे अपेक्षित असताना डिसेंबर, २००८ पासून मंत्री गटाचा आढावाच झालेला नाही, ही वस्तुस्थिती आहे. केंद्राच्या एनएसजीच्या विधानाबद्दल स्पेशल फोर्स कधी निर्माण करणार याबाबत स्पष्टता नाही. राम प्रधान यांच्या विधानाबद्दल सभागृहात पुन्हा पुन्हा उल्लेख झाला. माझी शासनाला विनंती आहे की, स्वतः राम प्रधान म्हणतात की, त्यांनी जी सूचना केली होती, त्यात मुंबईबरोबरच पुण्याचा सुद्धा उल्लेख केला होता. तसेच राज्यातील सर्व आयुक्तालयांच्या पातळीवर आयुक्त आणि डीजीपी यांच्या स्तरावर एक कोअर टीम असावी. त्या टीमने बॉम्बस्फोट होऊ नयेत, यादृष्टीने पावले उचलावीत. तसेच स्वतः राम प्रधान यांनी मुंबईबरोबर पुण्याचाही उल्लेख केल्याचे सांगितले व तशी दक्षता घेतली गेली असती तर, पुण्यात जर्मन बेकरीतील बॉम्बस्फोट झाला नसता. जर्मन बेकरी बॉम्बस्फोटातील आरोपींचा विचार करताना अन्य मुद्दे मी नंतर मांडणार आहे. त्याचबरोबर मला असेही निदर्शनास आणून द्यावयाचे आहे की, संरक्षण समितीने मुंबईबरोबर पुणे आणि अन्य महानगरांमधील सुरक्षिततांचाही उल्लेख केला होता, त्यासंदर्भात शासनाने काय कार्यवाही केली, याची माहिती मिळणे अपेक्षित आहे. जखमींवर होणाऱ्या उपचारांबद्दल येथे पुन्हा पुन्हा बोलले गेले. पुण्यातील १२ हॉस्पिटल्समध्ये जर्मन बेकरीतील जखमींवर उपचार सुरू आहेत. त्यांच्या ८२ लाख एवढ्या बिलाची फाईल राज्य शासनाकडे प्रलंबित आहे, अजूनही ती रक्कम मिळाली नाही. या हॉस्पिटल्सनी माणुसकीचा दृष्टिकोन ठेवून या ८२ जखमींवर उपचार केले. मुंबईत जखमींवर उपचार सुरू असताना काही औषधे बाहेरून आणायला सांगतात, त्याचप्रमाणे काही औषधे वेळेवर मिळत नाहीत, अशी परिस्थिती आहे, याचाही विचार करणे आवश्यक आहे.

सभापती महोदय, १३ जुलैला बॉम्बस्फोट झाल्यानंतर वाहिन्यांवरून काही विधाने ऐकायला मिळाली, तर काही खाजगीत ऐकायला मिळाली. त्यात खाजगीत मला काही लोकांनी सांगितले की, कसाबचा वाढदिवस होता आणि त्या निमित्ताने गिफ्ट म्हणून बॉम्बस्फोट घडविल्याची सारखी चर्चा होत आहे. अन्य पक्षाच्या प्रवक्त्याने मला मध्यंतरात असे सांगितले की, मी सांगतो हे कोणाला सांगू नका; पण त्या दिवशी कसाबचा वाढदिवस नव्हता. कोणाचेही नाव घेतले, तर वाद होण्याची शक्यता आहे म्हणून मी नाव घेत नाही; पण मला असे सांगावयाचे आहे की, इंटरनेट, फेसबुक तसेच विकिपिडियाच्या माध्यमातून सुद्धा १३ जुलै २०११ रोजी कसाबचा वाढदिवस असल्याची माहिती पसरविण्यात आली; पण कसाबचा त्या दिवशी वाढदिवस नव्हता हे सांगण्याचे काम शासनाने होते, ते शासनाने पार पाडले नाही. जर शासनाने सांगितले असते, तर अशा प्रकारच्या बातम्या व अफवा पसरल्या नसत्या. अशा प्रकारच्या अफवा पसरविल्या जात असतील, तर पोलिसांचे नितीधैर्य खच्ची होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही, म्हणून शासनाने त्याचे निराकरण करण्याची गरज होती. शासनाला ही वस्तुस्थिती जाहीर करण्यासाठी वेळ का लागतो? हा खरा प्रश्न आहे. हे बॉम्बस्फोट झाल्यानंतर अनेक सदस्य घटनास्थळी पोहोचले. मला प्रश्न विचारला गेला की, आपत्ती निवारणाच्या कार्यक्रमानुसार मदतीला जाणे योग्य आहे; पण बॉम्बस्फोट झाल्यानंतर मुंबई शहरात काही ठराविक आंतरराष्ट्रीय कंपन्यांना डिझॅस्टर मॅनेजमेंटकडून इन्स्ट्रक्शन देण्यात आल्या की, घटना घडल्यानंतर दोन तास तरी प्रिमायसेस सोडून कोठेही जायचे नाही.

ज्या वेळेस बॉम्बस्फोट झाला, त्या वेळेस त्या कंपनीमधील लोक दोन तास थांबले होते; परंतु आपली काही मंडळी बॉम्बस्फोट झाल्यानंतर प्रत्येकजण घराकडे धावत निघाला होता. माझा प्रश्न एवढाच आहे की, तीन बॉम्बस्फोटांपैकी अजून काही बॉम्ब अतिरेक्यांनी पेरून ठेवले होते की, नव्हते याबाबतीत शासनाने खातरजमा केली होती काय? लोकांनी बाहेर कधी पडावे, यासंदर्भात बातमी दिली गेली होती काय? परंतु अशा प्रकारची कोणतीही माहिती जनतेला दिली गेली नाही; याचा अंतर्मुख होऊन विचार करणे आवश्यक आहे. त्या दिवशी अजून बॉम्बस्फोट झाले असते, तर त्यामध्ये आणखी लोक मृत्युमुखी पडले असते, बॉम्बस्फोटांमुळे टेलिफोनमध्ये कन्जेशन झाले त्यामुळे फोन बंद पडले होते व त्यामुळे लोकांनी ई-मेलचा वापर करून संदेश पाठविला होता. रस्त्यामध्ये लोक ३-३, ४-४ तास अडकून पडले होते.

जे लोक ट्रेनमध्ये होते, त्यांना बॉम्बस्फोटाच्या संदर्भात काहीही कल्पना मिळाली नव्हती. टीव्हीवरून जखमी लोकांचे चित्र दाखवू नये, असा संयम आपण शिकवतो; परंतु जनतेला बॉम्बस्फोटाची माहिती मिळाली नसती, तर नक्की काय घडले आहे हे जनतेला काहीही समजले नसते. दोन ठिकाणी बॉम्बस्फोट झाले की, २० ठिकाणी बॉम्बस्फोट झाले हे जनतेला समजले नसते. वस्तुस्थिती सांगण्यासाठी शासनाने अधिकृत यंत्रणा नेमण्याची आवश्यकता आहे. मुंबईतील बॉम्बस्फोटाच्या संदर्भात मुख्यमंत्री स्वतः मुंबईत असल्यामुळे त्यांनी बॉम्बस्फोटाची माहिती वाहिन्यांवरून दिल्यामुळे जनतेला यासंदर्भात काही तरी माहिती मिळू शकली. करकरे आणि साळसकर यांच्यावर हल्ला करण्यासाठी जसे अतिरेकी लपले होते, तसे अतिरेकी या घटनेच्या वेळी लपले होते की, नव्हते याची माहिती सन्माननीय सदस्यांना तरी होती काय? बॉम्बस्फोटाची माहिती घेण्यासाठी आपल्याकडे कोणतीही यंत्रणा नाही. बॉम्बस्फोट झाल्यानंतर लोकांनी काय करावे व काय करू नये, यासाठी शासनाने मोहीम हाती घेतली पाहिजे. बॉम्बस्फोटाच्या दिवशी मी सरकारी मिटिंगमध्ये होते. सायंकाळी ६.५५ वाजता बॉम्बस्फोटाची बातमी आली. त्यावेळेस सन्माननीय सदस्यांची तसेच अधिकाऱ्यांची पहिली प्रतिक्रिया ताबडतोब घरी निघण्याचीच होती. बॉम्बस्फोट झाल्यानंतर इमर्जन्सी मॅनेजमेंट म्हणून स्वतः काय केले पाहिजे याची माहिती जनतेला मिळाली पाहिजे. हे सर्व प्रश्न भारतीयांच्या सुरक्षिततेसाठी आहेत, याचे भान प्रत्येक पावलावर ठेवले गेले पाहिजे, एवढेच मला या निमित्ताने सांगावयाचे आहे. अशा घटना घडतात, तेव्हा विरोधी पक्ष सत्ताधारी पक्षाकडून राजीनामे मागत असतो. आम्ही असे प्रश्न विचारले नाहीत, तर जनता आम्हाला प्रश्न विचारते की, तुम्ही सरकारी पक्षाचा राजीनामा का मागत नाहीत? राजीनामा मागण्याची आम्हाला काही हौस नाही.

सभापती महोदय, सन २००८ मध्ये १२५ कोटीपैकी ९८ कोटी रुपयेच गृह विभागाने खर्च केले होते, सन २००९ मध्ये १०६ कोटी रुपयांपैकी ८५ कोटी रुपयेच खर्च झाले होते, २००० बुलेटप्रुफ जॅकेटची गरज असताना ५०० जॅकेटचीच खरेदी का करण्यात आली? या सर्व प्रश्नांवर आपल्याला विचारमंथन करण्याची आवश्यकता आहे. आपण म्हणता की, आम्हाला अमेरिकेसारखे करावयाचे नाही. अमेरिकेने लादेनचा जसा खातमा केला तसा आपला मार्ग नाही, असे आपण म्हणता. कै. इंदिरा यांची यांची हत्या ज्यांनी केली, त्यांना फाशीची शिक्षा झाली; परंतु कै. राजीव गांधींची हत्या ज्यांनी

केली, त्या मारेकऱ्यांना अजूनपर्यंत शिक्षा झालेली नाही. माझ्या माहितीप्रमाणे काही धर्मांमध्ये, समाजामध्ये अशा प्रथा आहेत की, ज्याने हत्या केलेली असते तो कन्फेशन घेऊन देवाकडे माफी मागतो. या प्रथेला वॉईट किंवा चांगले मी म्हणणार नाही; परंतु ज्या ठिकाणी काळे विरुद्ध सवर्ण वाद झाला त्यावेळेस लोकांनी एकमेकांवर केलेल्या हत्येच्या संदर्भात माफी दिली. या कारणामुळेच आपण कै. राजीव गांधींच्या मारेकऱ्यांना माफ करणार आहात काय? कै. राजीव गांधींच्या मारेकऱ्यांना फाशी झाली नाही, म्हणून कसाबला फाशी देता कामा नये, असे आपल्याला म्हणावयाचे नसेल, तर मला असे विचारावयाचे आहे की, मग वेगाने निर्णय प्रक्रिया कशी होईल?

मला आमच्या पक्षाची भूमिका सांगायला काहीही हरकत नाही. साध्वी प्रज्ञासिंग असेल, मे. पुरोहित असेल यांचा खटला लवकर चालविण्यात यावा. आम्ही काय सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश नाही. मी आता सरकार पक्षाला आव्हान देते की, फास्ट ट्रॅक कोर्टांमध्ये हे खटले चालवावेत व त्यांच्याविरुद्धचे पुरावे सिद्ध करावेत. हे लोक अतिरेकी आहेत हे आपल्याला पुराव्यानिशी सिद्ध करावे लागेल. १९९३ साली झालेल्या बॉम्बस्फोटाचा निकाल लागायला १७ वर्षे लागली. आता सन्माननीय सदस्य श्री. हुसेन दलवाई सभागृहात नाहीत. त्यांनी गृह, विधी व न्याय विभागाकडे मागणी करावी की, सदर खटले फास्ट ट्रॅक कोर्टाकडे चालवावेत. त्या निकालावरून आपल्याला पुढचे सर्व काही कळेल. काही पक्षांवर दबाव टाकण्यासाठी असे केले जात आहे काय? असा प्रश्न आहे. सहा महिन्यांच्या आत फास्ट ट्रॅक कोर्टांमध्ये गेला नाहीत, तर मग पुढच्या निवडणुकीपर्यंत...

श्री. राम पंडागळे : अध्यक्ष महाराज, माझा हरकतीचा मुद्दा आहे. सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे सांगत आहेत की, साध्वी प्रज्ञासिंग व मे. पुरोहित यांना पोलिसांनी पुराव्याअभावी नुसते पकडून ठेवले आहे. माझ्या माहितीप्रमाणे सर्व पुरावे समोर आलेले आहेत. ते सिद्ध झालेले आहेत. या घटनेच्या शेवटच्या धाग्यादोन्यापर्यंत शासन पोहोचले असून, तेथपर्यंत जाऊन थांबलेले आहे. हे धागेदोरे शेवटच्या माणसापर्यंत गेले आहेत. सरकारने त्या लोकांना आतमध्ये ठेवले, तर आपण लोक शांत बसणार नाही. विनाकारण वादंग घालाल. त्यामुळे देशामध्ये पुन्हा दुसरे वादळ निर्माण होईल. त्यामुळेच हा तपास थांबविलेला आहे. या प्रकरणातील सर्व पुरावे जनतेसमोर आलेले आहेत, तेव्हा आपण पुरावे समोर आलेले नाहीत, अशा तऱ्हेचे बोलून सभागृहाची

दिशाभूल करू नये, अशी माझी विनंती आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, मी माझा मुद्दा परत स्पष्ट करते. पुरावे आले नाहीत, असे मी म्हटलेले नाही. त्या खटल्यांमध्ये जे काही तथ्य आहे ते समोर आले पाहिजे. त्यासाठी मी शासनाला आव्हान दिलेले आहे. जे पुरावे आहेत ते आपण सिद्ध करावेत. कोर्टांमध्ये शिक्षा द्यावी. या प्रकरणातील धागेदोर कुठेही पोचत असतील ते आपण सिद्ध करावेत. स्वतःची खुर्ची वाचविण्यासाठी, विरोधी पक्षाला घाबरून सर्व घोंगडे भिजत ठेवले आहे काय ? आम्ही आरडाओरड केली, तर आपणच आम्हाला चिरडायला निघाला आहात ना ? दिल्लीला श्री. अण्णा हजारे व श्री. रामदेव बाबा यांचे आंदोलन चिरडले, तर जैतापूरला तबरेज सायकर याला आपण मारले, त्याप्रमाणे आपण जे लोक आरडाओरड करतील, त्यांना गोळ्या माराव्यात. मी जबाबदारीने विधान करते. राजकीय सूडबुद्धीने खटले टाकले नसतील, तर ते आपण सिद्ध करावे. या खटल्यातून फाशीची किंवा जन्मठेपेची शिक्षा होईल, ते ती भोगतील किंवा ते निर्दोष सुटतील.

आता मी शेवटच्या एक-दोन मुद्द्यांकडे येते. मघापासून अमोनियम नायट्रेटचा उल्लेख झाला. अमोनियम नायट्रेट वापरण्यासंबंधीचा कायद्यातील जो नियम आहे, त्यात बदल करण्यासंबंधीचा प्रस्ताव तीन वर्षांपासून प्रलंबित आहे. १८८४ च्या कायद्यानुसार अमोनियम नायट्रेट विक्रीवर बंदी आणली जावी काय ? असा प्रस्ताव प्रलंबित आहे. याचा संबंध विविध मंत्रालयांशी येतो. याचा संबंध गृह मंत्रालयाशी येतो, त्याप्रमाणे फर्टिलायझर मंत्रालयाचा देखील याच्याशी संबंध येतो. मला सांगताना अतिशय वेदना होत आहेत; पण वस्तुस्थिती मांडली पाहिजे. कारण राजकारण देखील धर्मयुद्ध आहे, असे मी मानते. अमोनियम नायट्रेटवर बंदी आणण्यास फर्टिलायझर मंत्रालयाचा विरोध आहे. याला कारण भारतात २१००० कंपन्या अमोनियम नायट्रेटचे उत्पादन करतात. या कंपन्यांची लॉबी फर्टिलायझर मंत्रालयामार्फत बंदी घालण्यास विरोध करित आहे. त्यामुळेच अमोनियम नायट्रेटला ज्वलनशीलताच्या यादीमध्ये समाविष्ट करून त्यावर बंधन आणण्यामध्ये सरकार कचरत आहे, ही वस्तुस्थिती आहे. ही जर वस्तुस्थिती असेल, तर “राधा सुता कुठे गेला होता तुझा धर्म ?” असे मी म्हणेन. अमोनियम नायट्रेटवर बंदी आणण्याच्या बाबतीत विरोधी पक्षाचा संबंध कुठे येतो ? यामध्ये सरकार म्हणून तुमची जबाबदारी आहे, असे मला या ठिकाणी सांगावेसे वाटते.

सभापती महोदय, बॉम्बस्फोटाच्या संदर्भात माझी गृह विभागासाठी एक सूचना आहे की, जे तरुण आतंकवादाविरुद्ध लढू इच्छितात त्यांचे एक 'शहर सुरक्षा दल' निर्माण करण्यात यावे. त्यामध्ये जे तरुण सहभागी होऊ इच्छितात त्यांना ट्रेनिंग दिले जावे. त्याचप्रमाणे या दहशतवादाची पाळेमुळे ज्या ठिकाणी रुजली आहेत, त्या ठिकाणी जाऊन कॉबिंग ऑपरेशन करण्यासाठी डान्स बारमध्ये जाणाऱ्या खबऱ्यांची तुम्हाला गरज काय? शेकडो, हजारो असे तरुण आपण घेतले व त्यांना योग्य ते प्रशिक्षण दिले, तर त्यातील अनेक तरुण सरकारला हवी असलेली माहिती निश्चितपणे देऊ शकतील.

सभापती महोदय, माननीय श्री. दिग्विजयसिंह यांनी बॉम्बस्फोटाशी आरएसएसचा संबंध असू शकतो; परंतु त्याची माहिती आमच्याकडे नाही, असे स्टेटमेंट केले आहे. याचा अर्थ माननीय श्री. दिग्विजयसिंह यांचे अल्टिमेट स्टेटमेंट आल्यानंतर या बॉम्बस्फोटामध्ये मुस्लिम आतंकवादी सहभागी असतील आणि ते जेव्हा या बॉम्बस्फोटाची जबाबदारी स्वीकारतील त्यावेळी आपण त्यांचे स्टेटमेंट मान्य करणार आहात काय? असा मला आपल्याला प्रश्न विचारावयाचा आहे. आपण या विषयाला कलाटणी देण्याचा प्रयत्न केला व आमच्यावर हजारो केसेस केल्यानंतर आम्ही तुमच्या केसेस मागे घेतो आपण आम्हाला पाठिंबा द्या, असे स्टँडिंग कमिटीच्या निवडणुकीच्या वेळी आम्हाला विचारायला कशासाठी येता?

श्री. मोहन जोशी (तालिका सभापती) : सन्माननीय सदस्यांनी प्रस्तावावर बोलावे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, मला एवढेच सांगावयाचे आहे की, तुम्ही आमच्यावर वार केला असल्यामुळे आम्ही त्याचे प्रत्युत्तर देणारच. मी स्वस्थ न बसता या गोष्टीला आव्हान देणार. आम्हाला वेगवेगळ्या पद्धतीने बदनाम केल्यामुळे आमची बोलण्याची धार कमी होईल, असे आपण समजू नका. याचे कारण सत्य आमच्याबरोबर आहे. मी पुन्हा आपणास सांगते की, बॉम्बस्फोट आणि दहशतवाद यांसारख्या विषयांमध्ये आम्ही देशाबरोबर आहोत; परंतु राजकीय सूडबुद्धीने विषयाला कलाटणी दिली, तर सभागृहात बहुमत असले तरी, जनता या सर्व गोष्टी पहात आहे एवढेच सांगते. जय श्रीराम, जय महाराष्ट्र!!

■ लक्षवेधी सूचना

नगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यातील वीरगाव येथे विवाहित मुलीवर बलात्कार करून दरोडा

२८।०७।२०११

पृ.शी. : नगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यातील वीरगाव येथील विवाहित मुलीवर बलात्कार करून दरोडा टाकल्याची घडलेली घटना

मु.शी. : नगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यातील वीरगाव येथे विवाहित मुलीवर बलात्कार करून दरोडा टाकल्याची घटलेली घटना यासंबंधी सर्वश्री धनंजय मुंडे, पांडुरंग फुंडकर, संजय केळकर, श्रीमती शोभाताई फडणवीस, सर्वश्री जयप्रकाश छाजेड, राजन तेली, उल्हास पवार, मोहन जोशी, एस.क्यु.जमा., डॉ. नीलम गोन्हे, सर्वश्री केशव मानकर, सय्यद पाशा पटेल, जयवंतराव जाधव, संदीप बाजोरिया, रमेश शेंडगे, अनिल भोसले, हेमंत टकले, किरण पावसकर, विक्रम काळे, अॅड. उषा दराडे, डॉ. सुधीर तांबे, सर्वश्री रामदास कदमी, दिवाकर रावते, डॉ. दीपक सावंत, वि.प.स. यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी नियम १०१ अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय गृह मंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छिते आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे, अशी विनंती करते.

“नगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यातील वीरगाव येथे २ विवाहित मुलींवर त्यांच्या आई व इतर नातेवाईक महिलांसमोर बलात्कार करून दरोडा टाकल्याची संतापजनक घटना जुलै महिन्यात घडणे, घटना घडल्यानंतर पोलीस ठाण्यात ५ ते सात वेळा दूरध्वनी करूनही दूरध्वनी कोणीही न उचलणे, घटना घडून १५ दिवस उलटल्यानंतरही यातील आरोपींना पकडण्यात न येणे, घटनेसंबंधी पोलीस उपअधीक्षकांनी केलेले हास्यास्पद विधान, या घटनांमुळे परिसरातील महिलांमध्ये, नागरिकांमध्ये पसरलेले भीतीचे वातावरण, पोलीस प्रशासनास या घटनेचा तपास करून आरोपींना अटक करण्यात आलेल्या अपयशामुळे या प्रकरणाची सी.आय.डी.चे विशेष पथक नेमून चौकशी करण्याची गरज,

महिलांवर झालेल्या अत्याचाराची इनकॅमेरा चौकशी करण्याची गरज, अत्याचारीत महिलांचे तातडीने पुनर्वसन करून त्यांच्या कुटुंबीयांना धीर देण्याची आवश्यकता, दूरध्वनी उचलण्यात हयगय करणाऱ्या, घटनेसंबंधी हास्यास्पद विधान करणाऱ्या पोलीस उपअधीक्षकांवर कडक कारवाई करण्याची नितान्त गरज. या संतापजनक घटनेप्रकरणी शासनाने करावयाची कारवाई व प्रतिक्रिया.”

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरीत केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

तालिका सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

लक्षवेधी सूचना

श्री. धनंजय मुंडे, श्री. पांडुरंग फुंडकर, श्री. संजय केळकर, श्रीमती शोभाताई फडणवीस, श्री. जयप्रकाश छाजेड, श्री. राजन तेली, श्री. उल्हास पवार, श्री. मोहन जोशी, श्री. एस. क्यू. जमा, डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. केशवराव मानकर, श्री. सय्यद पाशा पटेल, श्री. जयवंतराव जाधव, श्री. संदीप बाजोरिया, श्री. रमेश शेंडगे, श्री. अनिल भोसले, श्री. दिवाकर रावते, डॉ. दीपक सावंत वि.प.स. यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १०१ अनुसार दिलेली सूचना (लक्षवेधी सूचना) पुढीलप्रमाणे आहे :-

नगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यातील वीरगाव येथे २ विवाहित मुलींवर त्यांच्या आई व इतर नातेवाईक महिलांसमोर बलात्कार करून दरोडा टाकल्याची संतापजनक घटना जुलै महिन्यात घडणे, घटना घडल्यानंतर पोलीस ठाण्यात ५ ते ७ वेळा दूरध्वनी कुणीही न उचलणे, घटना घडून १५ दिवस उलटल्यानंतरही यातील आरोपी पकडण्यात आलेले नसणे, घटनेसंबंधी पोलीस उपअधीक्षकांचे हास्यास्पद विधान, या घटनांमुळे परिसरातील महिलांमध्ये, नागरिकांमध्ये पसरलेले भीतीचे वातावरण, पोलीस प्रशासनास या घटनेचा तपास करून आरोपींना अटक करण्यात आलेल्या अपयशामुळे या प्रकरणाची सी.आय.डी.चे विशेष पथक नेमून चौकशी करण्याची गरज, महिलांवर तातडीने पुनर्वसन करून त्यांच्या कुटुंबीयांना धीर देण्याची आवश्यकता, दूरध्वनी उचलण्यात हयगय करणाऱ्या, घटनेसंबंधी हास्यास्पद विधान करणाऱ्या पोलीस

उपअधिकांवर कडक कारवाई करण्याची गरज, या संतापजनक घटनेप्रकरणी शासनाने करावयाच्या कारवाई व प्रतिक्रिया.

श्री. आर. आर. पाटील मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

अहमदनगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यातील मुख्यालयापासून उत्तर दिशेला साधारणपणे १० कि.मी. अंतरावर असलेल्या वीरगाव येथील गावाच्या टेमगिरी वस्तीवरील पिडीत महिलेच्या घरावर दि. ९।७।२०११ रोजी पहाटेपूर्व दोन ते अडीचच्या सुमारास ५ इसमांनी दरोडा टाकलेला आहे. सदर दरोड्यात दरोडेखोरांनी पिडीत महिलेच्या घरातील महिलांना काठ्या व कुऱ्हाडीने मारहाण करून त्यांच्या अंगावरील ६ ते ७ तोळे सोन्याचे दागिने व रोख रक्कम रु. १०,०००/- काढून घेतली व घरातील अन्न-धान्य व चीजवस्तूंची नासधूस करून घरातील दोन तरुण महिलांवर शारीरिक अत्याचार केलेला आहे. सदर घटनेसंदर्भातील पोलीस उपअधिकांनी कोणतेही हास्यास्पद विधान केले नसून, सदर घटनेबाबतची माहिती वरिष्ठांना वेळेवर कळविली नसल्याने संबंधित पोलीस स्टेशनचे प्रभारी पोलीस व उपनिरीक्षक व दूरध्वनीवरून करण्यात आलेल्या तक्रारीची दखल घेण्यासंदर्भात हलगर्जीपणा दाखविल्याबाबत संबंधित पोलीस हेड काँस्टेबल यांना दि. १२ जुलै २०११ रोजी निलंबित करण्यात आले आहे. सदरहू घटनेबाबत दि. ९।७।२०११ रोजी पहाटे ६.१५ वाजता फिर्यादीने दूरध्वनीवरून केलेल्या तक्रारीवरून तसेच पिडीत महिलांनी पोलीस स्टेशन अकोले येथे केलेल्या तक्रारीवरून आरोपींविरुद्ध गु.र.नं. ७०/२०११, भा.दं.वि. कलम ३९५, ३७६, ३९७, ३५४ प्रमाणे दि. ९।७।२०११ रोजी गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. सदर गुन्हाच्या तपासात ४ आरोपींना अटक करण्यात आली असून, त्यांना मा. न्यायालयाकडून १० दिवसांची पोलीस कोठडी देण्यात आलेली आहे. अटक करण्यात आलेल्या आरोपींनी गुन्हाची कबुली दिली असून, त्यांचेकडून रु. २२,०००/- किंमतीचे सोन्याचे, चांदीचे दागिने हस्तगत करण्यात आलेले आहेत. इतर फरारी साथीदारांबाबत अत्यंत सखोल व बारकाईने सर्वकष साकल्याने तपास करण्यात येत आहे. तसेच सदर फरारी आरोपींची नावे कळली असून, सदर प्रकरणी आरोपींना अटक केल्यामुळे पोलिसांचे अपयश आहे, असे म्हणणे सयुक्तिक ठरणार नाही. त्यामुळे सदर प्रकरण सी.आय.डी.कडे सोपविण्याची आवश्यकता वाटत नाही. सदर घटनेतील आरोपींना अटक करण्यात आल्याने नागरिकांमध्ये भीतीचे वातावरण पसरले, असेही म्हणणे योग्य होणार नाही.

पिडीत महिलांना महिला पोलीस कर्मचारी व ग्रामस्थांसमवेत दि. १।७।२०११ रोजी अकोले येथील प्राथमिक आरोग्य केंद्रामध्ये दाखल करून त्यांचेवर वैद्यकीय सल्ल्यानुसार प्राथमिक औषधोपचार व त्यानंतर नाशिक व अहमदनगर येथील जिल्हा शासकीय रुग्णालयात औषधोपचार करण्यात आले आहेत. तसेच त्यांना दिनांक १२।७।२०११ रोजी रुग्णालयातून सोडण्यात आले आहे. यास्तव अत्याचारग्रस्त महिलांची इन कॅमेरा चौकशी करण्याची गरज वाटत नाही.

तसेच सदर घटनेतील अत्याचारग्रस्त महिलांना मा. मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीतून प्रत्येकी एक लाख अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात आले आहे. सदरचे अर्थसहाय्य दि. १२।७।२०११ रोजी तहसीलदार, अकोले यांचेमार्फत धनादेशाद्वारे पिडीत महिलांना देण्यात आले आहे. तसेच पिडीत व अत्याचारीत महिलांना महात्मा गांधी निराधार अनुदान योजना, श्रावणबाळ सेवा अनुदान योजना या योजनेअंतर्गत प्रस्ताव मंजूर करण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे. अशाप्रकारे अत्याचारग्रस्त महिलांना आर्थिक सहाय्य व इतर मदत देऊन त्यांचे पुनर्वसन करण्यात आलेले आहे. तसेच दिनांक १२।७।२०११ रोजी घटनास्थळास व्यक्तीशः भेट देण्यात येऊन पिडीत महिलांचे नातेवाईक व उपस्थित ग्रामस्थांशी चर्चा करण्यात आली आहे.

अहमदनगर जिल्ह्यातील सदरची घटना वगळता अशा प्रकारच्या घटना जिल्ह्यात घडलेल्या नाहीत. यास्तव महिलांमध्ये भितीचे वातावरण निर्माण झाले आहे, असे म्हणणे उचित ठरणार नाही.

महिलांवरील अत्याचार रोखण्याबाबत शासनाने केलेली उपाययोजना :

महिलांवर होणाऱ्या अत्याचाराचा तातडीने निपटारा होण्यासाठी सर्व आयुक्तालय व जिल्ह्यांमध्ये घटक प्रमुखांच्या नियंत्रणाखालील मुख्यालयाच्या ठिकाणी महिला सहाय्य कक्षाची स्थापना करण्यात आली आहे. जिल्हा/ आयुक्तालय पातळीवर तसेच पोलीस स्टेशन पातळीवर महिला सुरक्षा समित्या स्थापन करण्यात आल्या आहेत. जिल्हा पोलीस अधीक्षक/पोलीस आयुक्त/पोलीस उपआयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यरत असलेल्या समित्यांमध्ये महिला डॉक्टर, महिला वकील, प्राध्यापिका तसेच सामाजिक कार्यकर्त्यांचा समावेश करण्यात आला आहे. महिलांवरील बलात्कारांच्या घटनांबाबत गंभीर गुन्हाचा तपास जलद गतीने व कार्यक्षम होण्यासाठी त्याचप्रमाणे अशा मुली व महिलांना त्वरित मानसिक आधार देण्यासाठी त्यांचे समुपदेशन करण्यासंदर्भात

पोलीस महासंचालक यांनी सर्व घटक प्रमुखांना सूचना दिलेल्या आहेत. त्याचप्रमाणे महिलांवरील अत्याचार रोखण्यासाठी विविध उपाययोजना सूचविणे तसेच सध्या अस्तित्वात असलेल्या कायदेशीर तरतुदींमध्ये सुधारणा सुचविण्यासाठी मा. मुंबई उच्च न्यायालयाचे निवृत्त न्यायाधीश श्री. चंद्रशेखर धर्माधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली समिती गठीत केली असून, समितीचे कामकाज सुरू आहे. राज्यातील महिलांवरील अत्याचारासंदर्भात दाखल खटल्यांवर तत्काळ कार्यही करण्यासाठी राज्यात वेगवेगळ्या ठिकाणी १२ विशेष न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत. त्याचप्रमाणे महिलांवरील अत्याचाराचे एक वर्षापेक्षा जास्त कालावधीकरीता प्रलंबित असलेले खटले जलदगती न्यायालयामध्ये चालविण्याबाबत योग्य ती कार्यवाही करण्याची विधी व न्याय विभागामार्फत महाप्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय यांना विनंती करण्यात आली आहे.

उपरोक्त महिला अत्याचाराबाबत शासनाने केलेल्या उपाययोजना तसेच सदरहू प्रकरणी आरोपींना झालेली अटक, अत्याचारग्रस्त महिलांचे पुनर्वसन या सर्व बाबी लक्षात घेता शासन अपयशी ठरेल, असे म्हणता येणार नाही.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, निवेदनामध्ये असे म्हटले आहे की, आरोपी पकडले गेले आहेत; परंतु यापूर्वी कोठेवाडी येथे दरोडा आणि बलात्काराच्या घटना घडल्या होत्या. या सगळ्या घटनेमध्ये पोलिसांची काय कार्यपद्धती असावी, हा एक महत्वाचा प्रश्न आहे. वृत्तवाहिनीवर बोलत असताना पोलीस अधीक्षक श्री. कृष्णप्रकाश यांनी जाहीर केले की, दरोडेखोरांनी लाईट फोडले, त्यामुळे अंधारामध्ये महिलांना काही दिसले नाही. आमचे म्हणणे असे आहे की, अशा प्रकारचे मुद्दे मीडियासमोर मांडले गेले की, पोलिसांचाच तपास ढिला होतो आणि नंतर आरोपींचे वकील या संदर्भामध्ये गैरफायदा घेत असतात. आता आरोपी पकडले गेले असले, तरी ते संशयीत आहेत. प्रत्यक्षातील आरोपी पकडले गेलेलेच नाहीत. यासंदर्भामध्ये तपास कोठपर्यंत आलेला आहे? पीडित महिला आणि हे जे संशयीत आहेत, या दोघांचीही डीएनए टेस्ट करावी, अशी मी स्वतः मागणी केली होती. तशी डीएनए टेस्ट केली आहे का आणि त्याचे रिझल्ट्स कधीपर्यंत मिळणार आहेत?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी पाटील : सभापती महोदय, अशा संवेदनशील घटनांमध्ये कोणत्या पद्धतीचे वक्तव्य करावे, याबाबतीत पोलीस महासंचालकांतर्फे निश्चितपणे सूचना दिल्या जातील. निवेदनामध्ये एक

सुधारणा आहे. निवेदनामध्ये ४ लोकांना अटक केल्याचे म्हटले आहे; पण पाचव्या व्यक्तिला सुद्धा अटक झालेली आहे. या आरोपींना मुद्देमालासह अटक झालेली आहे. त्यामुळे ते संशयीत नाहीत. जो माल जप्त केलेला आहे, त्याची पाहणी केल्यानंतर असा निष्कर्ष आलेला आहे की, जे काही दागिने चोरले होते ते त्याच व्यक्तीचे आहेत आणि त्या पद्धतीने त्याचा तपास झालेला आहे. सन्माननीय सदस्यांनी डीएनए टेस्टच्या संदर्भात प्रश्न विचारला. त्यासंदर्भात माहिती घेऊन सन्माननीय सदस्यांना देण्यात येईल.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, या घटनेची चर्चा तीन आठवडे चाललेली आहे. मी स्वतः सन्माननीय गृहमंत्री श्री. आर. आर. पाटील यांच्याशी अकोले येथे असताना फोनवरून संपर्क साधला. स्वतः श्री. कृष्णप्रकाश यांच्याकडे माहिती दिल्यावर त्यांनी सिव्हील सर्जन यांना डीएनए टेस्ट करण्याच्या सूचना दिल्या. माननीय गृहमंत्री श्री. आर. आर. पाटील यांनी स्वतः सांगितले की, डीएनए टेस्ट केली जाईल. आता विधिमंडळामध्ये माननीय गृह राज्यमंत्री असे उत्तर देत आहेत की, मी माहिती घेऊन सांगतो. हे संशयित आहेत की, आरोपी आहेत ही बाब डीएनए टेस्टमधूनच सिद्ध होऊ शकते. याबाबत उत्तर देण्यामध्ये दिरंगाई का होते ?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी. डी. पाटील : सभापती महोदय, डीएनए टेस्ट करण्यासंदर्भातील सूचना दिलेल्या आहेत.

यानंतर श्री. धनंजय मुंडे, श्रीमती शोभा फडणवीस, श्रीमती दीप्ती चवधरी, श्रीमती अलका देसाई, श्री रामदास मते यांनी विचार मांडले.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, ही घटना घडल्यानंतर साडेसहा तास घटनास्थळी पोलीस पोहोचले नव्हते, असे सन्माननीय सदस्यांनी म्हटले आहे, ती वस्तुस्थिती नाही. संध्याकाळी ६.१५ वाजता पोलिसांना फोन आल्यावर ८.३० वाजता गुन्हा रजिस्टर केलेला आहे. श्री. यादव नावाचे पोलीस कॉन्स्टेबल तेथे संध्याकाळी ७.१५ वाजता पोहोचले होते. सुलतान शेख व पीएसआय श्री. एस. के. पाटील यांनी खबरदारी घ्यावयास पाहिजे होती ती न घेतल्यामुळे या दोघांना निलंबित केलेले आहे. महिलांच्या पुनर्वसनाबाबत मी सांगेन की, या दोन्ही महिलांना संजय गांधी योजना किंवा श्रावण बाळ या योजनेअंतर्गत समाविष्ट करण्याचा यापूर्वी निर्णय घेतलेला आहे. सन्माननीय सदस्यांनी धनादेशाबाबत संशय व्यक्त केला आहे. माननीय मुख्यमंत्री फंडातील निधीचा धनादेश आहे. त्यामुळे त्या धनादेशाबाबत

कोणतीही शंका बाळगू नये, अशी मी विनंती करतो. इंदिरा आवास योजनेअंतर्गत त्यांना घर देता येईल काय किंवा वेगळ्या उपाययोजना करता येतात काय याही बाबतीत शासनातर्फे प्रयत्न केला जाईल.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, अनेक प्रश्नांची उत्तरे मी यापूर्वीच दिली आहेत. समाजाची मानसिकता बदलणे हा अत्यंत महत्त्वाचा विषय आहे. एका बाजूला महिलांना ५० टक्के आरक्षण देण्याचे धोरण आपण स्वीकारले आणि दुसऱ्या बाजूला महिलांवरील अत्याचार व पुरुषांची मानसिकता हा देखील चर्चेचा विषय तुम्हा आम्हा सर्वांसमोर आहे. महाराष्ट्र हे पुरोगामी राज्य आहे असे म्हटले जाते. या राज्यात अशा घटना घडू नयेत, याची जबाबदारी पुरोगामी शासनाची आणि आपल्या सर्वांचीच आहे. भविष्यकाळात समाजाची मानसिकता बदलणे गरजेचे आहे. पुनर्वसनाच्या विषयाबाबत मी अगोदरच सांगितले आहे. अशा प्रकारच्या तक्रारी येथील त्यांची ताबडतोब दखल घेतली पाहिजे अशा सक्त सूचना दिलेल्या आहेत. या प्रकरणी दखल घेतली नाही म्हणून दोन अधिकाऱ्यांना निलंबित केले आहे. भविष्याकाळात अशा घटना घडून नयेत यासंदर्भात ज्या ज्या ठिकाणी तक्रारी प्राप्त होतील, त्याची दखल योग्यवेळी घेतली पाहिजे, अशा सूचना दिलेल्या आहेत. मधल्या काळात केंद्र सरकारने प्रत्येक राज्याला व्हिव्हीटीम कॉम्पेन्सेशन स्कीम तयार करण्याच्या सूचना दिलेल्या आहेत. महाराष्ट्र शासन तशा पद्धतीची स्कीम तयार करीत आहे. अशा घटना घडू नयेत, यासाठी निश्चितपणे दक्षता घेण्यात येईल. दुर्दैवाने अशी घटना घडली, तर अन्यायग्रस्त व्यक्तीला कोणत्या पद्धतीने कॉम्पेन्सेशन मिळावे, यासाठी शासन धोरणात्मक निर्णय घेत आहे. भविष्यकाळात कॅबिनेटमध्ये मंजुरी मिळाल्यानंतर चांगल्या पद्धतीची कॉम्पेन्सेशन स्कीम अंमलात आणणार आहोत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, कोठेवाडी प्रकरणातील महिला आता सुखात नांदत आहेत. मी अधूनमधून त्यांची भेट घेत असते. माननीय सदस्यांनी चुकीची माहिती सभागृहाला देऊ नये.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : महोदय, सदस्यांनी “इन कॅमेरा” खटला चालविण्याबाबतची जी सूचना केली. त्यासंदर्भात मागणी आली, तर तसा निर्णय जरूर घेतला जाईल. तसेच प्रत्येक जिल्ह्यात आपण महिला सहाय्य कक्ष निर्माण केलेले आहेत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : महोदय, उत्तरात इन कॅमेरा तपास करण्याची गरज वाटत

नाही, असेही संबंधित अधिकाऱ्यांनी निवेदनात म्हटले आहे, त्या अधिकाऱ्याला शासनाने समज देणे आवश्यक आहे. तसेच अत्याचारग्रस्त महिलांची नावे गुप्त राहिली पाहिजेत, याचाही विचार करावा. नगर जिल्ह्यातील एका वर्तमान पत्रातून या महिलांचे फोटो सुद्धा छापले होते, त्याबद्दल मी तक्रार केली आहे की, ज्या वर्तमानपत्राने असे छायाचित्र प्रसिद्ध केले, त्या वर्तमान पत्रावर कारवाई करण्यात येणार आहे काय, यापूर्वी दरोडे पडू नये म्हणून दरोडा प्रतिबंधक पथकाने कोणती कारवाई केली यासंदर्भात कायदा व सुव्यवस्थेवरील चर्चेत आम्ही बोलणारच आहोत; पण अत्याचारग्रस्त महिला या संपूर्णपणे निरक्षर आहेत. त्यांना हिंदी भाषा बोलता येत नाही. या निमित्ताने माझी अशी मागणी आहे की, कोठेवाडीच्या केसमध्ये ज्याप्रमाणे करंदीकर नावाच्या एक चांगल्या महिला अधिकारी नेमल्या होत्या त्याच धर्तीवर या केसमध्येसुद्धा चार्जशीट दाखल होऊन कोर्टात केस उभी राहीपर्यंत मराठी भाषेची जाण असणारी महिला अधिकारी नेमण्याची भूमिका शासन घेणार आहे काय? तसेच अकोले येथे पोलीस स्टेशन कार्यरतच नाही, हे खरे आहे काय?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : महोदय, मराठी भाषा जाणणारी महिला अधिकारी असावी या सूचनेचा विचार जरूर केला जाईल. हा अधिकारी सिनियर पी.आय.च्या दर्जाचा असेल. दुसऱ्या प्रश्नाच्या अनुषंगाने मी असे स्पष्ट करू इच्छितो की, अकोले येथे पोलीस स्टेशन कार्यरत आहे. मधल्या काळात त्याची मोडतोड झाली, तेव्हा दुसऱ्या ठिकाणी होते; पण आता दुरुस्ती झाल्यानंतर पुन्हा त्याच जागेवर हे पोलीस स्टेशन आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : महोदय, माझी विनंती आहे की, हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी मराठी भाषा येणाऱ्या महिला अधिकाऱ्याचे नाव तरी समजले पाहिजे, असे आपण शासनाला निर्देश द्यावेत.

यानंतर श्री. धनंजय मुंडे यांनी आपले विचार मांडले.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, कालच माननीय गृहमंत्र्यांनी सांगितले आहे की, जेथे जेथे पोलिसांची आवश्यकता लागेल त्या ठिकाणी पोलीस उपलब्ध करून दिले जातील. ही घटना ज्या ठिकाणी घडलेली आहे, त्या पोलीस स्टेशनला योग्य तो स्टाफसुद्धा उपलब्ध करून देण्यात आलेला आहे हे मी या निमित्ताने सांगू इच्छितो. या ठिकाणी चेक क्लिअरन्सच्या संदर्भात सन्माननीय सदस्यांनी प्रश्न उपस्थित केला आहे; परंतु मी यासंदर्भात सांगू इच्छितो की, चेकच्या क्लिअरन्सच्या बाबतीत आपण मनामध्ये

कोणत्याही प्रकारची शंका आणू नये. एक-दोन दिवसांत चेक क्लिअर होतील.

सभापती महोदय, दुसरे असे की, जस्टीस धर्माधिकारी यांचा अंतरिम अहवाल शासनाला प्राप्त झालेला आहे. अधिवेशन झाल्यानंतर या समितीची एक बैठक आयोजित केली जाणार असून, त्या अहवालामध्ये महिलांच्या अत्याचाराच्या संदर्भात ज्या ज्या सूचना असतील, त्या अंमलात आणण्याच्या दृष्टीने टाईम बाऊंड प्लॅन निश्चितपणे केला जाईल एवढे मी या निमित्ताने सांगू इच्छितो.

■ विविध विषय

मावळातील शेतकऱ्यांवरील गोळीबार

१०।०८।२०११

डॉ. नीलम गोऱ्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, गोळीबाराची घटना घडल्याचे कळाल्यानंतर मी तळेगाव येथील जनरल हॉस्पिटलला तसेच ससून हॉस्पिटलच्या पोस्टमार्टेम विभागाला व तेथील मृतांच्या नातेवाईकांना भेट दिली. त्यांचे म्हणणे ऐकून घेतले. पवनानगर परिसरातील गावांशी माझा गेल्या १५-२० वर्षांपासून संपर्क आहे. १९७१ मध्ये पवना धरणासाठी शेतकऱ्यांनी जमीन दिल्यानंतर मुळशी तसेच मावळ परिसरातील धरणग्रस्तांनी कृती समिती तयार केलेली आहे. पवना नगरच्या ८६३ धरणग्रस्तांना अद्यापपावेतो जमिनीचा मोबदला मिळालेला नाही. ठराविक अर्जेड्याशिवाय दुसरे विषय घ्यावयाचे नाही असे माननीय उपमुख्यमंत्र्यांचे म्हणणे असते. आता या चर्चेच्या निमित्ताने माननीय उपमुख्यमंत्री उपस्थित असल्यामुळे, मी त्यांना सांगू इच्छिते की, जनतेचे जे प्रश्न असतात ते उपमुख्यमंत्री या नात्यांनी सोडवले पाहिजेत. परंतु त्यांचे जनतेच्या प्रश्नाकडे दुर्लक्ष झाल्याचेच दिसून येते.

सभापती महोदय, या विषयाच्या संदर्भात अनेक सन्माननीय सदस्यांनी विचार मांडलेले आहेत. कालच्या गोळीबाराच्या घटनेच्या संदर्भात मी तपशीलवार माहिती मांडणार आहे. पवना धरणग्रस्तांनी गेल्या तीन वर्षात अनेक वेळा आंदोलने केलेली आहेत. धरला झेंडा की, केली दगडफेक असे कधीच होत नसते. या घटनेच्या संदर्भात सकाळी १०.३० वाजता लोक निदर्शने करावयास जमले होते. त्यानंतर सुमारे अडीच ते तीन तास रस्ता रोको त्याठिकाणी चालला होता. रस्ता रोको किती वेळ चालला याची माहिती तेथील जनतेला तसेच शासनाला देखील आहे. कोणत्याही रस्त्यावरील किंवा एक्स्प्रेसवे वरील रस्ता रोको एक तासापेक्षा जास्त लांबवला जात नाही. एक तासामध्ये निदर्शकांना अटक केली जात असते. दोन अडीच हजारांच्या मॉबला एक तासात अटक करणे शासनाला काहीच अवघड नाही. बऱ्याच वेळा आम्हाला अटक करून दुसरीकडे सोडण्यात आलेले आहे. रस्त्याच्या लागून असलेल्या जमिनीचे भाव

वाढलेले आहेत. पवनानगर भागातील जमिनीचे भाव तर मोठ्या प्रमाणात वाढलेले आहेत. येथील शेतकऱ्यांना जमिनी विकण्यास प्रवृत्त केले जात असून त्या जमिनी मोठ मोठे अभिनेते किंवा श्रीमंत लोकांना फार्म हाऊसेस बांधण्यासाठी रिकाम्या करून दिल्या जात आहेत. एक्सप्रेस वेच्या शेजारी जे शेतकरी राहत आहेत त्या सर्वांमध्ये अशा प्रकारची अस्वस्थता पसरली आहे. या घटनेची मी न्यायालयीन चौकशीची मागणी करते. काल आम्ही मृतांच्या नातेवाईकांची भेट घेतली होती. तसेच या घटनेच्या संदर्भात तेथील तहसीलदारांशी सुद्धा संपर्क केला. जिल्हाधिकारी विकास देशमुख यांनी मला फोनवरून असे सांगितले आहे की, “तात्पुरत्या स्वरूपात पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेला जलवाहिनीचे काम थांबविण्याचे आदेश दिलेले आहेत.” माझी माननीय मुख्यमंत्र्यांकडून अपेक्षा आहे की, जलवाहिनीचे काम खरोखर थांबविले गेले आहे काय? कालच्या गोळीबारात मृत्यू झालेल्यांची प्रेते त्यांचे नातेवाईक उचलण्यास तयार नाहीत. त्यामुळे मृतांच्या नातेवाईकांचा राग तात्पुरता का होईना शमविण्यासाठी शासन काही घोषणा करणार आहे काय? या धरणामुळे जवळ जवळ ५० गावे बाधित झालेली आहेत.

सन्माननीय सदस्य श्री. भाई जगताप म्हणाल्याप्रमाणे पूर्वी देखील या धरणामधून पिण्यासाठी पाणी दिले जात होते. तर मग लोकांची नाराजी कशासाठी आहे? लोकांचे म्हणणे असे की, बंद वाहिनीद्वारे पाणी नेले तर पूर्वी त्या मार्गावर शेतीसाठी जे पाणी झिरपत होते ते त्यांना मिळणार नाही, या कारणासाठी तेथील शेतकऱ्यांचा विरोध आहे. दुसरे असे की, तेथील ५० गावांमधील ग्रामसभांनी ठराव करून या प्रकल्पाला विरोध केला. असे असताना त्या ग्रामसभांचे आपण म्हणणे ऐकून घेणार नाही काय? या बाबतीत राजकारण करावयाचे नाही म्हटले तरी तेथील खासदार शिवसेनेचे, आणि आमदार भारतीय जनता पक्षाचे असल्यामुळे पिंपरी-चिंचवडच्या लोकांना देखील पाणी मिळाले पाहिजे असे आमचे म्हणणे आहे. इतकेच नव्हेतर पुणे, मुंबई, कोल्हापूर किंवा अन्य शहरातील महानगरपालिकांनी त्यांच्या जनतेला द्यावयाच्या पिण्याच्या पाण्यासाठी कोठून स्रोत निर्माण करावेत, यासंबंधीचे एक धोरण तयार केले पाहिजे. दुदैवाने असे घडते की, नांदेड सिटीसाठी एखाद्या धरणामधून पाणी उचलत असताना त्याचबरोबर सहारासारख्या सिटीसाठी देखील आपण धरणामधून पाणी उचलतो. त्याचप्रमाणे लवासाबद्दल चर्चा होत असताना तेथील परिस्थिती आपण पहात आहोत, आज देखील तेथील ५० टक्के प्रश्न

सुटले नाहीत. यामुळे या सरकारवरील जनतेचा विश्वास उडत चालला आहे. सातत्याने आठ वेळा आंदोलन करून सुद्धा त्यांचे प्रश्न सुटत नाहीत.

सभापती महोदय, तेथील कामाच्या निविदेची मुदत ३० एप्रिलला संपलेली असताना आणि जागा ताब्यात नसताना या कंत्राटदाराला १२९ कोटी रुपये देण्यात आले. प्रत्यक्षात या कंत्राटदाराला बिनव्याजी ९२ कोटी रुपये वापरण्यासाठी मिळाले. जमीन संपादित केलेली नसताना फक्त ९ कि.मी. जलवाहिनी टाकली. याबद्दल या कंत्राटदाराला ९२ कोटी रुपये मिळाले. त्याचप्रमाणे गेल्या दोन वर्षांपासून हे काम बंद होते, या कामाबद्दल कोर्टात दाखल केलेली याचिका फेटाळल्यानंतर पुन्हा भू-संपादनाच्या कामाला सुरुवात झाली. त्यावेळी लोकांचा उद्रेक झाला आहे. सभापती महोदय, या गोळीबारामध्ये जे लोक मरण पावले आहेत, जे लोक जखमी झाले आहेत त्यांचे कुटुंबीय शासनाची मदत स्वीकारतील की नाही याची मला माहिती नाही. शासनाने जालना येथे मरण पावलेल्या वारकऱ्यांना मदत देण्याबाबत विचार केला, त्याप्रमाणे या घटनेमध्ये शांताबाई ठाकर, मोरेश्वर सोपान साठे आणि शामराव तुपे या मृत व्यक्तींच्या कुटुंबियांना पाच लाख रुपयांची मदत देण्यात यावी. त्यांची लहान मुले आहेत, काही कुटुंबामध्ये एकमेव कमविणारी व्यक्ती असल्यामुळे त्यांना आपण आर्थिक मदत करावी. त्याचप्रमाणे जखमी झालेल्या लोकांना सुद्धा आपण आर्थिक मदत करावी, अशी मला मागणी करावयाची आहे.

सभापती महोदय, हा पवनानगर भाग गोळीबाराच्या घटनेमुळे एकदम प्रकाशात आलेला आहे. आज त्या ठिकाणी ग्लायडिंग क्लबसुद्धा आहे. त्या ठिकाणी ग्लायडिंग करण्यासाठी वेगवेगळे लोक येऊन गेले आहेत. त्यामुळे उत्तर प्रदेशातील शेतकऱ्यांचा जेवढा महत्त्वाचा प्रश्न आहे तेवढाच पवनानगरमधील शेतकऱ्यांचा प्रश्न महत्त्वाचा आहे. या दृष्टीने जी ५० गावे बाधित झालेली आहेत त्यांच्याकडे लक्ष देत असताना पिंपरी-चिंचवड शहराला पाणी पुरवठा करण्यासाठी शासनाने नवीन योजना घेण्यासाठी पावले उचलली पाहिजेत. त्याचप्रमाणे या ठिकाणी सीडीबाबत देखील चर्चा करण्यात आली आहे. माध्यमांच्या बाबतीत चर्चा करीत असताना त्यांनी घेतलेल्या फुटेजपैकी खरे किती आणि खोटे किती याबाबत देखील न्यायालयीन चौकशी होऊ शकते. आपल्या विरुद्ध एखादी गोष्ट घडल्यानंतर सर्वच खोटे किंवा खरे याची चर्चा करण्यापेक्षा ज्याच्याबद्दल आपल्या मनात शंका आहे त्याची चौकशी होणे क्रमप्राप्त आहे.

सभापती महोदय, मुंबई महानगरपालिकेने स्वतःची धरणे बांधलेली आहेत ज्या प्रमाणे पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेने सुद्धा स्वतःसाठी एखादे धरण बांधणे अशक्य नाही. पवनानगरचे धरण सोडून पुढील भागामधून पाण्याचा सोर्स घेतला तर त्याला कुणाचाही विरोध असण्याचे कारण नाही. सन्माननीय उप मुख्यमंत्र्यांनी काल घटनेच्या ठिकाणी जावून भेट दिली व आता सभागृहामध्ये उत्तर देण्यासाठी ते आले आहेत. सभापती महोदय, गेल्या वर्षभरामध्ये राजकारणातील एक तयार झालेली शैली या सभागृहात पहाते की, आम्ही आरोप केल्यानंतर समोरून त्याचे प्रत्युत्तर दिले जात असताना आमच्यावर आरोप केले जातात. प्रश्न असा आहे की, आम्ही शंभर चुका केल्या असतील तर तुम्ही एक हजार चुका करणार काय ? आम्ही सुद्धा शेंडे, बुडके जोडून उद्या या संदर्भात भूमिका घेतली तर ती चुकीची नाही. “मुंबई बंद”च्या संदर्भातील किंवा अन्य निर्णयाच्या संदर्भात आम्ही शासनाला गुड फेथमध्ये सहकार्य देत आहोत, याचा अर्थ आम्ही कमकुवत आहोत असे जर कुणाला वाटत असेल तर खंबाटा सारख्या कंपनीमध्ये तेथील युनियन लिडरनी काय काय केले आहे ? याच्या चौकशीची मागणी आम्ही करू शकतो. एवढे बोलून माझे भाषण संपविते. धन्यवाद!

■

■ नियम २६० अन्वये प्रस्ताव

राज्यात गुन्हेगारीचे वाढलेले प्रमाण

१७।०४।२०१२

पृ.शी. : राज्यात गुन्हेगारीचे वाढलेले प्रमाण

मु.शी. : राज्यात गुन्हेगारीचे वाढलेले प्रमाण या विषयावर सर्वश्री विनोद तावडे, दिवाकर रावते, पांडुरंग फुंडकर, रामदास कदम, जयंत प्र. पाटील, संजय केळकर, डॉ. दीपक सावंत, अॅड. प्रीतमकुमार शेगांवकर श्री. चंद्रकांत पाटील, डॉ. नीलम गोन्हे, श्रीमती शोभा फडणवीस, सर्वश्री रामनाथ मोते, केशवराव मानकर, भगवान साळुंखे, सय्यद पाशा पटेल, नागो पुंडलिक गाणार, वि. प. स. यांचा प्रस्ताव

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, आमचे सर्व सहकारी सन्माननीय सदस्य सर्वश्री विनोद तावडे, दिवाकर रावते, पांडुरंग फुंडकर, रामदास कदम, जयंत प्र. पाटील, संजय केळकर, डॉ. दीपक सावंत, अॅड. प्रीतमकुमार शेगांवकर, श्री.चंद्रकांत पाटील, श्रीमती शोभा फडणवीस, सर्वश्री रामनाथ मोते, केशवराव मानकर, भगवानराव साळुंखे, सय्यद पाशा पटेल, नागो पुंडलिक गाणार, यांनी हा प्रस्ताव दिलेला आहे. मी आपल्या अनुमतीने नियम २६० अन्वये पुढील प्रस्ताव मांडते.

“महाराष्ट्रामध्ये मुंबई, ठाणे, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, नागपूर इत्यादी शहरात सोनसाखळी चोऱ्या, अपहरण, चोऱ्या, खून, दंगली, इत्यादीचे प्रमाण वाढलेले असणे, एकूण गुन्हेगारीत वाढ झालेली असताना पोलीसांच्या व विधी व न्याय खात्याच्या संशयास्पद भूमिकेमुळे गुन्हेगारांना शिक्षा होण्याचे प्रमाण गतवर्षी केवळ ९.६ टक्के असताना यावर्षी ते ९ टक्के इतके खाली आलेले असणे, शिक्षा झालेले आरोपी देखील हजारांच्या संख्येने फरारी झाल्याचे निदर्शनास येणे, तसेच महिला व बालकांवरील अत्याचारात पुरोगामी महाराष्ट्राचे मागास राज्यांनाही मागे टाकणे, मुंबईमध्ये डान्सबार बंद करण्याची घोषणा करून देखील समाज शाखेच्या अधिकाऱ्यांच्या संगनमतानेच डान्सबार सुरू असणे, ज्येष्ठ नागरिकांच्या हत्या देखील वाढलेल्या असणे, सायबर गुन्ह्यांच्या माध्यमातून आर्थिक फसवणूक करण्याच्या घटनेत वाढ झालेली असणे,

२६।११ च्या हल्ल्यानंतर सीसीटीव्ही यंत्रणा बसविण्याची घोषणा करून देखील अद्यापपर्यंत सीसीटीव्ही यंत्रणा बसविलेली नसणे, सिमीसारख्या संघटनेची पाळे-मुळे बुलढाण्यासारख्या ग्रामीण भागात पोहोचल्याचे नुकतेच निदर्शनास येणे, सिद्धार्थ महाविद्यालयातील प्राध्यापिका श्रीमती साळुंखे यांनी सन २००५।०६ मध्ये आज्ञाद मैदान पोलीस स्थानकाचे पोलीस निरीक्षक श्री. अविनाश सोनावणे यांच्याकडे तेथील प्रिन्सिपलची तक्रार केली असता त्या तक्रारीकडे दुर्लक्ष करून उलटपक्षी श्रीमती साळुंखे यांच्याकडून २२ ग्राम सोन्याची चेन घेणे, श्रीमती चित्रा साळुंखे यांनी सन २००९ मध्ये आयपीएस अधिकारी श्री. बिष्णोई यांनी एल.एल.बी. च्या अंतिम वर्षाची प्रात्यक्षिक परीक्षा न देताच पास झाल्याची तक्रार करून देखील त्याची दखल न घेतल्याने मा. उच्च न्यायालयाने पोलीस दलातील वरिष्ठ अधिकाऱ्यांवर ताशेरे ओढणे, सातान्यातील पोलीस निरीक्षक श्री. मोरे यांनी एका युवतीशी अश्लील संभाषण करून लगट करण्याचा प्रयत्न करणे आणि त्याविरोधात सातारा पोलीस अधीक्षकांकडे तक्रार केल्यानंतर देखील निरीक्षक श्री. मोरे यांच्याविरुद्ध कारवाई न होणे, दिनांक १ एप्रिल, २०१२ रोजी पुणे जिल्ह्यातील शुभम शिर्के याची ५० हजार रुपयाच्या खंडणीसाठी दोन अल्पवयीन मुलांबरोबर एका राजकीय पक्षाच्या कार्यकर्त्याने निर्घृण हत्या करणे, पुण्यातीलच कल्याणी देशपांडे यांच्या पोलीस कोठडीत वाढ न करण्यासाठी पोलीस निरीक्षक बाळासाहेब सुर्वे यास लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने (ए.सी.बी.) नुकतीच अटक करणे, यासर्व बाबींमुळे पोलीस दलाबाबत संपूर्ण महाराष्ट्रातील जनतेमध्ये पसरलेला तीव्र असंतोष व याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची उपाययोजना विचारात घेण्यात यावी.”

सभापती महोदय, प्रचंड प्रश्न आहेत, प्रचंड समस्या आहेत. कोटून सुरुवात करावी याचा विचार करायला लागलो, तर साधारपणे जे चित्र दिसते त्यावर मी सुरुवातीला बोलणार आहे आणि त्यानंतर काही उदाहरणे आणि आकडेवारीकडे मी जाणार आहे. एक गोष्ट स्पष्ट दिसते की, ठिकठिकाणी अत्याचारांच्या घटनांमध्ये वाढ झालेली आहे. मुंबईत विनयभंगाच्या घटनांमध्ये ४७ टक्के वाढ झालेली आहे. दंगलींच्या प्रमाणामध्ये ३८ टक्के वाढ झालेली आहे. घरफोडी आणि सोनसारख्या चोरीच्या गुन्ह्यांमध्ये २४ ते ३५ टक्क्याने वाढ झालेली आहे. राज्यभरात २६ कोटी रुपयांची मंगळसूत्रे लंपास झालेली आहेत. तीन वर्षात ६ कोटी रुपयांचा मुद्देमाल चोरट्यांनी लांबविला. राज्यभरात

अशा सोनसाखळी चोरांकडून अवघ्या तीन वर्षात २६ कोटी ८१ लाख ८७ हजार ९४५ रुपयांची मंगळसूत्रे लांबविली गेली आहेत. आज या ठिकाणी चर्चेल्या येत असताना दागिने घालून यावे की दागिने न घालता यावे असा प्रश्न पडला होता. आज अशी परिस्थिती झालेली आहे की, नगरसेवक असो किंवा सामान्य लोक असो, ते वेगवेगळ्या पद्धतीने अत्याचार दरोडे यांचे बळी होत आहेत. त्यामध्ये महिला अत्याचारात महाराष्ट्राचा क्रमांक सहावा आहे. बालकांवरील अत्याचारामध्ये महाराष्ट्र राज्य तिसऱ्या क्रमांकावर आहे. महाराष्ट्रमध्ये २०१० मध्ये महिलांवरील राज्यात ३२६४ गुन्हे नोंदविण्यात आले. व सगळ्यामध्ये भरीस भर म्हणून एका बाजूला आपण सातत्याने पोलीस अधिकारी यांची संख्या कमी आहे असे सांगत असतो. परंतु त्याचवेळी आपल्याला असेही दिसते की, शिक्षा होण्याचे प्रमाण अतिशय कमी आहे. त्याबद्दल पोलीस विभागाकडून काही आकडेवारी प्रकाशित केली जाते. त्याच्या तपशीलामध्ये गेले नाही तरी एक चित्र स्पष्ट दिसत आहे.

किती गुन्हे घडतात व किती गुन्ह्यांमध्ये आरोपींना शिक्षा होते त्याची आकडेवारी पाहिली तर त्याचा रेट १६९.४ टक्के आहे. पुणे शहरामध्ये २३७.८ टक्के आहे, नाशिकमध्ये २७० टक्के, अकोल्यामध्ये २२८ टक्के, नागपूर शहरामध्ये २९२ टक्के आहे. ग्रामीण भागामध्ये म्हणजे लातूरमध्ये १३६ टक्के, नागपूर ग्रामीणमध्ये १५८ टक्के, नाशिक ग्रामीणमध्ये १०० टक्के, पुणे ग्रामीणमध्ये सरासरीच्या १६७.६ टक्के आहे. आपण मुंबई, पुणे, ठाणे व नाशिक या शहरांची चर्चा करित आहेत. त्याच्या पलीकडे जाऊन पाहिले तर अमरावतीमध्ये ३५९.७ टक्के हा रेट आहे. औरंगाबादमध्ये २८६.२ टक्के शहरी विभागाचा रेट आहे. कोल्हापूरमध्ये या टक्केवारीत वाढ झाल्याची दिसून येते.

याच्या तुलनेत पोलिसांकडून ज्या केसेस डिस्पोज केल्या जातात किंवा ज्या केसमध्ये आरोपींवर चार्जशीट ठेवली जाते. त्याचे सरासरी प्रमाण ६४ टक्के इतके आहे. परंतु लातूर, नागपूर यासारख्या शहरामध्ये केसेसचा डिस्पोज प्रमाण केवळ ९ टक्के आहे. याचा अर्थ ९१ टक्के गुन्हेगारांना शिक्षा न झाल्यामुळे मोकळे सुटतात. शिक्षा होण्याचे प्रमाण पाहिले तर चिंता वाटण्यासारखी परिस्थिती आहे. याचे प्रमाण सरासरी ९ टक्के आहे. परंतु नाशिकसारख्या शहराच्या ठिकाणी हे प्रमाण ४.५ टक्के इतके आहे. म्हणजे सरासरीपेक्षाही कमी आहे. नाशिक ग्रामीणमध्ये ४.६ टक्के आहे. लातूरमध्ये ३.८ टक्के, नागपूरमध्ये

४.९ टक्के, अकोल्यामध्ये १.४ टक्के आहे. मुंबईत २१ टक्के, औरंगाबाद ग्रामीणमध्ये ७ टक्के, नवी मुंबईमध्ये ४.६ टक्के असे प्रमाण आहे. ही एक आश्चर्याची बाब आहे. कोल्हापूरमध्ये ६ टक्के असे प्रमाण आहे. हे सर्व चित्र पाहिले तर पुणे आयुक्तालयामध्ये याबाबतचे प्रमाण १८.३ टक्के आहे. राज्याचे माननीय गृह मंत्री श्री. आर. आर. पाटील हे सांगली जिल्ह्याचे असल्यामुळे तेथे गुन्हे कमी होण्याचे प्रमाण कमी नसले तरी शिक्षा होण्याचे प्रमाण मात्र २१ टक्के आहे. पुणे ग्रामीणमध्ये ते फक्त ६ टक्के आहे.

सभापती महोदय, आम्ही नेहमी माननीय गृह मंत्री श्री. आर. आर. पाटील यांची उत्तराची भाषणे ऐकतो. त्यांच्या भाषणाचा शेवट आता आम्हालाही पाठ झालेला आहे. त्यामुळे मी आता नवीन मुद्दे मांडण्याचा प्रयत्न करित आहे. माननीय गृह मंत्री नेहमी असे सांगत असतात की, पोलिसांची संख्या कमी आहे. पण पोलीस विभागाच्या अहवालातूनच वस्तुस्थिती समोर आली असल्यामुळे त्याचे पुन्हा एकदा स्मरण करून देणे गरजेचे आहे असे मला वाटते. प्रत्येक एक लाख लोकसंख्येमागे १३५ पोलीस असे प्रमाण आवश्यक आहे. परंतु पुणे शहरामध्ये हे प्रमाण १३८ इतके आहे. त्यामुळे एक लाख लोकसंख्येमागे ते कमी आहे असे म्हणता येणार नाही. पुणे ग्रामीणमध्ये १३५ पोलीस पाहिजे त्याऐवजी केवळ ५६ आहेत. नाशिक ग्रामीणमध्ये ६३, नागपूरमध्ये कागदोपत्री पोलिसांची संख्या २५४ आहे. गडचिरोली, नाशिक शहर व अमरावती येथे १७० पेक्षा अधिक आहे. महाराष्ट्रात जेथे पोलिसांची संख्या कमी आहे ती शहरे म्हणजे पुणे व औरंगाबाद ग्रामीण ही आहेत. बीड व जालना जिल्ह्यातही ही संख्या कमी आहे. विशेष म्हणजे जेथे ७० पेक्षा कमी पोलीस आहेत असे काही भाग आहेत. पुणे, ठाणे, नाशिक, औरंगाबाद, नगर, सोलापूर, कोल्हापूर या ग्रामीण भागामध्ये १३५ च्या तुलनेत पोलिसांची संख्या ७० पेक्षा कमी आहे. आयपीसी अंतर्गत कन्विक्शन रेट कमी प्रमाणात दिसून येतो. यावरून असा निष्कर्ष निघतो की जिल्ह्यातील गुन्हांचे प्रमाण २००७ च्या तुलनेत वाढलेले आहे. २००७ मध्ये गुन्हांचे प्रमाण २५.२ टक्के होते ते गेल्या ५ वर्षांमध्ये ६.२ टक्क्यांनी वाढलेले असल्याचे दिसून येते. या पोलीस रिपोर्टमध्ये जे शीर्षक वापरण्यात आलेले आहे. त्यामध्ये इम्पोर्टेशन ऑफ गर्ल असे शब्द वापरण्यात आलेले आहेत. या बाबतीत माझी अशी सूचना आहे की, इम्पोर्टेशन ऐवजी अॅण्टिट्राफिकिंग हा शब्द वापरावा. एखादी निर्जीव वस्तू असेल तर त्या बाबतीत इम्पोर्ट-एक्स्पोर्ट असे शब्द वापरले जातात. माणसाची अनैतिक स्वरूपाची जी ने - आण केली जाते

त्यासाठी ॲण्टीट्राफिकिंग असा शब्द आहे. तेव्हा हे शीर्षक बदलले गेले पाहिजे अशी माझी सूचना आहे.

सभापती महोदय, या ठिकाणी वर्तमानपत्रातील बातम्यावरून बोलले जाते अशी टीका होत असते. ज्या प्रकरणांच्या चौकशीमध्ये मी स्वतः लक्ष घातलेले आहे आणि मी ज्याचा पाठपुरावा केलेला आहे, त्या प्रकरणांकडे मी लक्ष वेधू इच्छितो. पुण्यामध्ये शुभम शिर्केची हत्या झाली, त्या घटनेवरून असे दिसून येते की, पुण्यासारख्या गजबजलेल्या भागामध्ये खंडणीसाठी शाळेत जाणाऱ्या मुलाचे अपहरण केले जाते आणि त्याची निर्दयपणे हत्या केली जाते. शुभम शिर्के प्रकरणी पोलीस आयुक्तालयामध्ये १०० नंबरवर मुलगा गायब झाल्याचे कळविण्यात आले. त्यांनी सांगितले की, भोसरी पोलीस स्टेशनला तक्रार करा. भोसरी पोलीस स्टेशनने सांगितले की ती आमची हद्द नाही. म्हणजे तक्रारीची दखल घेऊन मुलाचा शोध करण्यामध्ये साडेपाच तासाचा विलंब झाला. त्या विलंबाची भरपाई कोण आणि कशी करणार? ५.३० वाजता १०० नंबरवर तक्रार केल्यानंतर ताबडतोब कारवाई झाली असती तर शुभमचे प्राण वाचले असते. परंतु प्रत्यक्षात मात्र तसे काही घडलेले नाही.

दुसरी घटना अशी आहे की, या ठिकाणी बाळासाहेब सुर्वेचा उल्लेख झालेला आहे. कल्याणी देशपांडे या वेश्या व्यवसायामधल्या दलाली करणाऱ्या महिलेवर अनेक गुन्हे दाखल झालेले आहेत. काही वेळा ट्राफिकर लोकांना सोडून देण्याच्या बाबतीत त्यांच्यावर बरेचसे आरोप झालेले आहेत. याच हिंजवडी पोलीस स्टेशनमध्ये कोकणअधिकारी नावाच्या मुलीचा आणि तिच्या बाळाचा धुराने घुसमटून मृत्यू झाला. लग्नाला ५ वर्षे झालेली होती. तिचा हुंड्यावरून छळ होत होता म्हणून त्या प्रकरणी ४९८ खाली गुन्हा दाखल करावा यासाठी आमचे कार्यकर्ते पोलीस स्टेशनला जाऊन सांगत होते. तीन महिन्यांपूर्वी ही घटना घडली आणि एक दीड महिना या प्रकरणी आमचे कार्यकर्ते सातत्याने पाठपुरावा करीत होते. त्यांना पोलिसांकडून असे सांगण्यात येत होते की त्यांच्याकडे कोणतीही माहिती आलेली नाही. अहवाल आलेला नाही. बाळासाहेब सुर्वे सातत्याने कार्यकर्त्यांना परतवून लावत होता आणि हीच व्यक्ती कल्याण देशपांडेच्या केसमध्ये लाच घेताना सापडलेली आहे. या निमित्ताने माझी अशी मागणी आहे की ते भोसरी पोलीस स्टेशनमधील अधिकारी असतील किंवा १०० नंबर वरून माहिती दिल्यावर पुढे भोसरी पोलीस स्टेशनचे अधिकारी असतील त्यांच्यावर कारवाई झाली पाहिजे. पुणे शहरातील

कोर्टामध्ये टोळीयुद्धाच्या अनेक घटना घडलेल्या आहेत. साक्षीदारावर गोळीबार करून त्यांना ठार मारण्याच्या घटना घडलेल्या आहेत. धनकवडी परिसरामध्ये टोळीयुद्धाच्या घटना घडलेल्या आहेत.

ज्येष्ठ नागरिकांच्या हत्या, मुंबई, कोल्हापूर, पुणे नाशिक यासारख्या शहरामध्ये सातत्याने होताना दिसतात. यासभागृहामध्ये आम्हाला उत्तर दिले होते. आणि त्या उत्तरामध्ये सांगण्यात आले होते की, २५ हजार आरोपी पॅरोलवर सुटलेले आहेत. पॅरोलवर सुटलेल्या आरोपींचा शोध घेण्याचे काम सुरू आहे. गेल्या चार-पाच दिवसांपासून केस गाजते आहे. चित्रपट निर्माता श्री. करणकुमार कक्कड यांचे अपहरण करून त्यांची हत्या केली गेली. त्याच्यामध्ये सुद्धा आपल्याला दिसले आहे की, श्री. विजय पालांडे हे त्या आरोपीचे टोपण नाव होते आणि श्री. अरुणकुमार टिक्कू आणि श्री. करणकुमार कक्कड या दोघांच्या हत्येच्या संदर्भामध्ये असे स्पष्ट म्हटले आहे की, त्याने अगोदरचा गुन्हा करताना अशाच पद्धतीचा वापर केला होता. अंधेरीमधल्या स्कॉयलॉक सोसायटीमध्ये बाग दाम्पत्यांची हत्या केल्यानंतर त्याला जन्मठेपे झाली. त्याने परत पॅरोलवर सुटून अशाच प्रकारचा पुन्हा गुन्हा केला.

महोदय, पुणे येथील कोथरूड येथील तन्मय सोसायटीमध्ये दुचाकी चोरी झाली असे श्री. अविनाश देशमुख नावाच्या नागरिकाच्या लक्षात आले. त्यांनी दुचाकी चोरीच्या संदर्भात संबंधित पोलीस स्टेशनमध्ये तक्रार नोंदविली आहे. त्यांचा तक्रार अर्जाची प्रत मी आणलेली आहे. तसेच यासंबंधीची सीडीदेखील माझ्याकडे उपलब्ध आहे. कॉमन पार्किंगमधून, फाटकाच्या आत मोटार सायकल पार्क केलेली होती. तेथून ती मोटारसायकल चोरीला गेली. त्यासंबंधी ते वारजे पोलीस स्टेशनमध्ये तक्रार करण्यासाठी गेली, तेव्हा त्यांच्याकडे सदर पोलीस स्टेशनकडून दोन हजार रुपयांची मागणी करण्यात आली. वारजे पोलीस स्टेशनमध्ये तक्रार नोंदवून आल्यानंतर त्यांना दुपारी दीड वाजेच्या सुमारास फोन आला. त्यांच्या वडिलांच्या नावावर ही मोटारसायकल होती. त्यांच्या नावाने हा फोन आला होता. त्यानंतर त्यांनी सी.सी.टी.व्ही फुटेज पाहिले. मी देखील स्वतः ते सी.सी.टी.व्ही फुटेज पाहिले आहे. माननीय गृहमंत्र्यांसाठी त्या फुटेजची मी सी.डी. आणलेले आहे. त्यामध्ये सी.डी. दोन्ही फुटेज आहेत. पोलीस आधी एकदा बघून गेले, त्यानंतर त्या चोराने कागदपत्रे चोरली, कागदपत्रे चोरी झाल्यानंतर सदरील मोटारसायकल पोलीसच उचलून नेताना दिसत आहेत. त्या ठिकाणी पोलीस अधिकारी श्री. ज्ञानेश्वर फडतरे आहेत. त्यांनी असे स्पष्टीकरण

दिले की, पोलीस त्यांचे नियमित काम करीत होते. मला अजूनही स्पष्ट झालेले नाही की, कागदपत्रे चोरीला गेल्यावर ती मोटारसायकल तिकडेच आहे, तेथील रहिवाशांची ती असू शकते, तेथे राहणाऱ्या रहिवाशाने मोटार त्या ठिकाणी पार्क केली होती, काय याबाबतची माहिती सकाळी जाणून न घेता पोलीस त्या ठिकाणी येतात आणि ती मोटार सायकल उचलून टेम्पोमध्ये टाकतात आणि तो टेम्पो तेथून घेऊन जातात. या सर्व गोष्टीचा अर्थ काय काढावयाचा? प्रत्येक शहरामध्ये जे प्रश्न दिसून येत आहेत. त्यात पोलीस रिफॉर्मसारखा विषय हाताळला गेलेला नाही. त्याचबरोबर वशिलेबाजी, भ्रष्टाचार मोठ्या प्रमाणात होत आहे.

महोदय, पोलीस अधिकारी हे तिथल्या तिथे फिरत असतात. प्रत्येक पोलीस अधिकाऱ्यांच्या लांब अंतराच्या ठिकाणी बदल्या करा, असे माझे म्हणणे नाही. जे योग्य असेल, जे नियमाने असेल, ज्याची जशी गुणवत्ता असेल त्याप्रमाणे आपण बदल्या करू शकता; परंतु पुणे जिल्ह्यात तसेच इतर अनेक जिल्ह्यांत चित्र दिसून येईल की, या पोलीस स्टेशनमधून दुसऱ्या पोलीस स्टेशनमध्ये बदल्या दाखविल्या जातात. खरे तर त्या अधिकाऱ्यांच्या बदल्या झालेल्या नसतात. मी निवडणूक आयोगाकडे मागणी केली होती की, पोलीस अधिकाऱ्यांच्या खरोखरच बदल्या झाल्या आहेत काय याचा आपण आढावा घ्यावा. पोलीस अधिकाऱ्यांची एका झोनमधून दुसऱ्या झोनमध्ये बदली केली. आपण त्यास बदली म्हणायचे काय? ग्रामीण भागातून शहरात आणि शहरातून पुन्हा रेल्वेत अशा प्रकारे बदल्या केल्या जातात. पुणे जिल्ह्यात आठ-आठ, दहा-दहा वर्षे एकाच ठिकाणी असलेले अनेक पोलीस अधिकारी आढळून येतील. त्या ठिकाणाहून त्यांची बदल होत नाही ही वस्तुस्थिती आहे. त्याचा परिणाम असा होतो आहे की, वरिष्ठ अधिकारी मोठ्या प्रमाणात लाचार झालेले दिसून येत आहेत. त्या लाचारीमुळे कोणत्याही बाबतीत ते अधिकारी स्पष्टपणे चौकशी करू शकत नाही.

महोदय, मला वैयक्तिक नावे घेण्यास आवडत नाही; परंतु मला या ठिकाणी सांगितले पाहिजे की, विश्रामबाग पोलीस स्टेशनच्या अंतर्गत प्राण्यांना तपासणीसाठी नेण्याचा प्रकार तेथीलच आहे. कोथरूड जेलमधील एका गुन्ह्यातील आरोपीला गाडी चालविण्यासाठी बसविण्यात आले. जंगली महाराज रोडवरून वाहन चालविताना त्या आरोपी असलेल्या वाहनचालकाने कित्येक लोकांना वाहनाचे धक्के दिले आणि तो तेथून निघून गेला. अशा

वेळेला स्वतःच्या अधिकाऱ्यांवर पांघरुण घालणे एवढेच काम ए.सी.पी. आणि डी.सी.पी करीत असतील, तर ते खरोखरच किती सुस्पष्टपणाने भूमिका घेणार आहेत. हा फार मोठा प्रश्न तयार होतो. मोटारसायकल चोरीच्या संदर्भात वरिष्ठस्तरावर पुणे आयुक्त कार्यालयाकडे याबद्दल चौकशी करण्याची कुठलीही नैतिक किंवा कायदेशीर इच्छाशक्ती शिल्लक राहिलेली नाही, की काय असे वाटू लागते. त्याचबरोबर या सर्व प्रश्नांवर आपण विचार करीत असताना मी पुणे शहरातील प्रश्नांबाबत बोल्याचा प्रयत्न करीत आहे.

श्री. जयंत पाटील हे राज्याचे गृहमंत्री असताना पुण्यातील भूखंड माफियाची केस गाजली होती. श्री. आर. आर. पाटील हे राज्याचे गृहमंत्री झाल्यानंतर त्यांना मी या प्रकरणाची माहिती दिली आहे. त्या काळात श्री. सत्यपाल सिंह हे पुण्याचे पोलीस आयुक्त होते. श्री. उज्ज्वल निकम यांची या केसमध्ये सरकारी वकील म्हणून नियुक्त करू, अशी शासनाने घोषणा केली होती. एकाच व्यक्तिविरुद्ध १८ केसेस नोंदविल्या होत्या; परंतु या केसेस सिव्हील मॅटर म्हणून नोंदल्या आहेत. गुन्हेगारी पद्धतीने भूखंड बळकावतात म्हणून स्वतः श्री. जयंत पाटील यांनी आमचे म्हणणे ऐकून घेतले होते. श्री. सत्यपाल सिंह यांची बदली करण्यात येऊन श्रीमती मीरा बोरवणकर यांची पोलीस आयुक्तपदी नियुक्ती करण्यात आली. आता या घटनेला तीन वर्षे होऊन गेली आहेत. श्रीमती पौर्णिमा प्रभू यांनी भूखंड माफियाबद्दल केस दाखल केली. श्री. उज्ज्वल निकम यांना नेमून कारवाई करू या सभागृहात दिलेल्या आश्वासनांची पूर्तता झालेली नाही.

सभापती महोदय, कर्वे रोड येथे एक भूखंड आहे. माझ्याकडे एक डॉक्टरांनी तक्रार केली. आमच्या घरावर लोक दगडफेक करावयास लागले आहेत. त्यामुळे आम्हाला संरक्षण द्या. मी ती तक्रार घेऊन विश्रामबाग पोलीस स्टेशनवर गेले. तेथील अधिकाऱ्यांनी सांगितले की, मॅडम बिल्डर स्वतः इथे आलेला आहे, तुम्ही त्याच्याशी का बोलत नाही? मी म्हटले, बिल्डरशी बोलायला पोलीस स्टेशन ही जागा असू शकत नाही. बोलायचे असते, तर आमची तक्रार ऐकून घेतली असती. एका सर्वे नंबरवर अन्यायाने नाव लागले आहे. तो माणूस गेलीस ३० वर्षे महापालिकेला टॅक्स भरतो आहे, त्या जागेची मालकी त्याच्याकडे आहे. अशा वेळेला स्पष्टपणे सांगावयाचे झाले, तर भूखंडाच्या तक्रारी घेऊन लोक जर का आले, तर ती प्रकरणे सिव्हील मॅटर म्हणून ट्रीट केली जातात. पुण्यामध्ये अशी नवीन कार्यपद्धती तयार झाली आहे. आज सुद्धा भूखंड माफिया असतात ते येऊन स्वतः अगोदर मारामारी करतात, दगडफेक करून

प्लॉट ताब्यात घेण्याचा प्रयत्न करतात. त्यामध्ये पोलीस अधिकारी देखील सामील असतात. ते अधिकारी असे सांगतात की, लिटिगेशनची केस आहे म्हणून पोलीस मध्ये पडू शकत नाही.

सभापती महोदय, मध्यंतरी निवडणुकीनंतर प्रचंड कायदा व सुव्यवस्थेबद्दल गोंधळाची स्थिती झाली होती. धनकवडी भागात एक घटना घडली. या घटनेने स्पष्ट चित्र दिसून आले की, पुण्याच्या पोलीस आयुक्त श्रीमती मीरा बोरवणकर या त्यांच्या कामकाजामध्ये अपयशी ठरल्या आहेत. श्रीमती मीरा बोरवणकरांच्या अपयशाचे चित्र आहे, तसे चित्र मावळच्या गोळीबारातील श्री. संदीप कर्णिक यांच्याबाबत दिसून आले आहे. घटना घडल्यानंतर चौकशी समिती नेमली जाते, आयोग नेमला जातो. मग पूर्वीच्या गोळीबाराच्या संदर्भातील चौकशी समित्या असतील, आयोग असतील, याबद्दल त्यांच्या अहवालाची अंमलबजावणी काय करतो, याचा विचार होत नाही ही वस्तुस्थिती आहे. सातत्याने श्रीमती पौर्णिमा प्रभू या भूखंड माफिया यांच्याबद्दल हायकोर्टांमध्ये गेल्या आहेत. पोलिसांनी चौकशी करावी म्हणून सातत्याने कोर्ट सूचना देते. प्रत्यक्षात एकही अहवाल कोर्टापर्यंत पोहोचत नाही, ही वस्तुस्थिती आहे.

सभापती महोदय, श्री. अविनाश देशमुखांचे कोथरूड येथील आणि त्याच भागातील एसीपी यांचे उदाहरण दिले. श्रीमती चित्रा साळुंखे यांना घेऊन मी स्वतः श्री. आर. आर. पाटील यांच्याकडे गेले होते. श्री. के. एल. बिण्णोई हे वरिष्ठ आय.पी.एस. अधिकारी आहेत. त्यांनी कायद्याच्या परीक्षेला बसतो, असे सांगून ते प्रत्यक्षात गोल्फ क्लबवर हजर होते. याबद्दलचे पुरावे कोर्टात मांडले होते. यांची चौकशी करण्यासाठी ज्या अधिकाऱ्यांची समिती नेमली, त्यातील अधिकाऱ्यांनी चौकशी करून उलट श्री. बिण्णोई यांना क्लिन चीट दिली. यासंदर्भात हायकोर्टाचे आदेश मी स्वतः श्री. आर. आर. पाटील यांना दिले. हे प्रकरण फार गाजले. दुर्दैवाची गोष्ट अशी की, श्रीमती चित्रा साळुंखे तक्रार दाखल करावयास गेल्यावर श्री. अविनाश सोनावणे या आज्ञाम मैदान पोलीस स्टेशनच्या अधिकाऱ्यांनी सहाय्यक पोलीस आयुक्त श्री. सुरेश मराठे यांना चौकशीचे आदेश दिले. इतकेच नव्हे, तर श्रीमती साळुंखे यांनी लेखी कोर्टात सादर केले आहे. श्री. अविनाश सोनावणे या अधिकाऱ्याने सोन्याची साखळी तिच्याकडून ताब्यात घेतली.

पहिली गोष्ट म्हणजे भ्रष्टाचार आणि वशिलेबाजी यांना रोखावयाचे असेल,

तर पोलीस रिफॉर्म्स करणे आवश्यक आहे, ते शासन कधी करणार याचा खुलासा झाला पाहिजे. दुसरा मुद्दा म्हणजे पोलिसांच्या खूप समस्या आहेत, असे बोलले जाते, त्यांना घरबांधणीसाठी कोणतेही कर्ज मिळू शकत नाही, अधिकाऱ्यांनाही असे कर्ज मिळू शकत नाही या वस्तुस्थितीच्या संदर्भात शासनाने कोणती भूमिका घेणार हे स्पष्ट झाले पाहिजे. त्याचबरोबर राज्यात पोलिसांची संख्या कमी असल्याचे बोलले जाते; परंतु नागपूर व पुणे शहरांमध्ये पोलिसांची पुरेपूर संख्या असताना सुद्धा चांगल्या प्रकारची सुरक्षा नागरिकांना मिळत नाही आणि याचे मुख्य कारण म्हणजे पोलिसांवर शासनाचा वचकच राहिलेला नाही. पोलिसांची भूमिका “सदरक्षणाय, खलनिग्रहणाय” अशी आहे, असे आपण म्हणतो; पण आता हेच वाक्य उलट म्हणजे “खलरक्षणाय, सदनिग्रहणाय” असे करण्याची वेळ आली, असे म्हटले तर वावगे होणार नाही. त्यानुसार वागले तरी पोलिसांना वाटते की, आपल्याला संरक्षण मिळेल. त्यात मग तपासातील त्रुटी, चार्जशीट उशिरा दाखल करणे, आरोपी पळून जाणे, ज्याप्रमाणे ससून रुग्णालयातील नयना पुजारी केसमधील आरोपी पळून गेले होते तसे. त्यानंतर तपासाला विलंब लागणे हा तर नित्याचाच प्रकार झाला आहे. तसेच महिला व बालगृह, मतिमंद मुलींचा आश्रम असेल किंवा लहान मोलकरणीवर झालेला अत्याचार असेल, असे काही विषय महत्वाचे आहेत. प्रामुख्याने पोलिसांनी बालगृहांमध्ये सुरक्षितता राखण्याच्या दृष्टीने महिला व बालविकास विभागाबरोबर काम करणे आवश्यक आहे, याकडे शासनाचे लक्ष वेधू इच्छिते.

महोदय, नक्षलवाद्यांचा प्रादुर्भाव नागपूर व पुण्यासारख्या शहरांमध्ये सुद्धा जाणवू लागला आहे. या सर्वांमध्ये वशिलेबाजी आणि भ्रष्टाचाराच्या बरोबर काही निवृत्त पोलीस अधिकारी खाजगीत सांगतात की, पोलिसांमध्ये थोड्याफार प्रमाणात जातीयवाद सुद्धा चालू आहे. विशेषतः माजी गृहमंत्री श्री. छगन भुजबळ यांच्या काळात एक लॉबी काम करीत होती आणि आता माननीय श्री. आर. आर. पाटील गृहमंत्री झाल्यापासून वेगळीच लॉबी काम करीत आहे... अडथळा... मी कोणत्याही व्यक्तीचे नाव घेतलेले नाही, कृपया आपण मला संरक्षण द्यावे.

■

■ विविध विषय

अहमदनगर पोलीस ठाण्यात तक्रार देण्यास गेलेल्या युवतीला केलेली मारहाण

१४।०३।२०१३

डॉ. नीलम गोन्हे : सन्माननीय गृहमंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय ?

१) पुण्याहून शिर्डीला नियोजित पतीसह निघालेल्या १८ वर्षीय तरुणीचे अपहरण करून दिला जबरदस्तीने वेश्या व्यवसाय करण्यास भाग पाडण्यासाठी मारहाण करणाऱ्यांविरुद्ध तक्रार देण्यास गेलेल्या युवतीला अहमदनगर पोलिसांमार्फत मारहाण झालेल्या प्रकरणाचा सी.आय.डी. मार्फत तपास करण्याबाबतचे निवेदन लोकप्रतिनिधी व अध्यक्षा स्त्री आधार केंद्र यांनी दिनांक १२ जानेवारी, २०१३ रोजी वा त्यासुमारास पोलीस अधीक्षक, अहमदनगर जिल्हा यांना दिले, हे खरे आहे काय ? असल्यास, या निवेदनानुसार शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे. अद्याप कोणतीच कार्यवाही केली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सतेज उर्फ बंटी डी.पाटील, श्री. आर. आर.पाटील
यांच्याकरिता : १) डॉ. नीलम गोन्हे, विधानपरिषद सदस्या यांचे दिनांक १६।१।२०१३ रोजीचे पत्र मा. पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य मुंबई यांचेकडून पोलीस अधीक्षक, अहमदनगर यांना प्राप्त झाले आहे त्यानुसार पोलिसांनी केलेल्या मारहाणीसंबंधी चौकशी करण्यात येत आहे. याप्रकरणी करण्यात आलेल्या चौकशीमध्ये संबंधितांचे जाब-जबाब नोंदविण्यात आलेले असून संबंधित महिलेची वैद्यकीय तपासणी करून घेऊन तिचे वैद्यकीय प्रमाणपत्र प्राप्त करण्यात आलेले आहे.

अपहरण करून महिलेवर अत्याचार प्रकरणी ४ आरोपींविरुद्ध तोफखाना पोलीस स्टेशन अहमदनगर येथे गु.र. क्र. १७/२०१३, भा.दं.वि. कलम ३६३, ३६७, ३४३, ३२३, ५०४, ३४ व पीटा अॅक्ट कलम ५, ६ नुसार गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. सदर आरोपींचा शोध चालू असून त्यांचेविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात येवून सदर गुन्हाचा अत्यंत सखोल व बारकाईने तपास करण्यात येत आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, महिला व मुलींची अनैतिक वाहतूक तसेच व्यापार या संबंधातील अतिशय गंभीर असा हा प्रश्न आहे. पुण्याहून शिर्डीला जाणारे हे जोडपे होते. पुण्याहून जातांना या पूजाचे नगरला अपहरण करण्यात आले. आम्ही दहा-बारा दिवस पाठपुरावा केल्यानंतर माननीय गृहमंत्री श्री. आर. आर. पाटील यांच्याशी बोललो. त्यामुळे आज ती केस थोडी पुढे सरकली आहे. यात दोन गंभीर मुद्दे आहेत. शिरपूर पोलीस ठाण्याचे श्री. संभाजी पाटील यांच्या जेव्हा लक्षात आले की, ही अपहरण केलेलीच मुलगी मागण्यासाठी हे लोक आलेले आहेत, त्यावेळी त्यांनी कुंटणखान्यातील बाईला फोन केला आणि ती मुलगी अर्ध्या तासात पोलीस इन्स्पेक्टरनेच हजर केली. म्हणजे शिरपूरच्या पोलीस अधिकाऱ्यांना पूर्णपणाने माहिती होती की, येथे अपहरण केलेल्या मुली आणल्या जातात. पुणे पोलिसांनी फोन केला आहे म्हटल्यावर आपली आता धडगत नाही म्हणून त्यांनी त्या मुलीला हजर केली. नाही तर ती मुलगी पूर्णपणे वेश्या व्यवसायात गेली असती आणि तिचे आयुष्य कायमचे उद्ध्वस्त झाले असते. शिरपूरमध्ये श्री. संभाजी पाटील यांचे नेक्सेस आहे. त्याचीही तपासणी आज झालेली नाही. धुळ्यातील महिला संघटनांनी त्याकडे लक्ष वेधले आहे.

माझा दुसरा प्रश्न असा आहे की, श्री. संजय बारकुंडे म्हणून पोलीस उप अधीक्षक आहेत. ९ तारखेला पुण्याचा एक कॉन्स्टेबल बाहेर हजर होता. श्री. बारकुंडे यांनी भर पोलीस ठाण्यामध्ये पूजा व तिच्या नवऱ्याला पट्ट्याने मारहाण केली आहे. शेवटी त्या कॉन्स्टेबलने पुण्याला वरिष्ठांना फोन केला. तेथून एस.पी. नगरला फोन गेला. मग त्यांची सुटका झाली. या श्री. संजय बारकुंडे यांना सक्तीच्या रजेवर पाठविले असे नंतर जाहीर केले. श्रीमती ज्योतिप्रिया सिंग या मला भेटायला आल्या होत्या. स्वतः त्या मुलीला वैद्यकीय तपासणीसाठी घेऊन गेल्या. त्यांच्याबरोबर पुण्यातील महिला दक्षता समितीच्या महिला गेल्या होत्या. त्यांना सुद्धा श्री. संजय बारकुंडे ऑफिसमध्येच दिसला. श्री. संजय बारकुंडे हे कुठे आहेत हे पाहण्यासाठी मी माझ्या सचिवांना दिनांक ४ मार्च रोजी नगरला पाठविले होते. त्यांनी मला सांगितले की, श्री. संजय बारकुंडे हे नगर पोलीस स्टेशनमध्ये काम करीत आहेत. आपण ज्या पोलीस अधिकाऱ्याला सक्तीच्या रजेवर पाठविले होते तो पोलीस अधिकारी पोलीस स्टेशनमध्ये काम कसा करीत आहे?

पोलीस अधिकाऱ्यांनी अपहरण झालेल्या मुलीला पट्ट्याने मारले होते. त्या

मुलीच्या जखमा मी स्वतः पाहिलेल्या आहेत. त्या संदर्भात वैद्यकीय अहवाल प्राप्त झालेला आहे. तेव्हा माझा प्रश्न आहे की, संजय बारकुंडेला निलंबित करणार काय ? पोलीस स्टेशनमध्ये जो प्रकार घडलेला आहे तो 'मोका' सारखा गुन्हा आहे. तेव्हा या प्रकरणी जे कोणी दोषी असतील त्यांची चौकशी करून त्यांच्यावर कडक कारवाई करणार काय ?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, अशा घटनेमध्ये पोलीस अधिकाऱ्याने चुका केल्या असतील किंवा अन्य कोणी असतील तर त्याला माफ करण्याची भूमिका शासनाची आणि माझी देखील नाही. एक गोष्ट स्पष्ट झालेली आहे की, त्या मुलीने पुणे येथे गुन्हा रजिस्टर्ड करून तो झिरो नंबरखाली तोफखाना पोलीस स्टेशन, अहमदनगर येथे गेला. त्यावेळी हा गुन्हा एस.पी.कडून आला नाही अशा तांत्रिक बाबी उपस्थित करून त्यांना अँडीशनल एस.पी.कडे पाठविण्यात आले. वास्तविक असे करण्याची काही आवश्यकता नव्हती. तोफखाना पोलीस स्टेशनमधील पोलीस अधिकाऱ्यांनी गुन्हा नोंद करून घेण्याऐवजी अँडीशनल एस.पी.कडे का पाठविले या संबंधीचा चौकशी अहवाल एस.पी. कडून प्राप्त झालेला आहे. त्या अहवालानुसार अँडीशनल एस.पी.नी मारहाण आणि अपशब्द वापरलेले आहेत. त्यामुळे त्या दोघांनाही निलंबित करण्यात येईल.

या घटनेमध्ये दुसरी बाजू अशी की, या मुलीला बेशुद्ध करून नेल्याबरोबर तिच्या होणाऱ्या नवऱ्याने या घटनेतील शिरपूरमधील जे आरोपी आहेत त्यांना काही वेळातच फोन केलेला आहे. या घटनेमध्ये कोण आहे, काय आहे हे सर्व तपासण्याची आवश्यकता आहे. आपण फोन रेकॉर्ड पाहिला तर त्या मुलीच्या होणाऱ्या नवऱ्याने एकदम शिरपूरला फोन करण्याची काय आवश्यकता आहे. त्याच्याकडे तो फोन नंबर कोठून आला याची देखील चौकशी करावी लागेल. धुळे येथे शिरपूर पोलीस स्टेशनचे अधिकारी ११ वेळा जाऊन आले. ते आरोपी इकडे-तिकडे पळत आहेत. त्या मुलीच्या होणाऱ्या नवऱ्याकडे यांचे फोन नंबर कसे आले, याचा मुख्य आरोपी पकडल्यानंतर उलगडा होईल. या घटनेमध्ये शिरपूर पोलीस स्टेशनच्या अधिकाऱ्यांचे दुर्लक्ष झाले असेल त्यांच्यावर देखील शंभर टक्के कारवाई करण्यात येईल.

तोफखाना पोलीस स्टेशन, अहमदनगर येथे हे प्रकरण गेल्यानंतर त्या ठिकाणी तातडीने गुन्हाची नोंद न करता एस.पी.कडे पाठविण्याची काहीही आवश्यकता नव्हती. या प्रकरणाकडे संवेदनशीलपणे पाहण्याची गरज होती. अँडीशनल

एस.पी.कडे प्रकरण गेल्यानंतर त्यांनी मारहाण करण्याची आणि अपशब्द वापरण्याची काहीही गरज नव्हती. एक असहाय्य महिला मदत मागण्यासाठी येते तेव्हा तिला संवेदनशीलपणे मदत करण्याऐवजी तिला अपमानित केले जात असेल ती घटना गंभीरच आहे. राज्यातील पोलीस अधिकाऱ्यांना एक संदेश जावा म्हणून या प्रकरणातील दोन्ही कर्मचाऱ्यांना निलंबित करण्यात येईल आणि तशा प्रकारच्या सूचना मी आज सकाळी दिलेल्या आहेत.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, या प्रकरणातील धागेदोरे शोधण्यासाठी आमची संघटना आणि आमदार म्हणून माझे पोलिसांना पूर्ण सहकार्य मिळेल. त्या मुलीच्या वयाच्या प्रमाणपत्राचा उल्लेख केलेला आहे. पुणे आणि नगरच्या पोलीस स्टेशनमध्ये त्या मुलीच्या वयाच्या प्रमाणपत्राची मागणी करूनही सुद्धा तिच्या वयाचे अधिकृत प्रमाणपत्र आम्हाला प्राप्त झालेले नाही. तेव्हा त्या मुलीचे वय किती आहे याची माहिती मिळेल काय ? मला या ठिकाणी सांगावयाचे आहे की, दिनांक १४ फेब्रुवारी रोजी त्या मुलीने स्वखुशीने त्या मुलाशी लग्न केलेले आहे. त्या लग्नाला मी स्वतः गेले होते. माननीय मंत्री महोदयांनी येथे सांगितले की, त्यांच्याकडे नंबर कोतून आले. त्या कुंटुखान्यामध्ये जे ग्राहक गेले होते त्या ग्राहकांनी या लोकांना कळविले की, अमुक अशी एक मुलगी येथे अडकली आहे. तेव्हा आपण तेथे लक्ष द्यावे. परंतु पोलिसांच्या तपासातून जे काही पुढे येईल त्याला आमचे पूर्ण सहकार्य राहील. त्या मुलीच्या वडिलांच्या संदर्भात प्रश्नचिन्ह आहे. त्यांनी अपहरण केल्या-संदर्भात केस केलेली आहे. त्या प्रकरणी पुणे पोलीस विभाग सहकार्य करित आहे. पुणे विभागाचे पोलीस अधिकारी श्री. भानुप्रताप बर्गे यांचे निश्चितपणे अभिनंदन केले पाहिजे. त्यांनी केलेल्या कामाची दखल घ्यावी अशी माझी शासनाला विनंती आहे. मी अगोदर प्रश्न विचारल्याप्रमाणे त्या मुलीचे वय किती याची माहिती मिळेल काय ?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, मुलीचे वय १९ वर्षे आहे. सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे त्या मुलीच्या लग्नाला हजर होत्या आणि त्या सर्व गोष्टी कायदेशीर करित असल्यामुळे तिचे वय १८ वर्षांपेक्षा कमी नसेल या सर्टीफिकेटची काय आवश्यकता आहे.

■

■ राज्यपालांच्या अभिभाषणावर चर्चा

१४।३।२०१३

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, माननीय राज्यपालांच्या अभिभाषणाबद्दल आमची अपेक्षा होती की, संपूर्ण महाराष्ट्राचे लक्ष वेधलेल्या पुणे जिल्ह्यातील पवनानगर जल वाहिनी विरोधात झालेल्या गोळीबाराच्या घटनेबद्दल उल्लेख त्यात केला जाईल. संपूर्ण महाराष्ट्राचे या सभागृहाकडे लक्ष लागलेले असते. पवनानगरच्या गोळीबाराच्या घटनेबद्दलचा अहवाल १ ऑगस्टला राज्य शासनाकडे सादर केलेला आहे. प्रत्येक वेळेला दोन्ही सभागृहात मागणी केली जाते की, अशा प्रकारच्या घटनेची न्यायालयीन चौकशी झाली पाहिजे. जेव्हा न्यायालयीन चौकशी जाहीर होते त्या चौकशीचे पुढे काय झाले याची माहिती सभागृहात सादर करण्याची तसदी सरकारला घ्यावीशी वाटत नाही. हा अहवाल सादर होऊन ७ ते ८ महिने होऊनही त्या अहवालातील निष्कर्ष काय आहेत, या संदर्भात अभिभाषणात कुठेही उल्लेख नाही म्हणून मी खेद व्यक्त करते.

सभापती महोदय, पुण्यातील जर्मन बेकरीमध्ये झालेल्या बॉम्बस्फोटातील आरोपींना अटक व्हावयास पाहिजे होती. आजही आपण पाहतो. की, या प्रकरणी अद्याप कोर्टात खटला दाखल झालेला नाही किंवा शासन त्या घटनेच्या मुळाशी जाऊन पोहोचलेले नाही.

सभापती महोदय, पुणे येथील जर्मन बेकरी सुरू होण्याच्या संदर्भात राज्य सरकारने लक्ष घातले होते. परंतु अनेक परवानग्यांच्या अभावी जर्मन बेकरी अद्याप सुरू होऊ शकली नाही. तसेच यासंदर्भातील आरोपी सुद्धा पकडले गेले नाहीत. माननीय राज्यपाल महोदयांच्या अभिभाषणामध्ये या विषयाच्या संदर्भात निराशा झाल्यामुळे मी नाराजी व्यक्त करते.

सभापती महोदय, पुणे येथे कै. यशवंतराव चव्हाण यांना आदरांजली अर्पण करण्यासाठी एक दिवसाचे खास संमेलन आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाला स्वतः माननीय मुख्यमंत्री तसेच सर्व मंत्रीगण हजर होते. पुणे किंवा जी मोठी शहरे आहेत त्या शहरालगत बेसुमार घरबांधणी सुरू झालेली आहे. अशा ठिकाणी लोक मोठ्या प्रमाणात घरे घेत आहेत. परंतु घरांच्या संदर्भात

तक्रारी वाढतात व दुसरीकडे घरबांधणी होत नसल्यामुळे शहराच्या जवळ लोक घरे घेत आहेत. परंतु काही वर्षांनंतर याच घरांना अनियमित ठरवले जात आहे. घरांच्या संदर्भातील डीसी रूलची नियमावली आम्ही तयार करू असे माननीय मुख्यमंत्र्यांनी पुण्याच्या कार्यक्रमात सांगितले होते.

सभापती महोदय, मला असे वाटते की, ठाणे, पिंपरी, चिंचवड, कोल्हापूर, नागपूर, औरंगाबाद अशा ज्या काही महानगरपालिका आहेत व जेथे मोठे मोठे रस्ते आहेत, त्याच्या आसपास म्हणजे ग्रामपंचायतीच्या अखत्यारीत घरांच्या योजना मोठ्या प्रमाणात उभ्या राहत असल्याचे आपण बघतो. परंतु नियमांमध्ये समानता नसल्यामुळे ले आऊट शिवाय घरे बांधली जातात व काही वर्षांनंतर आपणच आपल्यासाठी नवीन प्रश्न निर्माण करतो. परंतु घरांच्या बाबतीत धोरण आणि समान नियमावलीच्या संदर्भात माननीय राज्यपाल महोदयांच्या अभिभाषणात काहीही उल्लेख आलेला नाही. इतकेच नव्हे तर अतिक्रमण म्हणून आता जो संघर्ष होत आहे त्यातील अनेक घरे छोट्या छोट्या जमिनीवर जमीन मालकांनी बांधलेली आहेत. याचे नियमितीकरण करण्याच्या संदर्भात सरकारने जे लक्ष घालावयास पाहिजे होते ते लक्ष घातले नाही, तसेच राज्यभर घरांच्या संदर्भात स्टँडर्डायझेशन डीसी रूल करून यासंदर्भात माननीय मुख्यमंत्र्यांनी जे जाहीर केले होते त्याचा उल्लेख माननीय राज्यपालांच्या अभिभाषणात नसल्यामुळे मी खेद व्यक्त करते.

सभापती महोदय, गेल्या तीन वर्षांपासून आम्ही माननीय राज्यपालांच्या अभिभाषणामध्ये फॉरेन्सिक लॅबचा उल्लेख ऐकत आहोत. फॉरेन्सिक लॅबमधून १५ दिवसांच्या आत रिपोर्ट सादर झाल्यानंतर आरोपपत्र दाखल केले जाईल व त्यासाठी गेल्या काही वर्षांत आर्थिक तरतूद करण्यात आलेली आहे. परंतु राज्यातील या फॉरेन्सिक लॅबमध्ये ३८५० प्रकरणे प्रलंबित असून त्यातील ७५७ प्रकरणे गेल्या १० महिन्यांपासून मुंबईमध्ये प्रलंबित आहेत, नाशिक विभागामध्ये १४६५, नागपूर विभागात ८०६, पुणे विभागात ७५७, औरंगाबाद विभागात ३४९ आणि अमरावती विभागात २०७ प्रकरणे अहवालासाठी प्रलंबित आहेत. त्यामुळे मला या विषयाच्या संदर्भात सन्माननीय अर्थमंत्र्याचे लक्ष वेधावेसे वाटते. सर्व सहाय्यक विज्ञान प्रयोग शाळेमध्ये संचालक आणि शास्त्रीय सहाय्यक स्तराची जी अनेक पदे रिक्त आहेत ती पदे जर आर्थिक तरतुदीअभावी रिक्त असतील तर फॉरेन्सिक लॅबचे रिपोर्ट येणार कसे, रिपोर्ट आले नाही तर चार्जशीट कशा प्रकारे सादर केले जातील ? ३८५० प्रकरणे जर

वेगवेगळ्या प्रयोग शाळेत प्रलंबित असतील तर लवकर निकाल लागण्याच्या संदर्भात आपण कशी काय अपेक्षा धरू शकतो.

सभापती महोदय, आपण एका बाजूला फास्ट ट्रॅक कोर्टचा उल्लेख केला आहे. परंतु त्यासंदर्भात काहीही कार्यवाही न केल्यामुळे मी माननीय राज्यपाल महोदयांच्या अभिभाषणाबद्दल खेद व्यक्त करते.

सभापती महोदय, महिलांच्या प्रश्नावर बरीच मोठी चर्चा होते. आपण वारंवार फास्ट ट्रॅक कोर्टासंबंधीचा उल्लेख करतो. त्यासाठी आपण वकील नेमण्याचे काम करतो. धुळ्यामध्ये अँड. सूर्यवंशी यांना नेमण्याची मागणी तेथील स्थानिक संस्थांनी विधी व न्याय विभागाकडे केलेली आहे. त्याकडे कोणीही लक्ष देत नाही. आम्ही परत परत माननीय गृहमंत्र्यांकडे जाऊन मागणी करून त्यातील वास्तविकता निदर्शनास आणून देत आहोत.

नगर येथे एका कर्णबधीर मुलीवर बलात्कार झाल्यानंतर सरकारी वकील नेमण्यासंबंधी दैनिक लोकसत्ताने लक्ष वेधले होते. या प्रकरणात आवश्यकता असताना देखील त्याची नेमणूक केली गेली नाही. गेल्या चार वर्षात ज्या केसेस फास्ट ट्रॅक कोर्टात जाणे अपेक्षित होते त्या का गेल्या नाहीत व किती केसेसच्या संदर्भात न्याय मिळण्यासाठी आपण उपाययोजना केलेली आहे, यासंबंधातील उल्लेख अभिभाषणात असायला हवा होता तो देखील नाही.

सभापती महोदय, मला राज्य महिला आयोगाच्या प्रश्नाकडे देखील लक्ष वेधावयाचे आहे. त्यासंबंधी येथे वारंवार चर्चा होत आहे. गेल्या पाच वर्षात महिला आयोगातील ३ पदे रिक्त राहिली होती. ही तीन पदे राष्ट्रवादी काँग्रेसच्या कोट्यातील होती. आपल्याकडे मोठ्या प्रमाणावर महिला सदस्य असूनसुद्धा आधीच्या जबाबदारी काँग्रेसची आहे असे आपण म्हणतो. आम्ही जेव्हा साक्ष घेतली तेव्हा सन २००० साली आयोगाला २ कोटी रुपयांचे बजेट होते, ते गेल्या काही वर्षांमध्ये रुपये ५५ लाखापर्यंत आलेले आहे, असे सांगण्यात आले. आज आयोगातील सर्व पदे रिक्त आहेत. हा आयोग आपण कशा प्रकारे लोकोपयोगी करणार आहोत, याचा उल्लेख या अभिभाषणात नाही.

माननीय उप मुख्यमंत्री हे आमच्या पुणे जिल्ह्यातून येतात. त्यामुळे जास्तीत जास्त विकासाचे फायदे पुण्यात ओढले जातात असे म्हटले जाते. आज पिंपरी-चिंचवडमध्ये अनधिकृत बांधकामाचा मोठा प्रश्न आहे. महिन्याभरापूर्वीच माननीय मुख्यमंत्र्यांनी धोरणात्मक निर्णय घेऊ असे जाहीर केले. उल्हासनगरमधील काही बांधकामे नियमित करण्यात आली आहेत.

वाणिज्यिक कामांबद्दल मी कधीच आग्रह धरणार नाही. आमची तशी भूमिका देखील नाही. पण जे छोटे घरमालक आहेत त्यांच्या घरांची बांधकामे, नियमित करणे आवश्यक आहे. मग ते बांधकाम ठाण्यात असेल, पुण्यात असेल, इतरही ठिकाणी असेल ते नियमित केले पाहिजे. औरंगाबादमध्ये गुंठेवारीचा प्रश्न आहे. अशा या लहान घरमालकांना संरक्षण देण्यासाठी आपण कुठलीही पावले उचलताना दिसत नाही.

कायदा व सुव्यवस्थेसंबंधी शासनाची भूमिका काय आहे. ती आम्हाला समजली पाहिजे, आज दोन्ही सभागृहात याबाबत चर्चा झाल्यामुळे अनुशेषा बाबत माननीय राज्यापालांचे जे निर्देश आहेत त्याच्या अंमलबजावणी संदर्भात राज्य शासनाची काय भूमिका आहे यासंबंधी स्पष्टीकरण झाले पाहिजे. एवढे सांगून मी माझे दोन शब्द पूर्ण करते. धन्यवाद.

जय महाराष्ट्र!

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

भंडारा जिल्ह्यातील तीन अल्पवयीन मुलींची हत्या

१९।०३।२०१३

डॉ. नीलम गोऱ्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी नियम ९३ अन्वये आपल्या अनुमतीने पुढील विषयावर अल्पकालीन चर्चा उपस्थित करते.

“भंडारा जिल्ह्यातील लाखनी ता. मुरमाडी येथील अनुक्रमे ११, ९ व ६ वर्षे वयाच्या ३ अल्पवयीन मुलींचे अपहरण व बलात्कार होऊन हत्या होणे, दिनांक १४ फेब्रुवारी २०१३ ला अपहरण झालेल्या या मुलींची दिनांक १६ फेब्रुवारी २०१३ रोजी महामार्गावरील ढाब्याजवळच्या विहिरीत प्रेते आढळणे, अद्यापही पोलिसांना गुन्हेगार पकडण्यात आलेले अपयश, राज्यात अनेक ठिकाणी महिलांवर होत असलेले अत्याचार, विशेषतः धुळे, भंडारा, पुणे, मुंबई, अकोला, शिर्डी, अहमदनगर, रायगड, ठाणे, सातारा, नागपूर या जिल्ह्यांमध्ये अल्पवयीन मुलींवरील बलात्कार, कुंटणखान्यात जबरदस्तीने देह विक्री करावयास लावणे, फूस लावून लग्नाचे आमिष दाखवून फसवणूक करणे, अश्लील चित्रफीत करून ब्लॅकमेल करणे, इत्यादी मार्गाने जानेवारी २०१३ पासून अद्यापपर्यंत होत असलेल्या अत्याचाराच्या वाढत्या घटना, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कारवाई व शासनाची प्रतिक्रिया.”

सभापती महोदय, दिनांक १४ फेब्रुवारी रोजी संपूर्ण जगात महिला अत्याचाराच्या विरोधात आंदोलन झाले व त्याच दिवशी महिलांवरील अत्याचाराच्या अनेक घटना घडल्यामुळे नियम २८९ अन्वयेचा प्रस्ताव आम्ही दिला होता.

भंडारा जिल्ह्यात जी घटना घडली, त्या ठिकाणी मी भेट दिलेली आहे. विधानसभेचे, लोकसभेचे प्रतिनिधी आणि अनेक सामाजिक संघटनांनी या ठिकाणी भेट दिली असून, माहिती घेण्याचा प्रयत्न केला आहे. यासंबंधी अस्वस्थता आणि नाराजी यासाठी आहे की, वेगवेगळ्या प्रकाराने या घटनेची माहिती येत आहे. एका बाजूला पोस्ट मार्टेमच्या रिपोर्टमध्ये बलात्कार करून खून झाल्याचे आढळून येते. तर दुसरीकडे भंडारा जिल्ह्याचे पोलीस अधीक्षक

श्री. आर. पी. सिंग यांनी जाहीर केले की, फोरेन्सिक अहवालावरून बलात्कार झाला नाही, असे आढळून आले आहे. यात डीएनएचा कुठलाही मागसूस लागत नाही. मी या विभागाचे पोलीस महानिरीक्षक श्री. राजेंद्र सिंग यांना देखील भेटले व तपशीलवार माहिती घेण्याचा प्रयत्न केला. यात अनेक मुद्दे आहेत. अन्य सन्माननीय सदस्य देखील त्यांचे याबाबतचे मुद्दे मांडतील.

भंडारा प्रकरणात पोस्ट मार्टेमच्या अहवालात एक तपशील येतो. त्यानुसार कलमे लावून कारवाई सुरू आहे, असे पोलीस सांगतात. त्याच वेळी अनेक मोठमोठ्या वृत्तपत्रांतून, वाहिन्यांवरून बलात्कार झालाच नाही, असे प्रश्नचिन्ह करून बातमी देण्यात येत आहे. शासनाची माहिती देणारी यंत्रणा कोण आहे याचा शोध घेतला पाहिजे. हा आरोप बिनबुडाचा आहे. हे सिद्ध करण्यासाठी अत्यंत पद्धतशीरपणे दर दोन दिवसांनी यासंबंधातील बातम्या छापून येत आहेत. मी पोलीस महानिरीक्षकांना भेटले, तेव्हा मागणी केली की, या संबंधात जे तज्ज्ञ म्हणून बातम्या देत आहेत, ते कोण आहेत, याचा शोध घ्यावा.

मी नागपूरला गेले, तेव्हा राष्ट्रीय महिला आयोगाच्या सदस्या श्रीमती निर्मला सामंत-प्रभावळकर यांनी देखील भेट दिली होती. माझ्याकडे महाराष्ट्र शासनाचे संचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, नागपूर अमरावती विभाग यांनी प्रसिद्ध केलेले पत्रक आहे. हे शासनाचे अधिकृत पत्रक नागपूरच्या सर्व मीडियामध्ये प्रकाशित झाले आहे. मी ते पत्र श्री. राजेंद्र सिंग यांना दिले. मला या ठिकाणी खेद वाटतो की, पोलिसांनी याचे कुठेतरी निराकरण करणे गरजेचे होते. कारण या पत्रकात असे म्हटले आहे की, “भंडारा जिल्ह्यात घडलेल्या तीन बहिणींच्या आत्महत्या प्रकरणाची चौकशी करण्यासाठी नेमलेल्या समितीच्या अध्यक्षपदी श्रीमती निर्मला सावंत-प्रभावळकर यांची निवड करण्यात आली आहे. त्या उद्या विमानाने येतील आणि मोटारीने भंडार्याला जातील व जिल्हाधिकारी, पोलीस अधीक्षक आणि दुर्घटनेतील कुटुंबीयांशी चर्चा करतील. सायंकाळी ६.०० वाजता नागपूरला येऊन विमानाने दिल्लीला जातील.” मी ते पत्रक आपल्यामार्फत माननीय गृहमंत्री महोदयांना देणार आहे.

सभापती महोदय, ज्या तीन बहिणींवर बलात्कार होऊन त्यांचा खून करण्यात आला, त्या प्रकरणाची अजून चौकशी सुरू आहे. असे असताना सरकारच्या सोर्सेसमधून त्या बहिणींच्या आत्महत्या आहेत, असे सांगण्यात येते. सहा, नऊ आणि अकरा वर्षांच्या मुली आत्महत्या करतात, अशी माहिती सरकारच्या माध्यमातून देण्यात येत असेल, तर दुसऱ्या कोणत्या सोर्सेसमधून

माहिती बाहेर जाते हे शोधण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. मला येथे राजकारण करावयाचे नाही; परंतु आम्हाला नाईलाजाने असे वाटायला लागले आहे की, या सर्व परिस्थितीमध्ये आरोपींना संरक्षण देणारी कोणीतरी मोठी व्यक्ती आहे. जी या घटनेमध्ये सातत्याने बलात्कार झालाच नाही असे, सिद्ध करण्याचा प्रयत्न करीत आहे.

सभापती महोदय, लोकसभा आणि राज्यसभेत डिसेंबर २०१२ मध्ये लहान मुलांच्या लैंगिक शोषण संदर्भातील विधेयक पारीत झालेले आहे. छोट्या मुलींवर पूर्णपणे बलात्कार होऊ शकत नाही, कारण त्यांच्या शरीराची तशी वाढ झालेली नसते. बहुतेक वेळेला विकृत पद्धतीने बलात्कार होत असतात. सरकारने दखल घेऊन सुद्धा प्रत्येक गावागावात, प्रत्येक वर्तमानपत्रात, प्रत्येक कानाकोपऱ्यात बलात्कार झाला की नाही, बलात्कार झाला की नाही अशी चर्चा होत आहे. त्या मुलींवर बलात्कार झाल्याचा पोस्टमार्टेममध्ये उल्लेख असून सुद्धा बलात्कार झाला की नाही या संदर्भातील बातम्या जे अधिकारी बेजबाबदारपणे देत असतील, त्या सर्वांची चौकशी झाली पाहिजे, असे माझे मत आहे. “टाईम्स ऑफ इंडिया” सारख्या सर्वमान्य वर्तमानपत्रात सुद्धा सातत्याने एक दिवसाआड फॉरेंसिक रिपोर्ट आणि पोस्टमार्टेम यामध्ये फरक येत आहे, अशा प्रकारची बातमी येत आहे. फॉरेंसिक रिपोर्टनुसार बलात्कार झाला नाही. सातत्याने अशा प्रकारच्या बातम्या येतात, तेव्हा त्यांच्याकडे माहिती मिळविण्याचा सोर्स काय आहे? हा वृत्तपत्रांचा अधिकार असला, तरी कोणी ना कोणी केमिकल एक्स्पर्ट अशाप्रकारे आरोपींना पाठिशी घालण्याचा प्रयत्न करीत आहे.

सभापती महोदय, मला त्या निमित्ताने दोन मागण्या करावयाच्या आहेत. माझी पहिली मागणी आहे की, भंडान्याच्या घटनेमध्ये बेजबाबदारपणे मीडियाकडे कोणत्या मार्गाने माहिती गेली, याचा शोध घेतला पाहिजे. तसेच पोस्ट मार्टेम रिपोर्ट येत असताना तो निग्लेक्ट करण्यासाठी कोणता केमिकल रिपोर्ट वापरता येतो, या संदर्भात स्पष्टीकरण झाले पाहिजे. किंबहुना मी असे म्हणेन की, आपण पोस्टमार्टेम निराधार ठरवायला लागलो, तर प्रत्येक घटनेमध्ये पोस्टमार्टेम निग्लेक्ट करणारे फॉरेंसिक अहवाल समोर येतील. त्यातून प्रत्यक्षात जी घटना घडली आहे, त्याबाबत मोठी प्रश्नचिन्हे उभी राहतील. किंबहुना आरोपी सुटण्यासाठी तो एक बुरखा वापरला जाईल, असे आपणास म्हणता येऊ शकेल. (घंटी वाजविण्यात आली) मला भाषणास

सुरुवात करून फक्त नऊ मिनिटे झालेली आहेत आणि आपण लगेच घंटी वाजविली आहे. मला अजून इतर घटनांबाबत देखील बोलायचे आहे. अन्यथा उद्या आमच्यावर आम्ही तडजोड केली, असे देखील आरोप होतील. तेव्हा आपण काही गोष्टी गांभीर्याने समजून घ्याव्यात, अशी विनंती आहे.

सभापती महोदय, भंडाऱ्यात घडलेल्या घटनेच्या संदर्भात आम्हाला निःसंदिग्धपणे आश्वासन मिळाले पाहिजे. या घटनेकडे महाराष्ट्राचे लक्ष लागले आहे. पोस्टमार्टम रिपोर्टविरुद्ध फॉरेंसिक रिपोर्ट, अशी चर्चा सुरू आहे. तेव्हा याची सखोल चौकशी करून जी वास्तविकता आहे, ती शोधून खऱ्या आरोपींना पकडले पाहिजे.

सभापती महोदय, श्रीरामपूर येथे दोन दलित महिलांवर अत्याचार झाले. त्या ठिकाणी काम करीत असलेल्या पोलीस अधिकारी श्रीमती सुनिता ठाकरे यांच्या कामाबद्दल मला समाधान व्यक्त केले पाहिजे. तसेच तेथील सरकारी वकिलांनी देखील चांगल्या प्रकारे काम केलेले आहे. या घटनेतील जो आरोपी आहे, तो नंतर अतिरेकी केसमध्ये सापडला आहे. त्याच्यावर कठोर कारवाई करून त्याला तडीपार केले पाहिजे, किंबहुना कठोर पावले उचलली पाहिजेत, यासाठी पोलीसांनी नगर जिल्हाधिकाऱ्यांकडे डिसेंबरमध्ये पाठविलेल्या प्रस्तावावर अद्याप कार्यवाही केली जात नाही.

महोदय, बीड जिल्ह्यातील अंभोरा येथील अत्याचारग्रस्त महिला मला भेटावयास आली होती. त्या महिलेने जी निरीक्षणे नोंदविली होती तीच निरीक्षणे सर्व ठिकाणी दिसून येत आहेत. अल्पवयीन मुलीवर बलात्कार झाल्यानंतर त्या कुटुंबात आणि गावात एकट्या पडतात; परंतु अशा घटनांमध्ये दुर्दैवाने पोलीसांच्या संवेदनहीनतेचे नमुने पहावयास मिळतात.

महोदय, भंडारा जिल्ह्यातील मोहाडी येथील एका शाळेमध्ये शिक्षकाने मुलींवर लैंगिक अत्याचार केले. मी त्या शाळेला भेट दिली. त्या शाळेतील शिक्षिका मला घटनेबाबत माहिती देण्यास भीत होत्या. मला बघून त्या थरथर कापत होत्या. त्यांनी मला घटनेबाबत काहीच सांगितले नाही. महोदय, अशा परिस्थितीत मुलींना कोणीही समुपदेशन करीत नाही. शिक्षणाचा प्रश्न उपस्थित झाल्यानंतर आपण केवळ शिक्षकांपुरता विचार करतो.

महोदय, पुणे येथील आर्कीड स्कूल किंवा डॉन बास्को शाळेमध्ये मुलीवर अत्याचाराच्या घटना घडल्या आहेत. डॉन बास्को शाळेतील उपप्राचार्याला या प्रकरणी अटक करण्यात आली. त्याबाबत वर्तमानपत्रात बातमी आली; परंतु

अशा घटनांची तक्रार दाखल करून घेण्यास शाळाच विलंब करीत आहेत, ही वास्तवता आहे.

महोदय, धुळे येथील कुंटणखाना आणि अल्पवयीन मुलीवर करण्यात येत असलेल्या अत्याचाराबाबत एका मुलीचे स्पष्ट निवेदन नोंदविले आहे. तिने सांगितले की, १२-१३ अल्पवयीन मुलींची विक्री तिच्या डोळ्यासमोर झाली आहे. या प्रकरणी पोलीस टाईम्स प्रकाशित करणारा एक पत्रकार आणि दोन राजकीय पक्षाचे पदाधिकारी यांना अटक झाली आहे; परंतु ज्याच्या एरियाच्या अखत्यारित हा कुंटणखाना सुरू होता, त्या अधिकाऱ्यावर कुठलीही कारवाई झाली नाही. महिलांवरील अत्याचाराची घटना घडल्यानंतर आम्ही दोषी अधिकाऱ्यांना सस्पेंड करण्याबाबत मागणी करतो; परंतु ज्या पद्धतीने आज भ्रष्टाचाराची वाळवी लागली आहे, ती योग्य नाही. निर्भयाच्या घटनेनंतर या विषयावर खूप चर्चा झाली. अत्याचारग्रस्त मुलीला मेडीकल प्रोटोकॉल, मदत, दिलासा किंवा विशेषतः तिची तक्रार नोंदवून घेत असताना कोठेही संवेदनशीलता दिसून येत नाही.

महोदय, काल एका प्रकरणी मंत्री महोदयांनी बोलताना सांगितले की, ती मुलगी स्वतःहून गेली होती. महोदय, कामासाठी, नोकरीसाठी गेलेली मुलगी बलात्काराचा बळी झाली, तर तिने स्वतःहून बलात्काराला कोठे तरी आमंत्रण दिले, असे जे गृहीत धरले जाते, ते चुकीचे आहे.

महोदय, यामध्ये परस्पर समन्वय, संवेदनशीलता कायद्याची बूज, कार्यतत्परता, परिवार, शाळांचे व्यवस्थापन, गाव पातळीवरील काम, पोलीस, आरोग्य, दिलासा, कोर्ट, वकील, माध्यमे, वाहतुकीच्या व्यवस्था, जिल्हा प्रशासन आणि तुरुंग हे १० घटक महत्वाचे आहेत.

महोदय, भंडारा, गडचिरोली, चंद्रपूर आणि गोंदिया या जिल्ह्यांतील जिल्हा रुग्णालयात छोट्या मुलींवर अत्याचार झाल्यानंतर त्यांच्यासाठी समुपदेशनाची व्यवस्था नाही. ही बाब पोलिसांनीच सांगितली आहे. या ठिकाणी महिला व बालविकासमंत्री उपस्थित आहेत. त्यांच्या विभागाशी संबंधित असलेल्या विषयावर आज सायंकाळी चर्चा होणार आहे. आज राज्यसभा आणि लोकसभेत एका कायद्यावर चर्चा होत आहे. महोदय, जिल्हा सामान्य रुग्णालयात समुपदेशक नसतील, तर ते अशा घटनांकडे कसे लक्ष देतील?

महोदय, विधी व न्याय विभागाकडून सरकारी वकील नेमले जातात. कलम-२४ मध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे. उच्च न्यायालय व जिल्हा

न्यायालय यांच्याशी कन्सल्ट करून सरकारी वकील नेमले पाहिजेत. सध्या विधी व न्याय विभागाशी कन्सल्ट केल्याचे दाखवून जे वकील नेमले जातात, त्यांचा रिझल्ट चांगला नाही. माझी मागणी आहे की, कलम-२४ च्या सुधारणेमध्ये बदल करण्यात यावा आणि उच्च न्यायालय व जिल्हा न्यायालय यांच्याशी कन्सल्ट करून सरकारी वकील नेमले पाहिजेत. तसेच ज्या प्रकरणात गृह विभाग वकिलाची मागणी करेल, त्या प्रकरणामध्ये सरकारी वकील नेमत असताना त्यांच्या मताला प्राधान्य दिले पाहिजे, अशी मी मागणी करते.

सभापती महोदय, सर्व्हिस रूल्समध्ये बदल केला पाहिजे. एखादी महिला कामावर असताना तिच्यावर असा अत्याचार झाला, तर तिला वैद्यकीय रजा सुद्धा मिळत नाही. बीडमधील अंभोरे येथील प्रकरणातील ती महिला आर्मीमध्ये काम करते. अशा वेळी ती स्वतः जाऊन सांगणार का? त्यामुळे सर्व्हिस रूल्समध्ये बदल केला पाहिजे. शिक्षण विभाग असेल, शाळा असेल त्या ठिकाणी याचा विचार केला पाहिजे. त्यांना परीक्षा अमेंड करून द्याव्या लागल्या, तर ती एक दुरुस्ती करावी, असे मला सांगावेसे वाटते.

सभापती महोदय, तिसरी मागणी अशी आहे की, जी धर्माधिकारी समिती नेमली आहे, त्या समितीवर आम्ही काम करित आहोत. त्या समितीची मुदत मार्चमध्ये संपत आहे. त्यांच्या शिफारशी किती अंमलात आल्या आणि किती अंमलात आल्या नाहीत, त्याच्या निश्चित कारवाईच्या संदर्भात हे अधिवेशन संपण्याच्या आधी घोषणा केली पाहिजे. तसेच अन्य अत्याचाराच्या संदर्भात सरकारने सनद जाहीर केली पाहिजे. सभापती महोदय, अनेक सन्माननीय सदस्य या चर्चेमध्ये बोलणार आहेत; परंतु आम्हाला भंडाऱ्याच्या प्रकरणाच्या संदर्भात समाधानकारक उत्तर मिळाले नाही, तर आम्हाला सभागृहातच आंदोलन करावे लागणार आहे,

सभापती महोदय, आपण मेडिकल प्रोटोकॉल हा शब्द वापरत आहात. मुळात जी घटना घडली हे सांगण्यासाठी त्या महिलेने धीराने वैद्यकीय अधिकाऱ्यांना सहकार्य केले पाहिजे. यासाठी मेडिकल सोशल वर्कर आणि समुपदेशक अत्यावश्यक आहेत. भंडारा, चंद्रपूर, गोंदिया, गडचिरोली या चारही जिल्ह्यांसह अनेक सिव्हील रुग्णालयात मेडिकल सोशल वर्कर आणि समुपदेशकच नाहीत. वैद्यकीय अधिकाऱ्यांसाठी तपासणी संबंधातील WHO नुसार प्रोटोकॉल तयार आहे. महिलेने तिच्यावर केलेल्या शारीरिक अत्याचारासंबंधी बोलण्यासाठी मेडिकल सोशल वर्करची पदे भरणे आवश्यक

आहे. सदर पदे शासन कधीपर्यंत भरणार आहे ? तरच हा प्रोटोकॉल प्रत्यक्षात येण्यासाठी डॉक्टरांचे सहकार्य आपल्याला मिळू शकेल.

प्रा. फौजिया खान : सभापती महोदय, मी आताच सांगितले की, अपर मुख्य सचिवांकडे बैठक होणार आहे. आज आपल्याकडे WHO यांसह सर्वांचे प्रोटोकॉल उपलब्ध आहेत. या सर्वांवर विचार करून प्रोटोकॉल निश्चित करण्याचे काम होईल. सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी समुपदेशकाची आवश्यकता आहे, असा प्रश्न उपस्थित केला आहे. ती बाब खरी आहे. या प्रकरणातील सेन्सेटीव्हीटी पाहिली पाहिजे. यात लाँगटर्म ट्रीटमेंटपासून सोशल आस्पेक्टसुद्धा गृहीत धरणे गरजेचे आहे. प्रोटोकॉल संपल्यानंतर समुपदेशकांच्या अपॉईंटमेंट संबंधीचा जरूर विचार करण्यात येईल.

■

■ नियम ९२ अन्वये चर्चा.

पुणे शहरात स्त्रिया व मुली बेपत्ता होण्याच्या वाढलेल्या घटना
२२।०३।२०१३

पृ.शी. : पुणे शहरात स्त्रिया व मुली बेपत्ता होण्याच्या वाढलेल्या घटना

मु.शी. : पुणे शहरात स्त्रिया व मुली बेपत्ता होण्याच्या वाढलेल्या घटना
यासंबंदी डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स.यांनी उपस्थित केलेली अर्धा-तास चर्चा.

सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने नियम ९२ अन्वये पुढील विषयावर चर्चा उपस्थित करते.

“पुणे शहरात गेल्या वर्षभरात १८६० स्त्रिया तर ७३६ मुली बेपत्ता होण्याच्या घटना घडणे, या बेपत्ता झालेल्या व अपहरण केलेल्या बालकांना अत्यंत वाईट पद्धतीने वागविण्यात येत असून त्यापैकी काही मुलांकडून गैरकृत्ये करवून घेणे, काही मुलांना ठार मारून त्यांच्या अवयवांचा व्यापार करणे, काही बालकांना दुसऱ्या राज्यात विकणे, अशा प्रकारे बेपत्ता व अपहरण, बालकांचे हाल होत असणे, शासनातर्फे बालकल्याणाचे अनेक कार्यक्रम राबविण्यात येत असणे, बेपत्ता होणाऱ्या स्त्रिया, मुले व मुली यांचा तपास त्वरित करण्याबाबत शासनाने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना.”

सभापती महोदय, हा संपूर्ण महाराष्ट्राचा विषय असला तरी खास करून पुणे शहराच्या संदर्भात या अर्धा-तास चर्चेच्या माध्यमातून मी माननीय गृहमंत्र्यांचे लक्ष वेधलेले आहे. महाराष्ट्रामध्ये पुणे-मुंबईसारखी मोठमोठी शहरे आहेत. एका बाजूला दहशतवादासारख्या धोक्याच्या रडारवर ही शहरे आहेत. तसेच संघटित गुन्हेगारी, शस्त्रास्त्रांची तस्करी, मानवी तस्करी या गोष्टी देखील मोठ्या प्रमाणावर घडत आहेत. दुर्दैवाने पुणे शहर हे ट्रान्झिट पॉईंट झालेले आहे. येथून मुलींची मोठ्या प्रमाणावर ने-आण होते. असे असताना पोलिसांकडून हे शहर दुर्लक्षित राहिलेले आहे. पुणे शहर पोलीस, पुणे ग्रामीण पोलीस, पुण्याच्या आसपासच्या जिल्ह्यातील पोलिस यांच्यामध्ये समन्वय असण्याची गरज आहे. नगर जिल्हा हा उत्तर महाराष्ट्राच्या नाशिक आय.जी.च्या कार्यक्षेत्रामध्ये येतो. मागे कोठेवाडी येथे घडलेली घटना तसेच आता नुकतीच धुळे येथे घडलेली घटना आपणा सर्वांना माहित आहे. पण शहरात अॅण्टीट्राफिकिंगचे अधिकारी कोण आहेत

याची आम्हाला माहिती आहे. त्यामुळे मंत्री महोदयांकडून आम्हाला त्याच त्याच उत्तराची अपेक्षा नाही.

जे लोक दलाली करताना पुन्हा पुन्हा सापडलेले आहेत त्यांचा आढावा शहरस्तरावर घेणे गरजेचे आहे. रेल्वेस्टेशनवरून मुली पुन्हा दुसरीकडे नेल्या जातात. रेल्वे पोलीस आणि पुणे शहर पोलीस यांच्यामध्ये समन्वय नाही. तसेच मुंबई-पुणे येथून जाणारे जे रस्ते आहेत त्या रस्त्यावर देखील सनियंत्रण व्हायला पाहिजे ते होत नाही. त्याचा परिणाम असा होतो की पुणे शहरामध्ये ज्या व्हल्वेबल मुली आहेत, ज्या हॉस्पिटलमध्ये आलेल्या आहेत, चुकून आलेल्या आहेत, काही काळापुरत्या आलेल्या आहेत, या मुली देखील आज ना उद्या त्या व्यवसायामध्ये ढकलल्या गेल्याचे दिसून येते. याबाबतीत आपण जी उपाययोजना करतो त्यामध्ये, संरक्षण आणि पुनर्वसन या दोन गोष्टी येतात. त्यांचे पुनर्वसन होईल. परंतु त्यांना तेथल्या तेथे संरक्षण देण्यासाठी काय योजना तयार केलेली आहे यावर मंत्री महोदयांनी प्रकाश टाकला तर बरे होईल. तसेच बेपत्ता झालेल्या मुली, अपहरण झालेली बालके असतात. अपहरण झालेल्या बालकांना येरवडा येथील बाल सुधारगृहात ठेवले जाते. तेथील मुलांनी पुन्हा पुन्हा पळून जाण्याच्या घटना घडलेल्या आहेत. मला वाटते की या सर्व घटनांच्या संदर्भात पुणे शहरामध्ये पोलिसांनी एक स्वतःची समिती तयार करावी किंवा अॅण्टी ट्रॉफिकिंग प्रमाणे एखाद्या डीसीपी स्तरावरच्या अधिकाऱ्यांकडे ही जबाबदारी सोपवावी, जेणेकरून हद्दीच्या वादाच्या पलीकडे जाऊन सुरक्षिततेचा आढावा घेण्याच्या दृष्टीने त्याचा उपयोग होईल, याकडे मला लक्ष वेधोवेसे वाटते. सभापती महोदय, पुणे शहर आयुक्तालयामार्फत बरेचसे कार्यक्रम अलिकडच्या काळात घेत आहेत. पुणे येथे सी.आय.डी. महासंचालकांचेही कार्यालय आहे. त्यांच्या महानिरीक्षकांकडे अॅण्टी ट्रॉफिकिंगची जबाबदारी सोपविलेली आहे. मला असे वाटते की, पुणे शहरातील या कार्यालयांचा उपयोग यातील काही मुली सापडण्याच्या संदर्भात झाला तर बरे होईल. पुणे व उर्वरित महाराष्ट्रातील बऱ्याचशा अल्पवयीन मुली दिल्ली आणि हैद्राबादच्या कुंटणखान्यात आहेत ही वास्तविकता आहे. ज्या ज्या वेळी दुष्काळ पडतो त्यावेळी या अल्पवयीन मुली दुसऱ्या शहरातील कुंटणखान्यात विकल्या जातात. याबाबतीत पुणे शहराच्या बाबतीत शासनाने काय पाऊले उचललेली आहेत? आज दुष्काळी भागातील लोंढे पुणे शहरात येऊ लागलेले आहेत. या गोष्टीबाबत शासनाकडून केल्या गेलेल्या उपाययोजनेची माहिती सभागृहाला

मिळावी म्हणून मी ही अर्धा तास चर्चेची सूचना उपस्थित केलेली आहे.

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, जी मुले आणि महिला सुधारगृहात ठेवल्या जातात, तेथील अवस्था चांगली नाही. त्यामुळे महिला बालकल्याण विभागामार्फत या सुधारगृहांमध्ये सुधारणा व्हावी म्हणून विशेष उपाययोजना करण्यात येत आहेत. आतापर्यंत ज्या मुली आणि महिला मिसिंग आहेत, त्याबाबत शासनाच्या सूचनेप्रमाणे या संदर्भात पुणे पोलिस एक विशेष मोहिम राबवित आहेत. दिनांक ०८।०१।२०१३ पासून २१६२ नोंदी कमी केलेल्या आहेत. त्यातील बऱ्याच मुली, महिला अनेक कारणांमुळे घराच्या बाहेर पडल्या होत्या. त्यातील काही मुली व महिला त्यांच्या घरी परत आलेल्या आहेत. काही मुली व महिलांना शोधून पोलिसांना त्यांनी घरी पोहोचविण्याचे काम केले आहे. २०१२ मध्ये २६०२ पैकी १८४७ महिला आणि मुलींचा शोध घेऊन पोलिसांनी त्यांना घरी पोहोचविण्याचे काम केले आहे. २०१२ मध्ये २६०२ पैकी १८४७ महिला आणि मुलींचा शोध पोलिसांनी लावलेला आहे.

महोदय, कौटुंबिक कारणामुळे ९१० महिला व मुली घर सोडून गेल्या होत्या. याचे साधारणतः प्रमाण ३० टक्के आहे. ५१० मुली म्हणजे २० टक्के मुली आपल्या प्रियकराबरोबर घर सोडून गेल्या होत्या. वेडसरपणामुळे ५ टक्के, परीक्षेत अनुत्तीर्ण झाल्याने ४ टक्के, आजारपणास कंटाळून ४.५० टक्के, परीक्षेचा अभ्यास न झाल्यामुळे २ टक्के मुली, घरातील त्रास व आर्थिक अडचण या कारणांमुळे २४ टक्के मुली व महिला घर सोडून गेल्या होत्या. या विविध कारणांमुळे ६२४ मुली व महिला घर सोडून गेल्या होत्या. या संदर्भात पोलिसांनी विशेष मोहिम राबवून २०१२ मध्ये ६२७ बेपत्ता व्यक्तींचा शोध लावलेला आहे. पुणे शहरातून मुली व महिला मिसिंग होत आहेत, त्यांचा शोध घेण्यासाठी प्रत्येक पोलीस स्टेशनला १ पी.एस.आय. २ पोलीस कर्मचारी नेमले आहेत आणि याबाबतीत समन्वयासाठी १ पोलीस इन्स्पेक्टर आणि २ पोलीस कर्मचारी केवळ याच कामासाठी नेमण्यात आले आहेत. मुख्य ड्युटी म्हणून त्यांच्याकडे हे काम सोपविलेले आहे. ज्यावेळी मिसिंगच्या तक्रारी होतात, त्या मिसिंग व्यक्तींचा शोध पोलीस घेत आहेत.

महोदय, मी एक गोष्ट लक्षात आणून देऊ इच्छितो की, मिसिंग म्हणून ज्या तक्रारी नोंद झालेल्या आहेत, त्यातील काही मुली व महिलांचा शोध लागलेला आहे. त्यातील एकही मुलगी अथवा महिला कुंटणखान्यासाठी पळवून नेण्यात आलेली नव्हती. मिसिंग झालेली मुलगी अथवा महिला यांना पळवूनच नेले

आहे अशी परिस्थिती नाही. या ठिकाणी उल्लेख केला की, रेल्वे स्टेशन, बाकीचे ठिकाणाहून मुलींना पळवून नेले जाते. याकडे पोलीस संवेदनशीलपणे बघत आहेत. त्या भागात सी.सी. कॅमेरे बसविणे, त्या ठिकाणी जास्तीचे कर्मचारी नेमून अशा गोष्टींवर लक्ष देण्यात येत आहे. हा आकडा मोठा दिसतो आहे. गेल्या दीड महिन्यातच अशा प्रकरणांची संख्या कमी झालेली आहे. मिसिंग झालेल्या व्यक्तींचा शोध घेण्याची ही विशेष मोहिम अशाच पद्धतीने चालू ठेवण्यात येईल.

■ २६० अन्वये चर्चा

कायदा आणि सुव्यवस्था संदर्भात

२५।०३।२०१३

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, नियम २६० अन्वये मांडलेल्या कायदा व सुव्यवस्थेच्या प्रस्तावावर माझे विचार मांडण्यासाठी मी या ठिकाणी उभी आहे.

सभापती महोदय, मी दोन विभागात माझे मुद्दे विभागले आहेत. ते मुद्दे थोडक्यात मांडण्याचा मी प्रयत्न करणार आहे. पोलीस रिफॉर्म्सबाबत आपल्या दोन्ही सदनामध्ये अनेकदा मुद्दा उपस्थित झालेला आहे. परंतु पोलिसांसाठी सुधारणा करण्याच्या संदर्भात विविध न्यायालयांनी ज्या दुरुस्त्या सुचविल्या आहेत, त्याबद्दल सरकार धोरणात्मक निर्णय का घेत नाही हा एक मोठा प्रश्न आहे. राम प्रधान समिती असो किंवा अन्य कोणत्याही समित्या असोत, प्रागतिक महाराष्ट्रामध्ये पोलीस रिफॉर्म्स होऊन पोलिसांचे हित व अधिकार या संदर्भात जोपर्यंत पावले उचलत नाही तोपर्यंत हा संघर्ष वेगवेगळ्या प्रकाराने सुरू राहणार आहे. फिंगर प्रिंट ब्यूरो हा विभाग पोलीस महासंचालक, सीआयडी यांच्या अखत्यारित आहे. राज्यात ४१ फिंगर प्रिंट ब्यूरोची केंद्रे आहेत. या ४१ केंद्रांमध्ये फिंगर अॅनालिसीस अँड क्रिमिनल ट्रॅकिंग सिस्टीम, २००३ ला आणण्यात आली. २००४ ला ती बंद पडली. मुंबईत फिंगर प्रिंट ब्यूरो कार्यरत असले तरी तेथे स्वतंत्र संचालक नाही. त्यामुळे अतिशय मंद गतीने तपासाचे काम होत आहे. फिंगर प्रिंट ब्यूरोमध्ये संगणक आणि ट्रॅकिंग सिस्टीम ताबडतोब सुरू केली पाहिजे.

सभापती महोदय, मुख्य पासपोर्टच्या संदर्भात पुणे विभागाचे काम चांगले असले तरी संपूर्ण राज्यामध्ये पासपोर्टच्या संदर्भात ऑनलाईन व्यवस्था सुरू न झाल्यामुळे आंध्र प्रदेशच्या तुलनेने महाराष्ट्रात पासपोर्ट मिळण्यास वेळ लागतो. अशा पद्धतीचे मत मुख्य पासपोर्ट अधिकारी श्री. मुक्तेश परदेशी यांनी व्यक्त केलेले आहे. त्यामुळे पासपोर्ट पडताळणीची यंत्रणा ताबडतोब पूर्ण करावी अशी विनंती आहे.

सभापती महोदय, शुभम शिर्के या मयत मुलाच्या कुटुंबाला स्वतः आबांनी भेट दिली होती. या कुटुंबाने श्री. उज्वल निकम यांनी सरकारी वकील म्हणून काम करावे अशी मागणी केली होती परंतु हा खटला कोर्टात उभा राहिला तरी देखील श्री. उज्वल निकम यांची नियुक्ती अद्याप झालेली नाही.

सभापती महोदय, श्री. सुनील लाहोरिया यांचा खून झालेला आहे. पुण्यातील ग्रामीण पूर्वी पोलीस विभागातील श्री. आंधळकरांच्या विषयामध्ये स्वतः माननीय उप सभापतींनी लक्ष घातले होते. ग्रामीण पोलीस निरीक्षक श्री. बलराज लांजिले यांनी तसेच त्यांची पत्नी श्रीमती कविता लांजिले व डॉ. चारुदत्त विश्वनाथ जोशी यांनी बनावट दस्तऐवज तयार करून शेजारच्यांच्या जागेतून रस्ता काढला असून त्यासंदर्भात केस झालेली आहे. या केसमध्ये श्री. जोशी व श्री. लांजिले यांनी खोट्या सहा केलेल्या आहेत. यासंदर्भात चौकशी सुरू असून आर्थिक गुन्हे अन्वेषण विभागामध्ये श्री. बलराज लांजिले काम करीत असल्यामुळे त्यांच्यावर कारवाई होण्याची आवश्यकता आहे. श्री. लांजिले यांच्यावर कारवाई झाली नाही तर चाकण परिसरातील घोटाल्यांना संरक्षण मिळू शकणार नाही.

सभापती महोदय, नयना पुजारी केसमध्ये ८ ऑक्टोबर रोजी आरोपी योगेश राऊत पकडला गेला. परंतु एप्रिल २०१० मध्ये ससून हॉस्पिटलमधून तो पळाला असून त्याचा अद्याप शोध लागलेला नाही. त्यामुळे योगेश राऊतला ताबडतोब पकडण्यात यावे, अशी विनंती आहे.

सभापती महोदय, आज संजय दत्तच्या केस संबंधी संपूर्ण भारतभर चर्चा सुरू आहे. मुंबईमध्ये १९९३ मध्ये जे बॉम्बस्फोट झाले त्यामध्ये, संजय दत्त दोषी आहे. त्याच्या संदर्भात सर्वोच्च न्यायालयाने दोषारोप पत्र दिलेले असताना सुद्धा त्यांच्या माफीच्या संदर्भात चर्चा सुरू आहे. ती दुर्दैवी आहे. ज्यावेळेस सर्वोच्च न्यायालयाने आरोपीला दोषी ठरवल्यानंतर देखील अशा प्रकारे राजकीय स्तरावर माफीचा विचार करू लागलो तर उद्या उघड उघड या पद्धतीच्या कारवायांना प्रोत्साहन देणाऱ्या लोकांना संपूर्ण सिनेमातील तसेच अन्य क्षेत्रातील लोकांना संरक्षण मिळेल. त्यामुळे त्या संदर्भात योग्य तो विचार करावा अशी विनंती आहे.

सभापती महोदय, धुळ्याच्या दंगलीचे चित्र आम्ही पाहिले आहे. नगरमध्ये मला असे निदर्शनास आले की, हल्लेखोर जेव्हा महिलांवर अत्याचार करावयास येतात त्यावेळी त्यांच्या हातात शस्त्रास्त्रांबरोबर कात्र्याही असतात. हे हल्लेखोर

महिलांची साडी परकराच्या नाडीसह कापतात. ज्यावेळेस असा प्रकार होतो तेव्हा त्या महिलेला त्या गल्लीतून जाता येत नाही. त्यामुळे हल्लेखोरांजवळ कोणती शस्त्रे सापडली, त्यांच्याजवळ बंदुका होत्या की, नाही यापेक्षा हल्लेखोरांची जी प्रवृत्ती आहे ती रोखण्यासाठी कठोर पावले उचलण्याची आवश्यकता आहे.

सभापती महोदय, संजय दत्तने शिक्षा भोगली पाहिजे यासाठी सभागृहाने एकमताने निर्णय घ्यावा या मुद्याकडे लक्ष वेधून मी माझे दोन शब्द पूर्ण करते. धन्यवाद.

भाग २

■ औचित्याचा मुद्दा

सातोटे परिवाराला संरक्षण देण्याचा विषय

२४।३।२००७

डॉ. नीलम गोऱ्हे : संरक्षणाबद्दलचा प्रश्न सामान्य व्यक्तीच्या संदर्भात असला, तरी तो महत्त्वाचा आहे. श्रीमती विमल त्र्यंबक सातोटे या नाशिकमध्ये राहणाऱ्या महिलेवर आणि तिच्या मुलीवर अत्याचार करण्यात आले, तिच्या घरावर दरोडा घालण्यात आला, तिच्या दुसऱ्या मुलीचा मृत्यू झाला. तिच्यावर बलात्कार देखील झाला होता. दोन दिवसांपूर्वी मुंबई उच्च न्यायालयाने या घटनेमधील आरोपींना फाशीची शिक्षा सुनावली आहे. श्रीमती सातोटे यांनी पोलिसांना भेटून जिल्ह्याच्या एस.पी.कडे त्यांनी संरक्षणाची मागणी करून देखील श्रीमती सातोटे यांना संरक्षण मिळाले नाही. सातोटे परिवाराला संरक्षण मिळावे, अशी मी विनंती करते.

उपसभापती : सन्माननीय गृहराज्यमंत्री या सातोटे परिवाराला संरक्षण देण्याची व्यवस्था करावी, याबाबत जळगावच्या एस.पी.ना कळवावे.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : होय.

उपसभापती : मी आता सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांना त्यांचा औचित्याचा मुद्दा मांडण्यास परवानगी देत आहे, त्यांनी तो मांडावा.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, मी आपल्या परवानगीने माझा औचित्याचा मुद्दा येथे मांडत आहे. नाशिक जिल्ह्यामध्ये दोन दिवसांपूर्वीच दरोड्यामध्ये चार लोकांचा मृत्यू झालेला आहे. काही वर्षांपूर्वी नाशिक जिल्ह्यातील विहितगाव येथे दरोडो आणि अत्याचार झाला होता, त्या संबंधात कालच्याच आठवड्यामध्ये न्यायाधीशांनी आरोपींना फाशीची शिक्षा सुनावली आहे. या संबंधात आता त्या कुटुंबाला धमक्या येत आहेत. नाशिक जिल्ह्यातील मनमाड येथील हे सातोटे कुटुंब आहे. सभापती महोदय, नागपूर आणि कऱ्हा या दोन गावांमध्ये असाच भीषण दरोडा पडला आणि त्यामध्ये श्रीमती रंजना दराडे ही महिला जखमी झालेली आहे. मी स्वतः त्यांची भेट घेतली आहे आणि तेथील स्थानिक आमदार श्री. संजय पवार यांनीही त्यांची भेट घेऊन विचारपूस केलेली आहे. या संदर्भात या औचित्याच्या मुद्द्याद्वारा मी दोन प्रश्नांकडे ताबडतोबीने आपले लक्ष वेधू इच्छिते. एक म्हणजे नाशिक

जिल्ह्यामध्ये गेल्या काही दिवसांत वारंवार दरोड्याच्या घटना घडत आहेत. नांदगाव येथेही दरोड्याच्या घटना घडल्या आहेत. नांदगाव येथे जवळच रेल्वे स्टेशन आहे. त्यामुळे हे दरोडे घालणारे गुन्हेगार रेल्वेतून उतरून दरोडा घालून पळून जातात. त्यामुळे नांदगाव येथे दरोडा होतो ना होतो तोच यावल येथेही दरोडा पडल्याची बातमी आहे. तसेच सांगली जिल्ह्यातील जत येथेही दरोडा पडल्याची बातमी आलेली आहे. तेव्हा ज्यांच्या घरांवर दरोडा पडला आहे, त्यातील कुटुंबीयांची भेट घेतली असता, तेथील गावकऱ्यांची भेट घेतली असता त्यांनी तीन प्रमुख मागण्या वारंवार केल्या आहेत. एक म्हणजे या प्रकरणांतील आरोपींना ताबडतोब अटक झाली पाहिजे. कारण ते परत परत दरोडे घालीत आहेत. दुसरे म्हणजे रात्रीच्या वेळी लोडशेडिंग होऊ नये कारण लोडशेडिंगचा फायदा घेऊन हे दरोडे घातले जात आहेत. तसेच तिसरी मागणी म्हणजे या दरोड्यांमध्ये काही लोक, त्यामध्ये महिला आणि लहान मुले देखील आहेत, जखमी झालेले आहेत. इतकेच नाही, तर चारजणांचा मृत्यू झालेला आहे. त्यात एक ११ महिन्यांची बालिका आहे, ही अत्यंत दुःखाची गोष्ट आहे. सभापती महोदय, दरोड्याच्या घटना होऊ नयेत म्हणून पोलिसांनी गस्ती पथके नेमलेली आहेत, असे सांगण्यात आले; परंतु नाशिक, बीड, नगर आणि औरंगाबाद या चार जिल्ह्यांमध्ये तरीही दरोडे पडून लोकांचे मृत्यू होत आहेत. महिला मृत्यूमुखी पडत आहेत. आरोपी सापडत नाहीत. यामध्ये किती टोळ्या गुंतलेल्या आहेत, याची माहिती मिळत नाही. त्याचबरोबर एखाद्या प्रकरणामध्ये कोर्टाचा निकाल लागल्यावर पुन्हा त्याचा बदला घेण्यासाठी दरोडा टाकण्याचे प्रकार होत आहेत. अशा प्रकारचे अनेक प्रश्न निर्माण होत आहेत. तेव्हा या दरोड्यामध्ये जखमी झालेल्या लोकांना तत्काळ मदत मिळाली पाहिजे व आरोपींना अटक झाली पाहिजे, यादृष्टीने शासनाने पाऊले उचलावीत आणि हे दरोड्याचे सत्र थांबविण्यासाठी त्वरित कठोर कारवाई करावी, अशी या औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे मी शासनाला विनंती करीत आहे.

उपसभापती : या दरोड्यामध्ये जखमी झालेल्या लोकांना ४८ तासांच्या आत आवश्यक ती मदत शासनाने करावी आणि केलेल्या मदतीसंबंधीचे निवेदन सभागृहामध्ये करण्यात यावे.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, होय.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

पोलीस जीपमधून चोरटी दारू वाहतूक

१०।४।२००७

पृ.शी. : पोलीस जीपमधून चोरटी दारूची वाहतूक करताना पोलीस अधिकाऱ्यास झालेली अटक.

मु.शी. : पोलीस जीपमधून चोरटी दारूची वाहतूक करताना पोलीस अधिकाऱ्यास झालेली अटक याबाबत श्री. सुरेश जेथलिया. डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. सिद्धराम म्हेत्रे (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, श्री. सिद्धराम म्हेत्रे, डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी “पोलीस जीपमधून चोरटी दारूची वाहतूक करताना पोलीस अधिकाऱ्यास झालेली अटक” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती. तिला अनुलक्षून, आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरीत केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

तालिका सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

श्री. सुरेश जेथलिया, डॉ. नीलम गोन्हे, विधानपरिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना खालीलप्रमाणे आहे :-

“ज्याअर्थी, ठाणे येथील चारोटी नाक्यावर दमणवरून दारूचा साठा येत असल्याची बातमी मिळाल्यावरून श्री. डी. एन. धांडे यांच्या पथकाने रचलेल्या सापळ्यामध्ये चक्क पोलीस जीपमधूनच चोरटी दारूची वाहतूक करत असताना अशोक धवल या अधिकाऱ्यास दि. २८।३।२००७ च्या सुमारास केलेली अटक, आणि ज्याअर्थी, कुंभणच शेत खाऊ लागले, तर सर्वसामान्य नागरिकांमध्ये काय ? असा सवाल या घटनेमुळे नागरिकांमध्ये मनात निर्माण होणे, यावरून पोलीस खाते हे नेहमीच संशयाच्या भोवऱ्यात सापडते यांस मिळालेला हा ठोस पुरावा असून, पोलीस खात्यात अशा प्रकारच्या घटना वारंवार घडत असणे, आणि ज्याअर्थी, या गंभीर विषयी शासनाने कठोर कारवाई करण्याची आवश्यकता आणि त्याअर्थी, या गंभीरविषयी हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करते.”

मा. श्री. आर. आर. पाटील, उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे निवेदन.

निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क, भरारी पथक क्र. २ वसई, जि. ठाणे यांना मिळालेल्या खबरीनुसार दिनांक २८।३।२००७ रोजी पोलीस जीप क्र. एमएच-०१-एस-ए-१३५ मधून दमण निर्मित विदेशी मद्याची वाहतूक करीत असलेल्या, अहमदाबाद-मुंबई हायवेवरील चारोटी नाका येथे सदर जीपसहीत दमण निर्मित विदेशी मद्य पकडण्यात आले. सदर पोलीस जीपमध्ये विक्रोळी पोलीस ठाण्याचे पोलीस निरीक्षक, अशोक ढवळे व इतर तीन इसमांना दमण निर्मित विदेशी मद्याची अवैध वाहतूक करीत असताना अटक करण्यात आली. आरोपींकडून दमणनिर्मित विदेशी मद्याचे १८ बॉक्स मिळून आले. सदर मुद्देमालाची किंमत रु. ४७,९१८/- असून, पोलीस जीपची किंमत रु. ४,५०,०००/- आहे. असा एकूण रु. ४,९७,९१८/- चा मुद्देमाल जप्त करण्यात आला आहे. त्याचप्रमाणे पोलीस निरीक्षक, अशोक ढवळे व इतर तीन आरोपींवर गु.र.क्र. ४५/०७ मुंबई मद्य निषेध कायदा १९४९ चे कलम ६५ (अ) (ई), ८०, ८१, ८२, ८३, १०८ अन्वये गुन्हा नोंदवून आरोपीस दिनांक २९।३।२००७ रोजी मुख्य न्यायालय ठाणे समोर हजर करण्यात आले असता आरोपींना दि. ३१।३।२००७ पर्यंत एक्साईज कस्टडी देण्यात आली होती. मा. न्यायालयाने अशोक ढवळे, पोलीस निरीक्षक यांना दिनांक ३०।४।२००७ पर्यंत व इतर आरोपींना पुढील आदेश होईपर्यंत आठवड्यातून एकदा हजेरी लावण्याचे आदेश दिले आहेत. गुन्हाचा पुढील तपास चालू आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, विक्रोळी पोलीस ठाण्याचे निरीक्षक श्री. अशोक ढवळे हे स्वतः जीपमधून अवैध मद्याची वाहतूक करीत असताना सापडले आहेत. निवेदनात म्हटले आहे की, “त्या दिवशी सत्र न्यायालय, ४८ वे कोर्ट येथे साक्षकामी जातो, अशी नोंद करण्यास सांगून निघून गेले.” प्रत्यक्षात ते सत्र न्यायालयामध्ये न जाता अवैध मद्याची वाहतूक करीत असताना सापडले आहेत. म्हणून माझा प्रश्न असा आहे की, हे मद्य ते कोठून कुठे नेत होते? हे मद्य पुरविणारे आणि ते घेऊन जाणारे यांच्यावर आपण काय कारवाई केली आहे?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : श्री. अशोक ढवळे हे प्रभारी पोलीस निरीक्षक होते. ते सरकारी वाहन घेऊन दीव-दमण येथे गेले होते. तेथील ड्युटीवर माणसे कमी होती म्हणून दारूचा एक बॉक्स घेऊन ते स्वतः येत होते. त्यांच्या घरी एक कार्यक्रम होता, असे त्यांनी जबाबामध्ये सांगितले आहे. अशा प्रकारचे पोलीस खात्याला कलंक आहेत म्हणून त्यांना सेवेतून बडतर्फ केले आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

विद्या देशमुख बलात्कार प्रकरण

१३।०४।२००७

परभणी येथे कुप्रसिद्ध गुंड मेहबूब खान पठाण व वसीम खान पठाण यांनी कु. विद्या देशमुख यांच्यावर केलेला बलात्कार व तिची केलेली निर्घृण हत्या याबाबत डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना

सिद्धाराम म्हेत्रे : (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी “परभणी येथे कुप्रसिद्ध गुंड मेहबूब खान पठाण व वसीम खान पठाण यांनी कु. विद्या देशमुख यांच्यावर केलेला बलात्कार व तिची केलेली निर्घृण हत्या” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून, आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

दिनांक १ ऑक्टोबर २००३ रोजी परभणी कारागृह, फोडून फरारी झालेल्या मेहबूब खान पठाण व वसीम खान पठाण या दोन आरोपींना दिनांक १ डिसेंबर २००३ रोजी ३.३० ते ४.०० वाजताच्या दरम्यान श्री. विलास देशमुख हॉटेल चालक यांच्या भाग्यलक्ष्मी नगर, परभणी येथील राहत्या घरी घराचे कुलूप व कोयंडा तोडून चोरीच्या उद्देशाने घरात प्रवेश केला. सदर आरोपींनी श्री. देशमुख पती-पत्नीला व त्यांच्या मुलीला चाकूचा धाक दाखवून मारहाण केली व त्यांच्या पत्नीच्या तसेच मुलीच्या अंगावरील दागिने मिळून एकूण रु. ५००० चे सोन्याचे दागिने जबरीने चोरून नेले. आरोपींनी श्री. देशमुख यांच्या मुलीवर अतिप्रसंग करण्याचा प्रयत्न केला असता मुलीने विरोध करताच आरोपीने मोठ्या चाकूने तिच्या मांडीवर, पोटावर वार करून तिला जबर जखमी केले. जखमी अवस्थेत तिला रुग्णालयात नेत असतानाच रुग्णालयात नेण्यापूर्वी ती मरण पावली. सदर प्रकरणी नवा मोढा पोलीस स्टेशन येथे गु.र.नं. १८६/२००३ भारतीय दंड विधान कलम ३०२, ३५४, ३९७, ४६०, ७५ अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला.

सदर गुन्हा तपासादरम्यान गुन्हेगाराचे फोटो फिर्यादीस दाखविले असता फोटो पाहून फिर्यादीने आरोपींना ओळखले. हे दोन्ही आरोप परभणी येथे राहतात, असे तपासात निष्पन्न झाले, त्याचा शोध घेण्यासाठी वेगवेगळी तपास पथक नेमून शोध घेण्यात आला. गुन्हातील दोन्ही आरोपींना अटक करण्यात आलेली आहे. ते सध्या न्यायालयीन कोठडीत आहेत. त्यांच्याविरुद्ध दिनांक १८ मार्च २००७ रोजी दोषारोपपत्र सादर करण्यात आलेली आहेत.

सदर पिडीत कुटुंबाला मा. मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीतून रुपये एक लाख इतके आर्थिक सहाय्य देण्यात आले आहे. पिडीत कुटुंबातील एका इसमास शासकीय सेवेत नोकरी देण्यासंदर्भात नमूद करण्यात येते की, शासकीय / निमशासकीय सेवेतील नामनिर्देशनाद्वारे भरावयाची पदे शासनाने विहित केलेल्या कार्यपद्धतीनुसार महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, जिल्हा निवड समिती आणि विविध विभागांनी नियुक्त केलेल्या निवड समित्या यांच्यामार्फत स्पर्धा परीक्षेद्वारा निवड केलेल्या उमेदवारामधूनच रिक्त पदे भरण्यात येतात. पिडीत कुटुंब यांचे प्रकरण या निकषामध्ये बसत नाही.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, अखेरीस हा विषय या सदनमध्ये चर्चेला आला, त्याबद्दल मी आपल्याला धन्यवाद देते. या विषयावर दोन दिवसांपूर्वी मी एक औचित्याचा मुद्दाही उपस्थित केला होता. या विषयावर लवकरात लवकर निर्णय घेणे आवश्यक आहे, म्हणून अशा केसेसंदर्भातील लवकरात लवकर न्याय मिळण्याच्या दृष्टिकोनातून आपण त्या ठिकाणी फास्ट ट्रॅक कोर्ट निर्माण करणार का? सदर आरोपींवर आपण कोणत्या प्रकारची कारवाई केलेली आहे? आणि फास्ट ट्रॅक कोर्ट सुरू करण्याकरिता आपण काही कार्यवाही सुरू केलेली आहे का?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, हे जे कु. विद्या देशमुख प्रकरण घडलेले आहे, तशाच प्रकारचे आणखी एक प्रकरण नाशिक विभागामध्येही घडलेले आहे. त्या दृष्टिकोनातून परभणी आणि नाशिक या दोन विभागांमध्ये फास्ट ट्रॅक कोर्ट स्थापन करण्यासाठी कार्यवाही चालू केलेली आहे व त्याकरिता निधी मिळण्याच्या दृष्टिकोनातून शासनाकडे प्रस्तावही सादर केलेला आहे. परभणी व नाशिक येथे फास्ट ट्रॅक कोर्ट उभारण्याकरिता विधी व न्याय विभागाकडे प्रस्ताव पाठविण्यात आलेला आहे. श्री. मिसाळ व श्री. उज्ज्वल निकम यांच्यासारख्या वकिलांकडे अशा प्रकारच्या १० ते १२ केसेस क्लप करून फास्ट ट्रॅक कोर्ट लवकरात लवकर उभारण्याकरिता शासन विचार करित आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

जालना येथे डॉ. आंबेडकर पुतळ्याची झालेली विटंबना.

१६।०४।२००७

या विषयाबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी 'जालना येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्याची झालेली विटंबना' या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून, आपण निदेश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती अगोदरच वितरीत केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

दिनांक १० एप्रिल २००७ रोजी सकाळी ०६.२० वा. श्रीमती सावित्रीबाई सांडुजी पगारे, रा. कन्हैयानगर, जालना यांनी पोलीस ठाणे, सदर बाजार, जालना येथे फोनद्वारे कळविले की, कन्हैयानगर जालना भागातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्यास चपलांचा हार घालून विटंबना केलेली आहे. याबाबतची माहिती पोलीस ठाणे प्रभारी अधिकारी यांनी अप्परपोलीस अधिक्षक व उपविभागीय पोलीस अधिकारी, जालना यांनी दिली व ते लगेच उपलब्ध स्टाफसह घटनास्थळी पोहोचले. दरम्यानच्या वेळेत इतर अधिकारी / कर्मचारी सुद्धा तत्काळ घटनास्थळी पोहोचले.

घटनास्थळी पाहणी करता डॉ. आंबेडकर यांच्या पुतळ्यास कोणीतरी अज्ञात इसमाने चपलांचा हार घालून तोंडास काळे फासलेले व रोडवर आजूबाजूस वाहने जळत असताना दिसून आले. घटनास्थळी सुमारे ४०० ते ५०० स्त्री व पुरुषांचा जमाव जमलेला होता. सदर घटनेमुळे जमाव प्रक्षुब्ध झालेला होता. जमावाला 'श्वान पथक बोलावून आरोपीचा शोध घेऊन पुतळ्याचे शुद्धीकरण करून घेऊ, असे समजावून सांगून त्यांना तपासाचे काम करू देण्याची विनंती केली व शांतता आणि संयम पाळण्याचे आवाहन करण्यात आले; परंतु जमाव ऐकण्याच्या

स्थितीत नव्हता. त्यांनी पुढील कार्यवाही करण्यास अडथळा निर्माण केला. जमावाची संख्या एक हजार ते बाराशेपर्यंत वाढतच गेली. तेव्हा जमावातील लोकांनी पोलीस अधिकारी व कर्मचारी यांचेवर जोरदार दगडफेक करून हल्ला चढविला.

जमावातील लोकांनी रस्त्यावर येऊन पोलिसांना घेऊन आलेल्या वाहनांची तोडफोड करण्यास सुरुवात केली व पोलिसांना टारगेट करून हातात काठ्या, दगड, सळ्या घेऊन हल्ला चढविला. त्यावेळी सदर दगडफेकीमध्ये पोलीस अधीक्षक, जालना यांच्यासह सहा अधिकारी व इतर पोलीस कर्मचारी असे एकूण ५१ जण जखमी झाले. सदर जखमी पोलीस अधिकारी व कर्मचारी यांना औषधोपचारासाठी सामान्य रुग्णालय, जालना व मिशन हॉस्पिटल, जालना येथे दाखल करण्यात आले.

जमावाने पोलिसांचे वाहनांवर व पोलीस अधिकारी/कर्मचारी यांचेवर दगडफेक करून एस.टी. बसेसमध्ये प्रवासी असताना दगडफेक करून दोन बसेस, अग्नीशामक दलाची गाडी, वन विभागाची जीप, वन विभागाच्या अधिकाऱ्यांची खाजगी कार पेटवून पोलिसांच्या वाहनांवर दगडफेक करून, खाजगी व सरकारी मालमत्तेचे नुकसान केले. रिलायन्स पेट्रोल पंपांची तोडफोड करून पेट्रोलपंप जाळण्याचा प्रयत्न करून पेट्रोल व डिझेल विक्रीचे पैसे हिसकावून घेतले.

हिंसक जमावाला पांगविण्यासाठी प्रथम लाठी चार्ज करण्यात आला. नंतर अश्रुधुराचा वापर करण्यात आला, तरीही परिस्थिती आटोक्यात येत नसल्याने व जमाव अतिआक्रमक व हिंसक झाल्याने त्यांना लाऊंडस्फिकरवरून शांतता राखण्याचे आवाहन करून, तशी सूचना देऊनही जमाव जुमानत नव्हता. कन्हैयानगर जालना येथे जमावाने अपर पोलीस अधीक्षक, उपविभागीय पोलीस अधिकारी व राज्य राखीव पोलीस दलाचे जवानांना घेरले होते व जमाव दगडफेक व जाळपोळ करीत होता. त्यामुळे अपर पोलीस अधीक्षक, जालना यांनी स्वसंरक्षणार्थ त्यांचे सर्व्हिस रिव्हॉल्व्हर मधून दोन राऊंडस् हवेत फायर केले. त्यामुळे जमावाची गल्लीबोळात पांगापांग झाली. त्यानंतर जमावाने पुन्हा आक्रमक होऊन पोलिसांवर दगडफेक करून जाळपोळ करण्यास सुरुवात केली. जमाव ऐकण्याच्या स्थितीत नाही हे पाहून राज्य राखीव पोलीस दलाच्या जवानांनी स्वसंरक्षणार्थ जमावावर ९ राऊंडस् फायर केले आहेत. असे एकूण ११ राऊंड फायर करण्यात आलेले आहेत.

सदर घटनास्थळी राज्य राखीव दलाच्या जवानांनी आत्मसंरक्षणार्थ केलेल्या गोळीबारात तीन नागरीक जखमी झालेले आहेत. त्यांना उपचारासाठी प्रथम शासकीय रुग्णालय जालना येथे दाखल करून नंतर पुढील औषधोपचारासाठी घाटी दवाखान्यात औरंगाबाद येथे रेफर करण्यात आलेले आहे.

वरीलप्रमाणे कारवाई केल्यानंतर जमावातील लोक पळून गेले, त्यानंतर कन्हैयानगर जालना येथील सामाजिक कार्यकर्ते व भंते यांचे मदतीने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे पुतळ्याचे विधिवत शुद्धीकरण करून देण्यात आले. तसेच जमावाने केलेल्या दगडफेकीमध्ये १९ नागरीक किरकोळ जखमी झालेले आहेत. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्याचे विटंबनेसंबंधी श्रीमती सावित्रीबाई सांडुजी पगारे, रा. कन्हैयानगर, जालना यांनी दिनांक १० एप्रिल २००७ रोजी दिलेल्या फिर्यादीवरून पोलीस ठाणे, सदर बाजार, जालना गु. रु. नं. ३०२८/२००७ कलम २९५ भा.दं.वि.प्रमाणे गुन्हा दाखल करण्यात आलेला असून, तपास पोलीस निरीक्षक, पो.स्टे. सदर बाजार, जालना हे करीत आहेत. तपासात अंगुली मुद्रा तज्ज्ञ व श्वान पथकाचा वापर करण्यात आला असून, गुन्ह्यांचे तपास संशयीत आरोपी याला दिनांक १० एप्रिल २००७ रोजी २३.३० वा. अटक करून दिनांक १३ एप्रिल २००७ पावेतो पोलीस कस्टडी घेण्यात आलेली असून, सदर गुन्हा उघडकीस आणण्याचा कसोशीने प्रयत्न करण्यात येत आहे.

तसेच वरील घटनेच्या वेळी ०७.०० ते ०९.०० च्या दरम्यान पाच आरोपी सर्व राहणार कन्हैयानगर, जालना व इतर १००० ते १२०० पुरुष व स्त्रिया यांच्या जमावाने गैर कायद्यांची मंडळी जमवून पोलीस अधिकारी व कर्मचारी नागरिक यांचेवर दगडफेक करून दहशत निर्माण करून गैर कायद्याचे कृत्य करून पोलीस अधिकाऱ्यांवर प्राणघातक हल्ला करून त्यांना गंभीर जखमी केले व जिवे मारण्याचा प्रयत्न केला व श्री. टी. आर. सिंग यांचेकडील वॉकीटॉकी (वायरलेस) मोबाईल नं. नोकीया कंपनीचा मोबाईल हॅण्डसेट नं. ६६०० हा किंमत ७,००० रुपयांचा हिसकावून घेतला, तसेच पोलीस वाहन, एस.टी. बसेस, वाहनांवर दगडफेक करून मोडतोड केली व काचा फोडल्या, रिलायन्स पेट्रोलपंपाची नासधूस करून इमारत व मशीनरीचे नुकसान केले, पेट्रोल व डिझेल विक्रीचे पैसे बळजबरीने हिसकावून चोरून नेले. तसेच अग्नीशामक दलाची एक गाडी, दोन बस, वन विभागाची जीप, वन विभागाच्या अधिकाऱ्याची कार अशा वाहनांना आग लावून, जाळून सार्वजनिक मालमत्तेचे व शासकीय मालमत्तेचे

नुकसान केले. वगैरेबाबत पोलीस उपनिरीक्षक श्री. प्रसन्ना बंगले, पो. ठाणे सदर बाजार, यांनी सरकार तर्फे फिर्चाद नोंदवून पोलीस ठाणे, सदर बाजार, जालना येथे गु.र.नं. ७९/२००७ कलम १४७, १४८, १४९, ३०७, ३९५, ३५३, ३२६, ३२५, ३२४, ३२३, ३३२, ३३३, ४२७, ४३५, ४३६, १५२ भा.दं.वि. सहकलम ७ क्रिमिनल लॉ. अमेंडमेंट अॅक्ट, कमल ३ व ४ सार्वजनिक मालमत्ता नुकसान कायदा व कलम १३५ मुंबई पोलीस कायद्याप्रमाणे गुन्हा दाखल करण्यात आला असून, तपास पोलीस उपनिरीक्षक, पो. ठाणे सदर बाजार जालना हे करित आहेत.

सदर गुन्हाचे तपासात आरोपींची दिनांक १३ एप्रिल २००७ पर्यंत पोलीस कस्टडी रिमांड घेण्यात आलेली आहे. सदर गुन्हा पोलीस तपासावर प्रलंबित आहे.

जालना शहरात सर्वत्र फिक्स पॉईंट लावण्यात आलेले असून, पेट्रोलिंग चालू आहे. राज्य राखीव पोलीस बल गट क्र. ३ जालना येथील दोन कंपनी उपलब्ध करून घेऊन जालना शहरात महत्वाचे ठिकाणी बंदोबस्तात लावण्यात आलेले आहेत. जालना शहराचे कन्हैयानगर भागात संचारबंदी लावण्यात आलेली होती. ती परिस्थितीनुसार शिथिल करण्यात आलेली आहे.

योग्य तो पोलीस बंदोबस्त ठेवलेला असून, परिस्थितीवर पोलीस नियंत्रण ठेवून आहेत.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, दिनांक १० एप्रिल २००७ रोजी जालना येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्याची विटंबना करण्यात आली. मुंबईमध्ये मीनाताई ठाकरे यांच्या पुतळ्याचीही विटंबना करण्यात आली. महाराष्ट्रामध्ये अशा प्रकारच्या घटना वारंवार घडत आहेत. महाराष्ट्राचे उपमुख्यमंत्री व गृहमंत्री माननीय आर. आर. पाटील अशा घोषणा करित आहेत की, पुतळा रक्षणासाठी कार्यक्रम आखणार आहेत. महाराष्ट्रातील प्रत्येक जिल्ह्यात व शहरात ज्या ठिकाणी पुतळे आहेत, त्यांचे संरक्षण करण्यासाठी शासनाने नक्की कोणती उपाययोजना केलेली आहे? अशा घटना घडू नयेत म्हणून समाजातील विविध घटकांनी व पोलिसांनी जबाबदारीने वागले पाहिजे. पोलीस व लोकांना मार्गदर्शन करण्याची जबाबदारी शासनाची आहे. जालना येथे पोलिसांनी संयमाने परिस्थिती हाताळली असे दिसते; परंतु त्या प्रकरणामध्ये दोषी असलेल्या आरोपींवर कोणती कारवाई केली जाणार आहे? पुतळ्याचे संरक्षण व्हावे म्हणून नक्की कोणते मार्गदर्शन करणार आहे. त्यासाठी विविध

विभागांना विश्वासात घेतले जाणार आहे का ?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, या पुतळ्यांच्या संदर्भात मी आपल्याला सांगू इच्छितो की, आपल्या राज्यात एकंदरीत जे अधिकृत पुतळे आहेत म्हणजे जे शासनाची परवानगी घेऊन बसविण्यात आलेले आहेत. त्याशिवाय असेही अनेक पुतळे आहेत की, जे शासनाची परवानगी न घेता बसविलेले आहेत. म्हणजे अनधिकृतरीत्या बसविलेले आहेत. अर्थात् त्या सर्व पुतळ्यांना अधिकृत करून घेण्यात येणार आहे आणि ज्यांनी ते पुतळे बसविले आहेत, त्या संस्था असतील, व्यक्ती असतील वा संघटना असतील, त्यांच्यावर त्या पुतळ्यांची जबाबदारी टाकली जाणार आहे. आणि त्याबद्दलचे नियम तयार करण्याबाबत शासनस्तरावर विचार चालू आहे.

■ विशेष उल्लेख

पुणे जिल्ह्यातील ऐतिहासिक लोहगडावरील शंकराच्या मंदिरातील नंदीची मूर्ती गायब झाल्याबाबत व अन्य विषय

१९।०७।२००७

डॉ. नीलम गोऱ्हे : दुर्ग प्रेमींच्या दृष्टीने जिऱ्हाळ्याचा विषय म्हणजे पुणे जिल्ह्यातील ऐतिहासिक किल्ले. पुणे जिल्ह्यात असलेल्या अनेक ऐतिहासिक किल्यांपैकी लोहगड एक किल्ला आहे. या किल्ल्यावर सुमारे ४०० वर्षांपूर्वीचे शंकराचे मंदिर आहे. या मंदिरातील नंदीची मूर्ती अचानक गायब झालेली आहे. त्याविषयी दिनांक १२ जुलै, २००७ रोजी लोणावळा ग्रामीण पोलीस ठाण्यात तक्रार करूनही अद्यापपर्यंत एकही आरोपीस अटक झालेली नाही. पुणे जिल्ह्यात मोठ्या प्रमाणावर ऐतिहासिक किल्ले आहेत. त्या किल्ल्यांमध्ये काही ऐतिहासिक पुरातन वस्तू आहेत, त्या चोरीस जाणार नाहीत, याची काळजी लोणावळा ग्रामीण पोलीस स्टेशनने घ्यावी व लोहगडावरील शंकराच्या मंदिरातील नंदीच्या मूर्तीचा लवकरात लवकर शोध घ्यावा हा मुद्दा मी विशेष उल्लेखाद्वारे मांडत आहे.

सभापती महोदय, २६ जुलै रोजी देवशयनी आषाढी एकादशी आहे. त्यानिमित्ताने लाखापेक्षा अधिक नागरिक पंढरपूर यात्रेला निघालेले आहेत. या जनसमुदायाबरोबर ४ ते ५ हजार वाहनेही वारीकडे वाटचाल करीत आहेत. अरुंद रस्ते आणि वाहतुकीचे नियोजन नसणे या सगळ्या प्रश्नांमुळे अनेक वेळा या मार्गावर बरीच वाहतूक कोंडी तयार होते व त्याचे एक उदाहरण म्हणजे संत ज्ञानेश्वर महाराजांच्या पालखीतील ३ वारकऱ्यांचा मृत्यू आणि त्यात ४ वारकरी जखमी झाल्याची घटना काळद जिल्हा सातारा येथे घडलेली आहे. हे वारकरी पहाटे ४.०० वाजता रस्त्यावरील धाब्यावर चहा पीत असताना ट्रकच्या चालकाचा ट्रकवरील ताबा सुटला व त्यामध्ये वाशिम-परभणी जिल्ह्यातील वारकरी मृत्यूमुखी पडले. त्या घटनेमुळे संत ज्ञानेश्वर महाराजांच्या पालखीवर दुःखाची छटा पसरलेली आहे. म्हणून या औचित्याच्या मुद्याद्वारे मी सदनाचे लक्ष वेधू इच्छिते आणि शासनाकडून कारवाईची अपेक्षा करते की, पंढरपूर यात्रेतील वारकऱ्यांच्या सुरक्षिततेला प्राधान्य मिळणे आवश्यक आहे.

त्याचबरोबर वारकऱ्यांची गैरसोय होता कामा नये. पंढरपूरपर्यंत वारकरी सुखरूप पोहोचतील याची काळजी घेतली पाहिजे. कारण गेल्या वर्षी पंढरपूर येथे जिवंत बॉम्ब सापडला होता. तेव्हा पंढरपूर आणि त्या मार्गावर आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याची अंमलबजावणी झाली पाहिजे यासाठी या औचित्याच्या मुद्यांद्वारे शासनाचे लक्ष वेधीत आहे.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

पुणे येथे हिंजवडी कोर्टात टपालाने बॉम्ब येणे

१९।०७।२००७

पुणे येथील हिंजवडी येथे तसेच सिटी पोस्टात जिवंत बाँब सापडणे याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. अरविंद सावंत, अॅड. अनिल परब, श्री. दीपक सावंत, श्री. परशुराम उपरकर, श्री. सुरेश जेथलिया, वि.प.स. यांनी नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना श्री. सिद्धराम म्हेत्रे (गृहराज्यमंत्री) - सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. अरविंद सावंत, अॅड. अनिल परब, डॉ. दीपक सावंत, श्री. परशुराम उपरकर, श्री. सुरेश जेथलिया यांनी पुणे येथील हिंजवडी येथे तसेच सिटी पोस्टात पार्सलद्वारे आलेले जीवंत बॉम्ब या विषयावर नियम ९३ अन्वये सूचना दिली होती. तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना अगोदरच वितरित करण्यात आलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

पुणे येथील हिंजवडी पोलीस ठाणे अंतर्गत कॉग्रीइन्ट टेकनॉलॉजी सोलुशन इ. (प्रा.) लि. ही आय.टी. कंपनी असून या कंपनीत ४७०० कर्मचारी कार्यरत आहेत. ही कंपनी मूळची अमेरिका स्थित असून त्याच्या पुणे, चैन्नई, हैद्राबाद, बेंगलोर, कलकत्ता, मुंबई, कोईमत्तूर व कोचीन येथे शाखा आहेत.

दिनांक १८-७-२००७ रोजी हैद्राबाद येथून मिळालेला पार्सल या कंपनीतील रजिस्टर पोस्टाद्वारे आल्याचे पार्सल हाताळणाऱ्या कर्मचाऱ्याने कंपनीचे संचालक श्री. राव यांच्या लक्षात आणून दिले. श्री. राव यांनी ह्या पार्सलबाबतची माहिती हिंजवडी पोलीस स्टेशन यांना दूरध्वनीद्वारे दिली. हिंजवडी पोलीस स्टेशनला माहिती मिळताच घटनास्थळी पोहचून या पार्सलचे एक्सरे मशिनद्वारे फोटो घेण्यात आले. पार्सलचे सर्व भाग वेगळे केले असता या पार्सलमध्ये कागदी वेष्टनाच्या लक्ष्मी फटाक्याच्या आकाराच्या चार नळकांड्या, त्यामधील तीन नळकांड्यामध्ये चार इंच लांबीचे तीन खिळे, सहा व्होल्टची बॅटरी, बॅटरीचे टर्मिनल्स व खिळे अॅल्युमिनियमच्या तारेने जोडलेले

आढळून आले. या पार्सलमध्ये कोणत्याही प्रकारची स्फोटके तसेच बॉम्ब अॅक्टीव्हेट होण्यासाठी लागणारा चाप आढळून आला नाही. पार्सल सोबत मिळालेल्या पत्रामध्ये सी तबसुम या कॉग्रीडजंट कंपनीच्या कर्मचाऱ्याचा तसेच एम. साईश्रीधर याचा उल्लेख असल्याने त्यांच्याकडे चौकशी केली असता हे प्रकरण प्रेमप्रकरणाशी संबंधित असावे, असे चाचणीत दिसून आले. आतापर्यंत केलेल्या चौकशीवरून या घटनेचा दहशतवाद्यांशी संबंध असल्याचे दिसून येत नाही.

सदर घटनेमुळे कोणत्याही प्रकारच्या भीतीचे वातावरण निर्माण झालेले नाही. या घटनेबाबत हिंजवडी पोलीस ठाणे येथे डायरी एन्ट्री नं. ४९/०७ दि. १८ जुलै, २००७ प्रमाणे नोंद घेण्यात आली असून, पुढील तपास सुरु आहे.

दि. १३ जुलै, २००७ रोजी सिटीपोस्ट येथील पोस्टमास्तर श्री. नरहिरे यांनी दूरध्वनीद्वारे बुधवार पेठ येथे स्पीड पोस्ट पार्सल आले असून त्यामध्ये बॉम्ब असल्याबाबतची खबर दिली. खबर मिळताच बॉम्ब शोधक व नाशक पथक यांना कळवून ते वरील घटनास्थळी पोहचले. पार्सलमध्ये बॉम्ब सदृश वस्तू असल्याबाबत खात्री झाल्याने सदरचे पार्सल श्री. गणेश विसर्जन घाट येथे नेवून बॉम्ब स्फोट घडवून निकामी करण्यात आला. या बॉम्बमध्ये दोन खिळे, फटाक्याची दारू, ७ पेन्सिल सेल, हिरव्या रंगाचे सर्कीट पार्ट, निळ्या रंगाचा कंटेनर, तसे अॅल्युमिनीयमच्या तारा इ. वस्तू मिळून आल्या. सिटी पोस्टमधील हेड पोस्टमास्तर यांची लेखी फिर्याद घेवून फरासखाना पोलीस ठाणे गु.र.क्र. ३१२०/०७ भादंविसंका ३ ब बारी पदार्थाचा कायदा सन १९८४ च्या अधिनियम प्रमाणे गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे व पुढील तपास करण्यात येत आहे. मिळालेल्या वैज्ञानिक पार्सलमधील अवशेषाची तपासणी होऊन अभिप्राय मिळणेबाबत न्याय सहाय्यक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, पुणे यांचेकडे पाठविले आहेत. घटनेबाबत पत्रकार परिषद घेण्यात येवून प्रसिद्धी माध्यमाद्वारे जनतेला माहिती देण्यात आली असल्याने शहरात भीतीचे अथवा चिंतेचे वातावरण नाही.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, पुण्यातील आयटीक्षेत्र आणि बंगलोर येथील आयटी क्षेत्र हे संगणकीकरणामुळे जोडले गेले आहे. बंगलोर येथील आयटी क्षेत्र दहशतवाद्यांचे लक्ष्य आहे आणि त्याचप्रमाणे पुणे देखील होईल असे वाटते. आता पुण्यामध्ये घडलेल्या या घटनांचा दहशतवाद्यांशी संबंध असल्याचे दिसत नाही असे आपण यात म्हटले आहे. परंतु तरीही संपूर्ण आयटी

क्षेत्राच्या सुरक्षिततेच्या दृष्टीने आपल्यापोलीस विभागातील दहशतवाद विरोधी पथक जे आहे, त्यांच्याकडून आपण त्यांना संरक्षण आपल्या पोलीस विभागातील सायबर गुन्हे शाखा आणि दहशतवाद विरोधी पथकाचा समन्वय साधून या आयटीक्षेत्राला संरक्षण देण्यासाठी आपण काय पावले उचलणार आहात ?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी या ठिकाणी जी चिंता व्यक्त केली आहे, ती बरोबर आहे. पुण्यामध्ये आता आयटीक्षेत्राचा पसारा वाढतो आहे आणि त्यामुळे तेथे जाणून बुजून कोणी तरी काही करीत आहे अशी शंका येते. या ठिकाणी घडलेल्या प्रकरणांचा दहशतवाद्यांशी काही संबंध नसला तरी त्या संबंधीत विभागांनाही सूचना करण्यात आल्या आहेत की, या क्षेत्राला आपल्याकडून संरक्षण दिले जावे म्हणून.

यानंतर श्री. अरविंद सावंत यांनी विचार मांडले.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, सी. तबसुम आणि एम.साईश्रीधर हे आंध्र प्रदेशातील अनंतपूर येथील रहिवासी आहेत. हे दोघेही एकत्र शाळेमध्ये शिकत होते. कॉलेजमध्ये शिकत होते, ते कामावर वेगवेगळ्या ठिकाणी होते. परंतु त्यांचे एकमेकांवर प्रेम नव्हते. यामधील मुलगी ही पुण्याच्या कॉंग्रीइजन्ट टेक्नॉलॉजी सोल्युशन इ. कंपनीमध्ये कामाला होती आणि एम. साईश्रीधर हा हैद्राबाद येथे होता. आपले पोलीस चौकशीकरिता आनंदपूरला गेले. आणि त्या मुलीच्या पालकांकडे चौकशी केली असता त्यांना देखील कुणाचे तरी धमकीचे फोन येत असल्यामुळे ते पेशान झालेले आहेत. या दोघांचे लग्न असून त्याबाबत जेवण ठेवण्यात आले आहे. अशाप्रकारची लग्न पत्रिका तेथील वर्तमानपत्रामध्ये छापण्यात आली आहे. त्या पत्रिकेमध्ये छापण्यात आलेला मुलीचा मोबाईल नंबर बरोबर आहे. हे कृत्य कुणी तरी करीत आहे, म्हणून आंध्र प्रदेशात पोलीस स्टेशनमध्ये त्या मुलीच्या पालकांनी तक्रार केली आहे. या प्रकरणी आंध्र प्रदेशाचे पोलीस तपास करीत आहेत. त्याचप्रमाणे सी.बी. आय. तपास करीत आहे. त्या मुलीचा कॉंग्रीइजन्ट टेक्नॉलॉजी सोल्युशन कंपनीचा पत्ता दिला असला तरी ती मुलगी त्या ठिकाणी कामला नसून दुसरीकडे आहे. त्या मुलीच्या नावाने सारख्या धमक्या येत असल्यामुळे आणि बॉम्बचे पार्सल येत असल्यामुळे त्या मुलीला मुद्दाम वेगळ्या ठिकाणी ठेवण्यात आले आहे. अगोदर १३ जुलैला पोस्टामध्ये पोस्ट मास्तरांच्या नावाने पार्सल पाठविण्यात आले आणि त्यासोबत एक पत्र देण्यात आले. त्या पत्रामध्ये म्हटले आहे की, आम्ही दोघे जण प्रेम करीत असून आमच्या घरातील लोक आम्हाला विरोध करीत आहेत.

यानंतर श्री. अरविंद सावंत यांनी विचार मांडले.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, त्या पार्सलवर कुणाचाही पत्ता नव्हता. ते पार्सल पोस्ट मास्टर यांच्याकडे आले होते. त्या सोबत असलेल्या पत्रांमध्ये म्हटले होते की, सी तबसुम व एम. साईश्रीधर आम्ही गेल्या सहा वर्षांपासून प्रेम करतो. मी बी.टेक ही डिग्री संपादन केली असून एम. साईश्रीधर यांनी एच.के. युनिव्हर्सिटी अनंतपूर येथून एम. एस्सी मायक्रो बायोलॉजी केलेले आहे. तबसुम ही कॉॅंग्रीजन्ट टेक्नॉलॉजी सोल्युशन कंपनी, पुणे येथे नोकरी करीत असून एम. साईश्रीधर हा हैद्राबाद येथे नोकरीला आले. आमचे लग्न स्वीकरीत नसून तबसुमचे वडिल अल्लाबक्ष हे नेहमीच आम्हा दोघांना धमकी देत असतात. आमच्या पालकांकडून आमचा जीव वाचवा, अशी आम्ही विनंती करतो. नाहीतर आम्ही दोघेही आत्महत्या करू. हा इशारा आमच्या आई-वडिलांना असून ते आम्हा दोघांना विभक्त करून इच्छितात. मी इंजिनिअरींगची विद्यार्थी असून मला बॉम्ब करण्याची माहिती आहे. त्याखाली त्यांनी त्यांचा मोबाईल नंबर दिलेला आहे. हे सर्व त्यांच्या पालकांना कळविण्याचा त्यांचा उद्देश आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

पंढरपूरच्या यात्रेला निघालेल्या भाविकांच्या दिंडीला अपघातात
तीन भाविक ठार

२०।०७।२००७

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी “पंढरपूरच्या यात्रेला निघालेल्या भाविकांच्या दिंडीला पंढरपूर-कुईवाडी रस्त्यावरील आढीव गावाजवळ मागून ट्रकने धडक दिल्यामुळे झालेल्या अपघातात ३ भाविक ठार होणे” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून, आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

तालिका सभापती (श्री. रामनाथ मोते) : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

दिनांक २३।०७।२००७ रोजी चैतन्य महाराजांची पालखी घेऊन पंढरपूरच्या यात्रेला पायी निघालेल्या भाविकांच्या दिंडीला पंढरपूर-कुईवाडी रस्त्यावरील आढीव गावाजवळ पाठीमागून येणाऱ्या एका अज्ञात ट्रकने धडक दिल्यामुळे झालेल्या अपघातात ३ भाविक ठार होऊन ४ भाविक जखमी झाले आहेत.

सदर घटनेबाबत पंढरपूर तालुका पोलीस ठाणे येथे फरार आरोपी ट्रक चालकांविरुद्ध गु. र. क्र. १६३/२००७ भा. द.वि.सं कलम ३०४ (अ), २७९, ३३७, ३३८ व मोटार वाहन कायदा कलम १८४, १३४ (अ) (ब), १८७ प्रमाणे नोंदविण्यात आला असून ट्रकसह फरार झालेल्या आरोपी ट्रक चालकाचा शोध घेण्यात येत आहे.

अशा प्रकारच्या घटना पुन्हा घडू नयेत म्हणून, भाविकांना रस्त्यावरून चालताना भरघाव वेगात जाणाऱ्या वाहनांपासून संरक्षण मिळण्याच्या दृष्टीने राज्यातील महामार्गावर पोलीसांना गस्त घालण्याच्या व भरधाव वेगात जाणाऱ्या वाहनांवर कारवाई करण्याच्या सूचना देण्यात आलेल्या असून, त्याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात येत आहे. तसेच वारकरी-भाविकांना त्यांच्या

दिंडीसह पायी चालताना रस्त्याच्या एका बाजूने रांगेत चालण्याबाबत सूचना देण्यात येत आहेत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, टेम्पो, ट्रकच्या अपघाताच्या संबंधात वर्णन केलेले आहे. निवेदनामध्ये म्हटलेले आहे की, “भरधाव वेगात जाणाऱ्या वाहनांवर कारवाई करण्याच्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत....” सभापती महोदय, मी यापूर्वीच औचित्याचा मुद्दा उपस्थित केलेला होता. दोन घटना घडलेल्या आहेत. एका घटनेमध्ये टेम्पो आणि एस.टी.च्या अपघातामध्ये दोन जण ठार आणि २३ जण जखमी झालेले आहेत. २५ जुलै रोजी मुख्यमंत्री महोदयांचे पंढरपूर येथे आगमन झालेले असताना विजयदुर्ग-पंढरपूर या बसखाली एक वारकरी चिरडून ठार झालेला आहे. माझा प्रश्न असा आहे की, या अपघातामध्ये ज्यांचे मृत्यू झालेले आहेत त्यांच्या विम्याच्या संदर्भात, कुटुंबियांना मदत, नुकसानभरपाई देण्याच्या संबंधात कोणती पावले उचललेली आहेत? पंढरपूरच्या यात्रेसाठी पोलीस पुरेसे नाहीत, असे वाटत असेल यासाठी वारीला पोलिसांचा फौजफाटा वाढविणार आहात काय?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : पोलीस बंदोबस्त ठेवण्यात आलेला होता. परंतु त्या ठिकाणी १२-१३ लाख भाविक आलेले होते. त्या मानाने पोलीस बंदोबस्त कमी वाटत होता. त्या ठिकाणी दोन घटना घडल्या. त्यामध्ये मृत झालेल्या व्यक्तींच्या वारसांना मुख्यमंत्री निधीतून मदत करण्यात येईल.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : आमच्या माहितीप्रमाणे पंढरपूरला १० हजारापेक्षा जास्त भाविक दर महिन्याच्या एकादशीला येत असतात. आषाढी एकादशी किंवा कार्तिकी एकादशी नसताना सुद्धा दर महिन्याला मोठ्या प्रमाणावर भाविक येत असतात. पंढरपूरकडे जाणारे सर्व रस्ते अपघातापासून मुक्त होण्याच्या दृष्टीने आताचा पोलीस फोर्स पुरेसा नाही. त्यामुळे ज्यामध्ये जास्त प्रमाणामध्ये पोलीस अधिकारी असतील असे खास झोन पंढरपूर परिक्षेत्रासाठी तयार करणार काय?

श्री.सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, सजेशन फॉर अॅक्शन.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

पुण्यातील लक्ष्मी रोडवरील सोन्याच्या दुकानावर पडलेला दरोडा
०२।०८।२००७

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे (गृह राज्यमंत्री): सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी पुण्यातील लक्ष्मी रोडवरील सोन्याच्या दुकानावर पडलेला दरोडा” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

श्री. चंद्रकांत वामन अष्टेकर, यांचे अष्टेकर सराफ ज्वेलर्स नावाचे सोन्या-चांदीचे दुकान ३५८ नारायण पेठ, लक्ष्मीरोड, पुणे येथे आहे. सदरचे दुकान दि. २२।०७।२००७ रोजी रात्री ९.३० वा ते दिनांक २४-७-२००७ रोजी सकाळी १०.३० वा पर्यंत बंद असताना कोणीतरी अज्ञान चोरट्याने सदर दुकानाचे मागील भिंतीस १२ह्र११ इंचाचे भोक पाडून त्यावाटे आत प्रवेश करून दुकानातील ३,८४,००० रु. चे सोन्याचे दागिने घरफोडी चोरी करून चोरून नेले. सदर घटनेबाबत श्री. चंद्रकांत वामन अष्टेकर यांनी दिलेल्या फिर्यादीवरून विश्रामबाग पोलीस स्टेशन येथे २८४/०७ मादवि कलम ४५४.४५७.३८० प्रमाणे गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. सदरची घटना ही दरोड्याची नसून घरफोडी चोरीची आहे.

सदरची घटना निदर्शनास आल्यानंतर नाकाबंदी लावण्यात आली. पुणे शहरातील रेकॉर्डवरील २६ गुन्हेगार चेक करून त्यांच्या घरझडत्या घेण्यात आल्या आहेत. १३/१४ जोशीवाडा, सदाशिव पेठ, पुणे येथे कॉंबिंग ऑपरेशन करण्यात येवून ११ गुन्हेगार चेक करण्यात आले. तसेच शंकरशेठ रोडवरील फोसपारधी समाजाची १५ घरे चेक करण्यात आली. तपास पथकाचे गट तयार करून वरील गुन्हातील गेलेल्या मालाचा व गुन्हेगाराचा तपास तातडीने सुरू करण्यात आला आहे.

पुणे शहर पोलीस आयुक्तालयाच्या कार्यक्षेत्रामध्ये सन २००७ मध्ये माहे जून अखेरपर्यंत सराफी दुकानावर पडलेले दरोड्याचे १, जबरी चोरीचे; ३, व घरफोडी चोरीबाबत १२ दाखल गुन्हे त्यापैकी जबरी चोरीचे २ व घरफोडीचे २ गुन्हे उघडकीस आले आहेत. पुणे शहराचा मोठा विस्तार व पोलिसांची अपुरी संख्या या पार्श्वभूमीवर शहराच्या हद्दीवर, दरोडा प्रतिबंधक गस्तीचे हत्यारी पॉईंट लावून त्याद्वारे बाहेरून येणाऱ्या गुन्हेगारांचे चेकिंग केले जाते व नाईट राऊंडच्या काळात झोपडपट्टीत कोंबिंग ऑपरेशनची कारवाई हॉटेल, लॉजस, ढाबे, धर्मशाळा, एस.टी.स्टँड, रेल्वे स्टेशन चेकिंगची कारवाई चालू आहे.

पुण्यात घडणाऱ्या दरोडा, जबरी चोरी, घरफोडी अशा सारख्या गुन्ह्याचा तपास जलद गतीने व यशस्वीपणे करून अशा गुन्ह्यांना वेळीच आळा घालण्याचा कसोशीने प्रयत्न चालू आहे. दिवसा गर्दीच्या वेळी पायी व मोटार सायकलवर पेट्रोलिंग हत्यारासह नेमण्यात येते.

गुन्हे शाखा येथे स्वतंत्र दरोडा प्रतिबंधक पथक कार्यान्वित असून त्यांचेमार्फत तसेच पोलीस स्टेशनमार्फत अशा प्रकारे गुन्हे करणाऱ्या टोळ्या यांना वेळोवेळी चेक करून त्यांच्या हालचाली पडताळण्यात येतात.

हद्दीतील पोलिसांची उपस्थिती पेट्रोलिंग हत्यारासह नेमण्यात येते.

गुन्हे शाखा येथे स्वतंत्र दरोडा प्रतिबंधक पथक कार्यान्वित असून त्यांचेमार्फत तसेच पोलीस स्टेशनमार्फत अशा प्रकारे गुन्हे करणाऱ्या टोळ्या यांना वेळोवेळी चेक करून त्यांच्या हालचाली पडताळण्यात येतात. हद्दीतील पोलिसांची उपस्थिती पेट्रोलिंग/रात्रगस्ती वाढविण्यात आली आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, प्रथमतः आपण माझी नियम ९३ अन्वये सूचना प्रथम चर्चेला घेतल्याबद्दल मी आपले आभार मानते.

दिनांक २३।०७।२००७ रोजी पुणे शहरातील नेहमीच वर्दळ असलेल्या लक्ष्मी रोडवरील प्रसिद्ध अष्टेकर ज्वेलर्सच्या दुकानावर भरदिवसा दरोडा पडलेला असून त्यामध्ये सुमारे चार लाख किंमतीचे सोन्या-चांदीचे दागिने लुटण्यात आलेले असून पुणे शहरात दरोडेखोरांनी दरोड्यांची मालिकाच सुरू केलेली आहे. लक्ष्मी रोडवर वर्दळ नसते किंवा त्या ठिकाणी पोलीस स्टेशन नाही अशी स्थिती नाही. एक फूट जाडीची भिंत फोडून चोरी करण्यात आली असताना या ठिकाणी दरोडा घालण्यात आला नसून चोरी झालेली आहे, अशी माहिती उत्तरात देण्यात आलेली आहे. त्यामुळे अशाप्रकारचे उत्तर देणे योग्य नाही. या ठिकाणी हा प्रकार दिवसा झालेला असताना पोलीस काय झोपले होते

काय ? असे असतानाही उत्तरात म्हटले आहे की, या ठिकाणी दरोडा पडला अशी वस्तुस्थिती नाही. ठाणे, डोंबिवली, कल्याण येथेही मोठ्या प्रमाणात चोऱ्या आणि दरोडे पडत आहेत. अजूनसुद्धा चोऱ्या-दरोडे घालणाऱ्यांना पोलीस अटक करू शकलेले नाहीत. तसेच कोथरुड येथील अलंकार पोलीस चौकीतील दूधवनी यंत्रणा गेल्या महिन्यापासून बंद पडलेली असून या ठिकाणची दूधवनी यंत्रणा सुरू नसेलतर ती आजच्या आज सुरू करण्यात येईल काय ?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, तेथील दूधवनी यंत्रणा बंद होती, हे खरे आहे. रस्त्याचे काम सुरू असताना दूधवनीची केबल तुटली होती. त्यामुळे दूधवनी यंत्रणा बंद होती. परंतु आता तेथील दूधवनी यंत्रणा सुरू झालेली आहे. सदरचे दुकान दिनांक २२।०७।२००७ रोजी रात्र ९.३० ते दिनांक २४।०७।२००७ रोजी सकाळी १०.३० वा. पर्यंत बंद असताना घरफोडी झालेली आहे. सोमवारी दुकान बंद असते. मंगळवारी दुकान उघडल्यावर घरफोडी झाल्याचे मालकाच्या निदर्शनास आले. या संदर्भात गुन्हा दाखल करण्यात आलेला आहे. पोलीस तपास सुरू आहे. सोलापूर, पुणे आणि इत्यादी भागातील आरोपींचा रेकॉर्ड तपासण्यात येत आहे. या संदर्भात निश्चितपणे कारवाई करण्यात येईल.

श्री. गोपीकिसन बाजोरीया : सभापती महोदय, संपूर्ण महाराष्ट्रात दरोडे पडत आहेत. दोन दिवसांपूर्वी अकोला शहरातील दापटी रोडवर जवळपास ४० लोकांनी तीन ज्वेलर्सची दुकाने लुटून जवळपास २५ ते ३० लाखांचा ऐवज पळविला. त्या ४० लोकांकडे शस्त्रास्त्रे होती. या घटनेच्या निषेधार्थ अकोला शहरात बंद पाळण्यात आला होता. त्याप्रमाणे वाशिम जिल्ह्यामध्ये सुद्धा दरोडे पडलेले आहेत. तेथील ज्वेलर्सनी मोर्चा देखील काढला होता. तेव्हा माझा मंत्रिमहोदयांना प्रश्न आहे की, या प्रकरणात किती जणांना अटक करण्यात आली आहे ?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, पुणे शहरापुरता प्रश्न असल्यामुळे माझ्याकडे फक्त पुणे जिल्ह्यातील आकडेवारी आहे. सन्माननीय सदस्यांनी अकोला आणि वाशिम जिल्ह्याची माहिती विचारलेली आहे. ती माहिती पटलावर ठेवण्यात येईल. पुणे शहरात ७ जून अखेरपर्यंत एक दरोडा, तीन जबरी चोऱ्या आणि १६ घरफोडी झालेल्या आहेत.

उपसभापती : मी सन्माननीय राज्य मंत्रिमहोदयांना सांगू इच्छितो की, पुणे जिल्ह्यात फार मोठ्या प्रमाणावर दरोडे पडले ही वस्तुस्थिती आहे आणि अजूनही दरोड्याचे सत्र सुरू आहे. मी संदर्भात एकच गोष्ट सांगू इच्छितो की,

पुणे जिल्ह्यात ग्रामीण पोलीस लोकल क्राईम ब्रँच कार्यरत आहे. या एलसीबीमध्ये गुन्हेगारी स्वरूपाच्या किती गुन्ह्यांची नोंद झालेली आहे. त्यातील किती गुन्ह्याचा तपास लागला. यातील किती केसेस सिव्हील म्हणून नोंदविण्यात आल्या आणि त्यापैकी किती केसेस क्रिमिनल स्वरूपाच्या करून त्याची वासलात लावण्यात आली. हा विभाग पूर्णपणे भ्रष्टाचाराने बरबरटला आहे. कोणत्याही गुन्ह्याचा ते तपास करीत नाहीत. त्या शाखेतील काही पोलीस कर्मचारी गुन्ह्याच्या तपासाचे काम सोडून जमिनीचे व्यवहार होतात त्या ठिकाणी फिरत असतात. आणि दोन पार्टीमधील एकाला तक्रार करायला सांगतात आणि पोलीस स्टेशनमध्ये पैसे घेऊन सेटलमेंट करतात. कोणत्या केसमध्ये कोणत्या अधिकाऱ्याने किती पैसे घेतले त्याची केस-टू-केस मी माहिती देऊ शकतो. खरे म्हणजे ही दिवाणी स्वरूपाची प्रकरणे आहेत. जर आपणास खरोखर न्याय द्यावयाचा असेल तर त्याठिकाणी काम करणाऱ्या भ्रष्ट कर्मचाऱ्यांची तेथून बदली केली पाहिजे. पुणे येथील विषय निघाला म्हणून मी आपणास ही अतिरिक्त माहिती देत आहे.

सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी मांडलेला प्रश्न देखील महत्वाचा आहे. फार तपशीलात जायचे असेल तर प्रकरणनिहाय माहिती मी आपणास देईन. कोणत्या प्रकारच्या किती गुन्ह्याची नोंद झाली, यातील किती सिव्हील केसेस, किती क्रिमिनल करण्यात आल्या इत्यादीची माहिती मी आपणास देईन. कारण चोऱ्या करणारे चोरच आहेत. परंतु खाकी वर्दीतील महाचोर आहेत. तेव्हा आपण गंभीर दखल घेऊन संबंधितांवर कारवाई केली पाहिजे. आज अधिवेशनाचा शेवटचा दिवस आहे. तेव्हा या संदर्भात काय कारवाई करण्यात आली त्याची माहिती मला किंवा सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांना कळवावी. ही मी उदाहरणासहित माहिती देऊ शकतो. माझ्याकडे संपूर्ण माहिती आहे. म्हणूनच मी गांभीर्याने बोलत आहे. त्यामुळे आपण या संदर्भात कारवाई करणार का? हे माननीय मंत्रीमहोदयांनी स्पष्ट करावे.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, होय.

उपसभापती : माननीय मंत्रीमहोदयांना मी सांगू इच्छितो की, मी सांगितलेली माहिती पुणे ग्रामीणसंबंधीची आहे. नावासहित माहिती पाहिजे असेल तर तीही मी आपल्याला देतो. त्यामुळे यासंबंधी आपल्याकडून ८ दिवसांत खुलासा व्हावा.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, ठीक आहे.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

शवागारातून मृतदेहाचे मुंडके कापून नेण्याची पुण्यातील घटना
०९।०४।२००८

पृ.शी. : शवागारातून मृतदेहाचे मुंडके कापून नेणे

मु.शी. : शवागारातून मृतदेहाचे मुंडके कापून नेणे याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे
डॉ. दीपक सावंत, वि. प. स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. दिलीप वळसे-पाटील (वैद्यकीय शिक्षण मंत्री) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य डॉ. नीलम गोन्हे, डॉ. दीपक सावंत यांनी शवागारातून मृतदेहाचे मुंडके कापून नेणे या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती. तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोन्हे, डॉ. दीपक सावंत विधान परिषद सदस्य यांनी तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या विषयावर विधान परिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना पुढीलप्रमाणे आहे.

“ज्याअर्थी दि. ३ एप्रिल, २००८ रोजी पुणे येथील ससून रुग्णालयाच्या शवागारातून शवविच्छेदन झालेल्या एका मृतदेहाचे मुंडके कापून नेल्याचा गंभीर प्रकार घडणे, अशा प्रकारे शवागारातून मृताचे मुंडके कापून नेल्याचे तेथील प्रशासनाने सुरक्षिततेच्या दृष्टीने दाखविलेला अत्यंत ढिसाळपणा व त्यामुळे मृताचे मुंडके अज्ञात व्यक्तीने कापून नेल्याने मृताच्या नातेवाईकांच्या भावना दुखावणे, सदर घटना ही अत्यंत गंभीर असणे,

आणि त्याअर्थी, पुण्याच्या ससून हॉस्पिटलच्या प्रशासनाने शवागारावर ठेवण्यात लावायची पहार व कुलूप न लावल्याने मृताचे मुंडके कापून अज्ञात इसमाने नेल्याने हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे.”

मा. श्री. दिलीप वळसे-पाटील, मंत्री (वैद्यकीय शिक्षण) यांचे निवेदन.

श्री. नातिक नासिर शेख, हे औंध उरो रुग्णालयात क्षयरोगाचा उपचार घेत

होते. त्यांच्या प्रकृतीत बिघाड झाल्याने आणि चिंताजनक झाल्याने त्यांना ससून रुग्णालयात पुढील उपचारासाठी दाखल करण्यात आले. त्यांची आकस्मिक रुग्ण विभागात दि. ०१।०४।२००८ रोजी प्रथमतः दुपारी ४ वाजून १५ मिनिटांनी तपासणी केली असता, त्यांची प्रकृती गंभीर असल्याचे निदर्शनास आले, तसेच रुग्ण स्वतःच्या आजाराबद्दल माहिती देण्याच्या परिस्थितीत नव्हता. या रुग्णास दुपारी ४ वाजून ३५ मिनिटांनी कक्ष क्र. १४ मध्ये भरती केले त्यावेळी त्याच्या बरोबर औंध उरो रुग्णालयातील कक्ष सेवक होता. रुग्णाच्या रक्त तपासण्या तसेच छातीचा फोटो काढण्यात आला असता, त्यास फुफ्फुसाचा क्षयरोग असून त्याच्या छातीत व पोटात पाणी झाले असल्याचे तसेच त्याचा रक्तदाब कमी झाला असल्याचे आढळून आले. सदर रुग्णाची प्रकृती गंभीर असल्याचे तसेच त्याच्याबरोबर नातेवाईक नसल्याचे पोलिसांना कळविण्यात आले होते.

सदर रुग्णास क्षयरोगावरील उपचारासाठीची प्रतिजैविके तसेच जीवरक्षक म्हणून रक्तदाब वाढविण्यासाठी इंजेक्शन डोपामीन, सलाईन, स्टिरॉईड देण्यात आली. तदनंतर रुग्णाची वरिष्ठ डॉक्टरांनी तपासणी केली असता, रुग्णाचा रक्तदाब कमी असल्याचे तसेच रुग्ण अर्धवट बेशुद्धीत असल्याचे आढळले. त्यानुसार रुग्णावर पुढील तपासण्या सुरू करण्याअगोदरच रुग्ण दि. ०२।०४।२००८ रोजी उपचारादरम्यान दुपारी ४ वाजून १५ मिनिटांनी मृत्यू पावला. रुग्णाचा मृतदेह दि. ०२।०४।२००८ रोजी सायंकाळी सुमारे ६ वाजता कक्ष क्र. १४ मधून रुग्णालयीन शवागारात पाठविण्यात आला. सदर मृतदेहाचे शवविच्छेदन करण्यासाठी पोलिसांचा पंचनामा दि. ०३।०४।२००८ रोजी पहाटे ००.१५ मिनिटांनी रुग्णालयास प्राप्त झाला. तदनंतर निवासी वैद्यकीय अधिकारी डॉ. विशाल राजगोपाल सुरवसे यांनी मृतदेहाचे पहाटे ००.५० ते १.३५ या वेळेत शवविच्छेदन केले. शवविच्छेदनाच्या वेळी मृत रुग्णाच्या छातीत, पोटात आणि हृदयाच्या आवरणात पाणी झाले असल्याचे आढळून आले. तसेच शवविच्छेदन अहवालात रुग्णाच्या मृत्यूचे कारण फुफ्फुसाचा तीव्र क्षयरोग असल्याचेही दिसून आले. या शवविच्छेदनानंतर कर्तव्यावरील वैद्यकीय अधिकारी डॉ. विशाल राजगोपाल सुरवसे यांनी दुसऱ्या मृतदेहाचे शवविच्छेदन पहाटे १.४० ते २.२५ या वेळेत पूर्ण केले. शवविच्छेदन पूर्ण झाल्यानंतर, संबंधित निवासी वैद्यकीय अधिकारी व तंत्रज्ञ श्री. नागसेन रमेश भामरे हे शवविच्छेदन अहवाल बनविण्यासाठी पहाटे २.४५ वाजता त्यांच्या कक्षात

गेले. शवविच्छेदन केलेल्या केलेल्या मृतदेहांची साफसफाई करून सफाईगार श्री. रामदास सोलंकी व मनोज सारसर हे शवविच्छेदनगृहातून पहाटे ३.३० वाजता त्याच्या रुममध्ये गेले. पहाटे ४.०० वाजता वैद्यकीय अधिकारी त्यांच्या खोलीतून बाहेर आले असता, एक इसम शवागाराच्या मागील बाजूस जाताना त्यांनी पाहिला. सदर इसमाबाबत कर्तव्यावर उपस्थित असलेल्या सफाईगाराकडे चौकशी करून तो कोण आहे व कशासाठी आला होता हे पहाण्यास त्यांनी सांगितले. सदर सफाईगाराने शवविच्छेदन गृहातील मृतदेहांचे निरीक्षण केले असता, त्यांनी मृतक श्री. नातिक नासिर शेख यांच्या मृतदेहाचे शीर कापले असल्याचे व शीर गायब असल्याचे दिसून आले. सफाईगाराने कर्तव्यावरील इतर कर्मचाऱ्यांना बरोबर घेऊन इसमाची शोधाशोध केली असता तो इसम आढळून आला नाही. यास्तव त्यांनी लागलीच न्यायवैद्यकशास्त्र विभाग प्रमुखांना याबाबत कळविले. विभागप्रमुखांनी त्यांना रितसर पोलिस तक्रार देण्यास सांगितले व ते स्वतः विभागात आले. याबाबत कर्तव्यावरील वैद्यकीय अधिकाऱ्याने पोलीस स्टेशनमध्ये रितसर तक्रार दिली. सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने वरिष्ठ पोलीसांनी पहाटे ४.१५ ते ४.३० या वेळेत श्वान पथकाद्वारे घटनास्थळाची प्रत्यक्ष पाहणी करून पुढील तपास सुरू केला.

दि. ३/४/२००८ रोजी दुपारी १.३० ते २.०० च्या सुमारास मृत व्यक्तीचे नातेवाईक रुग्णालयात आले. परंतु मृतदेहाचे शीर नसल्याच्या कारणावरून त्यांनी मृतक श्री. नातिक नासिर शेख यांचा मृतदेह ताब्यात घेण्यास नकार दिला. अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख न्यायवैद्यकशास्त्र व उपस्थित असलेल्या पोलिस अधिकाऱ्यांनी नातेवाईकांची समजूत घालून व त्यांच्या सहमतीने सदरचा मृतदेह शवागारातून यशवंतराव चव्हाण मेमोरियल रुग्णालयाच्या शीतगृहाच्या ठेवण्यात आला होता. प्रसंगत: दि. ०६।०४।२००८ रोजी सकाळी सुमारे १०.०० च्या सुमारास श्री. बच्चूसिंग गुरुमुखसिंग टाक, या इसमास हडपसर येथील पाण्याच्या कॅनलमध्ये एक शीर वाहताना दिसले. सदर इसमाने ते शीर पाण्याबाहेर काढून याबाबत पोलीसांना कळविले. पोलीसांनी ते शीर ससून रुग्णालयात आणून त्याची ओळख पटवून दुपारी ३.०० च्या सुमारास त्याचा पंचनामा केला व ते शीर नातेवाईकांच्या ताब्यात दिले. तदनंतर मृत रुग्णाच्या नातेवाईकांनी यशवंतराव चव्हाण मेमोरियल हॉस्पिटलच्या शीतगृहातून मृतक श्री. नातिक नासिर शेख यांचा मृतदेह दि. ०६।०४।२००८ रोजी संध्याकाळी दफनविधी करण्यासाठी ताब्यात घेतला.

या प्रकरणी अद्यापपावेतो कोणासही अटक करण्यात आलेली नाही. व कामगारांनी देखील संपावर जाण्याचा कोणताही निर्णय घेतलेला नाही.

प्रस्तुत घटनेची चौकशी करण्यासाठी दि. ०३।०४।२००८ रोजी संस्थास्तरावर डॉ. डी.बी. कदम, प्राध्यापक व विभागप्रमुख, औषधवैद्यशास्त्र यांच्या अध्यक्षतेखाली त्रिसदस्य समिती नेमण्यात आली. त्यामध्ये डॉ. मंगला व्ही. जाधव, प्राध्यापक; शरीरविकृतीशास्त्र व डॉ. पी.एस. पवार, वैद्यकीय अधीक्षक, ससून रुग्णालय, पुणे हे सदस्य होते. चौकशी समितीमार्फत चौकशी करण्यात आली असून, चौकशी समितीने मृतक श्री. तडाई यांचे शव घेऊन जाण्यासाठी त्यांचे नातेवाईक येणार असल्याने शवागृहाच्या मागील दरवाजा फक्त साखळीने बंद केला असल्याने संशयित इसमास शवविच्छेदन कक्षापर्यंत जाता आले. तसेच मृतक श्री. तडाई यांच्या व्हरांड्यातील शवाला काहीही न करता शवविच्छेदन कक्षातील श्री. नातिक शेख यांच्या शवाचे शीर कापून नेल्याने ही घटना पूर्वनियोजन किंवा लक्ष ठेवून केली असल्याबाबत निष्कर्ष काढला आहे. अशा घटना भविष्यात घडू नयेत. याबाबत योग्य ती खबरदारी घेण्याच्या सूचना सर्व अधिष्ठातांना देण्यात येत आहेत.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, ससून हॉस्पिटलचा विषय हा वैद्यकीय शिक्षण मंत्र्यांच्या अंतर्गत येतो. परंतु या विषयामध्ये गृह विभागाचाही संबंध येतो असे मला वाटते. पुणे येथील दापोडी-बोपोडी भागातील स्मशानांमध्ये मृतदेहाच्या शिरावर खिळे मारल्याची उदाहरणे यापूर्वीही घडलेली आहेत. त्यामुळे प्रश्न असा आहे की, या विषयाच्या संदर्भात चौकशी करण्यात आलेली आहे. परंतु पोलिसांची मदत घेऊन या प्रकरणाची सीआडी मार्फत चौकशी करण्याची शिफारस माननीय मंत्री महोदय करतील काय? बंडगार्डन पोलीस स्टेशन आणि ससून हॉस्पिटल यांच्यामध्ये सुरक्षिततेच्या प्रश्नावरून रोज वाद होत आहेत. मागे महानगरपालिकेच्या संदर्भात विषय आला होता तेव्हा या विषयाच्या संदर्भात मी लक्ष वेधले होते. अर्भकही सुरक्षित नाही आणि मृतदेहसुद्धा सुरक्षित नाही अशी परिस्थिती आहे. त्यामुळे या घटनेची चौकशी सीआयडी मार्फत केली जाणार आहे काय?

दुसरा प्रश्न असा आहे की, शवविच्छेदन करणाऱ्या अधिकाऱ्यांनी खिडकीतून बघितले की, एक माणूस तेथे गेला होता. परंतु आपल्या उत्तरात म्हटले आहे की, “साडेतीन ते चार या वेळेत मुंडके गायब झालेले आहे.” मृतदेहाचे शवविच्छेदन झाल्यानंतर मृतदेह उघड्यावरच पडलेले असतात,

त्यामुळे यासंदर्भात आपण कोणती पाऊले उचलली आहेत?

श्री. दिलीप वळसे-पाटील : सभापती महोदय, पुणे येथील ससून रुग्णालयामध्ये ही अतिशय दुर्दैवी घटना घडलेली आहे. निवेदनातील उत्तरामध्ये कोणत्याही प्रकारची विसंगती नाही. क्लोनोलाॅजीप्रमाणे व टाईमिंग प्रमाणे निवेदनामध्ये माहिती देण्यात आलेली आहे. एका अज्ञात इसमाने काही तरी हेतू डोळ्यासमोर ठेवून हे कृत्य केलेले आहे. त्यासंबंधी पोलीस तपास सुरू आहे आणि हा तपास जवळपास पूर्ण होत आला आहे अशी प्राथमिक माहिती मिळालेली आहे. या घटनेची चौकशी सी.आय.डी.कडे देण्यात यावी असे जर सन्माननीय सदस्यांचे म्हणणे असेल तर तशा प्रकारची विनंती गृह विभागाला करण्यात येईल.

डॉ. दीपक सावंत : सभापती महोदय, निवेदनामध्ये असे म्हटलेले आहे की, “रात्री १.४० ते २.२५ च्या दरम्यान शवविच्छेदन करण्यात आले होते.” संकेतानुसार सूर्यास्तानंतर शवविच्छेदन करण्याचे ठाळले जाते. अगदीच इमर्जन्सी असेल, अपघात झाला असेल तरच सूर्यास्तानंतर शवविच्छेदन केले जाते. हा यामधील एक तांत्रिक मुद्दा आहे. असे असताना सूर्यास्तानंतर शवविच्छेदन का करण्यात आले होते? तेथील डॉक्टरांनी किंवा पोस्ट मार्टेम करणाऱ्या डिपार्टमेंटने सूर्यास्तानंतर शवविच्छेदन करण्याचा निर्णय का घेतला होता? सूर्यास्तानंतर शवविच्छेदन करण्यामध्ये कोणती इमर्जन्सी होती? त्यानंतर माझा दुसरा प्रश्न असा आहे की, अवयव चोरण्याची घटना यापूर्वी ससून रुग्णालयात घडल्याचे आपल्याला ज्ञात आहे काय?

श्री. दिलीप वळसे-पाटील : सभापती महोदय, सूर्यास्तानंतर शवविच्छेदन करू नये अशा प्रकारचे संकेत वा नियम आहेत. या प्रकरणांमध्ये इतक्या रात्री शवविच्छेदन का करण्यात आले होते, यासंबंधीची माहिती आता माझ्याकडे नाही. अशा प्रकारच्या घटना वारंवार घडता कामा नये. अर्भक पळवून नेण्याचा प्रकार असो, अवयव चोरण्याचा प्रकार असो वा ही घडलेली घटना असो या सगळ्या गोष्टींचा तडा लावण्याच्या दृष्टीने ही बाब सी.आय.डी.कडे तपासण्यासाठी निश्चितपणे दिली जाईल.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

एकतर्फी प्रेमातून सत्या शोभनसिंग हिला पेटवून दिल्याचे प्रकरण.

१७।०४।२००७

पृ.शी. : एकतर्फी प्रेमातून कुमारी सत्या शोभनसिंग, रमाबाई चाळ आकुर्ली रोड यांचे घर श्री. अजय बहादूर सिंग याने पेटवून दिल्याबाबत.

मु.शी. : एकतर्फी प्रेमातून कुमारी सत्या शोभनसिंग, रमाबाई चाळ आकुर्ली रोड यांचे घर श्री. अजय बहादूर सिंग याने पेटवून दिल्याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी “एकतर्फी प्रेमातून कुमारी सत्या शोभनसिंग, रमाबाई चाळ, आकुर्ली रोड यांचे घर श्री. अजय बहादूर सिंग याने पेटवून दिल्याबाबत” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून, आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरीत केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

श्रीमती डॉ. नीलम गोन्हे, विधान परिषद सदस्य, यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना खालीलप्रमाणे आहे—

“ज्यार्थी, दिनांक ०८।०४।२००७ रोजी एकतर्फी प्रेमातून हनुमाननगर, आकुर्ली रोड परिसरातील रमाबाई चाळीत राहणारी कुमारी सत्या शोभनसिंग वय वर्षे १८ ही लग्नास नकार दिल्याने सूडाने पेटलेल्या अजय बहादूर सिंग यांनी त्यांचे घर पेटवून सदर भीषण आगीत सदरहू तरुणी व तिचे वडील जळून खाक होणे, आई गंभीर जखमी असून, हॉस्पिटलमध्ये उपचार सुरू असणे, आणि त्याअर्थी, मुंबईसारख्या शहरात अशा गंभीर व थरकाप उडविणाऱ्या घटनेमुळे हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करित आहे.”

मा. राज्यमंत्री (गृह) श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे यांचे निवेदन

रमाबाई आंबेडकर चाळ, कांदिवली (पूर्व) येथे दिनांक ८।०४।२००७

रोजी एकतर्फी प्रेमातून लग्नास नकार दिला म्हणून आरोपीने फिर्यादीच्या घराच्या छपराचा पत्रा तोडून आतमध्ये पेट्रोल ओतून जळती काडी टाकली. आग लागली असता, सदर आगीमध्ये सदर मुलगी तसेच तिचे वडील व भाऊ जळून मयत झाले व सदर मुलीची आई व फिर्यादी देखील भाजल्याने जखमी झाली असून, तिच्यावर भगवती रुग्णालय येथे उपचार सुरू आहेत. याबाबत कुरार पोलीस ठाण्यात गु.नो.क्र. १०१/०७, कलम ३०२, ३०७, ३२६, ४२७, ४३६ भा.दं.वि.सं. अन्वये गुन्हा नोंद करण्यात आला आहे. दिनांक ८।०४।२००७ रोजी १०.२० वा. आरोपीस अटक करण्यात आली आहे. फिर्यादीचे छपराला लागून असलेल्या पिंपळाच्या झाडाजवळ एक रिकामा प्लॅस्टिक कॅन मिळाला असून, तो ताब्यात घेण्यात आला आहे. आरोपीस अटक करतेवेळी त्याच्या उजव्या पंजास व मनगटावर भाजलेल्या जखमा आढळल्या. फिर्यादीच्या घराच्या छपरावरून पेट्रोल टाकल्यानंतर माचीस टाकीत असताना आरोपीचा हात भाजल्याचे त्याने सांगितले. आरोपीस १६।०४।२००७ रोजी पर्यंत पोलीस कोठडी देण्यात आली आहे. गुन्हाचा पुढील तपास चालू आहे.

■

■ नियम २८९ अन्वये प्रस्ताव

गुरुवर्य संभाजीराव भिडे यांना मारहाण करण्याची घटना

२१।०३।२००८

सभापती : आज माझ्याकडे नियम २८९ अन्वये दोन प्रस्ताव आलेले असून, पहिला प्रस्ताव डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. दिवाकर रावते, श्री. अरविंद सावंत, डॉ. दीपक सावंत यांनी १०.५५ वा. दिलेला असून, दुसरा प्रस्ताव सन्माननीय सदस्य श्री. गुरुनाथ कुलकर्णीचा असून, तो ११.५० वा. दिलेला आहे. हा प्रस्ताव २८९ चा कसा होतो, यासंदर्भात सन्माननीय सदस्यांनी एक-दोन मिनिटांत आपले विचार व्यक्त करावेत. नियम २८९ अन्वयेच्या प्रस्तावाला परवानगी दिल्यानंतर सन्माननीय सदस्यांना आपले विचार मांडता येतील.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, आज आम्ही नियम २८९ अन्वयेचा प्रस्ताव दिलेला असून, प्रस्तावाचा विषय महाराष्ट्राला परिचित आहे. दिनांक २७।२।२००८ रोजी सांगली येथे शिव प्रतिष्ठानचे संस्थापक गुरुवर्य श्री. संभाजीराव विनायक भिडे तसेच त्यांच्या सहकार्यांनी 'जोध्या अकबर' चित्रपट बंद पाडण्याच्या संदर्भात आंदोलन केले होते. त्यांनी केवळ 'जोध्या अकबर' चित्रपट बंद करण्यासाठी आंदोलन केले नसून, छत्रपती शिवाजी महाराजांचा आदर, सन्मान आणि विचारांचा प्रसार राजकारण मध्ये न आणता करीत असतात. दिनांक २७ मार्च २००८ रोजी मी स्वतः त्या स्पोर्ट्स भेट दिली असून, श्री. भिडे गुरुजींशी बोलले आहे. श्री. भिडे गुरुजींवर सांगलीचे पोलीस अधीक्षक श्री. कृष्ण प्रकाश यांनी ज्याला संतापजनक म्हणता येईल, अशा प्रकारे लाठीमार केलेला आहे. हे करीत असताना श्री. कृष्ण प्रकाश यांनी शिवस्मारकाला लाथ मारून बुटांसह आत प्रवेश केला. त्याचबरोबर भिडे गुरुजींना रक्तबंबाळ होईपर्यंत मारहाण करण्यात आली. वैद्यकीय उपचाराविना गुरुजींना दोन ते अडीच तास रुग्णालयात तडफडत बसावे लागले होते. अनेक कार्यकर्त्यांनी मध्ये पडण्याचा प्रयत्न केला असता; परंतु त्यांना मध्ये पडू दिले नाही. हा विषय सभागृहाला परिचित असताना देखील एवढ्या दिवसानंतर या विषयासाठी आम्हाला नियम २८९ अन्वयेचा प्रस्ताव द्यावा लागतो याचे कारण असे आहे की, शिवसेना कार्याध्यक्ष श्री. उद्धवजी ठाकरे, हे सांगलीच्या दौऱ्यावर

असताना स्वतः श्री. भिडे गुरुजींनी त्यांना याबाबत सांगितले आहे. (अडथळा...) सभापती महोदय, आपण मला संरक्षण द्यावे, अशी माझी आपल्याला विनंती आहे. एका पोलीस अधिकाऱ्याला टारगेट करणे एवढाच माझा हेतू नाही, तर श्री. भिडे गुरुजींसारख्या राष्ट्रभक्त व्यक्तीला मारहाण करण्यात आली होती. ब्रिटिश काळात ज्या पद्धतीने मारहाण केली जात होती, त्याच पद्धतीने श्री. भिडे गुरुजी यांना मारहाण केलेली असून, त्यांची वैद्यकीय तपासणी झालेली नाही. आता अधिवेशनाचा शेवटचा आठवडा सुरू आहे. पत्रकार आणि फोटोग्राफरला मारहाण करण्यात आली होती. या संदर्भात श्री. भिडे गुरुजींना माननीय गृह मंत्र्यांनी आश्वासन दिले होते ते मी वर्तमानपत्रातून वाचलेले आहे. त्यांनी असेही म्हटले होते की, “बाहेरच्या लोकांनी सांगलीची उठावे करू नये.” सांगलीचे जिल्हाधिकारी श्री. चव्हाण यांचा या संबंधीचा एक अहवाल शासनाकडे प्राप्त झालेला आहे. उपमुख्यमंत्र्यांनी केलेल्या घोषणेनुसार कोल्हापूर रेंजचे महानिरीक्षक श्री. धिवरे यांनी सुद्धा शासनाकडे एक अहवाल दिलेला आहे. या विषयावर आम्ही एक लक्षवेधी सूचना दिली होती, ती स्वीकृत करण्यात आलेली आहे. त्याचप्रमाणे अर्धा तास चर्चेची सूचना दिली होती ती देखील स्वीकृत करण्यात आली आहे, असे असताना सातत्याने जर ही चर्चा दडपली जाणार असेल, तर ही कोणत्या पद्धतीची लोकशाही आहे आणि ही कोणत्या पद्धतीने विधानमंडळाच्या कामकाजाचा आपण विचार करित आहोत? श्री. भिडे गुरुजी यांनी परवाच्या भेटीत आम्हाला, असे सांगितले आहे की, त्यांचे अनेक समर्थक आत्महत्या करण्याच्या तयारीने मुंबईला येणार आहेत, तेव्हा या विषयावर चर्चा होऊन आम्हाला निर्णायक उत्तर मिळाले पाहिजे, अशी माझी आपल्याला विनंती आहे.

सभापती : सन्माननीय उपमुख्यमंत्री श्री. आर. आर. पाटील यांनी देखील यासंदर्भात यापूर्वी सांगितलेले आहे की, या चर्चेच्या अनुषंगाने त्यांच्यावर कोणत्याही प्रकारचे दडपण नाही आणि दडपण असण्याचे काही कारण नाही. कोणाच्याही दडपणाखाली सभागृहाचे काम चालत नाही. या ठिकाणी मी हा मुद्दा यासाठी स्पष्ट करू इच्छितो की, मघाशी सन्माननीय सदस्यांनी उल्लेख केल्याप्रमाणे या विषयावर लक्षवेधी सूचना अॅडमिट करण्यात आली आहे, त्याचप्रमाणे अर्धा तास चर्चासुद्धा अॅडमिट करण्यात आलेली आहे. त्याचप्रमाणे या विषयावर नियम ९३ अन्वये सूचना देण्यात आली होती; परंतु ती सूचना स्वीकारण्यात आली नव्हती.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

वसईमध्ये एका अल्पवयीन मुलीवर रिक्शाचालकाने केलेला बलात्कार
२५।०३।२००८

पृ.शी. : वसईमध्ये एका अल्पवयीन मुलीवर रिक्शाचालकाने केलेला बलात्कार.

मु.शी. : वसईमध्ये एका अल्पवयीन मुलीवर रिक्शाचालकाने केलेला बलात्कार याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य डॉ. नीलम गोन्हे यांनी “वसईमध्ये एका अल्पवयीन मुलीवर रिक्शाचालकाने केलेला बलात्कार” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोन्हे, विधान परिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधान परिषद नियमांतील नियम ९३ अनुसार दिलेली सूचना पुढीलप्रमाणे आहे—

“ज्याअर्थी दिनांक ११।०३।२००८ रोजी वसईमध्ये एका बारा वर्षांच्या मुलीवर रिक्शाचालकाने तिला तिच्या घरी सोडतो, असे सांगून तिला वसई किल्ल्याजवळ नेऊन तिच्यावर केलेला बलात्कार, बलात्कार करणाऱ्या महेंद्र केवट या रिक्शाचालकास लोकांनी पकडून तेथील पोलीसांच्या ताब्यात दिल्यावर पोलीस अधिकाऱ्यांनी या गंभीर गुन्ह्याची दखल न घेता त्याला सोडून देण्यात येणे, आणि ज्याअर्थी, या गंभीर गुन्ह्यांची दखल पोलीसांनी न घेतल्याने पोलीस स्टेशनवर मोर्चा नेऊन पोलीसांना विचारलेला जाब आणि त्याअर्थी, बलात्काराचा गंभीर गुन्हा होऊनही त्याकडे जाणीवपूर्वक दुर्लक्ष केलेल्या पोलीस अधिकाऱ्यांच्या या वर्तनामुळे हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करते.”

मा. उपमुख्यमंत्री (गृह यांचे निवेदन)

दिनांक ११।०३।२००८ रोजी ११.०० वा. गस्तीच्या पोलीस शिपायांना वसई येथील पंचायत समितीच्या मागील झोपडपट्टीत काही लोक जमून बोलाचाली करताना दिसले. तेथे उभ्या असलेल्या इसमाने तेथील एका मुलीस वसई किल्ला येथे फिरावयास नेले होते, असे सांगितले. त्यावर तुम्हाला तक्रार करावयाची असेल, तर पोलीस स्टेशनला या असे पोलिसांनी त्यांना सांगितले. आम्हाला प्रकरण वाढवायचे नाही व ते आपसात मिटवले आहे, असे सांगून तक्रार देण्यासाठी येण्यास नकार देऊन जमलेले लोक निघून गेले. त्यावेळी कोणत्याही व्यक्तीची कोणाविरुद्धही तक्रार नसल्याने पोलिसांनी कार्यवाही केली नाही.

दिनांक १२।०३।२००८ रोजी पिडीत अल्पवयीन मुलीने तिचे आई-वडील व इतर कार्यकर्ते यांच्यासह वसई पोलीस ठाणे येथे तक्रार दिली की, दिनांक ११।०३।२००८ रोजी सायंकाळी १६.०० वा. फिर्यादी दळण आणण्यासाठी पायी चालत जात असताना शेजारी राहणारा रिक्षाचालक आरोपी वय २४, हा मागून रिक्षा घेऊन आला व पिडीत मुलीस रिक्षातून चक्कीसमोर सोडतो, असे सांगून रिक्षात बसवून धमकी देऊन वसई किल्ल्यातील पडीक इमारतीचे मागे नेऊन तिचे हात बांधून व तोंड दाबून धरून तिचेशी दोन वेळा जबरी संभोग केला. सदर फिर्यादीवरून वसई पोलीस ठाणे येथे गु.र.नं. टी २३/२००८ भा.दं.वि. कलम ३३६ (अ), ३७६ प्रमाणे दि. १२।०३।२००८ रोजी गुन्हा दाखल करून घटनास्थळाचा पंचनामा करण्यात आला. सदर गुन्हातील आरोपी हा गुन्हा केल्यानंतर पळून गेला असल्याने मिळून आला नाही; परंतु तो स्वतःहून प्रथम न्यायदंडाधिकारी, वसई न्यायालयात हजर झाला असता न्यायालयाने त्याला दि. १५।०३।२००८ रोजी न्यायालयीन कोठडी दिली. न्यायालयाच्या आदेशानुसार ठाणे मध्यवर्ती कारागृहातून दि. १७।०३।२००८ रोजी वसई पोलीस ठाण्याच्या पोलिसांनी आरोपीचा ताबा घेऊन अटक केली असून, आरोपी सध्या पोलीस कोठडीत आहे. सदर पिडीत मुलीची व आरोपीची वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली. पिडीत मुलीचे व आरोपीचे गुन्हाच्या वेळी वापरलेले कपडे व इतर नमुने रासायनिक तपासणीसाठी ताब्यात घेण्यात आले आहेत. आरोपीने गुन्हास वापरलेली रिक्षा ही तपासकामी जप्त करण्यात आलेली आहे. गुन्हाचा अधिक तपास चालू आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे : वसईमध्ये हा बलात्काराचा प्रकार घडल्यानंतर १५

तारखेला मी स्वतः त्या मुलीला भेटले. तसेच पोलीस स्टेशनला देखील मी भेट दिली आणि तेथील पोलीस इन्स्पेक्टर श्री. कोळी यांनी या प्रकरणी काय काय तपास केला, याची माहिती घेतली. या सभागृहातील माहिती विविध माध्यमातून सगळीकडे पोहोचत असते, त्यामुळे या घटनेबद्दल अगदी स्पष्ट बोलण्याला मला स्वतःला काही मर्यादा पडतात. या प्रकरणी मेडिकल रिपोर्टमध्ये हस्तक्षेप व्हावा, या पद्धतीने एफआयआरमध्ये अपुरेपणा ठेवलेला मला आढळला. एफआयआर मी स्वतः वाचलेला आहे. बलात्काराचा पुरावा राहू नये, अशा पद्धतीने, त्या आरोपीने एक वेळा कंडोम वापरला आणि एका वेळेला वापरला नाही, असा उल्लेख एफआयआरमध्ये केलेला आहे. मला मेडिकल रिपोर्ट दाखवा, असे मी सांगितल्यानंतर मला कोरीया नावाच्या इन्स्पेक्टरने सांगितले की, शेड्डी नावाचे अधिकारी मेडिकल रिपोर्ट घेऊन आरोपीला शोधण्यासाठी उत्तर प्रदेशमध्ये गेलेले आहेत. पोलीस अधिकारी मेडिकल रिपोर्ट बरोबर घेऊन आरोपीला शोधण्यासाठी उत्तर प्रदेशला जातात याचे आश्चर्यच वाटते. आरोपीला शोधण्यासाठी बरोबर मेडिकल रिपोर्ट घेऊन जाण्याची काय आवश्यकता आहे? हा प्रकार घडल्यामुळे आरोपीला लोक शोधत होते आणि त्यावेळी आरोपीला कोर्टात लपवून ठेवण्यात आले होते आणि त्याच वेळी पोलिसांनी त्याला अटक केल्याचे दाखविले होते. अशा प्रकारे हे प्रकरण दडपण्याचा प्रकार सुरू आहे. मेडिकल रिपोर्टची झेरॉक्स प्रत देखील मला दाखविण्यात आली नाही, तेव्हा अशा प्रकारे आरोपीला संरक्षण देणाऱ्या कोळी नावाच्या पोलीस अधिकाऱ्यावर शासन कोणती कारवाई करणार आहे? डी.एन.ए. टेस्ट केल्यानंतर पुरावा नष्ट होईल. तेव्हा या प्रकरणी डी.एन.ए. टेस्ट केली जाईल काय?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : संबंधित पी.आय.ने एफ.आय.आर.मध्ये खाडाखोड केली असेल किंवा अपुरेपणा ठेवला असेल, तर त्याची चौकशी करून निश्चितपणे कारवाई केली जाईल. कंडोम वापरला असो अथवा नसो, इंटरकोर्स झाला की बलात्काराचा गुन्हा दाखल होतो. सन्माननीय सदस्यांनी सांगितल्याप्रमाणे डी.एन.ए. टेस्ट करण्यात येईल.

डॉ. नीलम गोन्हे : जालनामधून आलेले हे गरीब आणि असंघटीत लोक आहेत. ज्या पद्धतीने पोलीस अधिकारी वागत आहेत, त्यावरून हा गुन्हा दडपण्याचा प्रकार होत असल्याचे दिसून येत आहे. तेव्हा हा गुन्हा मागे घेण्यासाठी त्या लोकांवर दबाव आणण्याचे काम होणार नाही, आणि ज्या शिवसैनिकांनी आरोपीला पकडण्यासाठी सहकार्य केले, त्याच्यावर कारवाई

होणार नाही, अशा प्रकारचे आश्वासन मंत्री महोदय देतील काय ?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, ही घटना घडली. त्यानंतर तेथील दोन्ही समाजाच्या लोकांनी सदर प्रकरण आपापसात मिटविण्याचा प्रयत्न केला होता. तेथील शिवसैनिकांनी त्या पिडीत मुलीला पोलीस स्टेशनमध्ये आणले होते. त्यावेळी त्या पोलीस स्टेशनमध्ये गुन्हा नोंदवून घेतला आहे. संबंधित पोलीस स्टेशनकडून गुन्हा नोंदवून घेण्याची कार्यवाही केलेली आहे. शिवसेनेचे लोक असोत अथवा अन्य लोक असोत. ज्यांनी शासकीय कामकाज करण्यासाठी मदत केली असेल, तर अशा लोकांना त्रास होणार नाही, याची दक्षता निश्चितपणे घेण्यात येईल.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, ही घटना घडली त्यावेळी तेथे लोकांची गर्दी जमली होती. तेथील लोकांना पोलीस कॉन्स्टेबल विचारतो की, त्या ठिकाणी काय घडले आहे ? त्या ठिकाणी बलात्काराची घटना घडली याची तेथील पोलीस कॉन्स्टेबलला माहिती नव्हती, अशी वस्तुस्थिती आहे आपणास जर ही वस्तुस्थिती खरी वाटत नसेल, तर या प्रकाराबाबतची सी.आय.डी. चौकशी करावी.

सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांना सांगू इच्छितो की, आपण घटना घडल्यानंतर दुसऱ्या दिवशी तेथे गेला होतात; परंतु घटना घडली त्या दिवशी तेथे दोन्ही समाजाची बैठक चालली होती. तेथे उपस्थित असलेल्या पोलिसाने विचारले की, त्या ठिकाणी काय चालले आहे ? त्या पोलिसाने तेथील लोकांना सांगितले की, झालेल्या प्रकाराबाबत तुम्हाला तक्रार करावयाची असल्यास पोलीस स्टेशनमध्ये जा; परंतु त्यास तेथील लोकांकडून सांगण्यात आले की, आम्हाला याबाबतीत काही तक्रार करावयाची नाही. शिवसैनिकांनी त्या मुलीस पोलीस स्टेशनला आणल्यानंतर सदर घटनेबाबत तक्रार दाखल करून घेण्यात आली आहे. त्या पिडीत मुलीस भीती वाटत असेल, तर तिला निश्चितपणे संरक्षण दिले जाईल.

■

■ विविध विषय

कोल्हापूर येथील ज्येष्ठ साहित्यिक मधुमालती नारायण कोटीभास्कर यांचा चोरट्यांनी निर्घृण खून केल्याबाबत

३१।०३।२००८

(८)* ३८८४८ श्री. शरद रणपिसे, श्री. संजय दत्त, श्री. गोविंदराव आदिक, श्री. प्रतापसिंह मोहिते-पाटील, श्री. सय्यद जामा, श्री. सुरेशदादा देशमुख : सन्माननीय उपमुख्यमंत्री पुढील गोष्टीचा खुलास करतील काय :-

कोल्हापूर येथील ज्येष्ठ साहित्यिक मधुमालती नारायण कोटीभास्कर यांचा दिनांक ८ जानेवारी २००८ रोजी वा त्या दरम्यान चोरट्यांनी त्यांच्यावर हल्ला करून व दगडाने घाव घालून निर्घृण खून करून त्यांच्या अंगावरील सुमारे पाऊन लाख रुपयांचे सोन्याचे दागिने लंपास केल्याची भयंकर घटना घडली हे खरे आहे काय. असल्यास, चोरट्यांचा शोध घेऊन त्यांच्यावर कोणती कठोर कारवाई केली वा करण्यात येत आहे. अद्याप, कोणतीच कारवाई करण्यात आली नसल्यास विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे, श्री. आर. आर. पाटील यांच्याकरिता : ज्येष्ठ साहित्यिक मधुमालती नारायण कोटीभास्कर यांचा खून झाला हे खरे आहे. फिर्यादीने फिर्यादीत नमूद केलेल्या दागिन्यांतील फक्त कानातील कर्णफुले मिळून आली नाहीत. बाकी सर्व दागिने घरीच मिळून आल्याने ते जप्त करण्यात आले आहेत. याबाबत शाहुपुरी पोलीस ठाणे गु.र.क्र. ८/०८ भा.दं.वि.स. कलम ३९४, ३९७, ३०२ प्रमाणे दाखल करण्यात आला. गुन्हा उघडकीस आणणेकामी कसोशीने तपास चालू आहे.

श्री. संजय दत्त : सभापती महोदय, सदरचा गुन्हा उघडकीस येण्यासाठी कोणते खास प्रयत्न करण्यात येत आहेत ?

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे : सभापती महोदय, सदर गुन्हाचा शोध घेण्यासाठी पोलिसांच्या दोन टीम तयार करण्यात आल्या. गुन्हा घडल्यानंतर त्या विभागामध्ये आणि बाजूच्या इमारतीमध्ये साध्या वेशामध्ये महिनाभर पोलिसांची पाळत ठेवण्यात आली आणि त्या इमारतीमध्ये कोण ये-जा करीत आहेत, यासंबंधीचे निरीक्षण करण्यात आले.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, ज्येष्ठ नागरिकांवर होणाऱ्या प्राणघातक हल्ल्यांबाबत प्रत्येक अधिवेशनामध्ये प्रश्न विचारण्यात येतो. आणि त्या प्रश्नाला “होय” असे उत्तर देण्यात येते. या घटनेमध्ये पाऊण लाखाचे सोन्याचे दागिने लंपास झाल्याचे म्हटले असताना उत्तरात केवळ कर्णफुले मिळाली नाहीत, बाकीचे दागिने घरामध्येच होते असे म्हटले आहे. यावरून प्रश्न असा निर्माण होतो की, चोरांचा हेतू काय होता ? तसेच कोल्हापूर, पुणे, नाशिक या शहरांमध्ये राहणाऱ्या ज्येष्ठ नागरिकांसाठी आपण हेल्पलाईन सुरू केली आहे. या हेल्पलाईनचा फायदा किती लाभधारक घेत आहेत ? याबाबतची माहिती आता आपणाजवळ नसेल, तर ती नंतर सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात यावी ; परंतु आपण केलेल्या घोषणेचा फायदा लोक घेत नाहीत, असे आपण उत्तर देण्यापेक्षा आपण ज्येष्ठ नागरिकांची बैठक घेतली पाहिजे, त्यांना समजावून सांगितले पाहिजे, त्यांच्याशी फोनवर संपर्क साधला पाहिजे. त्यांच्या घरामध्ये ठेवावयाच्या नोकर वर्गाकरीता परमिट योजना लागू करणार काय ? त्याकरिता आपण आचारसंहिता लागू करणार काय ?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, माननीय सदस्यांनी एका महत्त्वाच्या प्रश्नाकडे शासनाचे लक्ष वेधले आहे. आपल्या राज्यामध्ये वयोवृद्ध माणसांच्या होणाऱ्या हत्यांमध्ये यावर्षी घट झाली आहे. गेल्या वर्षीच्या आणि त्या अगोदरच्या वर्षीच्या तुलनेत ही संख्या कमी आहे. बहुतांशी घटना त्या घरातील नोकरांकडून घडल्या आहेत. अलिकडच्या काळात विभक्त कुटुंब पद्धतीमुळे, काही वृद्ध माणसांची मुले परदेशात नोकरीकरिता जाणे, वृद्ध माणसांनी घरामध्ये ठेवलेल्या नोकरावर विश्वास बसणे, आणि कमी पगारामध्ये नोकर मिळत असल्यामुळे तो विश्वास संपादन करतो आणि जाताना त्या वृद्ध दाम्पत्यांना मारून जातो. याकरिता वयोवृद्ध लोकांकरिता मुंबई शहरामध्ये हेल्पलाईन सुरू केली. या हेल्प लाईनची मदत ४६ हजार वृद्धांनी मागितली. नंतर पोलिसांनी मदत केलेली आहे. केवळ संरक्षण करण्याच्या बाबतीत मदत नव्हे, तर मी देखील उत्सुकतेपोटी माहिती घेतली आहे. त्यावरून असे दिसून आले की, जी वृद्ध माणसे एकाकी राहत आहेत, त्यापैकी काहीजण पोलीस स्टेशनला फोन करून सांगतात की, आमच्याकडे पोलीस कॉन्स्टेबलला गप्पा मारण्यासाठी पाठवावे किंवा गॅस आणून देण्यासाठी पाठवावे वगैरे. नेहमीच पोलिसांच्या बाबतीत त्रुटी शोधल्या जातात ; परंतु पोलीस देखील अशा प्रकारची चांगली कामे करीत आहेत. मुंबई शहरामध्ये वृद्ध लोकांचे जवळजवळ

४६ हजार कॉल अटेंड करण्यात आलेले आहेत. पोलीस दलाने खूप चांगल्या प्रकारचे काम केलेले आहे. हे मला सांगावयाचे आहे. त्याचबरोबर वृद्ध लोकांच्या घरी जे नोकर असतात, त्यांचा पत्ता घेऊन, त्याची नोंद ठेवण्याचे काम केले जात आहे, तसेच ते ज्या राज्यामधून आलेले आहेत, तेथे जाऊन त्यांची माहिती घेणे आवश्यक आहे. म्हणून याबाबतीत वेळोवेळी लोकांना आवाहन केले जाते की, तुमच्या घरी जे नोकर आहेत, त्यांचा पत्ता व फोटो देण्यात यावा. जे नोकर अन्य राज्यांतून येथे कामासाठी आलेले आहेत, त्यांचे त्या-त्या राज्यामध्ये जाऊन व्हेरिफिकेशन करण्याचे काम सुरू केले आहे. ज्याप्रमाणे मुंबईमध्ये काम केले जात आहे, त्याच पद्धतीने राज्यातील सर्व शहरांमध्ये वयोवृद्ध लोकांच्या मदतीसाठी हेल्पलाईन सुरू करणे आणि जे वृद्ध लोक एकाकीपणे राहत आहेत, त्यांच्या घरी पोलिसांनी अधूनमधून भेट देऊन त्यांची सुरक्षितता राखणे अशा प्रकारच्या योजना राज्यभर सुरू करण्यात येतील.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

पीएमटी बसच्या धडकेने शालेय विद्यार्थी व वृद्धांचा मृत्यू

०१।०४।२००८

पृ.शी. पीएमटी बसच्या धडकेने शालेय विद्यार्थी व वृद्धांच्या मृत्यूच्या प्रमाणात दिवसेंदिवस होत असलेली वाढ.

मु.शी. : पीएमटी बसच्या धडकेने शालेय विद्यार्थी व वृद्धांच्या मृत्यूच्या प्रमाणात दिवसेंदिवस हात असलेली वाढ याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि. प. स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य डॉ. नीलम गोन्हे यांनी 'पीएमटी बसच्या धडकेने शालेय विद्यार्थी व वृद्धांच्या मृत्यूच्या प्रमाणात दिवसेंदिवस होत असलेली वाढ' या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन : डॉ. नीलम गोन्हे विधान परिषद सदस्य यांनी विधान परिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना खालीलप्रमाणे आहे -

“ज्याअर्थी दिनांक ११ मार्च, २००८ रोजी पुण्यात शनिवारवाड्याजवळ सायकलवरून शाळेत जाणारा विद्यार्थी अथर्व दीपक डोंगरे हा ११ वर्षाचा मुलगा पी.एम.पी.एम.एल. च्या बसने धडक दिल्याने जागीच ठार होणे, सदर अपघातानंतर चिडलेल्या नागरिकांनी रस्त्यावरील बसेसवर केलेली दगाडफेक व गाड्यांची मोडतोड. अथर्वचा मृतदेह काही काळ रस्त्यावर पाहून नागरिकांत निर्माण झालेला असंतोष आणि त्याअर्थी, अशा प्रकारे पुण्यामध्ये बसच्या अपघाताच्या संख्येत वाढ होत असून त्यात नागरिकांचे बळी जात असून त्याकडे शासनाचे दुर्लक्ष केल्याने हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे.

श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे, राज्यमंत्री (गृह) यांचे निवेदन

मंगळवार दि. ११ मार्च, २००८ रोजी सकाळी सुमारे ०७.१५ च्या दरम्यान

पुणे महानगर परिवहन महामंडळ मर्या. या परिवहन कंपनीची 'कल्याणी नगर ते कात्रज या मार्गावरील बस' सूर्या हॉस्पिटलजवळ गाडगीळ पुतळा चौकात स्वारगेटकडे जाणाऱ्या दिशेने चौकातील वळणावर आली असता, या ठिकाणी सायकलवरून निघालेला विद्यार्थी कुमार अथर्व डोंगरे वय अंदाजे ११ वर्षे यास बसच्या पुढच्या बाजूला धडक लागून तो मागच्या चाकाखाली येऊन त्याचा मृत्यू झाला, अशी अपघाताची घटना आहे. या अपघातग्रस्त बसचा वाहनचालक श्री. रामदास साप्ते (कायम वाहनचालक क्र. १००४) याचेविरुद्ध शनिवारवाडा पोलीस चौकी (फरासखाना पोलीस चौकी) येथे गु.र.नं.४४/०८ हा भा.दं.वि.क.२७९,३०४(अ), अन्वये नोंद होऊन त्यांना पोलीसांनी अटक केली आहे. सदर बसचे वाहनचालक श्री. साप्ते यांना निलंबित करण्यात आले आहे. या घटनेनंतर संतप्त नागरिकांनी आपली प्रतिक्रिया व्यक्त करताना सकाळी ०८.३० ते ११.०० दरम्यान घटनास्थळी जमा झालेल्या जमावाने ६० बसेसच्या काचा फोडल्या असून यामुळे पुणे महानगर परिवहन महामंडळाचे सुमारे ३ लक्ष ५० हजाराचे नुकसान झाले आहे. या कालावधीत सुमारे दीड ते दोन तास बससेवा विस्कळित होऊन नागरिकांची गैरसोय झाली आहे. या घटनेनंतर पोलीस, एस.आर.पी. व रॅपिड अॅक्शन फोर्स तात्काळ घटनास्थळी दाखल होऊन जमावास नियंत्रित करून शांतता व सुव्यवस्था प्रस्थापित केली आहे. त्याच दिवशी सकाळी ९.३० दरम्यान सदर मार्गावर बससेवा पूर्ववत करण्यात आली आहे. जमावाने फोडलेल्या बसेसमधील कोणीही प्रवास जखमी झालेला नाही. तथापि, दोन बसचालक किरकोळ जखमी झालेले असून त्यांच्यावर उपचार करून सोडून देण्यात आले आहे.

पुणे शहरात शहर व उपनगरातील वाहतुकीची समस्या सोडविण्यासाठी सन २००७ च्या दुसऱ्या अधिवेशनात विधानसभेत उपस्थित केलेल्या लक्षवेधी सूचनेच्या प्रसंगी सन्माननीय विधानसभा सदस्यांनी केलेल्या मागणीनुसार एक उच्चस्तरीय समिती अपर मुख्य सचिव (नगर विकास विभाग) यांच्या अध्यक्षतेखाली दि. १२ सप्टेंबर, २००७ च्या शासन निर्णयान्वये गठित करण्यात आली आहे. या समितीची प्रथम बैठक दि. १९ डिसेंबर, २००७ रोजी झाली आहे. या बैठकीमध्ये वाहतूक समस्यांबाबत स्थानिक स्तरावर प्राथमिक चर्चा होणे आवश्यक असल्याने, त्यासाठी उच्चस्तरीय समितीची एक उपसमिती गठीत करण्याचा निर्णय घेण्यात आला. सदर उपसमितीच्या दोन बैठका पुणे येथे घेण्यात आलेल्या आहेत. रिंगरोडचे प्रश्न, जुना डी.पी. रस्त्यासाठीच्या जागा

संबंधितांशी विचारविनिमय करून तातडीने ताब्यात घेणे, रिंगरोडसाठी निधी उपलब्धतेसाठी पाठपुरावा करणे, सर्व बी.आर.टी. रोड तातडीने पूर्ण करणे, वाहतूक शाखेतील वाहतूक पोलीसांचे मनुष्यबळ पोलीस आयुक्त, पुणे यांनी तातडीने वाढविणे, वाहतूक शाखेवरील संशोधनासाठी Fine Structure Improvement चा प्रस्ताव तयार करणे, तसेच शहरातील गर्दीच्या भागातील बसथांबे शहराबाहेर पर्यायी जागा शोधून सक्षमीकरण, करणे, दोन्ही मनपा क्षेत्रात साईन बोर्डस आवश्यकतेप्रमाणे बसविणे, पुणे शहर परिसरात गाड्यांची वेगमर्यादा निश्चित करून त्याची पाहणी स्पीडगनद्वारे करणे, महापालिकेच्या ताब्यात असणाऱ्या जागेवर पे अँड पार्कसाठी अधिक वाहनतळ निर्माण करणे, तसेच पुणे-लोणावळा उपनगरीय रेल्वे वाहतुकीच्या अनुषंगाने वाहतुकीची वारंवारिता वाढविण्यासाठी रेल्वेकडे पाठपुरावा करणे, पुणे-मिरज, पुणे-दौंड ही दोन रेल्वे उपनगरीय रेल्वे वाहतूक सुरू करण्याचे रेल्वेला प्रस्तावित करणे इत्यादी उपाययोजना करण्याबाबत संबंधितांकडे पाठपुरावा करणे बाबतचा निर्णय उच्चस्तरीय समितीच्या प्रथम बैठकीत घेण्यात आला आहे.

पुणे महापालिकेकडून बी.आर.टी. रोड तातडीने पूर्ण करण्यासाठी प्रयत्न चालू आहेत. रस्त्यावरील फूटपाथ, भुयारी मार्ग इत्यादीचे काम तातडीने हाती घेण्यात आले आहे. राष्ट्रकुल युवा क्रीडा स्पर्धांच्या निमित्ताने उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून रस्त्यांच्या विकासाबाबत तसेच रस्ता रुंदीकरणाची कामे हाती घेण्यात आली आहेत. तसेच उच्चस्तरीय समितीने पुणे व उपनगरातील वाहतूक समस्या निवारणार्थ केलेल्या शिफारशींची पूर्तता तातडीने करण्यासाठी मनपा प्रशासन वाहतूक शाखा पुणे, प्रयत्नरत आहेत.

अशा घटना घडू नयेत यासाठी योग्य त्या खबरदारी व दक्षता घेण्याबाबत आयुक्त, पुणे व पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका, पोलीस आयुक्त, पुणे अध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, पुणे महानगर परिवहन महामंडळ मर्या, पुणे यांना नगर विकास विभागाकडून सूचना देण्यात येत आहेत.

■

■ औचित्याचा मुद्दा

निधी पांडे यांना मंत्रालयात ढकलून देण्यात आल्याचे प्रकरण

०८।०४।२००८

पृ.शी. मु.शी. औचित्याचा मुद्दा

निधी पांडे यांना मंत्रालयात ढकलून देण्यात आले.

उपसभापती : सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी औचित्याचा मुद्दा मांडण्याची परवानगी मागितलेली आहे. त्यांनी आपला औचित्याचा मुद्दा मांडावा.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, माझा औचित्याचा मुद्दा आहे. श्रीमती निधी पांडे या आय. ए. एस. अधिकारी असून त्यांच्या संदर्भात अतिशय गंभीर स्वरूपाचा प्रकार घडला आहे. मंत्रालयात पाचव्या मजल्यावरील जिन्यावरून जात असताना त्यांना ढकलून देण्यात आले होते आणि एका अपरिचित व्यक्तीकडून असा प्रकार केला गेला असल्याचे सी.सी.टी.व्ही. वर दिसून आले. श्रीमती निधी पांडे यांचे पती श्री. दीपक पांडे हे अकोला येथे आय.पी.एस. अधिकारी असून दुसऱ्या प्रकरणात ते सापडलेले असल्यामुळे त्यांची चौकशी मंत्रालयामध्ये श्री. आर. गोपल या अधिकाऱ्यासमोर चालू असताना श्रीमती निधी पांडे यांना जिन्यावरून ढकलण्यात आल्यामुळे त्या रक्तबंबाळ झाल्या आहेत. मंत्रालयातील सर्व आय. ए. एस. अधिकाऱ्यांनी यामध्ये लक्ष घातले असून श्रीमती चित्कला झुत्शी या गृह विभागाच्या अतिरिक्त मुख्य सचिव आहेत. त्यांनी विनंती केल्यानंतर एफ.आय.आर. नोंदविण्यात आलेला आहे. श्रीमती निधी पांडे यांनी असे मनोगत व्यक्त केल्याचे आम्ही वर्तमानपत्रातून वाचले आहे की, त्यांच्या पतीचासुद्धा या हल्ल्यामध्ये हात असू शकतो. माननीय उपमुख्यमंत्री सभागृहात उपस्थित आहेत. माझी विनंती आहे की, श्रीमती निधी पांडे यांच्यासारख्या आयएएस अधिकारी सक्षमपणे काम करीत असताना हा प्रकार मंत्रालयाच्या आतमध्ये होत असेल तर या महिला अधिकाऱ्यांना संरक्षण पुरविण्यात यावे आणि या प्रकरणाची उच्चस्तरीय चौकशी करण्यात यावी, जेणेकरून त्या घटनेच्या पाठीमागे जे लोक असतील त्यांच्यावर योग्य ती कारवाई चालू झाली पाहिजे. सभापती महोदय,

हे सभागृह चालू आहे आणि स्वतः माननीय उपमुख्यमंत्री सभागृहात उपस्थित आहेत, त्यांच्याकडे महिला आयएएस अधिकाऱ्यांनी काही मागण्या या संदर्भात केल्याही असतील, तरी मी महिला आमदार म्हणून आपल्याला याबाबत विनंती करते. धन्यवाद.

श्रीमती उषा दराडे : सभापती महोदय, मला या प्रकरणाची पार्श्वभूमी अशी सांगावयाची आहे की, श्रीमती निधी पांडे यांचे प्रकरण मी महिला आयोगाची सदस्य असताना त्यांच्या मिस्टरांच्या विरोधात महिला आयोगापुढे आले होते. माननीय राज्यपालांच्या बंगल्यावर त्यांचे यजमान अधिकारी म्हणून काम करीत होते, त्यावेळेस अनेकदा महिला आयोगाने विनंती केली होती की, त्यांना निलंबित केले पाहिजे. पण शासनाने त्यांना नेहमीच पाठीशी घातले आहे. हा जो काही प्रकार घडला आहे, त्याच्या मागे निश्चितच तिचे पती आहेत असा श्रीमती निधी पांडे यांचा आरोप आहे. श्रीमती निधी पांडे यांना अनेक वर्षांपासून काम करीत असतानाही अशा प्रकारचा त्रास होतो आहे. तेव्हा आता सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी येथे जो प्रश्न उपस्थित केला आहे, हा फार गंभीर स्वरूपाचा प्रश्न आहे आणि शासनाने याबाबत फार गांभीर्याने दखल घेण्याची व कारवाई करण्याची गरज आहे एवढेच मला या प्रसंगी सांगावेसे वाटते.

श्री. आर.आर. पाटील (उपमुख्यमंत्री) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे आणि श्रीमती दराडे यांनी आयएएस अधिकारी श्रीमती निधी पांडे यांच्या बाबतीतील जो प्रश्न येथे उपस्थित केला आहे, ती घटना गंभीर आहे आणि त्या घटनेची अतिशय गांभीर्याने मी देखील दखल घेण्याच्या सूचना संबंधितांना दिल्या आहेत. एक तर हा प्रकार मंत्रालयात घडलेला आहे. दुसरी गोष्ट म्हणजे एका आयएएस अधिकाऱ्याचा एफआयआर घेण्यास देखील विलंब लागल्याची तक्रार आहे. नेमके त्यांना कुणी ढकलले आणि एफआयआर घेण्यास विलंब लागला का? आणि लावला का? याची क्राईम शाखेमार्फत संपूर्ण चौकशी करण्यात येईल आणि एफआयआर घेण्यास वेळ लागला असेल, अगदी ५ मिनिटे देखील वेळ लागला असेल आणि वरिष्ठांना त्यामध्ये हस्तक्षेप करणे भाग पडले असेल तर, संबंधित अधिकाऱ्यांना निश्चितपणे निलंबित केले जाईल आणि ज्याने कोणी श्रीमती पांडे यांना ढकलले आहे त्याचा निश्चितपणे शोध घेतला जाईल.

उपसभापती : असाच निर्णय आपण सर्वच प्रकरणांमध्ये घ्यावा ही अपेक्षा आहे.

■ लक्षवेधी सूचना

पुणे येथे दैनिक 'सामना'च्या कार्यालयावर झालेला हल्ला

२६।०७।२००८

पृ.शी. : पुणे येथे दैनिक 'सामना'च्या कार्यालयावर झालेला हल्ला

मु.शी. : पुणे येथे दैनिक 'सामना'च्या कार्यालयावर झालेला हल्ला यासंबंधी डॉ. नीलम गोऱ्हे, सर्वश्री श्री. अरविंद सावंत, अनिल परब, परशुराम उपरकर, वि.प.स. यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

डॉ. नीलम गोऱ्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी नियम १०१ अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय उपमुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छिते आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे, अशी विनंती करते.

“पुणे येथील वडगाव धायरी येथे दिनांक १३ जून, २००८ रोजी दैनिक 'सामना'च्या कार्यालयावर एका राजकीय पक्षाच्या शेकडो कार्यकर्त्यांनी केलेली दगडफेक व हल्ला, सामना अंकाची छपाई बंद पाडण्यात येणे, कार्यालयाचे दगडफेकीमुळे झालेले प्रचंड नुकसान, अशा प्रकारचे राजकीय पक्षाचे गुंड वृत्तपत्राची करीत असलेली गळचेपी व वृत्तपत्र स्वातंत्र्यावर केलेला हल्ला, सदर प्रकरणी पोलिसांकडे तक्रार करूनही पोलीस उशिरा येणे, अशा प्रकारे वृत्तपत्राच्या कार्यालयावर हल्ला करून वृत्तपत्र स्वातंत्र्याची करण्यात येत असलेली गळचेपी, हल्लेखोरांना तत्काळ कारवाई करण्याची नितांत आवश्यकता व शासनाची प्रतिक्रिया.”

श्री. आर. आर. पाटील (उपमुख्यमंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरीत केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

“डॉ. नीलम गोऱ्हे, श्री. अरविंद सावंत, श्री. अनिल परब, श्री. परशुराम उपरकर विधान परिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १०१ अन्वये दिलेली लक्षवेधी सूचना पुढीलप्रमाणे -

“दिनांक १३ जून २००८ रोजी पुणे येथील वडगाव धायरी येथील दैनिक ‘सामना’ या कार्यालयावर एका राजकीय पक्षाच्या शेकडो कार्यकर्त्यांनी केलेली दगडफेक व हल्ला, सामना अंकाची छपाई बंद पाडण्यात येणे, कार्यालयाचे दगडफेकीमुळे झालेले प्रचंड नुकसान, अशा प्रकारे राजकीय पक्षाचे गुंड वृत्तपत्राची करीत असलेली गळचेपी व वृत्तपत्र स्वातंत्र्यावरील हल्ला, सदर हल्ला प्रकरणी पोलीस घटनास्थळी तक्रार करूनही उशिरा येणे, अशाप्रकारे वृत्तपत्राच्या कार्यालयावर हल्ला करून वृत्तपत्रस्वातंत्र्याची करण्यात येत असलेली गळचेपी लक्षात घेता, अशाप्रकारे वृत्तपत्रावरील हल्ले रोखण्याबाबत हल्लेखोरांवर तत्काळ कारवाई करण्याची नितांत आवश्यकता व शासनाची प्रतिक्रिया.”

मा. उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे निवेदन

दिनांक १२।०६।२००८ रोजी रात्री १०.२५ वाजण्याचे सुमारास वडगाव खुर्द, सिंहगड रोडवरील दैनिक ‘सामना’ कार्यालयाचे सामना वर्तमानपत्रात नारायण राणे यांचेबद्दल मुख्यमंत्री विलासराव देशमुख यांनी केलेल्या वक्तव्यावर आधारित “नववधू प्रिया मी बावते” या लेखाच्या प्रसिद्धीमुळे चिडून जाऊन १) सचिन ज्ञानदेव सातपुते, २) सचिन मारुती घुले, राहणार चंदननगर, खराडी, पुणे व त्याचे इतर २५ ते ३० साथीदार लोकांनी एकत्र जमावाने सामना कार्यालय, धायरी, पुणे समोर येवून घोषणा देवून कार्यालयावर दगडफेक करून कार्यालयाच्या काचा फोडून त्यापैकी काहीजणांनी छपाई साहित्याचे नुकसान केले, असे एकूण ३,००,०००/- रुपयांचे नुकसान केले आहे, व त्यांनी दगडफेक करून दहशत निर्माण केली व कामकाजात अडथळा आणला. त्यामध्ये कामगार विनोद उत्तम लाड याचे हाताचे बोटस दगड लागून जखम झाली आहे. अशा मजकुरावरून हवेली पो.स्टे. येथे गु.नो.क्र. २६४/०८ भा.दं.वि.स. कलम १४३, १४७, १४९, १५२, ४२७, ३३७ व अॅमेन्डन्ट अॅक्ट ७ प्रमाणे गुन्हा दाखल करण्यात आला असून, त्यामध्ये एकूण ३० आरोपींना अटक करण्यात आलेली आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : महोदय, दैनिक ‘सामना’च्या वडगाव-धायरी येथील कार्यालयावर हल्ला करण्यात आला, त्यामध्ये तीन लाखांचे नुकसान झाले; पण ही लक्षवेधी सूचना केवळ पुणे येथील सामना च्या कार्यालयावर जसा हल्ला झाला, त्यासंदर्भात मी दिली नसून, माननीय उपमुख्यमंत्री वृत्तपत्राचे खूप मोठे भोक्ते आहेत, समर्थक आहेत. अशावेळी वृत्तपत्रांवर जो हल्ला झाला तो केवळ

पुण्यातच झाला नाही, तर ठाण्यातही रघुनाथनगर नाक्यावर रविंद्र फाटक या नगरसेवकाने सामना चा अंक जाळला आणि संजय राऊत यांचा पुतळाही जाळला. त्याप्रमाणे वाशी व नवी मुंबईतही कार्यालय डिझेल टाकून जाळण्याचे प्रयत्न झाले. जालना येथेही असाच प्रकार घडला. पुण्याच्या हल्ल्यासंबंधी बोलत असताना हल्ला झाल्यावर पोलिसांना बोलाविले, त्यानंतर पोलीस आले व त्यांनी संरक्षण दिले. पण इतर पाच-सहा ठिकाणी जे हल्ले झाले त्याच्या पाठीमागे निश्चितच सूत्रधार आहेत. हे सूत्रधार कोण आहेत, यासंबंधी तपास करून ती कारवाई करणार काय ? तसेच श्री. रविंद्र फाटक हे या हल्ल्याचे सूत्रधार असून, त्यांच्या मोबाईलवरून जे फोन करण्यात आले त्यांची तपासणी करावी. आणि खासदार संजय राऊत यांचा पुतळा जाळणारे जे कार्यकर्ते आहेत त्यांची आणि या सूत्रधारांची सीआयडीमार्फत चौकशी करण्यात येणार काय ? तसेच कलम १२० (ब) नुसार कटकारस्थान करणे यानुसार संबंधितांवर गुन्हे दाखल करण्यात येतील काय, त्याचबरोबर ज्यांना अटक केलेली आहे, ते सचिन सातपुते आणि सचिन घुले हे कोणाच्या तरी बांधकामावर काम करणारे मजूर आहेत ? तसेच आमदार श्री. विनायक निम्हण यांचे हे बांधकाम आहे काय ?

श्री. आर. आर. पाटील : महोदय, ही गोष्ट खरी आहे की, वर्तमानपत्रातून विचार व्यक्त करण्याचे स्वातंत्र्य असले पाहिजे, यासाठी मी नेहमीच आग्रही राहणार आहे; पण त्यात विचार असले पाहिजे. हा जो हल्ला झाला तो म्हणजे “नववधू प्रिया मी बावरते” या मथळ्याखाली फोटोसह जो लेख छापून आला होता, त्या अनुषंगाने झाला की काय... (अडथळा...) मी हल्ल्याचे समर्थन करू शकणार नाही, टीका टिपणी ही नेहमी होत असते...

या वर्तमानपत्रात नववधूच्या वेषात फोटो छापण्यात आलेला आहे आणि त्याला मुख्यमंत्र्यांचा संदर्भ दिलेला आहे. यामध्ये मुख्यमंत्री म्हणतात की, नववधू नव्याने घरी आली की, ती नवी असल्यामुळे तिला काहीही माहिती नसते, त्यामुळे प्रथम ती चिडते, वैतागते असा उल्लेख केलेला आहे. उद्या आम्ही या आरोपाच्या बाबतीत उघडे करू म्हटले तर ? मग आम्ही काय करायचे ? खरे म्हणजे वर्तमानपत्रांनी अशा प्रकारचे फोटो छापताना तारतम्य बाळगले पाहिजे, अशी माझी वैयक्तिक भावना आहे. अशा प्रकारचा फोटो छापून आल्यानंतर पोलिसांना असे काही प्रकार होतील, असा अंदाज आला होता. त्यामुळे ‘सामना’ वर्तमानपत्राची राज्यभरात ज्या-ज्या ठिकाणी कार्यालये आहेत त्या ठिकाणी पोलीस बंदोबस्त वाढवण्याच्या संदर्भात सूचना देण्यात

आल्या होत्या. पुण्यातील कार्यालयावर पोलिसांनी अगोदरच बंदोबस्त ठेवला होता. काही वर्तमानपत्रांच्या कार्यालयांची माहिती आम्हाला मिळू शकली नाही, तसेच काही वर्तमानपत्रांनी आपल्या कार्यालयाची माहिती पोलिसांनाही दिली नव्हती. पोलीस जर अशा प्रकारची माहिती गोळा करण्यासाठी वर्तमानपत्राच्या कार्यालयावर गेले, तर तुम्ही गुप्त माहिती कशासाठी गोळा करीत आहात, चौकशा सुरू झाल्या का? अशा प्रकारे पोलिसांवर आरोप होत असतो. त्यामुळे अशा प्रकारची माहिती गोळा करणे पोलिसांना अडचणीचे होते. वर्तमानपत्रात अशा प्रकारचा फोटो छापून आल्यानंतर आमच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी, तुमची कार्यालये किती आहेत? कोठे बंदोबस्त ठेवावयास पाहिजे, यासाठी आपणहून संपर्क साधला होता. त्यामुळे अन्यत्र हा प्रकार कोठे घडू शकला नाही. 'सामना' या वर्तमानपत्राचे कार्यालय पुण्यापासून १० कि.मी. अंतरावर आहे. असे असतानाही घटना झाल्यानंतर १० मिनिटांच्या आत पोलीस पोहोचले होते. तेथे जाऊन सहा आरोपी आणि काही वाहने पोलिसांनी जागेवरच पकडली होती. त्यादिवशी मी पुण्यालाच मुक्कामी होतो. ज्यावेळी वर्तमानपत्रावर हल्ला झाल्याची बातमी मला कळाली, त्याच वेळेस सकाळ होईपर्यंत सर्व आरोपी अॅरॅस्ट झाले पाहिजेत, अशा सूचना मी सीपींना दिल्या होत्या. सीपींनी सकाळी वर्तमानपत्रावर हल्ला केलेल्या आरोपींना पकडण्यात आलेले आहे, अशी माहिती मला दिली. पोलिसांनी ८-१० टीम करून एका रात्रीत आरोपींना पकडलेले आहे. यातील बहुतांश आरोपींना तीन दिवसांची कस्टडी मिळाली होती.

सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी दुसरा प्रश्न विचारला आहे की, श्री. सचिन घुले हा कोणाच्या बांधकामावर काम करतो? त्यासंदर्भात मी सांगू इच्छितो की, मी बाबतीतही पोलिसांना चौकशी करण्यास सांगेन. पोलिसांनी प्रत्यक्ष साईटवर जाऊन गुन्हे करणाऱ्यांनाच पकडलेले आहे. ज्या लोकांना अटक करण्यात आलेली आहे, त्यांच्या मागे कोणाचा हात आहे याचा सुद्धा तपास केला जाईल.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, माननीय गृहमंत्र्यांनी सविस्तर उत्तर दिलेले असल्यामुळे आम्ही आभारी आहोत. सामना च्या कार्यालयाची माहिती देण्यास तयार आहोत. सहकार्य करण्यास तयार आहोत, या घटनेत ५-६ ठिकाणी हल्ले झालेले असल्यामुळे यासंदर्भात सीआयडीमार्फत सखोल चौकशी केली जाईल काय? मोबाईलच्या संदर्भात आम्ही आपल्याला विनंती

केलेली आहे. त्यामुळे त्यासंदर्भात आपण भाष्य करावे, अशी विनंती आहे.

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, त्यांच्या मोबाईलवरील कॉल, त्यांना कॉल कोणी करावयास सांगितले होते. यासंदर्भात पोलिसांनी काय केले हे मी पुढील अधिवेशनातील पहिल्याच दिवशी सांगेन. पोलीस तपास करतील. मी जी नाराजी व्यक्त केली ती व्यक्तिगत होती. गृहमंत्री म्हणून सर्व वर्तमानपत्रांना संरक्षण देणे हे आमचे काम असल्यामुळे ते केले जाईल.

प्रा. सुरेश नवले : सभापती महोदय, सामना या दैनिकामधून अत्यंत शिवराळ आणि विकृत भाषा वापरली जाते. महाराष्ट्रात एक प्रकारची भाषिक दुर्गंधी हे दैनिक नेहमी पसरवत असते. जो प्रकार घडलेला आहे, त्यासंदर्भात या दैनिकाला न्यायालयाने आदेश होते की, यानंतर बदनामीकारक वृत्त देऊ नका. त्यानंतरही सामना दैनिकाने अशा प्रकारचे बदनामीकारक वृत्त देण्याचे थांबवलेले नाही. माननीय उपमुख्यमंत्री महोदयांना माझा असा प्रश्न आहे की, महाराष्ट्रात सामंजस्य प्रस्थापित करण्याऐवजी महाराष्ट्रातील सामाजिक ऐक्याचा भंग करणाऱ्या विकृत सामना च्या विरुद्ध कोणती कारवाई करण्यात येणार आहे?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, या बातमीच्या संदर्भात सांगावयाचे म्हणजे सरकारने त्याबाबतीत काही करण्यासारखे नाही. त्यांनी व्यक्तिगत बदनामीचा दावा दाखल करावा.

श्री. दिवाकर रावते : सभापती महोदय, माझा हरकतीचा मुद्दा आहे सन्माननीय उपमुख्यमंत्री असे उत्तर दिले आहे की, सरकारने उत्तर देण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही, या वर्तमानपत्रांनी बदनामीकारक मजकूर छापू नयेत, असे न्यायालयाचे आदेश आहेत, असे निवेदन आता करण्यात आलेले आहे. त्यामुळे न्यायालयात जाऊन त्या बाबतीत निर्णय घ्यावा. न्यायालयाने जर सांगितले असेल, तर त्याबाबतीत शासनाने उत्तर देण्याचे काही कारण नाही. माननीय उपमुख्यमंत्र्यांनी उत्तर देण्यासाठी उभे राहणे गैर आहे. न्यायालयाने याबाबतीत सांगितलेले असल्यामुळे न्यायालयात जाऊन त्यांनी हा मुद्दा मांडावा व कोणती बदनामी झाली आहे हे ठरवून घ्यावे.

(एकाच वेळी अनेक सन्माननीय सदस्य बोलतात)

श्री. वसंत पुरके : सभापती महोदय, सन्माननीय उपमुख्यमंत्र्यांना माझी, अशी विनंती आहे की, ही केवळ वैयक्तिक बाब नाही. असा मुद्दा कोणाच्याही बाबतीत उपस्थित होऊ शकतो.

डॉ. दीपक सावंत : विकृत सामना हे शब्द कामकाजातून काढून टाकण्यात यावेत.

उपसभापती : माननीय उपमुख्यमंत्र्यांचे म्हणणे मांडून झाल्यानंतर सन्माननीय सदस्यांनी आपले म्हणणे मांडावे.

(एकाच वेळी अनेक सन्माननीय सदस्य बोलतात)

उपसभापती : सर्व सन्माननीय सदस्यांनी प्रथम खाली बसावे.

श्री. दिवाकर रावते : त्यांना वकीलपत्र कोणी दिले आहे?

(एकाच वेळी अनेक सन्माननीय सदस्य बोलतात)

उपसभापती : सर्व सन्माननीय सदस्यांनी प्रथम खाली बसावे. या लक्षवेधी सूचनेच्या निमित्ताने सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी प्रश्न विचारला होता व त्या प्रश्नाला माननीय उपमुख्यमंत्र्यांनी उत्तर दिलेले आहे. सन्माननीय सदस्यांनी आपल्या भावना जरूर मांडाव्यात; परंतु त्या मांडत असताना त्यांनी काही बंधने स्वतःवर घालून घेतली पाहिजेत. या ठिकाणी मघाशी सन्माननीय सदस्य प्रा. सुरेश नवले यांनी विकृत सामना हे शब्द वापरल्यामुळे त्या शब्दाला हरकत घेण्यात आली आहे. एखादे दैनिक विसंगत किंवा विपर्यस्त वृत्त छापत असेल तर...

प्रा. सुरेश नवले : त्या वर्तमानपत्रातील भाषा शिवराळ आहे.. महाराष्ट्रातील अनेक नेत्यांच्या बाबतीत, अशी भाषा वापरली जाते... (एकाच वेळी अनेक सन्माननीय सदस्य बोलतात)

उपसभापती : सर्व सन्माननीय सदस्यांनी प्रथम शांत बसावे. याबाबतीत रुलिंग देत असताना मला काही कोटेशनस द्यावयास पाहिजे. प्रत्येक वर्तमानपत्राची मुद्दे मांडण्याची एक शैली असते. आज नवाकाळ सारखे दैनिक समाजातील अत्यंत शेवटच्या थरातील गरिबातला गरीब माणूस वाचतो. त्या दैनिकाचे संपादक श्री. निळुभाऊ खाडीलकर हे त्यामध्ये अग्रलेख लिहितात. त्यांच्यासारखे थोर संपादक आपले विचार प्रगल्भतेने मांडतात. त्यांच्या अग्रलेखातील एखादी गोष्ट आपल्याला पटत नाही, याचा मला देखील बऱ्याच वेळा अनुभव आलेला आहे; परंतु पत्रकार हे पत्रकारितेचे काम करीत असतात. त्यामधील नेमके आपण अचूक काय उचलावे आणि काय उचलू नये याचे भान शेवटी वाचक आणि समाज ठेवीत असतो. त्यामुळे मला असे वाटते की, या ठिकाणी आपण एक चांगले समंजस आणि अत्यंत लोकप्रिय प्रतिनिधी आहात. युतीच्या शासनामध्ये मंत्री म्हणून देखील आपण अत्यंत चांगली कामगिरी बजावली आहे. या सभागृहामध्ये आपले उच्च विचार ऐकण्याची माझ्यासारख्याला आवड आहे. मी या ठिकाणी एवढेच सांगेन की, या सभागृहात

एकमेकांवर टीका करीत असताना सर्वांनी आपल्या मर्यादा ओळखल्या पाहिजेत. या ठिकाणी विकृत आणि शिवराळ भाषेबाबत आपण उल्लेख केला. यामध्ये 'शिवराळ' हा शब्द असंसदीय नाही; परंतु दैनिक सामानामधून छापण्यात आलेल्या मजकुरामध्ये विकृत अशा प्रकारच्या शब्दांचा उल्लेख झाला असेल, तर तो गाळण्यात यावा. माननीय सदस्यांना मला एवढेच सांगावयाचे आहे की, आपण ज्यांच्याबाबत या ठिकाणी बोलत आहात त्यांच्याबद्दल मला व्यक्तिशः आदर आहे. त्यांनी या राज्याचे मुख्यमंत्रीपद भूषविले आहे. आणि त्यावेळी त्यांच्याबरोबर आपणही काम केले आहे. शेवटी लोकशाहीमध्ये मतभेद हे निश्चितपणे होत असतात. आज आपण इथे आहोत उद्या कुठे असू माहीत नाही. परवाच्या दिल्लीच्या राजकारणामध्ये आपण पाहिले आहे; परंतु हे राजकारण राजकारणाच्या ठिकाणी ठेवून राजकारणात हवी असलेली उंची आणि समाजाला अभिप्रेत असलेले आपले बोलणे, वागणे आणि चालणे याचे भान ठेवले पाहिजे. रस्त्यावर भटकत असताना एखाद्या फिरत असलेल्या व्यक्तिबद्दल जर मी अपशब्द वापरला, तर त्यामुळे माझी किंमत कमी होण्यापेक्षा माझ्या पक्षाची किंमत कमी होत असते, याचे भान ठेवून मी समाजात वावरत असतो. माझी सर्वांना नम्र प्रार्थना आहे की, लोकांनी आपल्याला या सर्वोच्च सभागृहात पाठविले आहे. लोकांच्या आपल्याबद्दलच्या भावना निश्चितपणे चांगल्या आहेत. त्यांच्या भावनांची परिपूर्ती करण्यासाठी आपण या सभागृहात येत असताना राजकारणाचे जोडे बाहेर काढून ठेवीत असतो. आपण या ठिकाणी येताना समाजाचे, लोकांचे प्रश्न सोडविण्यासाठी येतो. त्यामुळे येथील कोणत्याही वादाला, कुठल्याही प्रकारची व्यक्तिगत धार असू नये, असे माझे या ठिकाणी प्रामाणिक मत आहे. या ठिकाणी झालेल्या सर्व वादावर मी पडदा टाकतो. आदरणीय मुख्यमंत्र्यांना या संदर्भातील उत्तर द्यावयाचे असेल, तर ते त्यांनी द्यावे.

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, जरी एखाद्या वर्तमानपत्रामध्ये काही खटकणारे छापले गेले असेल, तर त्याबाबत प्रेस कौन्सिल ऑफ इंडियाकडे तक्रार करता येते. ज्यावेळी हल्ला करणाऱ्या लोकांवर आम्ही कारवाई केली, त्यावेळी चांगल्या कायदा तज्ज्ञांकडून असाही सल्ला घेतला की, अशा प्रकारचा फोटो छापल्यानंतर आपणास त्या दैनिकावर काही कारवाई करता येईल काय? याबाबत दोन वकिलांनी स्पष्टपणे ओपिनियन दिले की, याबाबत आपल्याला केस करता येत असली, तरी ज्यांचा फोटो छापला आहे,

त्यांना डिफेंडची केस करता येईल. सरकार यामध्ये सुमोटो काही करू शकत नाही, पोलिसांना यामध्ये कोणतेही अधिकार नाहीत. यानंतर त्यांनी वकिलाचा सल्ला घेऊन या वर्तमानपत्राच्या विरोधात व्यक्तिगत केसही केली आहे, ती कोर्टांमध्ये प्रलंबित आहे. त्यामुळे फार चर्चा होऊ, नये असे मला वाटते. दै. सामना वर झालेल्या हल्ल्याच्या पाठीमागे कुणी होते काय ? हे देखील तपासून पाहिले जाईल. सभापती महोदय, दोन्ही बाजूकडील माननीय सदस्यांना माझी आवाहनात्मक सूचना आहे की, राज्यामध्ये छोट्या-छोट्या प्रश्नांवरून कायदा व सुव्यवस्थेचे प्रश्न निर्माण करून एकमेकांसमोर आव्हान निर्माण करण्याचे काम करू नये. पहिल्यांदा जेव्हा वर्तमानपत्रामध्ये फोटो छापून आला, तेव्हा तो छापून आल्यानंतर आपली बदनामी झाली म्हणून ते कोर्टात गेल्यानंतर पुन्हा फोटो छापण्यात आला. आणि तो छापल्याबद्दल दैनिक सामनावर कारवाई करावी म्हणून पुन्हा फोटो छापण्यात आला. सभापती महोदय, या सदनामार्फत आणि काम करून करून कंटाळलेल्या पोलिसांमार्फत मी एवढीच विनंती करतो की, आज विधानपरिषदेत या फोटोमुळे पुन्हा चर्चा झाली म्हणून दुसऱ्यांदा तो फोटो छापून येऊ नये. सभापती महोदय, वर्तमानपत्रवाल्यांनी फोटो छापवयाचे, तो छापून आल्यानंतर पुन्हा हल्ले होणार, आणि पुन्हा पोलिसांना रात्रभर जागे राहावयाचे हा खेळ आता संपला पाहिजे. यामधून काहीच निष्पन्न होणार नाही. म्हणून या प्रकरणावर दोन्ही बाजूंनी पडदा पडावा, अशी मी विनंती करतो.

उपसभापती : उद्या कार्याध्यक्षांचा वाढदिवस असल्यामुळे या चर्चेचा आपण इथेच शेवट करू या.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये श्री. भास्कर ठाकरे यांचा गोळी लागून झालेला संशयास्पद मृत्यू

२३।१२।२००८

पृ.शी. : कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये श्री. भास्कर ठाकरे यांचा गोळी लागून झालेला संशयास्पद मृत्यू.

मु.शी. : कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये श्री. भास्कर ठाकरे यांचा गोळी लागून झालेला संशयास्पद मृत्यू याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. नितीन राऊत (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी “कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये श्री. भास्कर ठाकरे यांचा गोळी लागून झालेला संशयास्पद मृत्यू” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती. तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोन्हे, विधानपरिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली प्रस्तावाची सूचना पुढीलप्रमाणे आहे—

“ज्याअर्थी, कोल्हापूर जिल्ह्यातील हातकणंगले तालुक्यातील माळे फाट्याजवळ दि. २०।२।२००८ रोजी शेतामध्ये गोळी लागल्यामुळे भास्कर भालचंद्र ठाकरे, वय ५०, राहणार शिवाजी पार्क, मुंबई २८ गंभीररीत्या जखमी झाल्याने त्यांना तेथील सी.पी.आर. रुग्णालयात दाखल करण्यात येणे, उपचारादरम्यान त्यांना आलेला मृत्यू, श्री. भास्कर ठाकरे हे दोन दिवसांपूर्वी हातकणंगले येथे गेले होते. श्री. भास्कर ठाकरे व बाळासाहेब यादव असे तिघेजण गाडीतून आले फाट्याजवळ शिकारीला गेले होते. तेथे त्यांना अज्ञात इसमांची गोळी लागून ते ठार झाले, हा अपघात नसून संशयास्पद मृत्यू आहे, असा संशय त्यांच्या वयोवृद्ध वडिलांनी व्यक्त केलेला असून, पोलीसांनी या

प्रकरणी योग्य तो तपास करून आरोपींना अटक केलेले नसणे, पंचनामाही योग्य नसून, त्यात विसंगती असणे, पोलीस तपास योग्यप्रकारे होत नसून, हे प्रकरण पुढील चौकशीसाठी शासनाने सीआयडीकडे तत्काळ सोपविण्याची नितांत आवश्यकता, आणि

त्याअर्थी, या खून प्रकरणाची चौकशी ९ ते १० महिने होवून योग्य दिशेने होत नसल्याने हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे.”

श्री. जयंत पाटील, मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

श्री. माधव लालासौ यादव, कोल्हापूर यांची चोकाक गावाच्या हद्दीत मालेफाट्याजवळ वडिलोपार्जित जमीन आहे. ही जमीन श्री. अशोक शामराव कदम व इतर यांना कसण्यासाठी दिली आहे. श्री. माधव लालासौ यादव यांच्याकडे श्री. भास्कर ठाकरे, रा. दादर, मुंबई हे मागील १५ वर्षांपासून नेहमी कोल्हापूर येथे राहण्यास येत असत. ते ज्या-ज्या वेळी राहायला येत असत त्या-त्या वेळी त्यांच्याकडे परवाना असलेली रायफल ०.२ व १२ बोअरची बंदूक सोबत असे. या बंदुकीने ते रानटी डुकरांची शिकार करीत असत. दिनांक २०।२।२००८ रोजी दुपारी श्री. माधव लालासौ यादव, नचिकेत मंडलिक व भास्कर ठाकरे हे चोकाक येथील श्री. माधव यादव यांच्या फार्महाऊसवर दुपारचे जेवण आटोपून तेथे बसले असताना भास्कर ठाकरे हे त्यांच्या रायफलसह शेतामधून फेरफटका मारून येतो, असे त्यांना सांगून निघून गेले. त्यावेळी शेतामध्ये काम करणारी एक व्यक्ती पिकास पाणी घालत असताना अचानक त्या व्यक्तीला बंदुकीच्या गोळीचा आवाज ऐकू आल्याने तो त्या दिशेने धावत गेला. त्यावेळी भास्कर ठाकरे हे तेथे पडल्याचे आढळून आले. त्या व्यक्तीने फार्महाऊसवरील श्री. यादव यांच्यासह उपस्थित असलेल्या त्यांच्या मित्राला बोलावून श्री. ठाकरे यांना हलवून उठविण्याचा प्रयत्न केला; परंतु ठाकरे यांची कोणतीही हालचाल दिसून न आल्याने, त्यांना सी.पी.आर. हॉस्पिटल, कोल्हापूर येथे उपचारासाठी दाखल केले असता तेथील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांनी श्री. ठाकरे हे मयत झाल्याचे घोषित केले. याबाबत हातकंगले पोलीस स्टेशन येथे अकस्मात मृत्यू रजि. क्र. ११/०८ सी.आर.पी.पी. १७४ प्रमाणे नोंद करण्यात आली आहे. याबाबत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या पॅनेलने शवविच्छेदन करून मयताचा मृत्यू "Head injury due to fire arm" असे असल्याचे अभिप्राय दिले आहेत. पोलिसांनी घटनास्थळाचा पंचनामा करून मृतकाच्या बरोबर असलेल्या त्यांच्या मित्रांचे जबाब घेतले आहे. मयताचे अंगावरील

कपडे, मयताची बंदूक व भरलेले तसेच रिकामे राऊंड, अंगात घुसलेले गोळीचे अवशेष, तसेच हॅण्डवाश तपासणीकरीता संचालक, न्यायसहाय्यक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, मुंबई येथे पाठविण्यात आलेले आहेत. याप्रकरणी अधिक तपास सुरू आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, कोल्हापूर जिल्ह्यातील हातकणंगले तालुक्यामध्ये श्री. भास्कर भालचंद्र ठाकरे यांचा संशयास्पद मृत्यू झाला. ही घटना फेब्रुवारी महिन्यात घडल्यानंतर कोल्हापूर जिल्ह्यातील पोलीस अधिक्षक, डी.आय.जी. यांच्याबरोबर सुद्धा माझे बोलणे झाले. श्री. भास्कर भालचंद्र ठाकरे यांचे वडील शिवसेनाप्रमुख माननीय श्री. बाळासाहेब ठाकरे यांचे चुलत बंधू आहेत. त्यांनी सुद्धा माननीय शिवसेनाप्रमुखांकडे आपल्या मुलाच्या झालेल्या संशयास्पद मृत्यूबाबत सहकार्याची विनंती केली होती. या ठिकाणी पोलिसांतर्फे करण्यात आलेल्या पंचनाम्यामध्ये मोठ्या प्रमाणात विसंगती आहे. त्याचप्रमाणे त्यांना वेगवेगळ्या प्रकारे सहकार्य न करण्याचा प्रयत्न झालेला आहे. कोल्हापूरमधील संबंधित पोलीस अधिकाऱ्यांशी मी स्वतः बोलले. त्यावेळी माझी अपेक्षा होती की, तीन महिन्यांच्या मर्यादित काळात गुन्हा दाखल होईल आणि निश्चितपणे आरोपी सापडतील. म्हणून मी अर्थसंकल्पीय अधिवेशनामध्ये नियम ९३ अन्वये सूचना मांडली नाही. मला वाटले होते की, याबाबतीत कोल्हापूरच्या पोलिसांकडून योग्य पद्धतीने तपास करण्यात येईल. फेब्रुवारी महिन्यामध्ये ही घटना घडल्यानंतर डिसेंबर महिना सुरू असून, यामध्ये सहा महिन्यांपेक्षा जास्त कालावधी झाला आहे. माझा याबाबतीत प्रश्न असा आहे की, निवेदनामध्ये “याप्रकरणी अधिक तपास सुरू आहे” एवढेच उत्तर दिले आहे. श्री. भास्कर ठाकरे यांचा संशयास्पद मृत्यू गोळ्या लागून झाल्याचे म्हटले आहे. या प्रकरणाची आपण संपूर्ण चौकशी सी.आय.डी.कडे सोपविणार काय? जेणेकरून योग्य त्या आरोपींपर्यंत आपल्याला पोहोचणे शक्य होईल. कारण या प्रकरणातील साक्षी पुराव्यामध्ये हस्तक्षेप करण्यात आला, असावा अशी मला शंका वाटते?

श्री. नितीन राऊत : सभापती महोदय, माननीय सदस्या डॉ. नीलमताई गोन्हे यांनी श्री. भास्कर ठाकरे यांच्या झालेल्या मृत्यूबाबत या ठिकाणी प्रश्न विचारला आहे. ते आपल्या दोन मित्रांसोबत नेहमी शेतावर जात असत. आणि त्या शेतावर त्यांच्या नेहमी पाट्या होत असत. त्या शेतावर जंगली डुकरे चरण्यासाठी येत असल्यामुळे त्यांना मारण्याचे काम त्या ठिकाणी होत असे. श्री.

भास्कर ठाकरे ज्यावेळी मरण पावले त्यावेळी त्यांच्याजवळ रेमिंग्टन मॉडेलची बंदूक होती. श्री. माधव यादव आणि नचिकेत मंडलिक हे त्यांचे सहकारी होते. त्यांचे हार्टचे ऑपरेशन झाले असल्यामुळे हे सहकारी त्यांच्याबरोबर गेले नव्हते. ज्यावेळी त्यांना गोळी लागली, त्यावेळी ते उताणे पडल्याचे आढळले. कारण त्याठिकाणी ते डुकरे मारण्यासाठी गेले होते. त्यांच्याजवळील बंदूक लोड्ड होती. ज्यावेळी त्यांना बंदुकीची गोळी लागली, ती गोळी त्यांच्या नाकातून गेल्यामुळे ते उताणे पडले. त्यामुळे जमिनीवर कोठेही रक्ताचे डाग नव्हते. याबाबत पोलीस यंत्रणेने व्यवस्थित तपास केला आहे. याबाबतीत मुंबईच्या फॉरेंसिक लॅबोरेटरीकडून बॅलेस्टिक रिपोर्ट पेंडिंग आहे. त्यामुळे तपास सुरू आहे. आपण याबाबतीत जो संशय व्यक्त केला आहे, तसा संशय मी देखील व्यक्त केला असता; परंतु यामधील रिअॅलिटी बघितल्यानंतर पोलीस यंत्रणा व्यवस्थितरित्या काम करीत आहे, असा मी आपणास विश्वास देऊ इच्छितो.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, या प्रकरणाचा तपास सी.आय.डी.कडे देण्याबाबत माझी आपणास विनंती आहे. याचे कारण कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये ३० ते ४० जणांच्या वेगवेगळ्या प्रकारच्या तक्रारी माझ्याजवळ आहेत मी त्या वेळेअभावी या सभागृहामध्ये मांडू शकत नाही.

उपसभापती : आपण मंत्रिमहोदयांना प्रत्यक्ष भेटून त्यांच्याकडे तक्रारी द्याव्यात.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, हे प्रकरण सी.आय.डी.कडे तपासाकरिता सुपूर्द करावे, अशी माझी मागणी आहे.

श्री. नितीन राऊत : सभापती महोदय, माननीय सदस्यांनी कधीही माझ्याकडे यावे. मी त्यांना याप्रकरणी संपूर्ण सहकार्य करण्यास तयार आहे.

■

■ विविध विषय

दरोडेखोरांविरुद्ध आरोपपत्र सादर न करण्याबाबत

२३।१२।२००८

पृ.शी. : दरोडेखोरांविरुद्ध आरोपपत्र सादर न करण्याबाबत

मु.शी. : दरोडेखोरांविरुद्ध आरोपपत्र सादर न करण्याबाबत श्रीमती नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

उपसभापती : माननीय सदस्या श्रीमती नीलम गोन्हे यांनी विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना दिली आहे. त्यांनी ती मांडावी.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना मांडते.

ऑगस्ट आणि सप्टेंबर महिन्यामध्ये महाराष्ट्राला धक्का बसेल, अशा काही घटना घडलेल्या आहेत. बीड जिल्ह्यातील गेवराई तालुक्यातील काठोडा या गावामध्ये दरोडेखोरांनी गावावर हल्ला करून अनेक लोकांना जखमी केले. या हल्ल्यामध्ये दरोडेखोरांनी २ अल्पवयीन मुलींवर बलात्कार केले तसेच या हल्ल्यामध्ये खूनदेखील झालेला आहे. या घटनेमुळे खूप मोठा प्रश्न तयार झाला होता. बऱ्याच दिवसानंतर या हल्ल्याच्या संदर्भात पोलीस स्टेशनमध्ये नोंदणी झाली. याच प्रकारे परभणी जिल्ह्यातील पारवा शिवारात दरोडेखोरांनी हल्ला करून महिलांवर अत्याचार केले. या दोन्ही घटनांमध्ये अनेक मान्यवरांनी काठोडा गावाला प्रत्यक्ष भेट दिलेली आहे. या ठिकाणी मी स्वतः गेले होते तसेच माननीय सदस्या श्रीमती उषा दराडे, अनेक मंत्री आणि उपसभापती महोदयांनी सुद्धा भेट दिली होती. हिवाळी अधिवेशन होऊन आता बरेच दिवस उलटलेले आहेत. बीड जिल्ह्याच्या त्यावेळच्या पालकमंत्र्यांनी काठोड्याच्या संदर्भात अनेक आश्वासने दिली होती. प्रकरणाच्या संदर्भात चार्जशीट नुकतेच दाखल झालेले आहे. द्रुतगती न्यायालय करून खटल्याचे वकीलपत्र अॅड. उज्ज्वल निकम यांच्याकडे देण्यात यावे, अशी मागणी देखील झाली होती. या हल्ल्यामध्ये ज्या मुलींवर बलात्कार झाले, त्यांच्या शिक्षणाची व्यवस्था करण्याची जबाबदारी शासनाने स्वीकारली होती; परंतु यासंदर्भात प्रत्यक्ष काहीही घडलेले नाही. आमच्या स्वयंस्फूर्तीमुळे या ठिकाणच्या मुलींच्या

शिक्षणाला सुरुवात झालेली आहे. त्यामुळे काठोडा प्रकरणी द्रुतगती न्यायालय प्रत्यक्षात सुरू करण्याच्या संदर्भात निर्णय व्हावा. या हल्ल्यातील काही आरोपींना जामिनावर सुटलेले आहेत. त्यामुळे या आरोपींना जामीन मिळता कामा नये, अशी माझी सूचना आहे. अलिकडे मुंबईवर जो दहशतवादी हल्ला झाला होता, त्या संदर्भातही अॅड. उज्ज्वल निकम यांची मागणी झाली होती. आमच्या प्रश्नाचे पुढे काय झाले आहे, आम्हाला या विषयाच्या संदर्भात भीती वाटते. यासंदर्भात काठोडा आणि पारवा येथील हल्ल्यातील जखमी लोकांचे आम्हाला सातत्याने फोन येतात. पारवा येथे जो दरोडा पडला, त्यातील काही आरोपी जामीनावर देखील सुटलेले आहेत. या विषयाच्या संदर्भातील डीएनए रिपोर्ट आलेला नाही. त्यामुळे परभणी प्रकरणात सुद्धा द्रुतगती न्यायालयात खटला उभारण्याच्या संदर्भात शासनाने तातडीने निर्णय घ्यावा, यासाठी मी विशेष उल्लेखाद्वारे शासनाचे लक्ष वेधत आहे.

■

■ विशेष उल्लेखाची सूचना

मांढरदेवीसारखी दुर्घटना पुन्हा घडू नये म्हणून

२४।१२।२००८

पृ.शी. : मांढरदेवीसारखी दुर्घटना पुन्हा घडू नये म्हणून राज्यातील सर्वच डोंगरी देवस्थानांच्या बाबतीत घ्यावयाची दक्षता

मु.शी. : मांढरदेवीसारखी दुर्घटना पुन्हा घडू नये म्हणून राज्यातील सर्वच डोंगरी देवस्थानांच्या बाबतीत घ्यावयाचे दक्षतेबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

उपसभापती : माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना दिली आहे. त्यांनी ती मांडावी.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना मांडते.

“सभापती महोदय, २५ जानेवारी २००५ रोजी सातारा जिल्ह्यातील मांढरदेवी येथे दुर्घटना घडून २९३ भाविकांचा मृत्यू झाला होता आणि ७५ जण जखमी झाले होते. त्यावेळी या दुर्घटनेची न्यायालयीन चौकशी करण्यात यावी, याकरिता विधानपरिषदेत आणि विधानसभेत मागणी करण्यात आली होती, त्यानुसार माजी न्यायमूर्ती श्री. राजन कोचर यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती तयार केली होती. या समितीने आपला अहवाल शासनाला सादर केला असून, त्यात त्यांनी अनेक शिफारशी केल्या होत्या. त्यातील काही शिफारशींची अंमलबजावणी मांढरदेवी येथे करण्यात आली आहे. परतीच्या मार्गावरील पायऱ्या, लोखंडी रेलिंग, सार्वजनिक स्वच्छतागृहे, पिण्याच्या पाण्याच्या योजना यासंबंधीची कामे झालेली आहेत. सभापती महोदय या ठिकाणी आपणसुद्धा भेट दिली होती.

सभापती महोदय, दिनांक २५ जानेवारी २००५ रोजी ही दुर्घटना घडली होती. आता ११ जानेवारी २००८ रोजी पौष पौर्णिमा आहे. त्या दिवशी तेथे यात्रा भरणार आहे. त्या ठिकाणी सध्या भटक्या कुत्र्यांचा वावर मोठ्या प्रमाणावर होत आहे. तेथील स्वच्छतागृहे बंद आहेत. निर्माल्य टाकण्याची व्यवस्था नाही. मांढरदेवी येथे घडलेल्या दुर्घटनेनंतर हिमाचल प्रदेशात नैनादेवी आणि

राजस्थानमधील चामुंडादेवी येथेसुद्धा अशाच प्रकारच्या दुर्दैवी घटना घडल्या होत्या. या विशेष उल्लेखाद्वारे मी शासनाचे एका गोष्टीकडे लक्ष वेधू इच्छिते. पर्यटन विकास महामंडळाने मांढरदेवी परिसराच्या विकासासाठी अकरा कोटी रुपयांचा निधी दिला होता. माननीय मंत्री श्री. विजयसिंह मोहिते-पाटील यांच्या हस्ते या कामाचे फेब्रुवारी महिन्यात भूमिपूजनसुद्धा झाले होते; परंतु अजूनही तो कृती आराखडा कागदावरच आहे. त्या कामांना सुरुवात झालेली नाही. त्याचबरोबर विजेची कमतरता असल्यामुळे मोठ्या प्रमाणावर वीज चोरून घेतली जाते, त्यामुळे शॉर्ट सर्किटचे प्रकार घडतात. नगर जिल्ह्यात पाथर्डी तालुक्यात मोहटादेवी येथे सौर ऊर्जेवर युनिट उभे करण्यात आले असल्यामुळे तेथे एक मिनिटसुद्धा वीज जात नाही. श्री. राजन कोचर यांच्या समितीने केलेल्या शिफारशींची अंमलबजावणी करण्यात यावी. तसेच मांढरदेवीसाठी अकरा कोटी रुपयांचा जो विकास आराखडा तयार करण्यात आला, त्याची अंमलबजावणी करण्यात यावी. त्याचप्रमाणे मांढरदेवी, सप्तश्रृंगी, एकवीरा, कार्ला, लेण्याद्री, रेणुकादेवी, चांदवड आणि रेणुकादेवी माहूर अशी जी डोंगरावर वसलेली देवस्थाने आहेत, त्या ठिकाणी सातत्याने सौर ऊर्जेवरील वीज देण्याची सोय होईल, अशी युनिट शासनाने उभी करून द्यावीत. याकरिता मी ही विशेष उल्लेखाची सूचना दिली आहे.

■

■ विशेष उल्लेखाची सूचना

भंडारा जिल्ह्यात अल्पवयीन मुलीवरील अत्याचार

२६।१२।२००८

पृ.शी. : दोन वर्षांपूर्वी भंडारा जिल्ह्यात अल्पवयीन मुलीवर झालेल्या अत्याचाराच्या खटल्याचा अद्याप निकाल न लागणे

मु.शी. : दोन वर्षांपूर्वी भंडारा जिल्ह्यात अल्पवयीन मुलीवर झालेल्या अत्याचाराच्या खटल्याचा अद्याप निकाल न लागणे याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

उपसभापती : माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना दिली आहे. त्यांनी ती मांडावी.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील उल्लेखासंबंधीची सूचना मांडते.

सभापती महोदय, भंडारा जिल्ह्यामध्ये १३ ऑक्टोबर, २००६ रोजी कु. अंकिता लांजेवार या अकरा वर्षांच्या अल्पवयीन मुलीवर सुधाकर रामटेके या आरोपीने अमानुषपणे अत्याचार करून क्रूरपणे तिची हत्या केली. या घटनेला तीन वर्षे पूर्ण झाली. बहुचर्चित खैरलांजी खटला झाला, त्याचवेळेला या मुलीवर भंडारा जिल्ह्यात अत्याचाराची घटना घडली. दुर्दैवाने खैरलांजी खटल्याबद्दल जेवढे वातावरण पेटले होते, त्या तुलनेत या कुटुंबाकडे कोणी लक्ष दिलेले दिसत नाही. म्हणून तीन वर्षे होऊनही या घटनेबाबतचा खटला भंडारा जिल्हा सत्र न्यायालयात चालू आहे. अद्यापपर्यंत या खटल्याचा निकाल लागलेला नाही. कु. अंकिता लांजेवार यांची आई श्रीमती कल्पना लांजेवार यांनी आयटीआयमध्ये डिझेल मेकॅनिकची परीक्षा पास केली आहे. सध्या त्या भंडारा येथे आपल्या पाच वर्षांच्या मुलीसोबत झोपडपट्टीत राहतात. त्यांना धमक्या येत आहेत. दरवेळी घरात जात असताना धमक्या येत असूनही त्यांना पोलिसांचे संरक्षण मिळालेले नाही. तत्कालीन मुख्यमंत्री श्री. विलासराव देशमुख व जिल्ह्याचे पालकमंत्री डॉ. सुनील देशमुख यांनी कल्पना लांजेवार यांना वर्ग ४ मध्ये नोकरीचे आश्वासन दिले होते. भंडार्यामध्ये मोटार युनिट आहे. त्या डिझेल मेकॅनिकची परीक्षा पास असल्यामुळे नोकरी करू शकतात. कल्पना

लांजेवार यांनी अनेकवेळा शासन दरबारी फेऱ्या मारल्या ; परंतु काहीही हाती लागलेले नाही. कु. अंकिता लांजेवार अत्याचाराच्या खटल्याचा वेगाने निकाल लागावा आणि श्रीमती कल्पना लांजेवार यांना भंडारा येथील मोटार युनिटमध्ये वर्ग ४ ची नोकरी मिळावी. तसेच त्यांना इंदिरा आवास योजनेमधून घरकुल मिळावे व त्यांच्या पाच वर्षांच्या लहान मुलीच्या शिक्षणासाठी मदत मिळावी, अशी मी या विशेष उल्लेखाच्या सूचनेद्वारे विनंती करते.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

नांदेड तरोडा येथील जिल्हा परिषद शाळेच्या मुख्याध्यापिका फड यांनी शीलानंद या आरोपीला ठार केल्याबाबत

२९।१२।२००८

पृ.शी. : नांदेड तरोडा येथील जिल्हा परिषद शाळेच्या मुख्याध्यापिका श्रीमती फड यांनी शीलानंद या आरोपीला ठार करणे

मु.शी. : नांदेड तरोडा येथील जिल्हा परिषद शाळेच्या मुख्याध्यापिका श्रीमती फड यांनी शीलानंद या आरोपीला ठार करणे याबाबत - डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. नितीन राऊत (गृहराज्यमंत्री) : सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी “नांदेड तरोडा येथील जिल्हा परिषद शाळेच्या मुख्याध्यापिका श्रीमती फड यांनी शीलानंद या आरोपीला ठार करणे” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती. तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोऱ्हे, विधानपरिषद सदस्या यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना पुढीलप्रमाणे आहे-

ज्याअर्थी, दिनांक १२ डिसेंबर २००८ रोजी नांदेड तरोडा येथील जिल्हा परिषदेच्या शाळेत मुख्याध्यापिका श्रीमती ज्ञानेश्वरी फड या महिलेने एकदा प्राणघातक हल्ला, अनेकवेळा अर्वाच्च भाषेत शिवीगाळ, वारंवार जीवे मारण्याची धमकी, त्यामुळे त्रस्त झालेल्या सदर मुख्याध्यापिकेने तिच्यावर प्राणघातक हल्ला करण्यास आलेल्या शीलानंद याला आपल्या पिस्तुलातील चार गोळ्या झाडून जागीच ठार मारण्यात येणे, सदर गोळीबार हा संरक्षणार्थ असणे, शीलानंद कांबळे यांनी सदर मुख्याध्यापिकेवर दि. ५ फेब्रुवारी २००५ रोजी केलेल्या हल्ल्याप्रकरणी कोर्टाने शीलानंद कांबळे यांना केलेली साडेबारा वर्षांची शिक्षा, शिक्षा भोगीत असताना जामिनावर असलेल्या शीलानंद यांनी

श्रीमती ज्ञानेश्वरी फड यांना जीवे मारण्याची दिलेली धमकी, सदर धमक्यांबाबत श्रीमती फड यांनी तेथील पोलिसांत सातत्याने केलेल्या तक्रारी; परंतु त्याकडे पोलिसांनी केलेला अक्षम्य दुर्लक्ष,

आणि त्याअर्थी, जामिनावर सुटलेल्या शीलानंद याला गंभीर धमक्याप्रकरणी पोलिसांनी कारवाई करण्याबाबत केलेले अक्षम्य दुर्लक्ष लक्षात घेता, हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे.

श्री. जयंत पाटील, मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

दिनांक ५ फेब्रुवारी २००५ रोजी फिर्यादी ज्ञानेश्वरी फड यांनी आरोपी शीलानंद कांबळे याचेविरुद्ध खंजरने डोक्यात, पोटात मारून गंभीर जखमी करून जीवे मारण्याचा प्रयत्न केला, अशा फिर्यादीवरून पोलीस स्टेशन वजिराबाद येथे गु.र.नं. २७/२००५, कलम २०७ भा.दं.वि. प्रमाणे गुन्हा दाखल करून तपासाअंती मा. न्यायालयात दोषारोपपत्र दाखल करण्यात आले. सदर गुन्ह्यात न्यायालयाने दि. ४।९।२००६ रोजी आरोपी शीलानंद कांबळे यास ७ वर्षे कैद व रु. ५,०००/- दंड अशी शिक्षा सुनावली. या शिक्षेविरुद्ध आरोपीने उच्च न्यायालय, औरंगाबाद येथे अपील दाखल केल्याने उच्च न्यायालयाने दि. ९।४।२००७ रोजी आरोपीस जामीन मंजूर केला. त्यानंतर दि. १५।६।२००७ रोजी आरोपी कारागृहातून जामिनावर सुटला. आरोपी शीलानंद कांबळे याने जीवे मारण्याची धमकी दिल्याची तक्रार फिर्यादीने दि. ३०।७।२००७ रोजी दिल्याने पोलीस स्टेशन वजिराबाद येथे पनोंका क्र. २२३/२००७ कलम ५०६ भा.दं.वि.प्रमाणे नोंदविण्यात आला. पुन्हा दि. ११।८।२००८ रोजी आरोपी शीलानंद कांबळे याने मागील भांडणाच्या कारणावरून फिर्यादीस जीवे मारण्याची धमकी दिल्याने फिर्यादीच्या तक्रारीवरून पोलीस स्टेशन वजिराबाद येथे पनोंका क्र. ३१५/२००८ कलम ५०६, भा.दं.वि.प्रमाणे दाखल करून आरोपीविरुद्ध प्रतिबंधक कार्यवाही करणेसाठी आरोपीचा शोध नांदेड शहरात व हडको भागात घेण्यात आला असता तो मिळून आला नाही. त्यामुळे त्याच्यावर प्रतिबंधक कार्यवाही करण्यात आली नाही.

पोलीस निरीक्षक, पोलीस स्टेशन, वजिराबाद व फिर्यादी यांनी आरोपी हा फिर्यादीस जीवे मारण्याच्या धमक्या देत असल्याने त्याचा जामीन रद्द होण्याबाबत मा. उच्च न्यायालय, औरंगाबाद येथे फौजदारी अर्ज क्र. ४५१५/०७ व ३९४६/०८ दाखल केले. सदरहू अर्जावर निर्णय देऊन मा. उच्च न्यायालयाने आरोपीचा जामीन रद्द केला नाही; परंतु आरोपीस नांदेड

महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये येण्यास बंदी घातली.

दिनांक १२।१२।२००८ रोजी फिर्यादी जिल्हा परिषद, केंद्रीय प्राथमिक शाळा, तरोडा (बु.) येथे कर्तव्यावर हजर असताना आरोपी हा मागील भांडणाच्या कारणावरून दोन खंजर सोबत घेऊन जिल्हा परिषद केंद्रीय प्राथमिक शाळेत येऊन फिर्यादीवर खुनी हल्ला करण्याच्या प्रयत्नात असताना फिर्यादीने स्वतःकडील परवाना असलेल्या रिव्हॉल्व्हरमधून चार गोळ्या आरोपी शीलानंद कांबळे याचेवर झाडून त्याचा जागीच खून केला. या प्रकरणात श्रीमती ज्ञानेश्वरी फड यांनी स्वतः पोलीस स्टेशनला हजर होऊन दिलेल्या फिर्यादीवरून पोलीस स्टेशन, भाग्यनगर येथे गु.र.नं. ३४१/२००८ कलम ३०२, ३४ भा.दं.वि. प्रमाणे दाखल करून श्रीमती ज्ञानेश्वरी फड यांना १२।१२।२००८ रोजी अटक करण्यात आली. मा. न्यायालयाने त्यांना दि. २६।१२।२००८ पर्यंत न्यायालयीन कोठडीत ठेवण्याचे आदेश दिले आहेत. सदर गुन्ह्याचा तपास चालू आहे.

श्रीमती ज्ञानेश्वरी फड यांनी पोलीस स्टेशनला दिलेल्या तक्रारीची वेळीच दखल घेवून पोलिसांनी कार्यवाही करून आरोपीचा झालेला जामीन रद्द करण्याबाबत मा. उच्च न्यायालयात अर्ज दाखल केला होता. त्यामुळे पोलिसांनी प्रस्तुत प्रकरणी कोणतेही दुर्लक्ष केलेले नाही.

डॉ. नीलम गोन्हे : नांदेड तरोडा येथील जिल्हा परिषदेच्या मुख्याध्यापिका श्रीमती ज्ञानेश्वरी फड यांनी स्वतः हातामध्ये कायदा घेऊन गोळीबार करून आरोपी शीलानंद कांबळे याला ठार मारले. एका अर्थाने कायदा आणि सुव्यवस्थेचा खून झाल्यानंतर शीलानंद कांबळेचा खून झालेला आहे. या शीलानंद कांबळेचा खून का झाला, यासंबंधी निवेदनामध्ये वेगवेगळ्या तारखांना घडलेल्या घटनांचा संदर्भ दिलेला आहे. आरोपी शीलानंद कांबळेविरुद्ध पोलिसांत तक्रार केल्यानंतर आरोपीला जामीन मंजूर झाला. त्यानंतर दिनांक ३०।७।२००७ ला आरोपी जिवे मारण्याच्या धमक्या देत असल्याबद्दल श्रीमती फड यांनी पोलिसांत तक्रार केली. त्यानंतर ११।८।२००८ रोजी म्हणजे जवळजवळ १२-१३ महिन्यांनी आरोपीने श्रीमती फड यांनी हा आरोपी जामिनावर सुटला होता. तथापि, निवेदनामध्ये असे म्हटलेले आहे की, आरोपीविरुद्ध प्रतिबंधक कार्यवाही करण्यासाठी आरोपीचा शोध नांदेड शहरात व हडको भागत घेण्यात आला असता तो मिळून आला नाही आणि त्यामुळे त्याच्यावर प्रतिबंधात्मक कारवाई करण्यात आली नाही. निवेदनाच्या दुसऱ्या परिच्छेदामध्ये असे म्हटलेले आहे की, मा. उच्च न्यायालयाने आरोपीचा

जामीन रद्द केला नाही ; परंतु आरोपीस नॉंदेड महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये येण्यास बंदी घातली. माझा प्रश्न असा आहे की, आरोपीने परत येऊन श्रीमती फड यांना धमक्या दिल्या, त्यावेळी त्यांनी पोलीस अधिकाऱ्याशी संपर्क साधला होता. आरोपी शीलानंद कांबळे एक हातात आणि एक पायाला बांधून असे दोन खंजीर श्रीमती फड यांना मारण्यासाठी घेऊन आला होता. त्याने श्रीमती फड यांच्यावर हल्ला करताच त्यांनी त्याच्यावर गोळीबार करून त्याला ठार मारले. आरोपीवर प्रतिबंधात्मक कारवाई झाली नाही, तर हा आरोपी असेच कृत्य करणार. तेव्हा या आरोपीवर प्रतिबंधात्मक कारवाई करण्यासाठी ज्या पोलीस अधिकाऱ्याने पाठपुरावा केला नाही, त्याच्यावर कोणती कारवाई करण्यात येणार आहे ? महिलांना वारंवार त्रास देणारे गुन्हे, छेडाछेडीचे गुन्हे अजामीनपात्र करण्यासाठी शासन पावले उचलतील काय ? यासंबंधीचा अशासकीय ठराव मी विधानपरिषदेमध्ये मांडला होता, त्यावेळी केंद्राकडे पाठपुरावा करण्यात येईल, असे मंत्री महोदयांनी उत्तर दिले होते.

श्री. नितीन राऊत : दिनांक ५।२।२००५ रोजी फिर्यादी ज्ञानेश्वरी फड यांनी आरोपी शीलानंद कांबळे याचेविरुद्ध खंजरने डोक्यात, पोटात मारून गंभीर जखमी करून जिवे मारण्याचा प्रयत्न केला. अशा फिर्यादीवरून पोलीस स्टेशनला गुन्हा दाखल करण्यात आला होता. तो जामिनावर सुटल्यानंतर देखील तो श्रीमती फड यांना सारख्या धमक्या देत होता. त्याबाबतीत श्रीमती फड यांनी वारंवार पोलिसांत तक्रार केली होती. तेथील पोलीस निरीक्षकांनी आरोपीचा जामीन रद्द करावा म्हणून कोर्टाला विनंती केली होती ; परंतु कोर्टाने जामीन रद्द केला नाही. त्यामुळे हा गुन्हा घडला. श्रीमती ज्ञानेश्वरी फड या महिलेने स्वतःची सुरक्षा राखण्यासाठी सदरहू व्यक्तिला गोळ्या झाडल्या आहेत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : अशा प्रकारचा गुन्हा अजामीनपात्र व्हावा, अशी माझी मागणी आहे. नागपूरमध्ये अक्कू यादवचे प्रकरण झाले तसेच हे दुसरे प्रकरण आहे. अशा पद्धतीने छेडछाड करण्याचा गुन्हा हा अजामीनपात्र व्हावा, यादृष्टीने महाराष्ट्र शासन काय प्रयत्न करणार आहे, याची माहिती माननीय गृह राज्यमंत्र्यांनी सभागृहास सांगावी.

श्री. नितीन राऊत : याबाबतची अधिक माहिती घेऊन त्यासंबंधी कायदा करण्याचा निश्चितपणे शासनाकडून प्रयत्न करण्यात येईल.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

नागपूरजवळील कोराडी परिसरात सशस्त्र अतिरेकी लपले
असण्याची शक्यता

२३।१२।२००८

पृ.शी. : नागपूरजवळील कोराडी परिसरात सशस्त्र अतिरेकी लपले
असण्याची शक्यता.

मु.शी. : नागपूरजवळील कोराडी परिसरात सशस्त्र अतिरेकी लपले
असण्याची शक्यता याबाबत डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम
९३ अन्वये सूचना.

श्री. नितीन राऊत (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोऱ्हे
यांनी “नागपूरजवळील कोराडी परिसरात सशस्त्र अतिरेकी लपले असण्याची
शक्यता” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला
अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे.
निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन
सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये
दिलेली सूचना खालीलप्रमाणे आहे-

“ज्याअर्थी, नागपूरजवळील कोराडी परिसरात पाच अनोळखी व्यक्ती
खांद्यावर जड बॅगा घेऊन संशयित असे शस्त्रधारी वावरत असणे, सदर शस्त्र सज्ज
तरुण कोराडी-कामटी रस्त्यावरील खासला-मासला येथील सुमन गोळे या
महिलेच्या घरात दिनांक ०९।१२।२००८ रोजी शिरून तिथे आसरा घेण्याचा
त्यांनी प्रयत्न केल्याने घाबरून जाऊन श्रीमती सुमन गोळे हिने मदतीसाठी केलेली
आराडाओरड, सुमन गोळे हीस गप्प राहण्यासाठी शस्त्रसज्ज तरुणांनी तिला
५०० रुपयांच्या दोन नोटा देण्यात येणे, लोक जमतील या भीतीने सदर तरुणांनी
तेथील चटई व वुलनचे ब्लॅकट घेवून काढलेला पळ, सदर शस्त्रसज्ज पाच
तरुणांबाबत कोराडी पोलिसांत देण्यात आलेली खबर, पोलिसांनी शस्त्रसज्ज

तरुणाबाबत व त्यांचे करण्यात आलेले वर्णन, कोराडी येथे असलेली वीज निर्मिती प्रकल्प सदर शस्त्रसज्ज तरुणाचा पोलीस घेत असलेला शोध; परंतु अद्याप शोध न लागणे आणि

त्याअर्थी, सदर पाच शस्त्रसज्ज तरुणांचा पोलिसांना अद्याप शोध लागत नसल्याने हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे.”

मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

दिनांक ९।१२।२००८ रोजी रात्रौ ८.०० वा. च्या दरम्यान पोलीस पाटील, मौ. म्हसाळा यांनी पोलीस ठाणे कोराडी यांना असे कळविले की, श्रीमती सुमन काशिनाथ गोळे ही महिला सायं. ७.३० वा. चे दरम्यान तिच्या घरात एकटीच असताना, घराच्या बाहेर बोलण्याचा आवाज आल्याने ती दार उघडून बाहेर आली. त्यावेळी तिच्या घराच्या बाजूच्या कबूतरखानीत तीन काळे कपडे घातलेले, तोंडाला काळा कपडा बांधलेले तसेच हातात बंदूक सदृश्य वस्तू असलेली अनोळखी इसम बसले होते. त्यापैकी एक इसम तिच्यासमोर येऊन “यहा पटेल कौन है, बडे आसामीवाला कौन कौन है, असे हिंदीत विचारु लागला असता. तिने याबाबत मला काही माहिती नसल्याचे सांगितले. तेव्हा अनोळखी संशयिताने ५००/- रु. च्या दोन नोटा काढून “ये पैसे रखो, किसी को मत बुलाओ” असे तिला सांगितले. तेव्हा सदर महिलेने पैसे न स्वीकारता शेजाऱ्यास बोलावण्यास गेली असता तीनही संशयीत व्यक्ती निघून गेल्या. सदर संशयीत व्यक्ती वुलनचे ब्लॅकॅट, चटई किंवा कोणतीही वस्तू घेऊन गेलेले नाहीत. सदर महिलेच्या घराजवळ अंधार असल्याने सदर महिला त्या व्यक्तीला पूर्णपणे ओळखू शकली नाही. तसेच सदर महिलेने पोलीस ठाण्यात कोणतीही तक्रार दाखल केली नाही.

सदर महिलेने सांगितल्याप्रमाणे पोलिसांनी तातडीने गस्त घालून संशयीत व्यक्तीचा शोध घेण्याचा प्रयत्न केला असता, ती संशयीत व्यक्ती सापडून आली नाही. सदर महिलेच्या घरासमोरचा रस्ता हा थर्मल पॉवर स्टेशनकडे जात असल्याने तसेच थर्मल पॉवर स्टेशनचे लोखंडी भंगार चोरून नेण्यासाठी भुरटे चोर सदर रस्त्याचा वापर करीत असल्याचे यापूर्वी निदर्शनास आले आहे. सदर ठिकाणी पोलिसांची सतत गस्त घालण्यात येते. गावात कुठेही भितीचे तसेच तणावाचे वातावरण नाही.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, या संदर्भातील बातम्या सतत २-३ दिवस बहुतेक सगळ्याच वर्तमानपत्रांतून येत होत्या आणि त्यानुसारच आम्ही

नियम ९३ अन्वये सूचना या ठिकाणी दिली होती. त्यातच नागपूर विधीमंडळाचे हिवाळी अधिवेशन सुरू होणार होते व अतिरेक्यांच्या हिटलिस्टवर नागपूर शहर देखील असण्याची शक्यता आहे हे लक्षात घेऊनच आम्ही ही सूचना दिली होती. सभापती महोदय, असे असतानाही या निवेदनातून मात्र माननीय राज्यमंत्र्यांनी असा कोणताही प्रकार घडलेला नाही, येथे काहीही भीतीचे वातावरण नाही, पोलिसांची गस्त चालू आहे, काही भुरट्या चोऱ्या आहेत, असे सांगितले गेले आहे. मात्र, कालच्याच वर्तमानपत्रामध्ये एक बातमी आली आहे की, एटीएसने नागपूर स्टेशनवर रफी नावाचा एका अतिरेक्याला अटक केली असून, तो विप्रो कंपनीमध्ये मोठ्या हुद्द्यावर काम करणारा आहे, असेही त्या बातमीमध्ये सांगण्यात आले आहे. तेव्हा येथे कोणत्याही अतिरेकी कारवाया होत नाहीत, वृत्तपत्रांतील अहवाल अतिरंजित असावेत, असे आपण येथे सांगता, तर मग एटीएसच्या पोलिसांनी आता जी कारवाई केली आहे, ती लक्षात घेता आपण हे निवेदन, हे उत्तर दुरुस्त करणार आहात का? तसेच नागपूरमध्ये एटीएसने एका अतिरेक्याला पकडले आहे, अशी जी बातमी आली आहे ती खरी आहे काय आणि अतिरेकी या नागपूरमध्ये सापडला आहे, तर त्याबाबत सगळी चौकशी करून या नागपूर शहरात देखील अतिरेकी कारवाया चालू आहेत काय? आणि हे सत्य असेल, तर ज्या आपल्या अधिकाऱ्यांनी आपल्याला चुकीची माहिती दिली, त्यांच्यावर कारवाई झाली पाहिजे. ती आपण करणार का?

श्री. नितीन राजत : सभापती महोदय, हा प्रकार जेथे घडला ते म्हसळा गाव माझ्या मतदारसंघाच्या सीमेजवळच आहे आणि ते सारे क्षेत्र माझ्या माहितीचे आहे. तसेच त्या बाईचे घर तेथील कॅनॉलच्या कोपऱ्यावर आहे आणि तेथील केटीपीएस ४ कि.मी. दूर आहे. त्या ठिकाणी नेहमीच सशस्त्र पोलिसांची गस्त सुरू असते आणि एके ४७ घेऊन ही गस्त सुरू असते. पोलीस मित्रांना बरोबर घेऊन तेथे पेट्रोलिंग सुरू असते. अशा वेळी पोलीस पाटील मोबाईल-दूरध्वनीवर उपलब्ध असतात. सभापती महोदय, या घटनेच्या दिवशी देखील तेथे गस्त सुरू होती. तसेच यापूर्वी गस्त घालणाऱ्यांनी दोन वेळा भंगारवाल्यांना पकडून दिलेले आहे. आता येथे जो प्रश्न उपस्थित केला आहे की, काल एटीएसने एका व्यक्तीला नागपूरमध्ये अतिरेकी म्हणून पकडले आहे आणि त्याचा संबंध याच्याशी जोडण्याचा जो प्रयत्न होत आहे, त्या संदर्भात मी आपल्याला सांगू इच्छितो की, अशा प्रकारे अतिरेकी कधीही पाच-पाचशेच्या

नोटा देऊन कोणालाही माहिती विचारीत नसतात. ते सरळ कारवाई करीत असतात. त्यामुळे येथे पुरेशी सुरक्षा व्यवस्था आहे आणि या निवेदनाद्वारे उत्तर दिलेले आहे, त्यामध्येही काही बदल करण्याची गरज नाही. सभापती महोदय, या ठिकाणी निमित्ताने सुरक्षेच्याबाबतीत जो प्रश्न उपस्थित केला आहे. निश्चितपणे सन्माननीय सदस्यांच्या भावना लक्षात घेऊन येथे जास्त सुरक्षा कशी वाढविता येईल, तसेच ही जी काही घटना घडली, तिच्या तळाशी जाण्यासाठी चौकशीचे आदेश दिले जातील.

■

■ औचित्याचा मुद्दा

प्रज्ञासिंग ठाकूर यांच्यावरील उपचारांबाबत

०५।०६।२००९

उपसभापती : सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी औचित्याचा मुद्दा मांडण्याची परवानगी मागितलेली आहे. त्यांनी आपला औचित्याचा मुद्दा मांडावा.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, मी गृहविभागाच्या संदर्भात औचित्याचा मुद्दा उपस्थित करित आहे. भारतीय संविधानाने अनेक कायद्यांनी विविध आरोपाच्या केसेस कोर्टांमध्ये चालविल्या जातात. आरोपी जर महिला असतील तर त्यासंदर्भात पद्धत असावी या बाबतीत लोकसभा आणि विधानसभेत चर्चा झालेली आहे. असे असताना मालेगाव बॉम्बस्फोटातील आरोपी प्रज्ञासिंग ठाकूर यांना पाठदुखीचा त्रास होत असून बुधवार दि. ३ जून, २००९ रोजी न्यायालयाने साध्वी प्रज्ञासिंग ठाकूर यांना जे.जे. इस्पितळात उपचारासाठी दाखल करायचे आदेश दिले होते पण त्यांच्या सुरक्षेसाठी नेमलेले विशेष पथक पाच तास उशिरा आल्याने जे.जे. रुग्णालयात पोहोचण्यास रात्रीचे पावणेअकरा वाजले. तेथे तासभर तपासणी करूनही कोणतेही उपचार केले गेले नाहीत. अधिष्ठाता डॉ. राजेंद्र इनामदारांनी हस्तक्षेप केल्यावर अस्थिव्यंगोपचार विभागाचे प्रमुख डॉ. अजय चंदनवाले यांनी साध्वी प्रज्ञासिंग ठाकूर यांची तपासणी केली व त्यांना दाखल करवून घेतले. ३० मे व १ जून २००९ रोजी देखील जे.जे. त्या डॉक्टरांनी प्रज्ञासिंग ठाकूर यांच्यावर उपचार करण्यास नकार दिला होता, असे आरोपीचे वकील अॅड. गणेश सोवनी यांनी सांगितले.

महिला आरोपींबाबत अनेक मार्गदर्शक तत्वे असूनही त्याकडे सातत्याने दुर्लक्ष होत आहे. याकडे राज्य व केंद्राच्या महिला संरक्षणाच्या वैधानिक समित्यांनी वारंवार लक्ष वेधले आहे. राष्ट्रीय व राज्य महिला आयोगानेही याबाबत सूचना केल्या आहेत. साध्वी प्रज्ञासिंग बाबतच्या या आरोग्याविषयी बाबीची शासनाने दखल घ्यावी तसेच दिरंगाईने उपचार करणाऱ्या डॉक्टरांच्या संदर्भात चौकशी करावी अशी मी औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे विनंती करित आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

गुनवडी, ता. बारामती येथील दत्तात्रय कुंभार या शेतकऱ्याने सावकाराच्या जाचास कंटाळून केलेली आत्महत्या

०५।०६।२००९

पृ.शी. : गुनवडी, ता. बारामती येथील दत्तात्रय कुंभार या शेतकऱ्याने सावकाराच्या जाचास कंटाळून केलेली आत्महत्या. तसेच गारपीट झाल्यावर शासनाकडून तातडीने मदत न मिळाल्यामुळे तासगाव येथील श्री. नारायण मोहिते या शेतकऱ्याने केलेली आत्महत्या.

मु.शी. : गुनवडी, ता. बारामती येथील दत्तात्रय कुंभार या शेतकऱ्याने सावकाराच्या जाचास कंटाळून केलेली आत्महत्या तसेच गारपीट झाल्यावर शासनाकडून तातडीने मदत न मिळाल्यामुळे तासगाव येथील श्री. नारायण मोहिते या शेतकऱ्याने केलेली आत्महत्या याबाबत डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. अजित पवार (जलसंपदा मंत्री) : सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी “गुनवडी, ता. बारामती येथील दत्तात्रय कुंभार या शेतकऱ्याने सावकाराच्या जाचास कंटाळून केलेली आत्महत्या तसेच गारपीट झाल्यावर शासनाकडून तातडीने मदत न मिळाल्यामुळे तासगाव येथील श्री. नारायण मोहिते या शेतकऱ्याने केलेली आत्महत्या” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांची नियम ९३ अनुसार दिलेली सूचना पुढीलप्रमाणे आहे -

“ज्याअर्थी ११ एप्रिल, २००९ रोजी दत्तात्रय शंभूदेव कुंभार या शेतकऱ्याने सततच्या होणाऱ्या सावकारी जाच व कर्जास कंटाळून केलेली आत्महत्या, सदर शेतकरी गुनवडी ता. बारामती जि. पुणे येथे राहत होता. या शेतकऱ्यावर बँक ऑफ महाराष्ट्र, बँक ऑफ बडोदा, कर्मवीर पतसंस्था, करमाळा जि. सोलापूर,

दत्त नागरी पतसंस्था इ. मिळून सुमारे ११ लाख रुपयांचे कर्ज होते, तसेच बारामती येथील खाजगी सावकार आगरवाल व संतोष मुथा यांचे खाजगी कर्ज होते. फलटण जि. सातारा येथील दीपक पवार या खाजगी सावकाराने त्यांना सर्वात जास्त त्रास दिला होता. पवार हा सतत कुंभार यांच्या घरी येऊन त्यांना धमकी देत होता. त्यांचे त्यांच्याकडून त्यांची मोटारसायकल देखील जबरदस्तीने नावावर करून घेतली. तसेच कर्ज फिटले तरीही तो त्यांच्याकडून सतत पैशाची मागणी करत होता. एकदा तर त्याने; त्यांच्या आईने कुंभार यांना पैसे न दिल्यास घरातील सुनांना घेऊन जावू अशी धमकी दिली होती. तसेच बँकांच्याही नोटिसा चालू होत्या. या सर्व जाचास कंटाळून दत्तात्रय कुंभार यांनी दि. ११.०४.२००९ रोजी आत्महत्या केली. आणि तासगाव येथे १५ दिवसांपूर्वी गारपीट, द्राक्षबाग व घरांचे नुकसान होऊनही प्रशासनाची तातडीने मदत न मिळाल्याने नारायण भगवान मोहिते या शेतकऱ्याने आत्महत्या केली.

त्याअर्थी, कर्जबाजारीपणा, कर्जाचा वित्तीय संस्थाकडून होणारा त्रास, सावकारांच्या धमक्या आदींचा जाच आजही शेतकऱ्यांच्या मुरू असल्याने हे सभागृह चिंता व्यक्त करत आहे.”

मा. श्री. दिलीपराव देशमुख (मंत्री मदत व पुनर्वसन) : श्री. दत्तात्रय शंभुदेव कुंभार, राहणार गुनवडी ता. बारामती जि. पुणे या शेतकऱ्याने दि. ११।०४।२००९ रोजी आत्महत्या केली आहे. सदर प्रकरणी जिल्हास्तरीय समितीने प्रकरण तपसाले असून त्यांच्या दि. ०१।०६।२००९ रोजी झालेल्या बैठकीत श्री. कुंभार यांनी घेतलेले कर्ज हे शेतीसाठी नसून वीटभट्टी व्यवसायासाठी घेतले होते असे निष्पन्न झाल्यामुळे त्यांचे प्रकरण मदतीसाठी अपात्र ठरविले आहे. तसेच तासगाव येथील श्री. नारायण भगवान मोहिते यांनी दिनांक ३१।०५।२००९ रोजी आत्महत्या केली आहे. त्यांच्या नावे ०.५८ आर इतकी जमीन असून दि. २२.०५.२००९ रोजी गारपिटीमुळे त्यांच्या राहत्या घराचे अंशतः रु. २५,०००/- इतके नुकसान झाले असून ०.१३ आर क्षेत्रातील द्राक्षबागेचे ५० टक्क्यापेक्षा जास्त, रु. ७५,०००/- इतके नुकसान झालेले आहे. त्यांच्या नावे बँका व पतपेढीचे रु. २,०७,०००/- पर्यंतचे कर्ज आहे. आत्महत्येचे कारण निश्चित झालेले नाही. तसेच पोलिसांकडून पंचनामा व शवविच्छेदन अहवाल प्राप्त झाल्यावर प्रचलित नियमानुसार तालुकास्तरीय समितीमार्फत चौकशी करण्यात येऊन पात्र ठरल्यास मदत देण्यास येईल.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, २ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या

केल्यासंबंधी मी नियम ९३ ची सूचना दिली होती. श्री. दत्तात्रय शंभूदेव कुंभार यांच्या घरी मी स्वतः भेट दिलेली आहे. पोलीस खाजगी सावकाराशी कसे सहमत होतात ते कळत नाही. यासंदर्भात डी. एस.पी. श्री. रविंद्र कदम यांच्याशी मी स्वतः बोलले आहे. श्री. कुंभार यांच्या कुटुंबियांनी ऑफिडेव्हिट सुद्धा केलेले आहे. माननीय मंत्री महोदय जून महिन्यात या कुटुंबियांना बारामतीला भेट देणार असतील तर मी त्यांच्यासोबत येण्यास तयार आहे. सन्माननीय मंत्री महोदयांना मी सांगू इच्छिते की, तेथील खाजगी सावकाराबद्दल तक्रार आहे. त्याच्या त्रासामुळे श्री. कुंभार यांनी आत्महत्या केलेली आहे. यासंबंधी पोलिसांना काय तांत्रिक अडचण आहे ते कळलेले नाही. फलटणच्या खाजगी सावकाराबाबत सातत्याने तक्रारी येत आहेत. आपण स्वतः बारामतीला यावे. दुसरे प्रकरण श्री. मोहिते यांनी आत्महत्या केल्याबाबतचे आहे. निवेदनात असे म्हटले आहे की, “चौकशी करण्यात येऊन पात्र ठरल्यास मदत देण्यात येईल” एकूण परिस्थिती पाहिली तर गारपिटीमुळे श्री. मोहिते यांचे खूप नुकसान झाल्याचे दिसून येते. त्याबाबत सुद्धा सहानुभूतीने विचार करावा अशी माझी विनंती आहे.

श्री. अजित पवार : सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी दोन विषय येथे उपस्थित केले आहेत. पहिल्या विषयातील श्री. दत्तात्रय कुंभार यांच्या आत्महत्येबाबत पंचनामा झालेला आहे. त्यांनी शेतीसाठी कर्ज घेतलेले नसून वीट भट्टीसाठी घेतले होते; अशाप्रकारचा पंचनामा झालेला आहे. याबाबत जिल्हाधिकाऱ्यांची बैठक झालेली आहे. त्यात श्री. कुंभार यांच्या कुटुंबियांना मदत देण्यास अपात्र ठरविलेले आहे. सन्माननीय सदस्यांनी हा विषय उपस्थित केला असल्यामुळे जिल्हाधिकाऱ्यांशी माझे बोलणे झालेले आहे. मी आपल्याला सांगू इच्छितो की, यासंबंधी फेरतपास केला जाईल. फेर तपासामध्ये सन्माननीय सदस्या म्हणतात त्याप्रमाणे, जर ते पात्र ठरेल तर त्यांना मदत देण्यास कसलीही अडचण येणार नाही. त्यांना मदत दिली जाईल. दुसरा विषय श्री. नारायण मोहिते यांनी आत्महत्या केल्याबाबतचा आहे. सांगलीच्या जिल्हाधिकाऱ्यांशी माझी चर्चा झाली आहे. यासंदर्भात काल सकाळी बैठक झालेली आहे. श्री. मोहिते यांचे कुटुंबिय मदतीसाठी पात्र असल्यामुळे त्यांना दोन दिवसामध्ये मदतीचा चेक दिला जाईल. पहिल्या प्रकरणात फेरतपास केला जाईल. त्यानंतर बारामतीला भेट देण्याबाबत विचार करू.

■

■ विशेष उल्लेखाची सूचना

चेंबूर येथील चिल्ड्रेन एड सोसायटीचे बडतर्फ अधिक्षक श्री. के. बी. पुरीयांच्याबाबत

०९।०६।२००९

पृ.शी. : चेंबूर येथील चिल्ड्रेन एड सोसायटीचे बडतर्फ अधिक्षक श्री. के. बी. पुरी यांनी महिलांशी केलेल्या गैरवर्तनाबाबतचे प्रकरण न्यायप्रविष्ट असताना ते शासकीय निवासस्थानी राहत असणे.

मु.शी. : चेंबूर येथील चिल्ड्रेन एड सोसायटीचे बडतर्फ अधिक्षक श्री. के.बी. पुरी यांनी महिलांशी केलेल्या गैरवर्तनाबाबतचे प्रकरण न्यायप्रविष्ट असताना ते शासकीय निवासस्थानी राहत असणे याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि. प. स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

उपसभापती : माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांन विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना दिली आहे. त्यांनी ती मांडावी.

डॉ. नीलम गोन्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना मांडते.

“चेंबूर मुंबई चिल्ड्रेन एड सोसायटीचे बडतर्फ अधिक्षक श्री. के.बी. पुरी यांनी महिलांशी केलेल्या गैरवर्तनावरून व त्याबाबत नेमलेल्या चौकशी अधिकाऱ्यांच्या अहवालाच्या आधारे श्री. के. बी. पुरी यांच्या विरुद्ध भा.दि.वि.संहितेच्या कलम ३५४, ५०९ अन्वये ट्रॉम्बे पोलीस स्टेशनमध्ये गुन्हा नोंदविण्यात आला असून प्रकरण न्यायप्रविष्ट आहे. त्यानंतर श्री. पुरी यांना बडतर्फही करण्यात आले. श्री. पुरी हे बडतर्फ होऊनही ते शासकीय निवासस्थानी राहत असून ते वसतिगृहातील मुलांना हाताशी धरून पुरावे नष्ट करीत आहेत. श्री. पुरी यांच्या विरोधात दिलेला चौकशी अहवाल ज्या चौकशी अधिकाऱ्यांनी दिला त्यांनाच शासनाने सेवेतून निलंबित केले. आजही श्री. के.बी. पुरी संस्थेच्या परिसरातील शासकीय निवासस्थानी राहात असून त्यांच्याविरुद्ध सुरू असलेल्या न्यायप्रविष्ट प्रकरणातील साक्षीपुरावे नष्ट करण्याचे प्रयत्न करीत आहेत. बडतर्फ अधिक्षक श्री. पुरी यांचेकडून तात्काळ शासकीय निवासस्थान खाली करून घेण्याबाबत शासनाला काही अडचण आहे काय किंवा कसे याबाबत तातडीने निवेदन करावे.”

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, मुंबईमधील चेंबूर भागामध्ये चिल्ड्रेन एड सोसायटीबाबतचा प्रश्न ठिकाणी अनेक वर्षे विधानसभा आणि विधान परिषदेमध्ये गाजत होता. या चिल्ड्रेन सोसायटीमध्ये श्री. पुरी नावाचे गृहस्थ काम करित असताना त्यांना बडतर्फ करण्यात आले. महत्वाचे कारण म्हणजे त्यांनी अनेक महिलांचा वेगवेगळ्या पद्धतीने शारीरिक व मानसिक छळ केला म्हणून श्री. पुरी यांच्या बडतर्फीचा निर्णय झाला. परंतु श्री. पुरी हे आजही त्या चिल्ड्रेन सोसायटीच्या आवारात राहतात. त्या चिल्ड्रेन एड सोसायटीच्या अध्यक्षा आमदार श्रीमती अंनी शेखर आहेत.

परंतु सचिवांच्या विशेषतः महिला व बालकल्याण विभागाकडून सहकार्य मिळत नसल्यामुळे श्री. पुरी हे बडतर्फ होऊनही ते शासकीय निवासस्थानामध्ये राहत आहेत. वसतिगृहामधील लहान मुलांना हाताशी धरून पुरावे नष्ट करित आहेत. श्री. पुरी यांच्याविरुद्ध ३५४ व ५०९ अन्वये ट्राम्बे पोलीस स्टेशनमध्ये गुन्हा नोंदविलेला आहे. त्यामध्ये सुद्धा ते हस्तक्षेप करित आहेत. त्यांच्या केसचा निकाल लागण्यापूर्वी ते पुरावे नष्ट करित असल्यामुळे श्री. पुरी हे बडतर्फ झालेले असल्यामुळे त्यांचे शासकीय निवासस्थान ताबडतोब खाली करून घेण्यामध्ये सरकारला काय अडचण आहे जे जाणून घेण्यासाठी मी ही विशेष उल्लेखाची सूचना दिली आहे. याबाबत शासनाने तातडीने कार्यवाही करावी अशी मी विनंती करित आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

कामठी शहरात गौतम बुद्धाच्या मूर्तीची विटंबना

११।०६।२००९

पृ.शी. : कामठी शहरात गौतम बुद्धाच्या मूर्तीची झालेली विटंबना

मु.शी. : कामठी शहरात गौतम बुद्धाच्या मूर्तीची झालेली विटंबना याबाबत
डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि. प. स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. नितीन राऊत (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी “कामठी शहरात गौतम बुद्धाच्या मूर्तीची झालेली विटंबना” या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली होती, तिला अनुलक्षुन आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन :

डॉ. नीलम गोऱ्हे, विधान परिषद यांनी विधान परिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना खालीलप्रमाणे आहे :

“ज्या अर्थी, नागपूर जिल्ह्यातील कामठी शहरातील काही समाजकंटकांनी शहरातील खलाशी लाईन चौकातील तथागत गौतम बुद्धांच्या मूर्ती फोडून दिनांक ०३।०६।२००९ रोजी वा त्यासुमारास विटंबना करण्याची घडलेली घटना, आणि ज्याअर्थी, या घटनेमुळे शहरात काही काळ तणावाची निर्माण झालेली स्थिती, संतप्त लोकांनी या परिसरात केलेली जाळपोळ, तोडफोड, या प्रकरणी आतापर्यंत सहा संशयितांना ताब्यात घेण्यात येणे, या घटनेमुळे या परिसरात निर्माण झालेली कायदा व सुव्यवस्थेची स्थिती, यामुळे तेथील नागरिकांमध्ये निर्माण झालेले असंतोषाचे व संतापाचे वातावरण, आणि ज्याअर्थी, या प्रकरणी शासनाने तातडीने कारवाई करण्याची आवश्यकता आणि त्याअर्थी, या गंभीर प्रश्नी हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करते.

मा. गृहमंत्री यांचे निवेदन

पोलीस स्टेशन कामठी अंतर्गत खलासी लाईन कामठी येथील सौ. प्रतिभा

रघुवीर मेश्राम यांचे घराजवळ मातोश्री रमाई बुद्धविहाराचे मागे मोकळ्या जागेवर अंदाजे ५ फूट उंचीच्या चबुतऱ्यावर ३० ते ३५ वर्षांपासून अंदाजे दीड-फूट उंचीची ध्यानस्थ मुद्रेतील भगवान बुद्धांची मूर्ती लोकवर्गणीतून स्थापन करण्यात आलेली आहे.

दिनांक ३।६।२००९ रोजी सकाळी ८.०५ वाजता फिर्यादी सौ. प्रतिभा रघुवीर मेश्राम रा. जुनी खलासी लाईन कामठी यांनी पोलीस स्टेशन कामठीला लेखी रिपोर्ट दिला की, रात्री ०१.०० वा. चे सुमारास त्यांचेच वस्तीमध्ये राहणारे १) सोनु २) शाहबाज व इतर १० ते १२ इसमांनी त्यांच्या घराजवळील भगवान गौतम बुद्धांची मूर्ती तसेच जवळच असलेल्या मातामाय (शितला माता) मंदिराची तोडफोड करून विटंबना केली. याप्रकरणी पोलीस स्टेशन कामठी येथे अप. क्र. १२४/०९, कलम १४३ कलम २९५ भा.दं.वि. प्रमाणे गुन्हा नोंद करण्यात आलेला असून, सदर गुन्ह्यात पाच आरोपींना दिनांक ३.६.२००९ रोजी अटक करण्यात आलेली आहे. तसेच आरोपींविरुद्ध इस्त क्र. २३, २४०, २४१, २४२/०९ कलम १०७, ११६ (३), जा. फौ. अन्वये प्रतिबंधात्मक कार्यवाही करण्यात आलेली आहे. इतर फरार आरोपींचा शोध घेणे सुरू आहे.

सदर घटनेच्या निषेधार्थ काही लोकांनी कमसरी बाजार कामठी परिसरात राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ७ वर टायर जाळून वाहतूक अडविण्याचा प्रयत्न केला असता पोलीस स्टाफने वेळीच हस्तक्षेप करून वाहतूक सुरळीत चालू केली. दरम्यान काही लोकांच्या जमावाने दिनांक ३.६.२००९ चे १०.२० वाजताचे सुमारास एस.टी. बस क्र. एमएच-३१/९५२४ व स्टार बस क्र. एमएच-३१/५१४० वर दगडफेक करून दोन्ही बसेसचे समोरील व खिडकीचे काच फोडून अंदाजे १५ हजार रुपयांचे नुकसान केले. या घटनेबाबत अर्जदार मिर मुश्ताक अली व हसन अली, रा. दसरा रोड महाल, नागपूर (एस.टी. बस चालक) यांनी पोलीस स्टेशन कामठी येथे तक्रार दिल्यावरून अज्ञात आरोपींविरुद्ध अप. क्र. १२५/०९, कलम १४३, १४७, ४२७, भा.दं.वि. सह कलम १३५ मुं.पो.का. अन्वये दिनांक ०३।०६।२००९ चे १०.४० वा. दाखल करण्यात आलेला असून तपास चालू आहे व आरोपींचा शोध घेणे सुरू आहे.

सदर मूर्ती विटंबना प्रकरणी कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण होवू नये म्हणून दोन्ही समाजाचे ज्येष्ठ नेते व इतरांची शांतता समितीची मीटिंग घेवून शांतता राखण्याचे आवाहन केले. कामठी व नागपूर ग्रामीण जिल्ह्यात सध्या शांततेचे वातावरण आहे.

■

■ औचित्याचा मुद्दा

जळगांव येथून मुलींना फसवून पळवून नेण्याच्या घटना

१२।०६।२००९

तालिका सभापती : सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी औचित्याचा मुद्दा मांडण्याची परवानगी मागिली आहे. त्यांनी आपला औचित्याचा मुद्दा मांडावा.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, माझा औचित्याचा मुद्दा आहे.

सभापती महोदय, जळगाव येथून मुलींना पळवून नेण्याच्या, फूस लावण्याच्या तसेच त्यांच्या निष्पापपणाचा गैरफायदा घेण्याच्या घटना वारंवार घडत आहेत. जळगावमधील अशा प्रकारे १३ मुलींना संभाजीनगर येथे नेऊन निकाह लावण्याची घटना घडलेली आहे. या संदर्भात आम्ही लक्षवेधी सूचना व प्रश्न दिला होता. परंतु आठवड्याच्या शेवटच्या दिवशी आम्हाला औचित्याचा मुद्दा मांडण्यास परवानगी दिली जाते. म्हणून मी हा औचित्याचा मुद्दा मांडत आहे. जळगावातील रज्जाक कॉलनी येथील आश्रमखान या विवाहित इसमाने अशाच प्रकारे एका कुमारिकेला पळविल्याचे उघडकीस आल्यावर याबाबत जळगावमध्ये सुद्धा अशाच प्रकारे बेजबाबदार समाजकंटकाचे साटेलोटे असल्याचे दिसून आले, आहे. जमीर खान, युसुफ खान, मजहर खान, असीफ खान, अजीज खान, अखिल पटेल, अब्दुल रहीम उर्फ बाब्या शेख मोहिंसीन रोप्यउद्दीन अशी त्यांच्या साथीदारांची नावे आहेत. जळगावमधील शिवसेना व इतर संघटनांनी दिनांक ७ मे २००९ रोजी जळगावचे पोलीस अधीक्षक श्री. संतोष रस्तोगी यांना याबाबत निवेदन दिले होते. मुलींना पळवून नेले जाण्याच्या अशा प्रकारच्या घटना जळगाव, संभाजीनगर आणि नाशिक, कल्याणमध्ये वारंवार घडत आहेत. ज्या मुलींना पळवले जाते त्या मुलींना बहुतेक वेळा मध्य पूर्वेतील देशांच्या वा इतर देशातील परदेशी नागरिकांना विकले जाते. म्हणून केंद्र व राज्यातील गृह विभाग, परराष्ट्र मंत्रालय, महिला - बाल विकास विभाग, महाराष्ट्र राज्य आणि अरब राष्ट्रांतील ज्या हिंदुस्थानच्या वकिलाती आहेत त्यांच्या एम्बसीस मुंबईत आहेत त्यांच्यावर कडक नियंत्रण ठेवून व मुंबईतील परदेशी नागरिकाची कडक पहाणी करून या

प्रकरणातील धागेदोरे खणून काढावेत. तसेच या घटनांच्या मागील सूत्रधारांवर संघटित गुन्हेगारीचा कायदा लावण्यात यावा आणि या मुली ताबडतोब परत मिळाल्यात यासाठी पोलिसांनी मोहीम राबवावी. त्याचप्रमाणे संबंधित मुलींच्या पुनर्वसनाची योजना राबवावी. या मुलींना आमिष दाखवून त्यांना धर्मांतर करण्यास भाग पाडून त्यांची अरब देशात विक्री करण्याचे षडयंत्र रचण्यात येते. त्यामुळे लोकांमध्ये घबराट निर्माण झालेली आहे हे प्रकार थांबविण्यासाठी शासनाने कोणती उपाययोजना केली याबाबत तातडीने माहिती मिळावी याकरता मी या औचित्याच्या मुद्याद्वारे विनंती करीत आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना

औरंगाबाद येथील मानसी देशपांडे हिचा मोबाईलच्या वायरने गळा आवळून खून केल्याचे प्रकरण

११।०६।२००९

डॉ. नीलम गोऱ्हे विधान परिषद सदस्या यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना पुढीलप्रमाणे आहे :

ज्याअर्थी, दिनांक १३ जून २००९ रोजी वा त्यासुमारास औरंगाबाद येथील अहिंसानगर मधील पूर्वा अपार्टमेंट मध्ये राहणाऱ्या १९ वर्षीय तरुणीचा मोबाईलच्या वायरने गळा आवळून करण्यात आलेला खून, मानसी देशपांडे हिचा हातपाय बांधून कात्रीने वार करून नियोजनपूर्वक करण्यात आलेला खून, सदर तरुणीवर बलात्कार करून तिचा करण्यात आलेला खून, आणि ज्याअर्थी सदर खून होवून तीन-चार दिवस होऊनही गुन्हेगारांना अटक करण्यात पोलीसांना आलेले अपयश, खुनी बाहेर असल्याने जनतेत निर्माण झालेले भितीचे व दहशतीचे वातावरण, खुन्यांचा शोध घेण्याबाबत पोलीसांनी दाखविलेली उदासीनता व अक्षम्य दिरंगाई, त्यामुळे जनतेत पसरलेली तीव्र असंतोष व संतापाची लाट आणि

त्याअर्थी सदर खुनाचा तपास करण्यात पोलीसांनी केलेले अक्षम्य दिरंगाई लक्षात घेता हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करते.

श्री. जयंत पाटील, मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन.

दिनांक १२।०६।२००९ रोजी ११.१० वा. श्री. अनिकेत शंकरराव देशपांडे (मयताचा भाऊ) वय २६ वर्ष यांनी पोलीस स्टेशन जिन्सी येथे येऊन फिर्याद दिली की, दि. ११।०६।२००९ रोजी ०९.३० वा. एमआयडीसी वाळुंज येथे स्टर्लाईट कंपनीत नोकरीसाठी गेलो होतो. दि. १२।०६।२००९ रोजी ०५.०० वा. ड्यूटी संपवून घरी परत आला व नेहमी प्रमाणे बहिण मानसी हिंस घराबाहेरून मोबाईल वर फोन केला. परंतु फोन बंद असल्याने तिचे प्रतीउत्तर न मिळाल्याने दरवाज्याची कडी वाजवली. परंतु दरवाजा न उघडल्याने बहिण गाढ झोपेत असावी म्हणून त्यांचे मित्र विवेक ओमप्रकाश अग्रवाल यांचेकडे गेले. दुसऱ्या दिवशी सकाळी १०.०० वा. घरी आलो

तेव्हा सुद्धा घराचा दरवाजा बंद असल्याने बहिणीस आवाज देऊन उठविण्याचा प्रयत्न केला, परंतु तिचे प्रतिउत्तर न आल्याने भिंतीस लावलेल्या लोखंडी खिडकीचे ग्रिल वरून चढून गॅलरीतून आत गेलो असता, मानसी ही तिच्या बेडरूम मध्ये पलंगावर पालथ्या अवस्थेत पडली होती व तिचे तोंडातून रक्त निघाले होते व दोन्ही हात पाठीमागे हेडफोनच्या वायरने बांधले होते व पाय सुद्धा कपड्याने बांधले होते.

दि. ११।०६।२००९ चे ०९.३० ते दि. १२।०६।२००९ चे १०.०० वा. दरम्यान अज्ञात आरोपींनी मानसी शंकरराव देशपांडे वय १९ वर्ष हिचे दोन्ही हात पाठीमागे बांधून तिचे मानेवर धारधार कात्रीने मारून जखमी करून ठार मारले आहे. अशा फिर्यादीवरून पोलीस स्टेशन जिन्सी येथे गु.र.नं. १६५/०९ कलम ३०२, २०१ भादंवि प्रमाणे गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. मयताचे पोस्टमार्टम करण्यात आले असून प्रोव्हिजनल पोस्टमार्टम रिपोर्टमध्ये "Multiple penetrating wound over neck with transection of carotid vessels associated with signs of strangulation and smothering with injury over external genitals, viscera and other than viscera kept for C.A.' असे अभिप्राय प्राप्त झाले आहेत.

आरोपींचा शोध घेण्याच्या दृष्टीने विशेष पथके नेमून त्यांना विविध भागामध्ये पाठविण्यात आले आहे. आरोपींचा कसोशीने शोध घेण्यात येत आहे. गुन्हाचा तपास सुरू आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

औरंगाबाद येथील भोंदूबाबाने केलेली फसवणूक

११।०६।२००९

श्रीमती नीलम गोन्हे, विधानपरिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना खालीलप्रमाणे आहे :-

ज्याअर्थी, अंबरनाथ येथील भोंदूबाबा अशोक जडेजा यांनी अंबरनाथमधील जनेतला पैसे दुप्पट-तिप्पट करून देण्याचे आमीष दाखवून अंबरनाथमधील नागरिकांची सुमारे २ कोटी ४२ लाख रुपयांची केलेली फसवणूक, सदर भोंदूबाबा अशोक जडेजा विरोधात फसवणूक केल्याबाबत अंबरनाथ पोलिसांमध्ये सुमारे १४२ नागरिकांनी केलेल्या तक्रारी, अशाच तऱ्हेच्या फसवेगिरी कोल्हापूरमध्येही करण्यात येणे, आणि

त्याअर्थी, सदर अशोक जडेजा या भामट्याने जनतेला दुप्पट-तिप्पट पैसे करून देण्याचे आमीष दाखवून त्याची केलेली कोट्यावधी रुपयांची फसवणूक, परंतु त्याला अद्याप पोलिसांनी अटक केली नसल्याने हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करते.”

मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

अंबरनाथ येथे अशोक जडेजा व त्याच्या सहकाऱ्यांनी कंजारभाट समाजाच्या लोकांच्या उन्नतीसाठी तिप्पट पैसे करून देण्याचे आमीष दाखवून १४० लोकांची सुमारे २ कोटी ४२ लाख रुपयांची फसवणूक केल्यासंदर्भात अंबरनाथ पोलीस ठाणे येथे गु.र.क्र. ८०/२००९ भादंवि. कलम ४२०, ४०६, १०९ अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. तसेच इचलकरंजी (जि. कोल्हापूर) येथील कंजारभाट समाजातील ११५ व्यक्तींना याचप्रकारे फसविल्याप्रकरणी इचलकरंजी पोलीस ठाणे येथे गु.र.क्र. ५६/०९ कलम ४२०, ३४ भा.दं.वि. अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

सदर गुन्हातील आरोपी अशोक जडेजा व त्याचे १७ साथीदार सध्या गुजरात राज्यातील सरखेज पोलीस ठाणे (जिल्हा अहमदाबाद) येथील गु.र.नं. ९५/०९, ९६/०९, ९७/०९, १००/०९, १०४/०९ भादंवि. ४०६, ४२०, व १२० ब या गुन्ह्यामध्ये अटकेत आहेत. गुजरात राज्यातील

या गुन्द्यांचा तपास आर्थिक गुन्हे शाखा, सी.आय.डी. अहमदाबाद यांच्यामार्फत होत आहे. महाराष्ट्रातील दाखल गुन्द्यासंदर्भात या आरोपींना वर्ग करून अटक करण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे, विधानपरिषद सदस्य यांनी विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना खालीलप्रमाणे आहे.

“ज्याअर्थी, “सोनपरी डॉल” या फसव्या योजनेतून सांगली, कोल्हापूर, सातारा, जिल्ह्यातील २५ हजारापेक्षा अधिक गोरगरीब असाह्य महिलांची करण्यात आलेली लुबाडणूक, सदर कोट्यावधी रुपयांची फसवणूक करणारा जीवन शांती महिला उद्योगाच्या नावाखाली आनंद मलगुंडे, अॅड. मनिषा रोटे, सांगलीच्या नगरसेविका सुवर्णा पाटील यांच्यासह लुटारू टोळीने गेल्या वर्षभरात सांगली, सातारा आदी भागात धुमाकुळ घालून हजारो महिलांची केलेली फसवणूक, घरबसल्या उद्योगाच्या नावाखाली प्रत्येक महिलेकडून ४ ते ८ हजार रुपये वसूल करून त्यांना रोजगार देण्यात आलेला नसणे, आणि त्याअर्थी, सदर महिलांच्या आर्थिक फसवणुकीबाबत पोलिसांनी अद्याप संबंधितांना अटक केली नसल्याने हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करित आहे.

मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

जीवनशांती महिला उद्योग समुहाने गृह उद्योगाचे दाखवून त्यांच्याकडून रु. ४,१२५/- प्रत्येकी घेऊन त्यापैकी रु. १०००/- प्रशिक्षण फी, रु. १२५/- संस्थेची वर्गणी व रु. ३०००/- डिपॉझिटपोटी घेऊन सोनपरी डॉल या योजनेतून सांगली, कोल्हापूर व सातारा या जिल्ह्यात अनेक महिलांची फसवणूक केली आहे. या संदर्भात सांगली जिल्ह्यात ४ गुन्हे, कोल्हापूर जिल्ह्यात २ गुन्हे व सातारा जिल्ह्यात ५ गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना -

दादर येथे वृद्ध महिलेची निर्घृण हत्या

डॉ. नीलम गोऱ्हे, विधानपरिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधान परिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना पुढील प्रमाणे आहे :-

“ज्याअर्थी, दादर गोखले रोड येथील लक्ष्मी संघोई वय ७४ वर्षे या वृद्ध महिलेची दिनांक ९ जून, २००९, रोजी चोंपरने वार करून अज्ञात मारेकऱ्यांनी केलेली निर्घृण हत्या. अशा प्रकारे मुंबईमध्ये एकट्या राहणाऱ्या वृद्धांच्या होत असलेल्या हत्या. दिनांक २८ फेब्रुवारी ०९ रोजी चरण कुंदनानी वय ७९ व पत्नी वय ६९ यांची नित्यानंद नगर, अंधेरी येथे हत्या होणे. मार्च, २००९ रोजी पंढरीनाथ कुलकर्णी, वय ६५ याची हत्या व दिनांक २८ मे २००९ रोजी रेखाबेन संघवी वय ८२ यांची मालाड येथे झालेली हत्या आणि ज्याअर्थी, वृद्धाचे जीवन अस्थैर्य, अशा प्रकारे पुणे, सोलापूर, कोल्हापूर याठिकाणीही हत्या प्रमाण वाढलेले असणे, आणि ज्याअर्थी, वृद्धांचे रक्षण करण्यास पोलिसांना अपयश आल्याने हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करित आहे.”

मा. गृह मंत्री यांचे निवेदन

राज्यामध्ये मुंबई वगळता पुणे, कोल्हापूर, सोलापूर या ठिकाणी सन २००९ मध्ये एकटे राहणाऱ्या एकाही वृद्धाची हत्या झाल्याची घटना घडलेली नाही. मुंबई येथील ५ घटनांपैकी दादर येथील घटनेत दि. ०९।०६।२००९ रोजी श्री. झवेरीलाल सावला यांनी त्याच्या सासूबाई लक्ष्मीबेन संगोई, दादर यांना कोणीतरी अज्ञात इसमाने धारदार शस्त्राने ठार मारले, अशा शिवाजी पार्क पोलीस ठाण्यात दिलेल्या तक्रारी वरून अज्ञात आरोपीविरुद्ध गु.नों.क्र. १७८/०९ भा.दं.वि.सं. कलम ३०२, ४५२ अन्वये गुन्हा नोंद करण्यात आला. याबाबत अज्ञात आरोपीचा तपास चालू आहे. दि. २६।०२।२००९ रोजी अंधेरी पोलीस ठाणे हद्दीत एकटे राहणारे दांपत्य श्रीमती कमला कुंदनानी व श्री. चरण कुंदनानी यांच्यावर त्यांच्या राहत्या घरातील नोकराने त्यांच्या दोन मित्रांच्या सहाय्याने तोंड दाबून खून केला. याबाबत अंधेरी, पोलीस ठाणे येथे गु.नों.क्र. ९८/०९ भा.दं.वि.सं. कलम ३०२, ३९२, ३९४, ३४ प्रमाणे नोंद करण्यात आला. यामध्ये तीन आरोपींना अटक करण्यात आली असून

त्यांचेविरुद्ध न्यायालयात दोषारोपपत्र दाखल करण्यात आले आहे. सदर प्रकरण न्यायप्रविष्ट आहे. दिनांक १९।०३।२००९ रोजी भोईवाडा पोलीस स्टेशनच्या हद्दीत पंढरीनाथ नारायण कुलकर्णी व त्यांच्या पत्नीवर अज्ञात इसमाने चोरीच्या उद्देशाने केलेल्या हल्ल्यात पंढरीनाथ कुलकर्णी यांचा मृत्यू झाला व त्यांच्या पत्नी जखमी झाल्या. याबाबत अज्ञात आरोपींविरुद्ध भोईवाडा पोलीस स्टेशन येथे दि. १९।०३।०९ रोजी गु.नों.क्र. ७६/०९ भा.दं.वि.सं. कलम ३०२, ३०७, ४५२, ३९४, ३९७ प्रमाणे गुन्हा नोंदविण्यात आला. अज्ञात आरोपींचा तपास चालू आहे. दि. २८।०५।२००९ रोजी मालाड पोलीस स्टेशनच्या हद्दीतील घटनेतील मयत वृद्ध महिला श्रीमती रेवाबेन संघवी या एकट्या राहत नव्हत्या तर त्या त्यांचा मुलगा व सून यांचे सह राहत होत्या. श्रीमती रेवाबेन संघवी व त्यांची सून यांचा अज्ञात आरोपीने चोरीच्या उद्देशाने केलेल्या हल्ल्यात मृत्यू झाला. याबाबत मृतक रेवाबेन संघवी यांच्या मुलाने दिलेल्या फिर्यादीवरून अज्ञात इसमाविरुद्ध मालाड, पोलीस स्टेशन येथे गु.नों.क्र. २१९/०९ भा.दं.वि.सं. कलम ३९७, ३०२ प्रमाणे गुन्हा नोंद करण्यात आला. यामध्ये अज्ञात आरोपीचा तपास चालू आहे. तसेच दि. २२।०५।२००९ रोजी मालवणी पोलीस स्टेशनच्या हद्दीत सईदा मो. इब्राहिम सय्यद यांचा अज्ञात इसमाने चोरीच्या उद्देशाने गळ्यावर, मानेवर वार करून व तोंडावर ठोसा मारून खून केला. यासंदर्भात मालवणी पोलीस स्टेशन येथे गु.नों.क्र. १०८/०९ भा.दं.वि.सं. कलम ३०२, ३९२, ३९७, ४४९, ३४ प्रमाणे गुन्हा नोंद करण्यात आला आहे. यामध्ये २ आरोपींना अटक करण्यात आली आहे. मुंबई शहरात एकाकी जीवन कंठणाऱ्या ज्येष्ठ नागरिकांना तातडीची वैद्यकीय सेवा, शारीरिक इजा किंवा जीवाला धोका निर्माण करणारा आकस्मिक अपघात घडल्यास मदत पुरविण्याचे, तसेच एकाकीपणा व करिता “एल्डरलाईन-१०९०” ही हेल्पलाईन दि. ०२।०५।२००६ रोजी सुरू करण्यात आलेली आहे. आजमितीस एकूण ४१११ ज्येष्ठ नागरिकांची नोंदणी पोलीस ठाणे स्तरावर करण्यात आली आहे. व त्यांचे मदतीकरिता १४७२ स्वयंसेवक, ३९६ डॉक्टर व १५३ रुग्णालयांची नोंदणी करण्यात आलेली असून त्यांनी ज्येष्ठ नागरिकांना सहकार्य करण्याची तयारी दर्शविली आहे. दि. ०२.०५.२००६ पासून अद्यापपर्यंत ज्येष्ठ नागरिकांना दैनंदिन जीवनात येणाऱ्या अडचणीबाबत त्यांचेकडून हेल्पलाईन वर एकूण ६९३८९ एवढे कॉल्स प्राप्त झाले आहेत.

■

■ विशेष उल्लेखाची सूचना

शासकीय व खाजगी क्षेत्रात काम करणाऱ्या महिलांच्या सुरक्षितेबाबत

१०।१२।२००९

पृ.शी. : शासकीय व खाजगी क्षेत्रात काम करणाऱ्या महिलांच्या सुरक्षितेबाबत पोलीस व समाज व्यवस्थेमध्ये असणारी उदासिनता.

मु.शी. : शासकीय व खाजगी क्षेत्रात काम करणाऱ्या महिलांच्या सुरक्षितेबाबत पोलीस व समाज व्यवस्थेमध्ये असणारी उदासिनता याबाबत डॉ. नीलम गोऱ्हे वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

उपसभापती : सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी विशेष उल्लेखाची सूचना दिली आहे. त्यांनी ती मांडावी.

डॉ. नीलम गोऱ्हे (विधानसभेद्वारा निर्वाचित) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखाची सूचना मांडते.

“सध्याच्या काळात विविध क्षेत्रांमध्ये पुरुषांना बरोबरीने शासकीय तसेच खाजगी क्षेत्रात काम करणाऱ्या महिलांची संख्या जास्त असून या महिलांच्या सुरक्षितेबाबत पोलीस व समाज व्यवस्थेमध्ये प्रचंड उदासिनता व निष्काळजीपणा जास्त आहे. पुण्यासारख्या मोठ्या शहरात माहिती तंत्रज्ञान किंवा बीपीओ क्षेत्रातील महिलांना लुटून त्यांचे खून करण्याचे प्रकार वाढत असून, गेल्या वर्षभरात तीन महिलांना लुटल्यानंतर त्यांच्यावर अत्याचार करण्यात येणे, दीड वर्षात पोलीस संरक्षण देण्याच्या संदर्भात पोलीस आयुक्तांनी तयार केलेल्या नियमावरून सर्व खाजगी कंपन्यांना पाठवून देखील त्यांची दखल पण घेतली नाही. आजही कंपन्यांचे प्रशासन महिलांच्या सुरक्षितेबाबतची आवश्यक माहिती पोलिसांना देत नसल्यामुळे महिलांवरील अत्याचाराच्या घटनेचे वाढते प्रमाण, याबाबत शासनाने त्वरित निर्णय घेऊन महिलांवरील अत्याचार रोखण्यासाठी व सुरक्षिततेसाठी तातडीने कारवाई करण्याची आवश्यकता व शासनाने आपली भूमिका स्पष्ट करावी.”

सभापती महोदय, महिला कर्मचारी आय.टी.सेक्टरमध्ये मोठ्या प्रमाणात काम करीत आहेत. आय.टी.सेक्टरमध्ये काम करणाऱ्या स्त्रियांच्या सुरक्षितेसाठी

ज्या-ज्या शहरांमध्ये, खास करून पुणे शहरामध्ये आय.टी. कंपन्यांना शासनाकडून एक नियमावली पाठविण्यात आलेली आहे. त्यानुसार या महिलांच्या सुरक्षिततेसाठी त्यांनी जवळजवळ १० नियमांची अंमलबजावणी करणे अपेक्षित आहे. महिला कर्मचाऱ्यांना पिक-अप् करताना किंवा ड्रॉप करताना तेथे सुरक्षा रक्षक कोण आहे? गाडीचा ड्रायव्हर कोण आहे? गाडीला जी.पी.ए. सिस्टीम आहे का? याबाबत विचारणा करण्यात येते. सहाय्यक पोलीस आयुक्त श्री. मारुती कारंडे यांनी सांगितले आहे की, या सर्व कंपन्या सुरक्षिततेची पावले उचलण्यासाठी टाळाटाळ करीत आहेत. म्हणून विधान परिषदेमध्ये विशेष उल्लेखाच्या द्वारे मी या विषयाकडे सर्वात लक्ष वेधत आहे की, आय.टी. कंपन्या महिला कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षिततेबद्दल जी उदासीनता दाखवित आहेत, त्याबद्दल शासनाने कठोर पावले उचलावीत आणि या कंपन्यांनी योग्य त्या पद्धतीने सर्व नियमावलीचे पालन करावे यादृष्टीकोनातून शासन कोणती पावले, उचलत आहे याबद्दल या सभागृहाला माहिती व्हावयास पाहिजे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

मुंबई उपमहापौरांच्या हॉटेलमध्ये दोरखंडाने बांधून मारहाण

डॉ. नीलम गोऱ्हे, विधानपरिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना पुढीलप्रमाणे आहे :-

“ज्याअर्थी, नवी मुंबईचे उपमहापौर यांच्या मालकीच्या हॉटेल इंडजमधील सुरक्षा रक्षकाने दि. ११।०६।२००९ च्या सुमारास चोरी केल्याच्या संशयावरून दोन अल्पवयीन मुलांना तळपत्या उन्हात विजेच्या खांबाला तब्बल साडेआठ तास बांधून ठेवणे, आपल्या राजकीय सत्तेचा दुरुपयोग करून अत्याचार करण्याच्या घटनेमध्ये वाढ होत चालल्याबाबत हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करते.”

मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

“दि. ११।०६।२००९ रोजी दुपारी १३.३० वा. हॉटेल इंडज सेक्टर - ११, सीबीडी येथे दोन अल्पवयीन मुलांना बांधून ठेवलेले आहे, अशी बातमी सी.बी.डी. पोलिस ठाण्यात अज्ञात व्यक्तीने दिल्यावरून सदर पोलिस ठाण्यातील पोलिस-पथक तात्काळ घटनास्थळी जाऊन त्या दोन अल्पवयीन मुलांची सुटका केली. सदर प्रकरणी सदर मुलांकडे चौकशी केली असता, त्यांनी ते भंगारवाले असल्याचे सांगितले. दि. ११।०६।०९ रोजी सकाळी ९.०० दरम्यान हॉटेल इंडजच्या मेन गेटजवळ एक ॲल्युमिनियम पाईप पडलेला दिसला. तो लपविण्यासाठी ते जाणार एवढ्यात त्यांना हॉटेलच्या वॉचमनने पकडून दोरखंडाने विजेच्या खांबाला बांधले. वॉचमन व त्याचा साथीदार यांचेविरुद्ध दोन अल्पवयीन मुलांना अन्यायाने प्रतिबंध करून विजेच्या खांबाला रस्सीने बांधून ठेवल्यावरून सी.बी.डी. पोलीस ठाणे येथे गु.नों.क्र. १००/०९ भा.दं.वि.सं. कलम ३४२, ३२३, ३४ प्रमाणे गुन्हा नोंद करण्यात आला. यामध्ये दोन आरोपींना अटक करण्यात आली. सदर हॉटेल हे आकाश वासवानी यांचे मालकीचे असून त्यामध्ये नवी मुंबई महानगरपालिकेचे उपमहापौर यांचे पुत्र भागीदारीत व्यवसाय चालवित आहेत. हॉटेल इंडज समोरील मेन गेट जवळील ॲल्युमिनियम पाईप चोरी करण्याचा प्रयत्न केला म्हणून हॉटेलच्या वॉचमनने दिलेल्या फिर्यादीवरून वरील दोन अल्पवयीन मुलांविरुद्ध गुन्हा नोंद करण्यात आला आहे.

■

■ विविध प्रश्नोत्तरे

■ विद्यापीठ गेस्ट हाऊसमधील चंदनाची झाडे

डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. रामदास कदम, डॉ. दीपक सावंत, श्री. अनिल परब, श्री. किरण पावसकर, श्री. परशुराम उपरकर : सन्माननीय मुख्यमंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पुणे विद्यापीठाच्या स्टे गेस्ट हाऊसमागे असलेली चंदनाची तीन झाडे दिनांक २०।१।२०१० रोजी वा त्यासुमारास चोरट्यांनी करवतीने कापून चोरून नेली हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, याप्रकरणी कितीजणांना अटक करण्यात आली व त्यांचेवर कोणत्या कलमान्वये गुन्हा नोंदविण्यात आला आहे,

(३) असल्यास, विद्यापीठाच्या सुरक्षिततेसाठी कोणती उपाययोजना करण्यात आली आहे वा येत आहे?

श्री. अशोक चव्हाण : (१) होय.

(२) सदर प्रकरणी चतुश्रृंगी पोलीस स्टेशन येथे भारतीय दंड विधान संहिता कलम ३७९ व ४२७ अन्वये अज्ञात इसमाविरुद्ध दि. २३।१।२०१० रोजी गुन्हा नोंद करण्यात आला आहे. त्याचप्रमाणे संबंधित पोलीस स्टेशन मार्फत चौकशी चालू आहे. या प्रकरणी अद्याप कोणासही अटक करण्यात आली नाही.

(३) सदर वृक्ष पुणे विद्यापीठाच्या मालकीच्या क्षेत्रात असल्याने त्यांच्या संरक्षणाची जबाबदारी पुणे विद्यापीठ प्रशासनाची असून, त्यांना झाडांच्या संरक्षणाबाबत योग्य ती खबरदारी घेण्याबाबत कळविण्यात येत आहे.

■ गॅस गळती; २६ घरे बेचिराख

डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. परशुराम उपरकर, श्री. किरण पावसकर : सन्माननीय गृह मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ६ शेजारील कय्यूम देशमुख नगरात दिनांक १९ जानेवारी २०१० रोजी वा त्यासुमारास गॅस गळती होवून आगीत २६ घरे बेचिराख झाली, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी चौकशी करण्यात आली आहे काय,

(३) असल्यास, चौकशीचे स्वरूप काय आहे व त्यानुसार आगीत ज्यांची घरे बेचिराख झाली आहेत, त्यांना शासनाने आर्थिक मदत केली आहे काय,

(४) नसल्यास, त्याची कारणे काय आहेत ?

श्री. आर. आर. पाटील : (१) अंशतः खरे आहे. सदर आगीत २६ घरे बेचिराख झाली नसून, २१ घरे बेचिराख झाली आहेत.

(२) होय.

(३) दिनांक १९।२।२०१० रोजी कय्यूम देशमुख नगरातील एका घरात लोड शेडिंगनंतर इलेक्ट्रीक पुरवठा सुरू होताच अचानक आग लागली. सदर आग गॅस सिलेंडरच्या गळतीमुळे झाल्याचे चौकशीत निष्पन्न झाले आहे. सदर घटनेबाबत एमआयडीसी पोलीस ठाण्यात अकस्मात आग क्र. १/१० अन्वये नोंद घेण्यात आली आहे. सदर आगीत ज्यांची घरे बेचिराख झाली, त्या प्रत्येक कुटुंबीयांना जास्तीत जास्त रु. ५,०००/- याप्रमाणे एकूण रु. ८५,०००/- एवढी आर्थिक मदत देण्यात आली आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

■ राष्ट्रीय महामार्गावरील अपघात

डॉ. नीलम गोऱ्हे, श्री. अनिल परब, श्री. परशुराम उपरकर : सन्माननीय गृहमंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्य महामार्गाच्या पुणे विभागाअंतर्गत येणाऱ्या बारा जिल्ह्यांमध्ये राष्ट्रीय महामार्गावर गेल्या तीन वर्षांत ७,५६८ अपघातांत २,६२० जणांचा बळी गेल्याचे माहे जानेवारी २०१० मध्ये आढळून आले आहे हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, हा राष्ट्रीय महामार्ग मृत्यूचा सापळा बनत चालला असतानाही शासनाकडून कोणतीच ठोस उपाययोजना करण्यात आली नाही, हेही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या राष्ट्रीय महामार्गावरील अपघात टाळण्यासाठी शासनाने कोणती प्रतिबंधात्मक उपाययोजना केली आहे वा करण्यात येत आहे ?

श्री. आर. आर. पाटील : (१) पुणे जिल्ह्यात राष्ट्रीय महामार्गावर सन २००७ ते २००९ या कालावधीत ७,२६८ अपघात घडले असून, या अपघातात एकूण २,६२० व्यक्तींचा मृत्यू झाला आहे.

(२) नाही.

(३) महामार्ग पुणे विभागाअंतर्गत पुणे महामार्गाची पाहणी करून अपघात स्थळांची यादी तयार करण्यात आली आहे. पुणे विभागात एकूण ६१ ब्लॉक

स्पाॅट्स असून, सदर ब्लॅक स्पाॅट्सना अप्पर पोलीस महासंचालक (वा.) यांच्या कार्यालयाकडील सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे प्रतिनियुक्तीवर असलेल्या कार्यकारी अभियंता यांच्यामार्फत अपघात स्थळांच्या रस्ते परिस्थितीमुळे सुधारणा करण्यासाठी अहवाल तयार करण्यात आला आहे. महामार्गावरून प्रवास करणाऱ्या वाहनचालकांना अपघातप्रवण स्थळांबाबत सतर्क करण्यासाठी अपघात प्रवण स्थळांचे फलक लावले आहेत. महामार्गावर अपघात टाळण्यासाठी अपघात टाळा, जीव वाचवा हे घोषवाक्य निश्चित करण्यात आले असून, वाहतूक नियमांचे उल्लंघन करणाऱ्यांविरुद्ध कारवाई करण्यात येते. अपघात टाळण्यासाठी रस्ता सुरक्षा सप्ताह घेऊन नागरीक, वाहनचालक, शालेय विद्यार्थी यांना अपघात टाळण्यासंदर्भात विविध कार्यक्रम / शिबिरे घेऊन मार्गदर्शन करण्यात येते.

■ डाऊ प्रकरणातील खटले मागे घ्या :

डॉ. नीलम गोऱ्हे, श्री. दिवाकर रावते, श्री. परशुराम उपरकर : सन्माननीय गृह मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

शिंदे वसुली (जि. पुणे) या गावातून डाऊ केमिकल्स कंपनीला हद्दपार करण्यास भाग पाडणाऱ्या वारकऱ्यांवर राज्यात पुणे, धुळे, भुसावळ, नागपूर येथे खटले सुरू आहेत. हे खरे आहे काय,

असल्यास, वारकऱ्यांवर सुरू असलेले खटले मागे घेण्याची मागणी ह.भ.प. बंडातात्या कराडकर यांनी माहे ऑगस्ट २०१० मध्ये वा त्या दरम्यान शासनास केली आहे, हेही खरे आहे काय,

असल्यास, या मागणीनुसार शासनाने कोणता निर्णय घेतला आहे व त्याचे स्वरूप काय आहे.

अद्यापपर्यंत निर्णय घेतला नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. आर. आर. पाटील : (१) डाऊ केमिकल्स कंपनी, पुणे या कंपनीच्या विरोधात वारकऱ्यांवर पुणे येथे खटले झाले आहेत.

डाऊ कंपनी विरोधात आंदोलन करणाऱ्या वारकऱ्यांवरील सदर खटले मागे घेण्यासंदर्भात ह.भ.प. बंडातात्या कराडकर यांच्याकडून लेखी मागणी प्राप्त झाल्याचे दिसून येत नाही तथापि, याबाबत माजी आमदार श्री. संपतराव श्यामराव पवार-पाटील यांचेकडून विनंती प्राप्त झाली होती. त्यानुसार खटल्यासंदर्भातील अहवाल मागविण्यात आला आहे. उक्त अहवाल प्राप्त झाला असून, त्यावर कार्यवाही करण्यात येत आहे.

■ थेऊर येथील मद्य पार्टी :

डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. परशुराम उपरकर, श्री. किरण पावसकर, श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, श्री. संजय दत्त, श्री. चरणसिंग सप्रा, श्री. चंद्रकांत पाटील, श्री. भगवान साळुंके, श्री. सुभाष चव्हाण, श्री. धनंजय मुंडे, श्री. संजय केळकर, श्री. सय्यद पाशा पटेल, श्री. जयप्रकाश छाजेड, श्री. राजन तेली, श्रीमती दीप्ती चवधरी, श्री. एम. एम. शेख : सन्माननीय गृह मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

थेऊर (ता. हवेली, जि. पुणे) येथील बंगल्यात फ्रेंडशिप डे च्या निमित्ताने विनापरवाना आयोजित मद्य पार्टीवर पोलिसांनी छापा टाकून सिम्बॉयसिस महाविद्यालयातील ४०० विद्यार्थ्यांना दिनांक २ ऑगस्ट २०१० रोजी वा त्या सुमारास अटक केली हे खरे आहे काय, असल्यास, या प्रकरणाची शासनाने चौकशी केली आहे काय, असल्यास, चौकशीत काय आढळून आले व त्याअनुषंगाने या प्रकरणातील दोषींवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे, तसेच अशा प्रकारच्या राज्यात होणाऱ्या रेव्ह पार्टींना कायमस्वरूपी आळा घालण्यासाठी शासनाने कोणती उपाययोजना केली आहे वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

■ जर्मन बेकरी प्रकरण :

डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. परशुराम उपरकर, श्री. किरण पावसकर : सन्माननीय गृह मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

पुणे शहरातील कोरेगाव पार्कमधील जर्मन बेकरीत दिनांक १३ फेब्रुवारी २०१० रोजी वा त्या सुमारास झालेल्या भीषण बॉम्बस्फोटातील आरोपींना माहे सप्टेंबर २०१० च्या सुमारास अटक करण्यात आली, हे खरे आहे काय, असल्यास, या प्रकरणी चौकशी करण्यात आली आहे काय, असल्यास, चौकशीत काय निष्पन्न झाले तसेच अटक करण्यात आलेल्या आरोपींची नावे काय आहेत, तसेच त्यांच्यावर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची काय कारणे आहेत ?

श्री. आर. आर. पाटील : पुणे शहरातील कोरेगाव पार्कमधील जर्मन बेकरीत दि. १३ फेब्रुवारी २०१० रोजी झालेल्या बॉम्बस्फोट प्रकरणी मिर्झा इनायत बेग यास दिनांक १३।२।२०१० रोजी अटक करण्यात आलेली असून, इतर आरोपींचा शोध चालू आहे. तपासामध्ये सदर गुन्ह्यातील बॉम्बस्फोट हा मिर्झा हिमायत इनायत बेग या आरोपीने इतर आरोपींच्या मदतीने आरडीएक्स

सारख्या स्फोटकांच्या सहाय्याने घडवून आल्याचे निष्पन्न झाले आहे. अटक आरोपी हा लष्कर-ए-तोयबा व इंडियन मुजाहिदीन या अतिरेकी संघटनांचा सक्रीय सदस्य असल्याचे स्पष्ट झाले आहे. सदर प्रकरणी द.वि.प. पोलीस ठाणे येथे गु.र.क्र. ६/१० (बंडगार्डन पो. ठाणे गु.र.क्र. ८३/१०) कलम १२०-ब, १५३-अ, ३०२, ३०७, ३२६, ३२५, ३२४, ४२७, १०९, ४६७, ४६८, ४७१, ४७४, भादं विस सह कलम ३, ४, ५ स्फोटक पदार्थ कायदा सह कलम १०, १३, १६, १८, २०, २१ कायदेशीर हालचाली (प्रति) अधिनियम, १९६७, सुधारित २००८ अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आलेला असून, तपास चालू आहे.

सदर प्रकरणी विलंब झालेला नाही.

■ आश्रमशाळेतील मुलींचा छळ :

डॉ. नीलम गोऱ्हे, श्री. परशुराम उपरकर, श्री. किरण पावसकर : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

कुल्हे (शेणवे) (ता. शहापूर, जि. ठाणे) येथे असलेल्या आश्रमशाळेतील अधिका चौधरी यांनी आश्रम शाळेतील मुलींना चपला, बिछाना, पलंग इतकेच नव्हे, तर शौचालय स्वच्छ करावयास लावल्याची घटना माहे ऑगस्ट २०१० मध्ये वा त्या दरम्यान घडली हे खरे आहे काय, असल्यास, सदर अधिका या आदिवासी मुलींना जातीवाचक शिवीगाळ करून त्या कधीच सुधारणार नाहीत, अशी वल्गना करित असून, याप्रकरणी तेथील लोकप्रतीनिधींनी वसतिगृहाच्या शेरे बुकात तशी नोंद केली आहे, हे खरे आहे काय, असल्यास, याप्रकरण शासनाने चौकशी केली आहे काय, असल्यास, चौकशीत काय आढळून आले.

श्री. बबनराव पाचपुते : सदर प्रकरणी प्राप्त तक्रारींची सत्यता पडताळणी करून चौकशी करण्यास अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे यांना कळविण्यात आलेले आहे. अपर आयुक्त आदिवासी विकास, ठाणे यांनी संबंधित अधिकाकडे दि. ८।९।२०१० रोजी निलंबित केले व संबंधित अधिकाकडे अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे यांनी दि. २०।१०।२०१२ आदेशान्वये विभागीय चौकशीच्या अधीन राहून सेवेत पुनःस्थापित केले असून, अन्यत्र पदस्थापना दिली आहे. तसेच संबंधित अधिकाविरुद्ध विभागीय चौकशी प्रस्तावित आहे.

■

■ विशेष उल्लेखाची सूचना

तुळजाभवानी मंदिरातील ठेकेदारांनी मंदिर प्रशासनाला ५.८२ कोटीचा गंडा घालणे

३०।०३।२०१०

पृ.शी. : तुळजाभवानी मंदिरातील ठेकेदारांनी मंदिर प्रशासनाला ५.८२ कोटीचा गंडा घालणे

मु.शी. : तुळजाभवानी मंदिरातील ठेकेदारांनी मंदिर प्रशासनाला ५.८२ कोटीचा गंडा घालणे याबाबत डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

उपसभापती : माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना दिली आहे. त्यांनी ती मांडावी.

डॉ. नीलम गोऱ्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखासंबंधीची सूचना मांडते.

तुळजा भवानी मंदिराचे दैवत तसेच वेगवेगळ्या देवांच्या दर्शनाला विविध पद्धतीने पैसे मोजावे लागतात, यासंबंधी सभागृहात मघाशीच चर्चा झाली. परंतु तुळजाभवानी मंदिराच्या संदर्भात जो गैरव्यवहार चालला आहे त्या अनुषंगाने १३ ठेकेदारांनी मिळून मंदिर प्रशासनाला ५ कोटी ८२ लाख ८ हजार रुपयांना फसविलेले आहे. प्रत्यक्ष देवांना देखील फसविणारे हे ठेकेदार आहेत. या मंदिरात साड्यांच्या लिलावापासून दान पत्रापर्यंत बोली आणि ठेका मिळविला जातो. दैनिक लोकसत्तामध्ये या मंदिरातील गैरव्यवहाराबद्दल श्री. सरदेशमुख यांनी लेखमाला चालविली आहे. अशा प्रकारे लाखो रुपयांची या देवस्थानची फसवणूक झाली आहे आणि त्यामुळे सर्वसामान्य भाविकांच्या श्रद्धेचा जो व्यापार येथे होतो, त्यासंबंधात शासनाने भूमिका स्पष्ट करावी आणि विशेष करून तुळजापूर भवानी मंदिराचा विकास करण्याच्या दृष्टीने कोट्यावधी रुपयांचा निधी उपलब्ध करून दिलेला असताना येथे झालेल्या गैरव्यवहाराची चौकशी करणे अत्यावश्यक आहे, अशी मागणी मी या विशेष उल्लेखाच्या माध्यमातून करीत आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये

लातूर जिल्ह्यातील बलात्काराचे प्रकरण

डॉ. नीलम गोन्हे, विधान परिषद सदस्य यांची महाराष्ट्र विधान परिषद नियम ९३ अन्वये प्रस्तावाची सूचना खालीलप्रमाणे आहे.

‘ज्याअर्थी, ३० मार्च २०१० रोजी लातूर जिल्ह्यातील अहमदपूर येथील इंदिरानगरात राहणाऱ्या एका २१ वर्षीय विवाहितेवर ११ जणांनी केलेला बलात्कार, सदर प्रकरणी स्थानिक पोलीस स्थानकांत गुन्हा दाखल केला असून, त्या प्रकरणातील गुन्हेगार फरार असणे, आणि

ज्याअर्थी, अशाच प्रकारे २६ नोव्हेंबर, २००२ रोजी शिक्षिकेवर अकरा जणांनी बलात्कार करणे आणि १ डिसेंबर २००९ रोजी तिचा गुन्हा दाखल करून घेतला जाणे, यामुळे या गुन्ह्यातील ठोस पुरावे नष्ट होण्यास पोलिसांकडूनच हातभार लागणे, पोलिसांच्या या निष्काळजीपणा व आडमुठे धोरणामुळे गुन्हेगार मोकाटपणे उजळमाथ्याने फिरत असणे, आणि

ज्याअर्थी, राज्यात वाढत चाललेल्या बलात्कारांच्या घटना, यातील गुन्हेगारांना शिक्षा करण्यास पोलिसांना येत असलेले अपयश, याकरिता शासनाने कायद्यात कडक तरतूद करून त्यांना कठोर शिक्षा देण्याची आवश्यकता, आणि

त्याअर्थी, या गंभीर प्रश्नी हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करते.’

श्री. आर. आर. पाटील, मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

इंदिरानगर, तालुका अहमदपूर येथील पीडित फिर्यादी महिलेने नातेवाईकांसह दि. ३१।३।२०१० रोजी पोलीस स्टेशन अहमदपूर येथे दिलेल्या फिर्यादीनुसार गु.र.नं. ६५/२०१०, भा.दं.वि. कलम - ३७६ (२) (ग), ३६६, ५०६ अन्वये ११ आरोपींविरुद्ध गुन्हा नोंदविण्यात आला. यातील आरोपी क्र. १ ते ६ यांना दि. ३१।३।२०१० रोजी १६.०० वाजता अटक करण्यात आली आहे. आरोपी क्र. ७ याला दि. २।४।२०१० रोजी १७.०५ वा. तसेच आरोपी क्र. ८ व ९ यांना दि. ३।४।२०१० रोजी १९.३५ वा. अटक करण्यात आली असून, त्यांची पोलीस कोठडी रिमांड घेण्यात आली असून, वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली आहे. वैद्यकीय अहवाल प्रलंबित आहे. अशा रीतीने प्रस्तुत

गुन्ह्यात एकूण ९ आरोपी अटकेत असून, आरोपी क्र. १० व ११ फरार आहेत. स्वतंत्र पथक तयार करून सदर आरोपींचा तपास करण्यात येत आहे. गुन्ह्यातील ऑटोरिक्षा व २ मोटार सायकली जप्त करण्यात आल्या आहेत.

अन्य एका घटनेमध्ये मोरवाडी, तालुका अहमदपूर येथील पिडीत महिलेच्या पतीने दि. २७।१०।२००९ रोजी पोलीस स्टेशन अहमदपूर येथे अज्ञात इसमांनी मोटार सायकलवर येऊन त्यांच्या पत्नीच्या अंगावर दगडफेक करून धक्काबुक्की व जीवे मारण्याची धमकी दिल्याबाबतचा तक्रार अर्ज दिला होता. याबाबत पोलीस हेडकॉन्स्टेबलमार्फत चौकशी करण्यात आली. त्यानंतर दि. २७।१०।२००९ रोजी मध्यरात्री फिर्यादीच्या पत्नीवर झालेल्या बलात्काराबाबत फिर्यादी यांनी दि. ०१।११।२००९ रोजी १७.४५ वाजता दिलेल्या फिर्यादीनुसार पोलीस स्टेशन अहमदपूर येथे गु.र.नं. १९१/२००९, भा.द.वि. कलम ३७६ (ग), ३२३, ३४ सह अनु. जाती जमाती आहे. सदर गुन्ह्यात ४ आरोपींना अटक करण्यात आली असून, आरोपीची व पिडीत महिलेची वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली आहे. याप्रकरणी कोर्ट केस क्र. आर.सी.सी.नं. १७९/०९, अन्वये दोषारोप पत्र दाखल करण्यात आले असून, प्रकरण न्यायप्रविष्ट आहे.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

साध्वी प्रज्ञा सिंग यांना मानसिक त्रास सहन करावा लागत असणे
२३।४।२०१०

पृ.शी. : साध्वी प्रज्ञा सिंग यांना मानसिक त्रास सहन करावा लागत असणे.

मु.शी. : साध्वी प्रज्ञा सिंग यांना मानसिक त्रास सहन करावा लागत असणे
याबाबत सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे व इतर वि.प.स. यांनी दिलेली
नियम ९३ अन्वये सूचना.

श्री. रमेश बागवे (गृह राज्यमंत्री) : अध्यक्ष महोदय, सन्माननीय सदस्या
डॉ. नीलम गोऱ्हे व इतर वि.प.स. यांनी साध्वी प्रज्ञा सिंग यांना मानसिक त्रास
सहन करावा लागत असणे या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी सूचना दिली
होती, तिला अनुलक्षून आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे
आहे. निवेदनाच्या प्रती सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे
निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोऱ्हे वि.प.स. यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये
दिलेली सूचना पुढीलप्रमाणे आहे :-

ज्याअर्थी, नाशिक रोड मध्यवर्ती कारागृहाच्या अधीक्षक स्वाती साठे आणि
त्यांच्या हस्तक कर्मचाऱ्यांनी मालेगाव बॉम्बस्फोटातील संशयीत साध्वी
प्रज्ञासिंग यांच्यावर भीषण अत्याचार करून त्यांना मरणाच्या दारात लोटले जात
असल्याबाबत दि. २८।३।२०१० रोजी उघडकीस येणे.

ज्याअर्थी, या अनन्वित छळांमुळे साध्वी प्रज्ञा सिंग यांची प्रकृती अत्यंत
खालावल्याने त्यांना नाशिक रुग्णालयातील अतिदक्षता विभागात दाखल
करण्यात येणे आणि ज्याअर्थी, या अत्याचाराविरोधात साध्वींनी गेल्या सहा
दिवसांपासून सुरू केलेले उपोषण दडपण्यासाठीच प्रशासनाने खोट्या फिर्यादी
नोंदवून त्यांच्यावर आत्महत्येचा प्रयत्नाचा गुन्हा दाखल करण्यात येणे, आणि
ज्याअर्थी, साध्वी प्रज्ञासिंग यांची प्रकृती अत्यंत खराब असतानाही त्यांच्यावर
जाणुनबुजून पुरेसे व वेळेवर उपचार करण्यात होत असलेली टाळाटाळ, आणि
त्याअर्थी, अर्वाच्च शिवीगाळ करीत त्यांचा शारीरिक व मानसिक छळ करून

साध्वी प्रज्ञासिंग यांचे होत असलेले हाल पाहता हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे.

श्री. आर. आर. पाटील, मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

मालेगाव बॉम्बस्फोटातील एटीएस स्पेशल केस १४८/२००९, गु.र.नं. १८/८ भा.दं.वि. कलम ३०२, ३०७, ३२६, ३२४, ४२७, १५३ अ, १५३ बी तसेच ३,४,५ व २५ आर्म्स ॲक्टमधील महिला न्यायाधीन बंदी क्र. २३०/१० प्रज्ञासिंग चंद्रपालसिंग ठाकूर ही नाशिक रोड मध्यवर्ती कारागृहात दिनांक २३।९।२००९ रोजी भायखळा जिल्हा कारागृह येथून वर्ग होऊन आलेली आहे.

कारागृहात दाखल झालेनंतर कारागृहाचे वैद्यकीय अधिकारी यांच्या सल्ल्याने औषधोपचार करणेकरिता प्रथम जिल्हा सामान्य रुग्णालय, नाशिक येथे दाखल करण्यात आलेले होते व तेथूनच परस्पर मा. सत्र न्यायालय, नाशिक यांचे आदेशानुसार पोलीस मुख्यालय, नाशिक यांच्या पोलीस पथकामार्फत उपचाराकरिता आयुर्वेदिक रुग्णालय, गणेशवाडी, पंचवटी, नाशिक येथे दिनांक २४।१०।२००९ रोजी दाखल करण्यात आले होते. सदर महिला बंदीचा आयुर्वेदिक उपचार पूर्ण होऊन रुग्णालयातून मुक्त केल्याने ती दिनांक १५।३।२०१० रोजी सायंकाळी १९.४५ वाजता नाशिक रोड मध्यवर्ती कारागृहात पोलीस पथकामार्फत दाखल झाली आहे.

मुख्य वैद्यकीय अधिकारी, नाशिक रोड, मध्यवर्ती कारागृह, यांचे वैद्यकीय अहवालानुसार प्रज्ञासिंग ठाकूर या बंदिनीस दि. २४।३।२०१० पोटात दुखत असल्याच्या तक्रारीवरून वैद्यकीय अधिकारी यांनी तपासले व तपासून औषधोपचार घेण्यास सांगितले; परंतु तिने औषधोपचार घेण्यास नकार दिला होता. दिनांक २५।३।२०१० रोजी पुन्हा वैद्यकीय अधिकारी यांनी अशक्तपणा याकरिता तपासून औषधे घेण्यास सांगितले; परंतु तेव्हाही तिने औषधोपचार घेण्यास नकार दिला. दि. २६।३।२०१० रोजी तिला जुलाबाच्या तक्रारीकरिता औषधोपचार सुचविला होता; परंतु तेव्हाही तिने औषधोपचार करण्यास नकार दिला. त्याचदिवशी संध्याकाळी साधारण ७.३० वाजेच्या दरम्यान सदर महिला बंधास अशक्तपणा वाटत असल्याने महिला कक्षात जाऊन तपासणी केली असता तिच्या शरीरातील पाण्याचे प्रमाण कमी झाल्याने औषधोपचार करून घेण्यास सांगितले असता तिने फक्त नारळपाणी सोडून इतर औषधोपचार करून घेण्यास स्पष्ट नकार दिला. त्यामुळे तिला जिल्हा सामान्य रुग्णालय, नाशिक, येथे पाठविण्याबाबत सल्ला दिला. त्यानुसार तिला दि. २७।३।२०१० रोजी जिल्हा सामान्य रुग्णालय, नाशिक, येथे पुढील औषधोपचार व तपासणीकरीता

पाठविले होते; परंतु तेथेही सदर महिला बंद्याने औषधोपचार घेण्यास नकार देऊन कारागृहात परत आली.

दि. २८।३।२०१० रोजी सदर बंदीस अशक्तपणा व जुलाब झाल्याने कारागृह रक्षकामार्फत त्वरीत जिल्हा सामान्य रुग्णालयात पाठविले असता, तेथे ती आंतररुग्ण म्हणून दाखल झाली आहे.

साध्वी प्रज्ञासिंग हिने जिल्हा सामान्य रुग्णालय, नाशिक, येथे उपचार घेण्यास नकार देऊन उपोषणावर असल्याचे घोषित केल्यामुळे तिच्या विरुद्ध सरकारवाडा पोलीस स्टेशन येथे भा.द.वि. कलम ३०९ अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आलेला आहे.

कारागृहाच्या मुख्य वैद्यकीय अधिकारी कारागृह नियमावलीनुसार सदर महिला बंदीची वेळोवेळी तपासणी करित आहेत, तसेच आवश्यकतेनुसार औषधोपचार करण्यात येत आहेत. तसेच मा. जिल्हा सत्र न्यायालयाने निर्देशानुसार तिला आवश्यक त्या सोयीसुविधा पुरविण्यात येत आहेत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, साध्वी प्रज्ञासिंग यांच्यावर खटला सुरू आहे. खटला सुरू असताना जोपर्यंत आरोप सिद्ध होत नाही, तोपर्यंत महिला रुग्णांना कशाप्रकारे वागवले जावे, यासंदर्भात अनेक नॉर्म्स आहेत. या विषयाच्या संदर्भात मी जी ९३ अन्वये सूचना दिली होती, त्याचे उत्तर उशिरा आले; परंतु मधील काळात प्रज्ञासिंग यांना हृदयविकाराचा सौम्य झटका येऊन गेलेला आहे, त्याचा उल्लेख या निवेदनामध्ये करण्यात आलेला नाही. माझ्याकडे आरोग्य शाळा रुग्णालय, आयुर्वेद सेवा संघ यांचा रिपोर्ट तसेच इसीजी सुद्धा आहे. या इसीजीवरून तसेच लिस्टवरून असे दिसते की, प्रज्ञासिंग यांना हृदयाच्या उपचारासाठी औषधपानी करावे लागले, एवढा त्यांना मानसिक किंवा शारीरिक ताण सहन करावा लागतो आहे; परंतु आपल्या निवेदनामध्ये यासंदर्भात काहीच उल्लेख नाही. आता आपल्याकडून सुधारीत उत्तर मागण्यासाठी सुद्धा वाव राहिलेला नाही. त्यामुळे माझी मागणी अशी आहे की, महिला तज्ज्ञ डॉक्टरांचे पॅनल तयार करून प्रज्ञासिंग यांना योग्य तो उपचार मिळेल, अशा प्रकारची व्यवस्था आपण नाशिक जेलमध्ये करणार आहात काय का ?

श्री. रमेश बागवे : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी मुद्दा उपस्थित केला आहे की, साध्वी प्रज्ञासिंग यांना हृदयविकाराचा झटका आला होता; परंतु त्यांची जेव्हा तब्येत खराब झाली होती, तेव्हा त्यांना नाशिक येथील सिव्हील हॉस्पिटलमध्ये उपचार करण्यासाठी पाठविण्यात आले होते. त्यांच्या वैद्यकीय तपासणीमध्ये त्यांना हृदयविकाराचा झटका आला

नसल्याचे अभिप्राय डॉक्टरांनी दिलेले आहेत. नाशिक येथील ख्यातनाम हृदय तज्ज्ञ डॉ. धर्माधिकारी हे साध्वी प्रज्ञासिंग यांचेच डॉक्टर असून, त्यांना हृदय विकाराचा झटका आला नसल्याचा वैद्यकीय अहवाल दिलेला आहे. या ठिकाणी सन्माननीय सदस्यांनी विचारले आहे की, अशा प्रकारचा उपचार नाशिक जेलमध्ये देण्यात येतो का ? यासंदर्भात मी सांगू इच्छितो की...

श्री. रमेश बागवे : सभापती महोदय, मी आपल्या माध्यमातून सांगितले आहे की, आमच्याकडे जो वैद्यकीय अहवाल आहे, तो डॉक्टर धर्माधिकारी यांचा आहे. या डॉक्टरांनी त्यांची वैद्यकीय तपासणी केली असून, तपासणी अहवालामध्ये त्यांना हृदयविकाराचा झटका आलेला नाही, असे नमूद केलेले आहे. माझ्याकडे आता जो अहवाल आहे, तो आपल्या माध्यमातून आपण तपासावा.

सभापती महोदय, दोन्ही अहवाल सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येतील.

■ अल्प सूचना प्रश्न

मोंड गावात झालेल्या बलात्काराबाबत

१८।०४।२०११

डॉ. नीलम गोऱ्हे विधान परिषद सदस्य- सन्माननीय गृह मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :- मोंड (ता. देवगड, जि. सिंदुर्ग) या गावात झालेल्या बलात्कार प्रकरणी चार आरोपींना माहे फेब्रुवारी, २०११ मध्ये वा त्या दरम्यान अटक करण्यात आली आहे हे खरे आहे काय, असल्यास, त्यांचेवर कोणत्या कलमान्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला व त्यांचेवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे. अद्याप कारवाई केली नसल्यास, विलंबाची करणे काय आहेत?

श्री. आर.आर. पाटील : १) होय. दिनांक १३।०२।२०११ रोजी मौ. मोंड येथे घडलेल्या घटनेबाबत पिडीत मुलींच्या आईने दिनांक १५।२।११ रोजी दिलेल्या तक्रारीनुसार देवगड पोलीस स्टेशन येथे गु.र.नं.५/२०१० भा.द.वि. कलम- ३७६ (२)(ग), ५०६ अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. गुन्ह्यात आरोपींना अटक केली असून गुन्ह्याचा तपास सुरू आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील देवगड तालुक्यात बलात्काराची घटना घडल्यामुळे व या प्रकरणातील आरोपींना अटक होत नसल्यामुळे या ठिकाणी मोठ्या प्रमाणात आंदोलने झाली होती. या प्रकरणात ज्या गुन्हेगारांना अटक झाली होती ते आता जामिनावर बाहेर आलेले आहेत. बलात्काराच्या प्रत्येक घटनांमध्ये डीएनए टेस्ट केली जाईल अशा प्रकारचे उत्तर डिसेंबरच्या अधिवेशनात माननीय मंत्री महोदयांनी दिले होते. त्यामुळे या प्रकरणामध्ये संबंधित मुलीची व आरोपींची डीएनए टेस्ट करण्यात आलेली आहे काय? बीडच्या घटनेच्या संदर्भात माननीय गृह मंत्र्यांचे आम्ही लक्ष वेधल्यानंतर त्यांनी या प्रकरणात डीएनए टेस्टची सूचना दिल्यानंतरच या प्रकरणात डीएनए टेस्ट झाली. बीडच्या प्रकरणात डीएनए टेस्ट झाली आहे काय, डीएनए टेस्ट झाली नसल्यास ती केली जाईल काय? तसेच देवगडच्या प्रकरणात गुन्हेगारांना जामीन मिळालेला होता तो रद्द केला जाईल काय?

श्री. आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, बीडच्या केसमध्ये आंदोलन

करावे लागले नव्हते. १३ तारखेला घटना घडल्यानंतर १५ तारखेला या प्रकरणातील चारही आरोपींना अटक करण्यात आलेली आहे. या घटनेच्या संदर्भात डीएनएसाठी नमुने घेऊन ते फॉरेंसिक लॅबला तपासणीसाठी पाठविण्यात आलेले आहेत. या प्रकरणातील फॉरेंसिक लॅबचा अहवाल प्रलंबित आहे.

श्री. जयंत प्र. पाटील : सभापती महोदय, या प्रकरणात अटक झालेल्या आरोपींची नावे काय आहेत, या गुन्ह्याचा तपास पूर्ण झाला आहे काय, तपास पूर्ण झाला नसेल तर तपासामध्ये कोणत्या बाबी आढळून आल्या?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, या घटनेच्या संदर्भात वैद्यकीय अधिकारी वर्ग १, यांचे वैद्यकीय प्रमाणपत्र माझ्याकडे उपलब्ध आहे. या प्रमाण पत्रात “बलात्कार झाला की, नाही हे निश्चित होत नाही. डीएनए रिपोर्ट आल्यानंतर ते निश्चित होईल.” या प्रकरणात कलम ३७६ खाली आरोपींना अटक करण्यात आलेली असून आरोपींची नावे पुढील प्रमाणे आहेत. १) श्री. दत्तात्रय नाटेकर २) श्री. रणजित अनभवने ३) श्री. नितेश अनभवने ४) निलेश तांबे यांना अटक करण्यात आलेली आहे. या प्रकरणात फॉरेंसिक लॅबचा बलात्कार झाल्याचा रिपोर्ट आला तर संबंधित गुन्हेगारांचा बेल रद्द करून त्यांना पुन्हा ताब्यात घेण्याची प्रक्रिया सुरू करण्यात येईल.

श्री. दिवाकर रावते : सभापती महोदय, या ठिकाणी उपस्थित करण्यात आलेल्या सर्व प्रश्नांमध्ये गुन्हेगार दोषी आहेत असे शासनाने मान्य केलेले आहे त्यामुळे सर्व प्रकरणात दोषी व्यक्तींना शिक्षा झाली पाहिजे अशी आम्ही आपल्याकडून आशा करतो.

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, या प्रकरणात मी माहिती घेतली असून या प्रकरणात आरोपींना अद्याप बेल मिळालेला असून ते जेल मध्येच आहेत. फॉरेंसिक लॅबमध्ये हे गुन्हेगार दोषी आढळले तर त्यांना शासन कदापिही पाठीशी घालणार नाही एवढे मी या निमित्ताने सांगू इच्छितो.

■ लक्षवेधी सूचना

सातारा वाई येथील मांढरदेवीमधील काळेश्वरी देवीच्या मंदिरात
झालेली चोरी

२१।१२।२०११

पृ.शी. : सातारा वाई येथील मांढरदेवीमधील काळेश्वरी देवीच्या मंदिरात
झालेली चोरी.

मु.शी. : सातारा वाई येथील मांढरदेवीमधील काळेश्वरी देवीच्या मंदिरात
झालेली चोरी यासंबंधी श्रीमती दिप्ती चवधरी, सर्वश्री मोहन जोशी, सुभाष
चव्हाण, एस.क्यू. जमा विधान परिषद सदस्य यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

श्रीमती दिप्ती चवधरी (विधानसभेने निवडलेल्या) : सभापती महोदय, मी
नियम १०१ अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे
आपल्या अनुमतीने सन्माननीय गृह मंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छिते.

श्री. आर. आर. पाटील (गृहमंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी
सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरित केल्या
असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

तालिका सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

श्रीमती दिप्ती चवधरी, श्री. मोहन जोशी, श्री. सुभाष चव्हाण, श्री. एस. क्यू.
जमा, विधानपरिषद सदस्य यांनी महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १०१ अनुसार
दिलेली सूचना (लक्षवेधी सूचना) पुढीलप्रमाणे आहे :-

“सातारा वाई येथील महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध मांढरदेवीमधील काळेश्वरी देवीच्या
मंदिरात देवीचा मुकुट, पादुका, शिवपिंड अशा ११ किलो चांदीची सुमारे साडे पाच
लाख रुपयांची चोरी झाल्याची दि. ७ डिसेंबर २०११ रोजी उघडकीस येणे, या
चोरीमुळे राज्यभरातील तीर्थक्षेत्राच्या सुरक्षिततेचा मुद्दा ऐरणीवर आला असून
त्यामुळे स्थानिकांमध्ये व भाविकांमध्ये पसरलेली तीव्र असंतोषाची भावना,
याबाबत पोलीस यंत्रणेने त्वरीत या प्रकरणी आरोपींना अटक करून कठोर कारवाई
करण्याची आवश्यकता व याबाबत शासन प्रतिक्रिया.”

मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

दि. ६।१२।२०११ रोजी रात्र ०२.३० ते ०३.२० वाजताचे दरम्यान

मांढरदेव, ता. वाई, जि. सातारा येथील काळूबाई मंदिराचे बंद दरवाजे कुलूप दोन अज्ञात चोरट्यांनी तोडून मंदिरातील काळूबाई देवीचे चांदीचे तगारडे (कवच), मुखवटा, पिंड व पादुका असा एकूण पावणे अकरा किलो वजनाच्या चांदीच्या आभुषणांसह रु. ५,१२,५००/- किंमतीचा माल चोरट्यांनी चोरून नेला आहे.

सदर प्रकरणी वाई पोलीस ठाणेस गु.र.नं. १०५/११ भादंवि कलम ४५७, ३८०, ३४ प्रमाणे दि. ६।१२।२०११ रोजी ५.०० वा. दोन अज्ञात चोरट्यांविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात आलेला आहे. सदर गुन्ह्याचे तपासात १३ साक्षीदारांचेकडे विचारपूस करण्यात आली आहे. सदर गुन्ह्यातील आरोपींच्या सीसी टिव्ही फुटेज मिळाल्या असून सदरच्या फुटेज जिल्ह्यातील तसेच महाराष्ट्रातील रत्नागिरी, रायगड, सिंधुदुर्ग, कोल्हापूर, सोलापूर, सांगली, पुणे, चंद्रपूर, औरंगाबाद या जिल्ह्यांना पाठविणेत आल्या आहेत.

सदर गुन्ह्याचा तपास अद्याप चालू असून मंदिरातील सीसी टिव्हीमध्ये मिळून आलेले फुटेजमधील आरोपींचा शोध घेण्याचे कसोशीने प्रयत्न चालू आहेत. गुन्ह्यातील आरोपी व मुद्देमाल हस्तगत करून गुन्हा उघडकीस आणणेबाबत तपासी अंमलदार यांना सूचना देण्यात आल्या असून सदर गुन्ह्याचा तपास सुरू आहे.

मंदिरातील चोऱ्या थांबविण्याकरिता मंदिराच्या विश्वस्तानाही सीसी टीव्ही कॅमेरे लावणे, सुरक्षेचा आढावा घेणे, सुरक्षा रक्षक वयोवृद्ध नसणे, सिक्युरिटी अलार्म, नाईट व्हीजन बसविणे, देणगी, ठेवी, कार्यालयासह इलेक्ट्रॉनिक लॉक बसविणे, दारे/खिडक्यांना मजबूत जाळ्या बसविणे, देणगी, ठेवी, कार्यालयासह इलेक्ट्रॉनिक लॉक बसविणे, दारे/खिडक्यांना मजबूत जाळ्या बसविणे, मंदिरात/धार्मिक स्थळात जमा होणारा निधी त्वरीत बँकेत जमा करणे, पुजारी/सेवक यांची नियुक्ती करण्यापूर्वी पूर्वचारित्र्य तपासणे, भाविकांची सुरक्षाविषयक तपासणी करणे इत्यादी सूचना दिल्या आहेत. त्याचप्रमाणे सुरक्षा संदर्भात मंदिर व धार्मिक स्थळाचे व्यवस्थापकांना पोलीस मार्गदर्शन करित आहेत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, मांढरदेवीच्या सुरक्षेच्या संदर्भामध्ये जसे ते दोन सुरक्षा रक्षक झोपलेले होते त्याच पद्धतीने गेल्या महिनाभरात साधारणतः असे चित्र दिसते की, चोर सुद्धा मंदिरांमध्ये रुत बघून चोऱ्या करित आहेत. आधी नाशिक-पुणे रस्त्यावर घटना झाली. नंतर पुण्यामध्ये घटना झाली. त्यानंतर आता साताऱ्याला घटना झाली. मला असे वाटते की, ते आता त्याच हायवेने सांगली-कोल्हापूरला जातात की काय? कारण गेल्या

महिनाभरात पुण्यामध्ये सारसबागेजवळ मंदिरामध्ये चोरी झाली. अनेक ठिकाणी चोऱ्या होत आहेत. मांढरदेवीच्या ठिकाणी ८ आणि ९ जानेवारीला परत यात्रा आहे. त्या यात्रेच्या संदर्भात सभापती महोदय, आपण स्वतः लक्ष घातले होते आणि दुर्घटना झाल्यानंतर आपण जाऊन एक विकास आराखडा तयार केला. त्यासाठी ११ कोटी रुपयांची तरतूद केली आणि इतकेच नव्हे तर आपण तेथील सुरक्षिततेसाठी पावले उचलावयास सांगितली. आज अशी परिस्थिती आहे की, त्या ठिकाणी चोरी झालेली आहे आणि हा विकास आराखडा सुद्धा प्रलंबित आहे. सन्माननीय गृहमंत्र्यांनी आम्हाला एक बाब स्पष्ट सांगावी की, जी राजन कोचर समिती नेमली त्यांनी केलेल्या शिफारशीच्या अंमलबजावणीच्या संदर्भात काय परिस्थिती आहे? त्यामध्ये गृह विभागाशी संबंधित शिफारशी आहेत. विशेष सुरक्षेच्या संदर्भात, शॉर्टसर्कीटच्या संदर्भात शिफारशी आहेत. त्यासंदर्भात प्रश्न असा आहे की, या लोकांना कोणीच वाली नाही. म्हणून चोऱ्यांच्या संदर्भात आरोपी पकडले जाणे यामध्ये आपण जे परिपत्रक सांगितले आहे त्यानुसार चोर आणि पोलीस मिळून काय करतील हा सगळा पुढचा प्रश्न आहे. परंतु किती तरी मंदिरातील आरोपी पकडलेच गेलेले नाहीत. पश्चिम महाराष्ट्रामध्ये आणि संपूर्ण राज्यामध्ये किती मंदिरांमध्ये चोऱ्या झाल्या आणि मंदिरातील दानपेट्या कशा चोरल्या जात आहेत याचा आपण आढावा तरी घ्यावा. दुसरा प्रश्न असा आहे की, मांढरदेवीची यात्रा सुरू होत आहे. त्याबद्दलच्या सुरक्षिततेचा आढावा घेण्यासाठी आपण पावले उचलणार का?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, मध्यंतरी कोकणात आणि सातारा जिल्ह्यामध्ये ज्या मंदिरात चोऱ्या होत होत्या ती गँग पकडण्यामध्ये पोलिसांना यश मिळाले आहे. या वर्षी ऑक्टोबर महिन्यापर्यंत जर आपण बघितले तर ९९ मंदिरातील चोऱ्या उघड करण्यामध्ये आणि सगळी चोरीला गेलेली मालमत्ता हस्तगत करण्यात पोलिसांना यश आलेले आहे. मांढरदेवीमध्ये जी घटना घडली होती त्यामध्ये फार मोठ्या प्रमाणात मनुष्यहानी झाली होती. कोचर समितीने ज्या शिफारशी केलेल्या आहेत त्यांची अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने तीर्थक्षेत्र विकास निधीमधून तरतुदी करून आपण त्याही शिफारशींची अंमलबजावणी करण्याचा निश्चितपणे प्रयत्न करू. ८ आणि ९ तारखेला मांढरदेवीची जी यात्रा आहे त्या यात्रेच्या निमित्ताने आवश्यक असलेला सगळा बंदोबस्त त्याठिकाणी तैनात करण्यात येईल.

■

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

मुंबईहून सोलापूरकडे येणारा टँकर उलटल्याने गॅस गळतीबाबत
२७।०३।२०१२

पृ.शी./मु.शी. : मुंबईहून सोलापूरकडे गॅस घेणारा टँकर उलटल्याने गॅस
गळती याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये
सूचना.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी. डी. पाटील (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय,
नियम ९३ अन्वये दिलेल्या सूचनेला अनुलक्षून, आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे
मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना अगोदरच
वितरित केलेल्या असल्याने मी निवेदन क्रमांक २ सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

डॉ. नीलम गोन्हे विधानपरिषद सदस्या यांनी विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये
दिलेली सूचना क्र. ३ पुढीलप्रमाणे आहे-

“ज्याअर्थी, मुंबईहून सोलापूरकडे गॅस घेऊन जाणारा हिंदुस्थान गॅस
कंपनीचा ११ टन गॅस घेऊन जाणारा टँकर दि. १८।३।२०१२ रोजी वा त्यास
सुमारास तळेगावजवळ दुभाजकाला धडकून पलटी झाल्याने मोठ्या प्रमाणावर
गॅस गळती होणे, आणि

ज्याअर्थी, सदर या मार्गावरील वाहतूक तब्बल ११ तास बंद ठेवण्यात येणे,
तसेच काही अंतरावर असणारा पेट्रोल पंप, थंडा मामला व आजूबाजूची सर्व
हॉटेल्स बंद ठेवण्यात येणे, सदर दुर्घटनेत टँकरचा चालक जखमी होणे, परिणामी
वाहतुकीची निर्माण झालेली कोंडी, आणि

ज्याअर्थी, सदर गळतीमुळे परिसरात पसरलेले घबराटीचे वातावरण, याकडे
शासनाचे होत असलेले दुर्लक्ष, आणि

त्याअर्थी, या गंभीर प्रकरणी हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे.”

मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन

दिनांक १८।३।२०१२ रोजी रात्री २.१० वाजता मुंबईहून सोलापूरकडे
जाणारा टँकर, मुंबई-पुणे महामार्ग क्र. ४ रोडने जात असताना रस्त्याच्या

कडेच्या डिव्हायडरला धडकवून पटली झाला होता. सदर गॅस टँकरच्या वॉलचा पाईप तुटल्यामुळे ११ टनपैकी सुमारे १५ टक्के गॅस गळती झाली. सदर महामार्गावर गॅस लिक झाल्यामुळे रात्री २.३० वा. ते दु. ३.०० वाजेपर्यंत वाहतूक बंद ठेवून, सावधानतेचा उपाय म्हणून, वाहतूक द्रुतगती मार्गाने व तळेगाव चाकण राज्य मार्गाने वळविण्यात आली होती. सुरक्षिततेचा उपाय म्हणून, अपघात ठिकाणाच्या ८०० परिसरातील आय.बी.पी. पेट्रोल पंप, वैष्णवी हॉटेल बगीचा हॉटेल, थंडा मामला हॉटेल व अंबिका फॅब्रिकेशन वर्कशॉप इत्यादी बंद ठेवण्यात आले होते.

सदर टँकर चालकाच्या डोक्यास किरकोळ दुखापत झाली आहे. अपघाताच्या ठिकाणच्या परिसरातील ८०० मीटरच्या परिसरात गॅस गळतीमुळे वास येत होता. त्यामुळे तेथील लोक घाबरले; परंतु अपघातानंतर एक तासात एच.पी.सी.एल. आणि बी.पी.सी.एल. यांची तज्ज्ञ टीम यांनी गॅसगळती बंद केली आहे. त्यामुळे परिसरात कोठेही घबराटीचे वातावरण नाही.

सदर घटनेबाबत तळेगाव दाभाडे पोलीस ठाणे येथे मो.अ.रजि. नं. २६/२०१२ च्या चौकशीवरून दि. १८।३।२०१२ रोजी भाग- ६ गु.र.नं. १३/२०१२ भा.दं.वि.सं. कलम २७९, ३३७, ४२७ मोटार वाहन कलम १८४ प्रमाणे दाखल करून आरोपी टँकर चालकास दि. २०।३।२०१२ रोजी अटक केली असून, गुन्हा पोलीस तपासावर प्रलंबित आहे.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, मुंबई-पुणे असो किंवा पुणे-सोलापूर या महामार्गावर गॅस गळतीच्या घटना नेहमी होत असतात. सोलापूरकडे जाताना ही घटना घडलेली आहे. अशा महामार्गावर संपूर्ण १८० कि.मी.च्या परिसरात गॅस, तेल गळती झाल्यास कंपनीचे लोक पोहोचण्यापूर्वी काय केले पाहिजे, याबाबत रस्ते विकास महामंडळ, परिवहन विभाग व मुंबई-पुणे रस्ते विकास महामंडळ यांच्या माध्यमातून डिझास्टर मॅनेजमेंट सेंटर प्रत्येक ५० कि.मी. अंतरावर निर्माण केले जाईल काय ? मुंबई-पुणे किंवा अन्य महामार्गावर तेल किंवा गॅस गळती झाली, तर त्याची माहिती नकाशासहित येईल म्हणजे ५० कि.मी.च्या परिसरातील लोकांना त्याबाबतची दक्षता घेता येईल, अशा प्रकारची उपाययोजना शासन करील काय ?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, गॅस गळतीचा विषय अत्यंत महत्त्वाचा आहे. नॅशनल डिझास्टर मॅनेजमेंटच्या गाईड लाईन ऑईल इंडस्ट्री डायक्टोरेटच्या माध्यमातून वाहतुकीसाठी कोणत्या उपाययोजना

केल्या पाहिजेत, यासंबंधी त्यांनी सूचना दिलेल्या आहेत. भारत पेट्रोलियम, हिंदुस्थान पेट्रोलियम किंवा इंडियन ऑईल या कंपन्यांचे महाराष्ट्रात २२ प्लान्ट आहेत. या प्लान्टच्या माध्यमातून संपूर्ण राज्यात या बाबींचा पुरवठा केला जातो. यासाठी इमर्जन्सी रिस्पॉन्स व्हॅन असणे गरजेचे आहे. व्हेइकल ट्रॅकिंग सिस्टीम असेल किंवा थर्ड पार्टी इन्स्पेक्शन असेल, त्यांची एक नियमावली अस्तित्वात आहे. या नियमावलीचे काटेकोरपणे पालन होण्यासाठी या कंपन्यांना सूचना देण्यात येतील. इमर्जन्सी रिस्पॉन्स व्हॅन किती असाव्यात, यासाठी नियोजन करण्यात येईल.

डॉ. दीपक सावंत : इमर्जन्सी रिस्पॉन्स व्हॅन कधीपासून कार्यरत होतील ?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : इमर्जन्सी रिस्पॉन्स व्हॅनची संपूर्ण जबाबदारी तेल कंपन्यांची आहे. राज्यातील कायदा व सुव्यवस्था राखण्यासाठी जबाबदारी पोलिसांची आहे; पण अशी घटना घडू नये, यादृष्टीने नॅशनल डिझास्टर मॅनेजमेंटच्या गाईड लाईन्सप्रमाणे या तेल कंपन्यांना शासन सूचना करित आहे. नुकतीच झालेली ही घटना असेल किंवा भविष्यात अशा घटना घडू नयेत, यासाठी गाईड लाईन्स दिलेल्या आहेत. त्याची जिल्हाधिकाऱ्यांमार्फत अंमलबजावणी केली जाते. या सगळ्यांचा समन्वय रहावा म्हणून जिल्हा स्तरावर, या गाईड लाईन्सची अंमलबजावणी व्हावी, यासाठी या सर्वांची बैठक घेऊन या संदर्भात ॲक्शन प्लॅन निश्चितपणे तयार केला जाईल.

■ नियम ९३ अन्वये सूचना

पडघा, ता. शहापूर, जि. ठाणे येथे वाशेरे गावात जप्त केलेली स्फोटके
१७।०४।२०१२

पृ.शी./मु.शी. : पडघा, ता. शहापूर, जि. ठाणे येथे वाशेरे गावात जप्त
केलेली स्फोटके याबाबत डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि. प. स. यांनी दिलेली नियम ९३
अन्वये सूचना.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय,
नियम ९३ अन्वये दिलेल्या सूचनेला अनुलक्षून, आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे
मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना अगोदरच
वितरित केलेल्या असल्याने मी निवेदन क्रमांक-३ सभागृहाच्या पटलावर
ठेवतो.

सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे

डॉ. नीलम गोऱ्हे, वि.प.स. यांनी विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली
सूचना क्रमांक - ६६.

ज्याअर्थी, ठाणे जिल्ह्यातील शहापूर तालुक्यातील पडघा पोलिस
ठाण्याच्या अधिकाऱ्यांनी पडघा यांनी पडघ्याजवळील वाशेरे गावच्या परिसरात
दि. २२ एप्रिल, २०१२ रोजी अथवा त्या सुमारास एक टेम्पो पकडणे, आणि

ज्याअर्थी, सदर टेम्पोमध्ये जिलेटिनच्या काड्या, डिटोनेटर्स, अमोनियम
नायट्रेड पावडर आणि अडीच हजार इलेक्ट्रॉनिक्स डिटोनेटर्स, इत्यादी घातक
स्फोटकांचा मोठा साठा सदर ट्रकमधून पकडण्यात येणे, आणि

ज्याअर्थी, सदर प्रकरण अमित वाघे व अवनिश वाघे या दोघांना पोलिसांनी
अटक करणे, आणि

ज्याअर्थी, सदर स्फोटके खदाणीत सुरंगस्फोट करण्यासाठी वापरण्यात येणार
असल्याचा संशय असणे, आणि

ज्याअर्थी, अशा प्रकारची अवैध वाहतूक वर्षभरापासून सदर भागात चालू
असणे, आणि जर या स्फोटकांचा स्फोट झाला असता तर भीषण प्रसंग
ओढावण्याची शक्यता असणे, आणि

ज्याअर्थी, पडघ्याजवळील पोलिसांच्या चेकपोस्टमधून वरिल टेम्पो

तपासणी न होता कसा पुढे गेला याबाबत पोलीसांचा निष्काळजीपणा असणे, आणि

त्याअर्थी, या गंभीर प्रकरणी हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करित आहे.

मा. मंत्री (गृह) यांचे निवेदन.

दिनांक ३१।०३।२०१२ रोजी रात्री १०.३० वा. कल्याण ते पडघा रोडने कल्याणकडून वाशेरा पेट्रोल पंपाजवळ बेकायदेशीररित्या स्फोटक पदार्थ वाहतूक करित असलेली महिंद्रा पिकअप जीप ताब्यात घेऊन त्यामधून रु. ३,९८,४००/- एवढ्या किंमतीचा स्फोटकांचा साठ जप्त करण्यात आला आहे. तसेच महिंद्रा जीप व टेम्पो सुद्धा जप्त करण्यात आले असून त्यांची अनुक्रमे रु. ३,००,०००/- व रु. २,५०,०००/- एवढी किंमत आहे.

सदर प्रकरणी पोलीस स्टेशन पडघा येथे गु.र.नं. १०/२०१२ भारतीय स्फोटक कायदा १८८४ चे कलम ९ (ब) व ९ (ब) चे पोट कलम १ (ब) प्रमाणे दिनांक ०१।०४।२०१२ रोजी गुन्हा दाखल केला आहे. सदर गुन्ह्यात टेम्पो चालक अमित अनिल वाधी व त्याचा भाऊ अवनिश अनिल वाधी यांना अटक करण्यात आली आहे. अटक केलेल्या आरोपींचा के.एल.वाधी आणि कंपनी या नावाने मौजे-साजिवली, ता. शहापूर येथे स्फोटक पदार्थ साठविण्याच्या व विक्री करण्याचा परवाना होता. तथापि सदर परवाना मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी यापूर्वीच दिनांक ०७।०६।२०११ रोजी भारतीय स्फोटक कायदा २००८ चे कलम ११५, ११८ अन्वये रद्द केलेला होता. सदर आरोपींकडे कोणत्याही प्रकारचा स्फोटक पदार्थाचा परवाना नसतानाही जॅक इंटरप्रायझेसचे मालक जहीर अहमद खान यांच्याकडून स्फोटक माल विकत घेतला होता. सदरचा माल जॅक इंटरप्रायझेसचे मालक यांच्या गाडीच्या चालकाकडून आरोपी अमित व अवनिश वाधी यांनी कल्याण पडघा रोडवर सावद नाका येथे पिकअप टेम्पोमध्ये टाकला होता. जॅक इंटरप्रायझेसचा मालक व त्याच्या गाडीच्या चालकासही अटक करण्यात आली आहे. त्यानंतर सदर माल आरोपी व अवनिश वाधी यांच्याकडून तीन व्यक्तींनी बेकायदेशीरपणे विकत घेतला होता. त्यांनाही अटक करण्यात आली आहे. त्यामुळे सदर गुन्ह्यात एकूण ७ आरोपींना अटक करण्यात आलेली आहे.

मा. प्रथमवर्ग न्यायदंडाधिकारी, भिवंडी यांच्या आदेशान्वये जप्त स्फोटक माल हा सुरक्षितेकरिता चीफ कंट्रोलर ऑफ एक्स्पोजिज्व्ह, कोकण भवन, नवी मुंबई यांचे ताब्यात देण्यात आला आहे. आरोपींनी सदर माल भिवंडी, वसई,

पालघर व वाडा या ठिकाणी दिलेला असल्याने त्याचा तपास सुरू आहे.

पडघा पोलीस ठाण्याचे हद्दीत मुंबई-आग्रा हायवे रोडवर, तळवली नाका या ठिकाणी दरोडा प्रतिबंधक वाहन चेकिंग नाका असून सदर पिकअप जीप, चेकिंग नाक्यापूर्वी वाशेरा, ता. भिवंडी पेट्रोल पंपाजवळ पकडण्यात आलेली आहे. गुन्हाचा तपसा चालू आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, पडघा येथे वारंवार अशी स्फोटके पकडण्याचा प्रसंग घडत असतो. ७ आरोपींना अटक केल्याचे निवेदनात म्हटले आहे. सध्या हे आरोपी जामिनावर सुटले आहेत की अटकेत आहेत? त्यांचा परवाना रद्द केला आहे असे म्हटले आहे. तरी सुद्धा स्फोटक माल विकण्याच्या घटना घडतात.

निवेदनात आपण म्हटले आहे की, जॅक एंटरप्रायजेसच्या मालकाने बेकायदेशीरपणे हा माल विकत घेतला होता. वास्तविक या कंपनीचा परवाना रद्द केलेला होता तरी देखील त्यांनी हा बेकायदेशीर माल विकत घेतला. म्हणून हा एक प्रकारे संघटित स्वरूपात गुन्हा असल्याचे दिसते. यासंदर्भात पोलिसांनी कोणकोणती कलमे लावलेली आहेत. हे आरोपी अटक आहेत की जामीनावर सुटलेले आहेत, तसेच त्यांचा जामीन रद्द करणार आहे काय?

श्री. सतेज उर्फ बंटी डी.पाटील : महोदय, या भागात खाणी भरपूर असल्याने ने-आण चालूच असते. तसेच टेम्पोचा चालक अमित वाधी याचा परवाना रद्द केला होता तरी देखील त्याने जहीर अहमद खानकडून अशा प्रकारची स्फोटके विकत घेतली म्हणून त्यांच्याविरुद्ध पोलिसात गुन्हा दाखल झालेला आहे व आरोपी अटकेतच आहेत.

■ औचित्याचा मुद्दा

मावळ शेतकऱ्यांवरचा गोळीबार

१५।०३।२०१३

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, माझा औचित्याचा मुद्दा आहे.

गेल्या वर्षी दिनांक ९ ऑगस्ट २०१२ ला पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेच्या जलवाहिनीच्या प्रकल्पाच्या संदर्भात तेथील शेतकऱ्यांनी आंदोलन केले होते. त्यामध्ये मोरेश्वर साठे, श्यामराव तुपे आणि कांताबाई ठाकर हे तीन शेतकरी ठार झाले होते. त्यानंतर मावळ गोळीबारात मृतांच्या नातेवाईकांना नोकरी देण्याचे आश्वासन सरकारने दिले होते. ही घटना होऊन दीड वर्ष झालेले आहे, तरी देखील मृतांच्या कुटुंबातील नातेवाईकांना अनुकंपा तत्त्वावर पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेने नोकरीमध्ये सामावून घेतलेले नाही. माननीय नगरविकास राज्यमंत्री सभागृहामध्ये आहेत. माननीय गृहमंत्री सभागृहामध्ये आहेत. या दोन मुद्यांकडे मी शासनाचे लक्ष वेधित आहे की, पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेत मृतांच्या नातेवाईकांना अनुकंपा तत्त्वावर नोकरीत सामावून घेतले जाईल, असे आश्वासन मुख्यमंत्र्यांनी, सन्माननीय उपमुख्यमंत्र्यांनी विधानसभा आणि विधानपरिषदेमध्ये दिले होते. सर्वपक्षीय नेत्यांनी तेथे भेटी दिल्या होत्या. तेव्हा नोकरीमध्ये सामावून घेण्यासंबंधीच्या आश्वासनाची अंमलबजावणी व्हावी.

सभापती महोदय, दुसरा माझा मुद्दा असा आहे की, न्यायालयीन चौकशीचा अहवाल सरकारकडे सादर होऊन ७ महिने झालेले आहेत; परंतु चौकशी आयोगाचा अहवाल विधिमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना सादर व्हावा व त्यावर चर्चा व्हावी. सभापती महोदय, आपण स्वतः भेटी देता, माननीय उपमुख्यमंत्री महोदय हे भेटी देतात, माननीय श्री. उद्धव ठाकरेसाहेब भेटी देतात, माननीय श्री. राहुल गांधी यांनी भेट दिली आहे. त्यानंतर दीड वर्षांच्या कालावधीत त्या शेतकऱ्यांना नोकरी मिळाली नाही, त्या अहवालावर सभागृहातही चर्चा झाली नाही ही अतिशय गंभीर गोष्ट आहे.

■

■ ९३ अन्वये सूचना :

मुंबई शहरातील मरीन लाईन्स येथील रेल्वेच्या गेस्ट हाऊसमध्ये सेक्स रॅकेट

०१।०४।२०१३

पृ.शी./मु.शी. : मुंबई शहरातील मरीन लाईन्स येथील रेल्वेच्या गेस्ट हाऊसमध्ये सेक्स रॅकेट चालविण्यात येत असणे, याबाबत डॉ. नीलम गोन्हे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील (गृह राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, नियम ९३ अन्वये दिलेल्या सूचनेला अनुलक्षून, आपण निर्देश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी निवेदन क्रमांक २ सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

तालिका सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे. निवेदन

डॉ. नीलम गोन्हे, विधान परिषद सदस्य यांनी विधानपरिषद नियम ९३ अन्वये दिलेली सूचना क्रमांक १९ खालीलप्रमाणे-

“ज्या अर्थी, मुंबई शहरातील मरीन लाईन्स येथील रेल्वेच्या गेस्ट हाऊसमध्ये असलेल्या काही रूमपैकी दोन रूम अधिकाऱ्यांसाठी आहेत. तेथे क्वॉर्टर्समध्ये राहत असलेला बाबूलाल नारायण वर्मा हा सेक्स रॅकेट चालवित असल्याचे दिनांक ०१।०२।२०१३ रोजीच्या सुमारास निदर्शनास आल्याने करण्यात आलेली अटक आणि,

त्या अर्थी, या कारवाईत या गेस्ट हाऊसमध्ये चार मुलींची सुटका करण्यात येणे, सदरचा धंदा हा गेल्या चार वर्षांपासून सुरू असल्याचे आढळून येणे, आणि त्या अर्थी, या घटनेमुळे या परिसरातील कुटुंबीयांमध्ये निर्माण झालेले चिंतेचे वातावरण, आणि

ज्या अर्थी, रेल्वेच्या सर्वच मार्गावरील असलेल्या गेस्ट हाऊसमध्ये अशा प्रकारचे धंदे सुरू असल्याबाबत निर्माण झालेला संशय, याबाबत या गेस्ट हाऊसवर करडी नजर ठेवण्याची आवश्यकता, आणि

ज्या अर्थी, या प्रकरणात आणखी काही बडे अधिकारी असण्याची शक्यता

लक्षात घेता तशा प्रकारे तपास करून त्यांचेवर कडक कारवाईची नितान्त गरज, आणि

त्या अर्थी, या गंभीर विषयाबाबत हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करित आहे.”

मा. श्री. आर. आर. पाटील, गृहमंत्री यांचे निवेदन

दिनांक ०९।०३।२०१३ रोजी समाजसेवा शाखा, गुन्हे शाखा, गुन्हे अन्वेषण विभाग, मुंबई यांना मिळालेल्या गोपनीय माहितीच्या आधारे पोलिसांनी सापळा रचून आरोपी इसम बाबुलाल श्रीनारायणदास वर्मा यास त्या ठिकाणी छाप टाकून ताब्यात घेतले. सदर आरोपी हा वेश्यागमनाकरिता मुली पुरवित असल्याचे निष्पन्न झाल्याने त्याच्याविरुद्ध विशेष स्थानिक गुन्हा नोंद क्र. ०६/२०१३, कलम- ३,४,५ (१) आय, अनैतिक व्यापार प्रतिबंधक कायदा १९५६ अन्वये कारवाई करून आरोपीस अटक करण्यात आली आहे.

घटनास्थळी आढळून आलेल्या ४ बळीत मुलींची सुटका करण्यात आली असून, मा. न्यायालयाच्या आदेशानुसार त्यांना त्यांच्या नातेवाईकांच्या ताब्यात देण्यात आलेले आहे. गुन्हाचा पुढील तपास चालू आहे. गुन्हातील अटक आरोपी हा पश्चिम रेल्वेमध्ये सहाय्यक परिचालन प्रबंधक (सामान्य) या पदावर असून, सदरचे निवासस्थान हे रेल्वे विभागातर्फे त्यास वाटप करण्यात आलेले आहे. अधिक तपास सुरू आहे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, एलिना, मॅगनेट, ब्लेझर, एटलीस अशा ६ पबमध्ये बाबुलाल वर्मा या आरोपीचा वावर होता. चर्चगेट, मरीन लाईन, मुंबई सेंट्रल, दादर, भाईंदर, डहाणू, वलसाड या रेल्वेच्या गेस्ट हाऊसमध्ये हा आरोपी सेक्स स्कॅंडल चालवित होता. १९९९ मध्ये गुजरातच्या तिकीट घोटाळ्यात हाच आरोपी सापडला होता. याची मोडस ऑपरेंडी अशी होती की, चांगली वेशभूषा केलेली सुंदर मुलगी जात असेल, तर तिच्याकडे तिकीट विचारायचे. जर ती विनातिकीट सापडली, तर तिला ब्लॉकमेल केले जात होते. निवेदनात चार मुली बळी ठरल्याचे नमूद केले असले, तरी त्या आरोपीकडे तीन ते साडेतीन हजार नंबरस सापडले आहेत. सभापती महोदय, हा संघटित गुन्हा आहे. त्यामुळे मी स्पेसिफिक विचारते की, या प्रकरणी एमपीडीएचे कलम लावणार काय? ज्या ठिकाणी हा धंदा सुरू होता ती सर्व रेल्वेचे गेस्ट हाऊस होती. म्हणजे या आरोपीकडून सरकारी निवासस्थान आणि सरकारी विश्रामगृहांचा दुरुपयोग होत होता. असे असताना ही बाब रेल्वे पोलिसांच्या लक्षात कशी आली नाही? त्यामुळे संबंधित रेल्वे पोलिसांची चौकशी करण्यात

येईल काय ? शिवाय महिला पथकांच्या निदर्शनास देखील ही बाब आली नाही. संबंधित आरोपी स्वतःचे निवासस्थानसुद्धा या धंद्यासाठी वापरत होता. त्यामुळे बाबुलाल वर्मा याला सर्वप्रथम निवासस्थानातून निष्कासीत केले पाहिजे. मी स्पेसिफिक विचारू इच्छिते की, सरकारने बाबुलाल वर्मा याचे शासकीय निवासस्थान रिकामे करून घेतले आहे काय, नसल्यास ते करणार काय ?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, यामध्ये स्वतः पोलिसांच्या समाजसेवा शाखेने ही कारवाई केलेली आहे. आम्हाला मिळालेल्या माहितीवरून ही कारवाई केलेली आहे. श्री. वर्मा हा रेल्वेचा अधिकारी आहे. रेल्वे खात्याने त्यांना निलंबित केलेले आहे आणि त्यांची कारवाई चालू आहे; परंतु आपल्या माध्यमातून आपला तपास चालू आहे. यामध्ये संघटितपणे अनेक ठिकाणी तो जात होता वगैरे ज्या सर्व गोष्टीही निष्पन्न होतील, त्या पद्धतीने त्यांच्यावर निश्चितपणे कारवाई केली जाईल. आजपर्यंत हे गेस्ट हाऊसमध्ये घडत होते आणि ते कोणी मुद्दाम नजरअंदाज करण्याचा प्रयत्न केला आहे का किंवा त्या गेस्ट हाऊसकडे पोलिसांचे दुर्लक्ष झाले आहे का, हाही निश्चितपणे तपासाच्या चौकशीचा भाग राहील. सभापती महोदय, कोणत्याही अधिकाऱ्यांनी अशा गोष्टीला पाठीशी घातले असेल, तर अशा अनेक अधिकाऱ्यांवर कारवाई केलेली आहे. त्यामुळे कोणीही पाठीशी घालत असतील, तर त्यांच्यावर कारवाई होईलच. जे आरोपी मी सांगितले, त्या सर्वांना अटक करण्यात आलेली आहे. श्रीमती बेबीताई चौधरी यांच्या बाबतीत हद्दपारीचा प्रस्ताव पाठविण्याच्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, माझे काही स्पेसिफिक प्रश्न आहेत. जी निळी व्हॅन मुलींची ने-आण करण्यासाठी वापरली जात होती ती अजूनही का ताब्यात घेतलेली नाही ? या आरोपींना मोक्का लावणे गरजेचे आहे. याचे कारण असे की, जे लॉज आहेत त्यामध्ये टीना, दीपक, प्रियांका या लॉजवर छापे घातलेले नाहीत. पश्चिम देवपूर पोलीस स्टेशनचा रायटर, ज्याचे वर्णन मुलीने सांगितलेले आहे, त्याच्यावर का कारवाई केली नाही ? या सर्व प्रकरणाचा तपास आयपीएस अधिकारी श्री. अखिलेश सिंह यांच्याकडे देणे गरजेचे आहे. याचे कारण असे की, यामध्ये एका जिल्ह्यापुरते धागेदोरे नाहीत. या प्रकरणातील एक आरोपी श्री. संजय बोरसे याने आत्महत्या केली आहे. त्याच्याकडील जो मोबाईल आहे, त्यातील सर्व नंबर, फोन कॉल्स तपासले, तर या मृत झालेल्या श्री. संजय बोरसे यांचे कोणाशी धागेदोरे होते हे समोर येईल. ते केले आहे का ?

या मुलीचा पुरवणी जबाब घेऊन, ज्या ज्या लोकांच्या खाकी ड्रेसवर स्टार असतात, असे गिऱ्हाईक होते असे दाखविले जाते ; पण ती अल्पवयीन मुलगी असल्यामुळे ते गिऱ्हाईक नसून खरे तर ते दोषी लोक आहेत. त्यामुळे सगळीकडे गिऱ्हाईक असा उल्लेख करण्याऐवजी या मुलीचा पुरवणी जबाब घेऊन ज्या ज्या लोकांनी या अल्पवयीन मुलीचे शोषण केलेले आहे, त्यांच्या तपासासाठी श्री. अखिलेश सिंह यांची नियुक्ती करणार का ?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, श्री. संजय बोरसे यांची आत्महत्या ३ तारखेला झालेली आहे. त्याचा सीडीआर मागितलेला आहे, त्याचा तपास सुरू आहे. त्यांच्या सीडीआरमध्ये जे फोन कॉल्स दिसून येतील, त्यांच्यावरही कारवाई केली जाईल. ही कारवाई आणि चौकशी चालू आहे. एस. पी. स्तरावर चौकशी करण्याचे आदेश निश्चितपणे दिले जातील.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, मी जे प्रश्न विचारले त्यांची उत्तरे आलेली नाहीत. निळी व्हॅन जप्त केली का असा प्रश्न मी विचारला होता ; परंतु त्या प्रश्नाचे उत्तर आलेले नाही. त्यांना मोक्का लावणार का असा प्रश्न विचारला होता. त्या प्रश्नाचेही उत्तर आलेले नाही. लॉजवर छापे का घातले नाहीत, असा प्रश्न मी विचारला ; पण त्या प्रश्नाचेही उत्तर आलेले नाही.

यापूर्वी श्रीमती अलका देसाई, श्रीमती विद्या चव्हाण व श्री. भगवान साळुंखे यांनीही विचार मांडले.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, लॉजेसवर देखील छापे टाकण्यात आले आहेत किंवा कारवाई करण्यात आलेली आहे. मोक्का लावण्याच्या संदर्भात सांगू इच्छितो की, त्या आरोपींवर पूर्वीचे गुन्हे असतील, तर निश्चितपणे मोक्का लावता येतो. उद्या कोर्टांमध्ये मोक्का निष्पन्न झाला नाही, तर परत तोच प्रश्न त्या ठिकाणी येण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. जो नवीन कायदा झालेला आहे. त्याच्या आपण अंतर्गत गुन्हे दाखल केलेले आहेत. संबंधित गाडीचा जो उल्लेख केला, त्यासंबंधी निश्चितपणे कारवाई करण्यात येईल.

सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी समाजकल्याण बद्दलचा विषय उपस्थित केला. यासंदर्भात विशिष्ट तक्रार आली, तर त्याबाबत बघता येईल. मधल्या काळामध्ये पनवेलमध्ये झालेल्या घटनेनंतर ज्या पोलीस इन्स्पेक्टरच्या अंतर्गत ती हॉटेल्स आहेत. त्या पोलीस इन्स्पेक्टर यांनी भेट देण्याचा कार्यक्रम राबविला होता. सन्माननीय सदस्यांची तरीही स्पेसिफिक तक्रार असेल, तर

निश्चितपणे कारवाई केली जाईल. हसनबाबत वेगळी टीम तयार करून त्याला पकडण्यासाठी मोहीम राबविली जात आहे. बेबीताई चौधरी याच्याविरुद्ध नवीन कायद्यातील कलमानुसार कारवाई केली जात आहे. त्याला शिक्षा होईल, यादृष्टीने शासनातर्फे प्रयत्न केले जातील.

सन्माननीय सदस्या श्रीमती विद्याताई चव्हाण यांना मी सांगू इच्छितो की, आपण नेमका प्रश्न विचारत नाही. आपण घटनेची पार्श्वभूमी सांगत राहता, त्यामुळे मंत्री महोदयांना आपला प्रश्न काय आहे ते समजत नाही.

सभापती महोदय, संबंधित पोलिसाचा सहभाग असल्यामुळे विभागीय चौकशी सुरू केलेली आहे. श्रीमती मोनिका राऊत यांनाही सूचना दिलेल्या आहेत. श्री. सचिन अग्रवाल यांना त्याचवेळी अटक करून पोलीस कोठडीही देण्यात आली होती.

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, या संदर्भात सिव्हिल सर्जनला सूचना देण्यात आल्या आहेत की, त्याची वैद्यकीय तपासणी करावी. तसेच त्यांना अटकपूर्व जामीन रद्द करण्याच्याही सूचना दिलेल्या आहेत.

■

■ विविध विषय

राज्य शासनाने विनयभंगासारखे गुन्हे अजामीनपात्र करण्याची मागणी केंद्र शासनाकडे केल्याबाबत

०४।०४।२०१३

डॉ. नीलम गोन्हे, श्री. विनायक राऊत, श्री. अनिल भोसले, श्री. अमरनाथ राजूरकर, श्री. माणिकराव ठाकरे, श्री. संजय दत्त, श्रीमती अलका देसाई, श्री. अशोक उर्फ भाई जगताप, श्री. शरद रणपिसे, श्री. चंद्रकांत पाटील, श्री. विनोद तावडे, श्री. भगवान सालुंखे, श्री. सुभाष चव्हाण, श्रीमती दिप्ती चवधरी, श्री. चरणसिंग सप्रा : सन्माननीय गृह मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

१) राज्यशासनाने विनयभंगासारखे गुन्हे अजामीनपात्र करण्याची मागणी केंद्र शासनाकडे केल्याची माहिती माहे जानेवारी २०१३ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय?

२) तसेच महिला अत्याचारविरोधी गुन्हे अजामीनपात्र करण्यासाठी तात्काळ कायद्यात दुरुस्ती करण्याची सूचना राज्य शासनाला मा. उच्च न्यायालयाने माहे जानेवारी, २०१३ च्या पहिल्या आठवड्यात केली आहे हे ही खरे आहे काय?

३) असल्यास, राज्यशासनाने केंद्र सरकारकडे केलेल्या मागणीचा पाठपुरावा करून विनयभंगासारखे गुन्हे अजामीनपात्र करण्याबाबत तसेच कायद्यात दुरुस्ती करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे.

४) अद्याप याबाबत कोणतीच कार्यवाही झालेली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. सतेज ऊर्फ बंटी डी.पाटील, श्री. आर. आर.पाटील यांच्याकरिता: (१), (२) व (३) स्त्रियांवर होणाऱ्या विविध अत्याचारांना आळा बसावा यासाठी केंद्र शासनाकडून मा. न्यायमूर्ती जे. एस. वर्मा यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन करण्यात आलेल्या त्रिसदस्यीय समितीने दिनांक २८।१२।२०१२ रोजीच्या पत्रान्वये स्त्रियांवर होणाऱ्या अत्याचारास आळा बसावा, यासाठी फौजदारी कायद्यात सुधारणा करण्यासाठी राज्य शासनाच्या

अभिप्रायाची मागणी केली होती. त्या अनुषंगाने दिनांक २२।०१।२०१३ रोजीच्या पत्रान्वये वर्मा समितीस राज्य शासनाचे अभिप्राय कळविण्यात आले आहेत. राज्य शासनाने दिलेल्या अभिप्रायानुसार विनयभंगासारखे गुन्हे ज्यामध्ये भारतीय दंड संहितेमधील कलम ३५४, ३७६, ५०९ अंतर्गत गुन्ह्यांना कडक शिक्षा करण्यात यावी, अशी शिफारस करण्यात आली. तसेच भारतीय दंड संहिता मधील कलम ५०९ स्त्रीचा विनयभंग करण्याच्या उद्देशाने शब्दोच्चार, हावभाव किंवा कृती करणे अशा गुन्ह्यांना अजामीनपत्र करण्यात यावे अशी शिफारस प्रामुख्याने करण्यात आली होती. न्या. वर्मा समितीने सादर केलेल्या अहवालाच्या धर्तीवर तयार करण्यात आलेल्या फौजदारी कायदे (सुधारणा) अध्यादेश, २०१३ (क्र. १३।२०१३) हा दिनांक ०३।०२।२०१३ रोजी भारत राजपत्रात प्रसिद्ध करण्यात आला आहे. सदर अध्यादेशान्वये भारतीय दंड संहिता मधील कलम ३५४, ३७६ अंतर्गत मोडणाऱ्या गुन्ह्यांना अजामीनपात्र करण्यात आले आहे. फौजदारी कायदे (सुधारणा) विधेयक, २०१३ हे सध्याच्या केंद्र शासनाच्या विचाराधीन आहे. तसेच, फौजदारी कायदे (सुधारणा) विधेयक, २०१३ हे सध्याच्या केंद्र शासनाच्या विचाराधीन आहे. तसेच, मा. उच्च न्यायालयात दाखल असलेल्या जनहित याचिका क्रमांक १३४/२०१२ मध्ये महिला अत्याचारविरोधी गुन्हे अजामीनपात्र करण्याचा मुद्दा याचिकाकर्त्याने उपस्थित केला आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री. सतेज उर्फ बंटी डी. पाटील : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील दुरुस्ती करू इच्छितो, उत्तरातील क्रमांक ३ मधील “फौजदारी कायदे (सुधारणा) विधेयक, २०१३ हे सध्या केंद्र शासनाच्या विचाराधीन आहे.” याऐवजी “फौजदारी कायदे (सुधारणा) विधेयक, २०१३ हे सध्या केंद्र शासनाने दिनांक २ एप्रिल, २०१३ रोजी राजपत्रात प्रसिद्ध केले आहे.” असे वाचावे.

डॉ. नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, हे विधेयक केंद्र शासनाने मान्य केलेले आहे. ते विधेयक राज्यात लागू होण्याच्या दृष्टीकोनातून या अधिवेशनातच शासनाने पाऊल उचलणे आवश्यक आहे. धर्माधिकारी समितीच्या कुठल्या शिफारशी राज्य सरकारने स्वीकारल्या आहेत याबद्दलचा देखील प्रश्न आहे. माझ्या मूळ प्रश्नामध्ये हेल्प फाऊंडेशन यांनी केलेल्या एका याचिकेचा उल्लेख आहे. त्यासंबंधी उच्च न्यायालयाने विचारणा केली होती.

कायदे बदलाबरोबरच कशा प्रकारे गुन्हे दाखल केले जावेत, यासंबंधी केंद्रीय गृह विभागाच्या सूचना होत्या. त्या कायद्यात असतीलच असे नाही. तेव्हा यासंबंधी कोणती पावले उचलली आहेत, हे मी जाणून घेऊन इच्छिते. तसेच छेडछाड किंवा विनयभंग करून, अश्लील एसएमएस पाठवून सुद्धा स्त्रियांची छळवणूक होत आहे. त्याबाबत शासन कोणती उपाययोजना करीत आहे असा माझा दुसरा प्रश्न आहे. विशाखा केसच्या निकालपत्रात दिलेल्या गार्डलार्न्स नुसार अंमलबजावणी झाली तर त्या संस्थांतर्गत गुन्हे कमी होऊ शकतील. त्यासंबंधी सरकारने कोणती पावले उचलली आहेत, याचा देखील माननीय मंत्र्यांना खुलासा करावा.

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, येथे दोन प्रश्न उपस्थित करण्यात आले आहेत. केंद्र शासनाने काल जो कायदा लागू केला आहे तो आपल्याला 'अँज इट इज' लागू होणार आहे. त्यामुळे वेगळे काही करण्याची आवश्यकता नाही. आता नव्या कायद्याप्रमाणे विनयभंगासाठी फार कडक शिक्षा होणार आहे. आपण राज्यात धर्माधिकारी समिती गठित केली आहे. त्यांनी काही शिफारशी केल्या आहेत. आपल्या अस्तित्वात असलेल्या कायद्यात जो काही बदल करायचा आहे तो केंद्र सरकारच्या मान्यतेने करण्यात येणार आहे. महिलांच्या सुरक्षिततेच्या बाबतीत महाराष्ट्रातील कायदा देशातील कुठल्याही राज्यापेक्षा अधिक कडक असेल एवढेच नव्हे तर तो महिलांचे संरक्षण करणारा कसा होईल याबाबत राज्य शासन प्रयत्नशील आहे.

सभापती महोदय, यासाठी पोलिसांचे वर्कशॉप घेण्यात येते. त्यांना नवीन कायद्याची माहिती करून देण्यात येते. महिला पोलीस ठाण्यामध्ये तक्रार करायला आल्या की, त्या पोलीस ठाण्यामध्ये महिला पोलीस कॉन्स्टेबल किंवा वरिष्ठ महिला पोलीस अधिकारी उपस्थित असेल तर तिच्या समोरच साक्ष घेणे आवश्यक आहे. त्या महिलेला अनावश्यक प्रश्न विचारू नयेत अशा प्रकारच्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

■

■ समारोप

विधानपरिषदेच्या सभागृहात विविध विषयांवर झालेली चर्चा आणि त्यामध्ये वेळोवेळी घेतलेला सहभाग याचा तपशील विविध विषयावरचे विवेचन आणि विविध प्रश्नांना संबंधित मंत्र्यांनी दिलेले उत्तर या स्वरूपात या पुस्तकामध्ये आला आहे. कायदा आणि सुव्यवस्था हा विषय पहिल्या खंडामध्ये दोन भागांत घेण्यामागे सर्वसामान्य माणसाच्या दैनंदिन जीवनातील समस्या हाताळणे हा हेतू आहे. ही सतत चालणारी प्रक्रिया आहे. अनेक गोष्टींचा सातत्याने आढावा घ्यावा लागतो. त्यातूनच सार्वजनिक जीवनमान कसे सुखावह होईल असा प्रयत्न करायचा असतो.

वाढते शहरीकरण, एखाद्या वर्गाची प्रचंड आर्थिक प्रगती व एखाद्या वर्गाची घसरण याचा परिणाम सामाजिक रचनेवर होतो. बऱ्याचदा निर्दोष माणसेच भरडली जातात. नवी दिल्लीत घडलेले सामुहिक बलात्कार आणि हत्याकांडाचे प्रकरण संपूर्ण देशाला हादरवून टाकणारे ठरले आहे. असे काही घडल्यानंतर सरकार जागे होते आणि कडक कायदे करण्याची चर्चा सुरू होते. पण समाजातल्या असुर प्रवृत्ती सतत कुठे ना कुठे डोके वर काढीतच असतात, त्यातूनच कायदा आणि सुव्यवस्थेचे धिंडवडे निघालेले पहायला मिळतात. समाजात जे घडते, त्याचे प्रतिबिंब सभागृहात चर्चेच्या दरम्यान उमटते. तिथे वेगवेगळी घटनात्मक आयुधे असतात. पण एक लक्षवेधी, एखादा विशेष उल्लेख किंवा सरकारविरोधी अविश्वास ठराव यामधून मूळच्या समस्येवर मार्ग निघणे सोपे नाही. गुन्हेगारांना शिक्षा होणे महत्त्वाचे आहेच, परंतु गुन्हेच घडू नयेत यासाठीही पावले उचलणे आवश्यक आहे. त्यासाठीच काही बाबींचा उल्लेख महत्त्वाचा वाटतो.

पहिले म्हणजे समाजात जो दुजाभाव निर्माण होत आहे तो कमी करून प्रत्येकजण या देशाचा, या राज्याचा नागरिक असून स्वतः सन्मानाने जीवन जगतानाच दुसऱ्याचाही सन्मानाने जगण्याचा अधिकार त्याला कसा बजावता येईल हे प्रत्येकाने पहायला हवे. समाज वैचारिकदृष्ट्या सुदृढ व्हावा हाच प्रयत्न असायला हवा.

कायदा आणि सुव्यवस्था हा विषय मुख्यतः पोलीस दलाशी संबंधित आहे. पोलिसांविषयी जसे गैरसमज, पूर्वाग्रह आहेत त्याचबरोबर पोलिसांकडे आदरपूर्वक पाहणारा समाजही आहे. आपली जबाबदारी पार पाडीत असताना

संवेदनशीलता पोलिसांनी जपली तर ते लोकांच्या आदरासही पात्र होतात. त्या दृष्टीने पोलिसांविषयीचे कायदे, संबंधित विभागाचा दृष्टीकोन यातही आमुलाग्र बदल करण्यात यावा ही गरज आता पुढे येत आहे. शिवसेना पोलिसांच्या संदर्भात संवेदनशील असून समाजकंटकांच्या विरोधात उभ्या राहणाऱ्या पोलिसांना शिवसेनेने वेळोवेळी भक्कम पाठिंबा दिलेला आहे. जिवाचे दान देऊन क्रूरकर्मा कसाबला जिवंत पकडणारे तुकाराम ओंबळे हे तर पोलिसांसाठीच नव्हे तर संपूर्ण समाजासाठी मोठा आदर्श आहेत. एका खतरनाक गुंडास ठार करणाऱ्या पोलिसांना न्यायालयाने शिक्षा सुनावल्यानंतर पोलिसांच्या कुटुंबियांना भक्कम पाठबळ शिवसेनेनेच दिले आहे. सभागृहात शिवसेनेची राष्ट्रभक्तीची भूमिका अशाच प्रकारे प्रतिबिंबित होत असते. सभागृहामध्ये होणारी चर्चा, त्यात मंत्र्यांनी सरकारच्या वतीने दिलेली आश्वासने, विविध विषयांवरचे निर्णय इ.ची. तातडीने अंमलबजावणी होणे महत्वाचे असते. त्यामुळेच सभागृहात होणाऱ्या निर्णयांचा पाठपुरावा कसा होईल याकडेही लक्ष असते. महत्वाचे म्हणजे अनेक प्रकरणांमध्ये जे बाधित असतात, त्यांचे पुनर्वसन ही अत्यंत महत्वाची बाब असते. सरकारकडून मदतीच्या घोषणा होतात, पण बाधितांना खरोखरच धनादेश मिळाला का ? त्यांचे पुनर्वसन झाले का ? सरकारने नोकरीचे दिलेले आश्वासन प्रत्यक्षात आले का याचाही पाठपुरावा सातत्याने करून बाधितांच्या जखमांवर फुंकर घालणे आणि त्यांचे पुढचे आयुष्य तरी सुसह्य करणे ही नैतिक जबाबदारी म्हणून स्वीकारलेली आहे. आणि शेवटचे म्हणजे कायदा आणि सुव्यवस्था प्रश्नावरील चर्चा, त्यावरचे निर्णय जाहीर झाले की, राज्याच्या विविध विभागांमार्फत त्याचा समन्वय साधला जाऊन प्रत्यक्ष आश्वासनांची पूर्तता कशी होते, हे पाहणेही तितकेच महत्वाचे ठरते. त्याचबरोबर महिलांना योग्य तो न्याय मिळण्याच्या दृष्टीने एकूण यंत्रणा, राजकीय हस्तक्षेप, गटबाजी, भ्रष्टाचार याबाबत सुधारणा होणे गरजेचे वाटते.

आधी म्हटले तसे ही सतत चालणारी प्रक्रिया आहे. कायदा केला आणि सगळे सुरळीत झाले असे नाही. सगळ्यांनीच जागरूक राहणे गरजेचे असते. माझ्या सदस्यत्वाच्या काळात मी तसा प्रयत्न करीत राहिले. अजूनही करीत आहे. त्याचाच हा गोषवारा मांडून समारोप करते.

धन्यवाद व जय महाराष्ट्र !

- डॉ. नीलम गोन्हे